

T.C

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANA BİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**BEHİÇ AK'IN ÇOCUK EDEBİYATI YAPITLARININ
ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL ÖGELERİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖMER TURAN

TOKAT

Ocak, 2022

T.C

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANA BİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**BEHİÇ AK'IN ÇOCUK EDEBİYATI YAPITLARININ
ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL ÖGELERİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ömer TURAN

Danışman: Doç. Dr. Beytullah KARAGÖZ

TOKAT - 2022

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamda başta zorlukları aşma noktasında benden yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Beytullah KARAGÖZ' e teşekkürü bir borç bilirim. Tez yazım sürecinde benden bilgisini ve yardımını esirgemeyen Muhammed HALICI' ya ve meslektaşlarıma şükranlarımı sunarım. Yine beni bu günlere getiren aileme, sevdiklerime, son olarak da hayatımın her anında varlığıyla bana destek olan sevgili eşim Seda TURAN' a teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

BEHİÇ AK'IN ÇOCUK EDEBİYATI YAPITLARININ ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL ÖGELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Turan, Ömer

Yüksek Lisans, Türkçe Ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Beytullah Karagöz

Ocak 2022, xvi + 285 sayfa

Bu araştırmada Behiç Ak'ın çocuk edebiyatı yapıtlarının (çocuk romanları, öykü ve resimli çocuk öykülerinin) çocuk edebiyatının temel ögeleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında Behiç Ak'ın çocuk edebiyatı alanında vermiş olduğu Güneşli Kitaplığı tarafından basılmış 27 adet çocuk romanı, öykü ve resimli öykü ve Can Çocuk Yayınları tarafından basılmış olan 6 adet resimli öykü kitabı arasından alan uzmanı tarafından önerilmiş 18 kitaplık bir seçki çalışma grubunu oluşturacaktır. Araştırmamızda nitel araştırma yöntemi olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda incelenen kitapların dış yapı özellikleri (büyüklük, kağıt, sayfa düzeni, harfler, kapak(cilt), resim) ve iç yapı özellikleri (tema, konu-kurgu, karakter(kahraman), ileti, dil ve anlatım, çevre, yazınsal ve eğitsel ilkeler) açısından çocuk edebiyatının temel ögelerine uygun olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında uygulanan “Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yapıtlarını Değerlendirme Ölçeği”nden elde edilen veriler doğrultusunda eserlerin bütün maddeler için yeterli ve çok iyi puan aralığında değerlere sahip olduğu görülmüştür. Uygulanan ölçek sonucu her bir özelliğin genel ortalamaları dış yapı özellikleri; tasarım ve resim (79,3) ve iç yapı özellikleri; tema (81,3), konu-kurgu (79,5), karakter/kahraman (79,1), ileti (79,3), dil ve anlatım (79,1), çevre (81,2), yazınsal ve eğitsel ilkeler (81,2) olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Çocuk Edebiyatı, Behiç Ak, Çocuk Edebiyatı Temel Ögeleri

ABSTRACT

Examination of children's books of Behiç Ak in terms of principal element of Children's Literature

Turan, Ömer

Master, Department of Turkish and Social Sciences

Thesis advisor: Doç. Dr. Beytullah Karagöz

January 2022, xvi + 285 pages

In this research, it is aimed to examine Behiç Ak's works of children's literature(children's novels, short stories and illustrated children's stories) in terms of the basic elements of children's literature. Within the scope of the research, a selection of 18 books selected by the field expert among 27 children's novels, short stories, picture stories published by Günışığı Kitaplığı, and 6 picture story books published by Can Child Publishing, which Behiç Ak gave in the field of children's literature, constituted the study group. In our research, the document analysis method, which is a qualitative research method, was used. As a result of there search, the external structure features (size, paper, page layout, letters, cover (volume), picture and internal structure features (theme, subject-fiction, character(hero), message, language and expression, environment, literary and educational principles) has been determined that it is suitable for the basic elements of children's literature in terms of principles. In line with the data obtained from the "Children's and Youth's Literature Evaluation Scale" applied within the scope of there search, it has been seen that the works have sufficient and very good scores for all items. As a result of the scale applied, the general averages of each feature were determined as, exterior structure features; design and painting (79.3), and interior structure features; theme (81.3), plot-fiction (79.5), character/hero (79.1), message (79.3), language and expression (79.1), environment (81.2), literary and educational principles (81.2)

Keywords: Child, Children's Literature, Behiç Ak, Basic Principles of Children's Literature,

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK SÖZLEŞME	Error! Bookmark not defined.
JÜRİ KABUL VE ONAY	Error! Bookmark not defined.
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER... ..	v
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu	1
Problem Cümlesi	3
Amaç	3
Önem.....	4
Sınırlılıklar	5
Tanımlar	5
BÖLÜM II.....	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
Çocuk Edebiyatı.....	7
Ülkemizin Çocuk Edebiyatı Tarihi	10
Çocuk Edebiyatı Türleri	11
Masal.....	11
Fabl	12
Öykü	13
Roman.....	14
Diğer Türler.....	15
Efsane	15
Destan	16
Biyografi- Otobiyografi.....	16

Tiyatro	17
Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri	17
Dış Yapı Özellikleri	18
Büyüklik (Boyutlar)	18
Kağıt Cinsi	19
Sayfa Düzeni (Mizanpaj)	19
Harfler	20
Kapak (Cilt)	21
Resim	21
İç Yapı Özellikleri	22
Tema	22
Konu	23
İleti	24
Kahraman/ Karakter	25
Çevre	26
Dil ve Anlatım	27
Yazınsal ve Eğitsel İlkeler	28
Behiç Ak Hayatı, Eserleri ve Edebi Kişiliği	29
Alanyazın Taraması	31
BÖLÜM III	35
YÖNTEM	35
Araştırma Modeli	35
Çalışma Grubu	35
Verilerin Toplanması ve Analizi	36
BÖLÜM IV	40
BULGULAR VE YORUMLAR	40
Behiç Ak'ın Çocuk Romanlarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi	40
Çatıdaki Gezegen	40
Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	41
İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	48
Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği	53

Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	54
İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	59
Bebek Annem	65
Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	65
İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	71
Eve Giden Küçük Tren	78
Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	78
İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	84
Postayla Gelen Deniz Kabuğu.....	89
Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	89
İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	95
Bulutlara Şiir Yazan Çocuk	100
Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	100
İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	105
Behiç Ak'ın Çocuk Öykülerinin Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi.....	111
Akvaryumdaki Tiyatro.....	111
Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	112
İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	118
Havva ile Kaplumbağa.....	124
Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	124
İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	130
Pat Karikatür Okulu	135
Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	135
İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	141
Kedilerin Kaybolma Mevsimi.....	147
Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	147
İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	154
Galata'nın Tembel Martısı	159
Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	159
İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	164
Buzdolabındaki Köpek	168

Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	169
İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	174
Alaaddin' in Geveze Su Boruları	180
Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	181
İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	185
Geçmişe Tırmanan Merdiven.....	188
Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	189
İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	194
Güneşi Bile Tamir Eden Adam	198
Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	198
İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	203
Behiç Ak'ın Resimli Çocuk Öykülerinin Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi	206
Rüzgarın Üzerindeki Şehir	206
Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	207
İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	212
Gökdelene Giren Bulut	216
Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	216
İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	219
Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı	224
Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	224
İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi	228
Değerlendirme	231
Dış Yapı Özellikleri.....	231
İç Yapı Özellikleri	234
Konu ve Kurgu.....	234
Tema- İzlek	236
Karakter ve Kahraman.....	238
İletiler	240
Dil ve Anlatım.....	242
Çevre	244
Yazınsal ve Eğitsel İlkeler	245

BÖLÜM V.....	248
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	248
Sonuçlar.....	248
Öneriler	250
KAYNAKÇA.....	251
EKLER.....	259
EK-1. Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yapıtlarını Değerlendirme Ölçeği.....	259
EK-2. Özgeçmiş.....	Error! Bookmark not defined.

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Örneklemede Yer Alan Roman, Hikaye Ve Resimli Öyküler.....	36
Tablo 2: Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yapıtlarını Değerlendirme Ölçeği Puan Aralığı ..	38
Tablo 3: Ak'ın Yapıtlarındaki Tasarım ve Resim Özelliklerinin Puan Aralıkları	232
Tablo 4: Ak'ın Yapıtlarının Konu ve Kurgu Özellikleri Bakımından Puan Aralıkları ..	235
Tablo 5: Ak'ın Yapıtlarının İzlek Özelliklerinin Puan Aralıkları.....	237
Tablo 6: Ak'ın Yapıtlarındaki Karakter ve Kahraman Özelliklerinin Puan Aralıkları ..	239
Tablo 7: Ak'ın Yapıtlarındaki İletiler Özelliklerinin Puan Aralıkları.....	241
Tablo 8: Ak'ın Yapıtlarındaki Dil ve Anlatım Özelliklerinin Puan Aralıkları.....	243
Tablo 9: Ak'ın Yapıtlarındaki Çevre Özelliklerinin Puan Aralıkları.....	244
Tablo 10: Ak'ın Yapıtlarındaki Yazınsal ve Eğitsel İlkelerin Puan Aralıkları.....	245

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.Çatıdaki Gezegen Kapak	42
Şekil 2. Ak, Çatıdaki Gezegen.....	44
Şekil 3. Ak, Çatıdaki Gezegen.....	45
Şekil 4. Ak, Çatıdaki Gezegen.....	46
Şekil 5. Ak, Çatıdaki Gezegen.....	47
Şekil 6. Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği Kapak	55
Şekil 7. Ak, Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği	56
Şekil 8 Ak, Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği	57
Şekil 9 Ak, Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği	58
Şekil 10 Ak, Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği	59
Şekil 11 Ak, Bebek Annem Kapak	67
Şekil 12 Ak, Bebek Annem	68
Şekil 13 Ak, Bebek Annem	69
Şekil 14 Ak, Bebek Annem	70
Şekil 15 Ak, Bebek Annem	71
Şekil 16 Ak, Eve Giden Küçük Tren Kapak	80
Şekil 17 Ak, Eve Giden Küçük Tren	81
Şekil 18 Ak, Eve Giden Küçük Tren	82

Şekil 19 Ak, Eve Giden Küçük Tren	83
Şekil 20 Ak, Eve Giden Küçük Tren	83
Şekil 21 Ak, Postayla Gelen Deniz Kabuğu.....	91
Şekil 22 Ak, Postayla Gelen Deniz Kabuğu.....	92
Şekil 23 Ak, Postayla Gelen Deniz Kabuğu.....	93
Şekil 24 Ak, Postayla Gelen Deniz Kabuğu.....	93
Şekil 25 Ak, Postayla Gelen Deniz Kabuğu.....	94
Şekil 26 Ak, Bulutlara Şiir Yazan Çocuk Kapak	102
Şekil 27 Ak, Bulutlara Şiir Yazan Çocuk	103
Şekil 28 Ak, Bulutlara Şiir Yazan Çocuk	104
Şekil 29 Ak, Bulutlara Şiir Yazan Çocuk	104
Şekil 30 Ak, Bulutlara Şiir Yazan Çocuk	105
Şekil 31 Ak, Akvaryumdaki Tiyatro Kapak.....	113
Şekil 32 Ak, Akvaryumdaki Tiyatro.....	114
Şekil 33 Ak, Akvaryumdaki Tiyatro.....	115
Şekil 34 Ak, Akvaryumdaki Tiyatro.....	116
Şekil 35 Ak, Akvaryumdaki Tiyatro.....	117
Şekil 36 Ak, Havva ile Kaplumbağa Kapak.....	126
Şekil 37 Ak, Havva ile Kaplumbağa.....	127

Şekil 38 Ak, Havva ile Kaplumbağa.....	128
Şekil 39 Ak, Havva ile Kaplumbağa.....	129
Şekil 40 Ak, Havva ile Kaplumbağa.....	130
Şekil 41 Ak, Pat Karikatür Okulu Kapak	137
Şekil 42 Ak, Pat Karikatür Okulu	138
Şekil 43 Ak, Pat Karikatür Okulu	139
Şekil 44 Ak, Pat Karikatür Okulu	140
Şekil 45 Ak, Pat Karikatür Okulu	141
Şekil 46 Ak, Kedilerin Kaybolma Mevsimi Kapak	148
Şekil 47 Ak, Kedilerin Kaybolma Mevsimi	150
Şekil 48 Ak, Kedilerin Kaybolma Mevsimi	151
Şekil 49 Ak, Kedilerin Kaybolma Mevsimi	152
Şekil 50 Ak, Kedilerin Kaybolma Mevsimi	153
Şekil 51 Ak, Galata'nın Tembel Martısı	160
Şekil 52 Ak, Galata'nın Tembel Martısı	161
Şekil 53 Ak, Galata'nın Tembel Martısı	162
Şekil 54 Ak, Galata'nın Tembel Martısı	163
Şekil 55 Ak, Galata'nın Tembel Martısı	164
Şekil 56 Ak, Buzdolabındaki Köpek Kapak	170

Şekil 57 Ak, Buzdolabındaki Köpek	171
Şekil 58 Ak, Buzdolabındaki Köpek	172
Şekil 59 Ak, Buzdolabındaki Köpek	173
Şekil 60 Ak, Buzdolabındaki Köpek	174
Şekil 61 Ak, Alaaddin'in Geveze Su Boruları	182
Şekil 62 Ak, Alaaddin'in Geveze Su Boruları	183
Şekil 63 Ak, Alaaddin'in Geveze Su Boruları	184
Şekil 64 Ak, Alaaddin'in Geveze Su Boruları	185
Şekil 65 Ak, Geçmişe Tırmanan Merdiven Kapak.....	190
Şekil 66 Ak, Geçmişe Tırmanan Merdiven.....	191
Şekil 67 Ak, Geçmişe Tırmanan Merdiven.....	192
Şekil 68 Ak, Geçmişe Tırmanan Merdiven.....	193
Şekil 69 Ak, Geçmişe Tırmanan Merdiven.....	194
Şekil 70 Ak, Güneşi Bile Tamir Eden Adam	199
Şekil 71 Ak, Güneşi Bile Tamir Eden Adam	200
Şekil 72 Ak, Güneşi Bile Tamir Eden Adam	201
Şekil 73 Ak, Güneşi Bile Tamir Eden Adam	202
Şekil 74 Ak, Güneşi Bile Tamir Eden Adam	203
Şekil 75 Ak, Rüzgarın Üzerindeki Şehir Kapak	208

Şekil 76 Ak, Rüzgarın Üzerindeki Şehir	209
Şekil 77 Ak, Rüzgarın Üzerindeki Şehir	211
Şekil 78 Ak, Gökdeline Giren Bulut Kapak	217
Şekil 79 Ak, Gökdeline Giren Bulut	218
Şekil 80 Ak, Gökdeline Giren Bulut	219
Şekil 81 Ak, Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı	225
Şekil 82 Ak, Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı	226
Şekil 83 Ak, Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı	227

BÖLÜM I

GİRİŞ

Problem Durumu

Çocuk edebiyatının üzerine kurulu temel öge olan çocuk kavramı literatürde farklı şekillerde tanımlanmıştır. Çocuk, “bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insan” dır. (Tdk Sözlük, 1974)

Farklı bir çocuk tanımında ise Rousseau çocuğu vahşi bir çiçeğe benzeterek onun anne, babanın veya diğer yetişkinlerin amaçları için değil sadece çocuk olduğu için önemli ve değerli olması gerektiğini vurgulamaktadır. Çünkü çocuk yaratılışı itibariyle yetişkinlerden farklı duygusal ve psikolojik özelliklere sahiptir. “Rousseau çocukluğu doğaya en yakın yaşam evresi olarak görür. Çocuğun kendiliğindenliğini, doğallığını, sevincini ve saflığını yüceltilmesi gereken özellikleri arasında değerlendirmiştir. Sonraki süreçte de ‘çocuk ana babanın malıdır’ şeklindeki algılar değişmeye başlamıştır. “ (Rousseau akt. Onur,1993:5).

Hayatın anlamı noktasında nasıl bir görüş birliği yoksa çocuğun anlamında da farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Çocuk gelişimcisi Erikson’ın vurgusuyla belirtmek gerekirse; “çocukluk, kültürel bir oluşum sonucu” ortaya çıkmış ve gelişmiştir. (Erikson akt. Şirin, 2019:22)

Farklı tanımlardan yola çıkılarak ortaya bir çocuk tanımı ortaya koymamız gerekirse çocuk insanın, kendine has özellikleri bulunan kendine has bir varlığı, düşünme şekli, anlama ve anlamlandırma sistemi olan ve kendisine özel hissetme fitratına sahip henüz yetişkinler tarafından farklı renklere boyanmamış evrensel bir halidir diyebiliriz. Çocuk uzun yıllar yanlış anlaşıla geldiği gibi yetişkinlerin küçük bir prototipi değil kendi içinde bir dünyadır. Bu henüz kirlenmemiş ve saf dünyanın korunup gelişmesi ise ancak okuma ile mümkün olacaktır.

Okuma, insanın bilgi birikiminin artmasını, fikir dünyasının zenginleşmesini ve renklenmesini sağlayan aynı zamanda bireyi hayata hazırlayan bir fiildir. “ Edebiyat

metinlerini anlama ve yorumlama uğraşında okurun rolü önemlidir. Okur, metnin çözümlenmesi ve anlamın yeniden üretilmesinde etkindir. Bu nedenle yazınsal okuma süreçlerinde okurun bilgi, beceri yönünden yetkin ve donanımlı olması gerekir. “ (Karagöz, 2018) Birey, sadece formal eğitimin sunmuş olduğu ders kitapları dışında da kendi kendine okumalar yaparak da hayatı, insanları, yerleri tanıyabilir ve kendini geliştirebilir. Genel bir tanımla okuma; “Ruhsal bir çalışma sistemi ile harekete geçirilmiş ve okuyucu amaçlarıyla bir düzen içinde bütünleştirilen, karmaşık bir hiyerarşinin birbirine geçişiyle oluşan bir takım alt faktörler tarafından desteklenen, simgesel anlamlandırmanın görsel-işitsel-söze dayalı işlem becerisidir” (Kimmel ve Segel, 1983).

Yukarıdaki tanımda da görebileceğimiz gibi okumanın hayatımızdaki yeri asla yadsınamaz. Bu durum yetişkinler için böyle iken geleceğimizin teminatı olan çocuklarımız için ise daha da önemlidir. Çünkü henüz tam olarak tamamlanmamış olan kişilik gelişimlerinin yanı sıra dilsel, bilişsel ve duyuşsal gelişimleri de eksik ve yönlendirilmeye müsait olan çocuklarımız için okudukları kitapların yapacağı olumlu veya olumsuz katkı çok önemlidir. Bu durumdan yola çıkarak söyleyebiliriz ki geleceğine önem veren her toplumun yapacağı ilk yatırım çocuklarının ve gençlerinin eğitimi üzerine olacaktır.

Bizlerde geleceğimiz olan çocuklarımızın topluma sağlıklı ve faydalı birer birey olarak katılıp gelişen ve değişen dünyada ülkemizin ve toplumumuzun gelecekte de var olabilmesi için kendilerini en iyi şekilde yetiştirmelerine yardımcı olmalıyız. Bu yüzden çocuklarımızın zihinlerinin şekillenmeye başladığı ilk okuma yazmayı öğrendikleri okul çağında okudukları kitaplar bizler için önemli olmalıdır. Çocuklarımızın her yönden gelişimine uygun yazılmış kitaplar hazırlamak ve bu kitapları onlara sunmak çocuklarımızın okuma isteklerini artıracak böylece diğer temel becerilerinin de gelişmesini sağlayacaktır. Ancak çocuk edebiyatının temel öğelerine uygun yazılmış ve basılmış kitap sayısının artırılması sadece tek yönlü olarak yazarlarımızın elinde olan bir durum değildir.

Bu konuda üç ortaklı bir çalışmaya ihtiyaç vardır. Bu çalışmanın bir ayağını çocuklarımızın ruh dünyasına hitap etmek isteyen onların dünyasına onların gözünden

bakma isteği duyan ve bu duyarlığa sahip yazarlarımız oluştururken diğer ayağında ortaya konulacak bu güzel eserleri ocuk edebiyatının temel öğelerine en uygun şekilde yayınlamayı kendisine milli bir görev bir insanlık görevi olarak gören yayınevlerimiz vardır. Son ayağını ise yazılan bu eserleri inceleyerek üzerine çalışmalar yaparak daha güzel eserlerin ortaya konmasını, var olan ocuk edebiyatının temel öğelerine uygun yazılmış eserlerin tanıtılmasını, özelliklerinin incelenip ortaya konmasını, yeni kuşaklara örnek olarak gösterilmesini, okullarımızda öğretmenlerimize ve günlük hayatta çocuklarının neler okuduğuna önem veren ailelere yardımcı olmasını sağlayacak olan niversiteler ve bilimsel araştırma çevreleri oluşturmaktadır.

Problem Cümlesi

Bu alışmamızda son dönem ocuk edebiyatı yazarlarımızdan ocuk edebiyatımıza başarılı yapıtlar kazandırmış ve gerek yurtiçi gerek yurtdışında ödüllere layık görülmüş Behiç Ak'ın ocuk edebiyatı yapıtlarını inceleyerek onun ocuk edebiyatımıza nasıl bir katkı sağladığını ve eserlerinin özelliklerini ortaya koymaya çalışacağız.

Araştırmamızın temel problem cümlesi şu şekilde olacaktır: Behiç Ak'ın ocuk edebiyatı alanında yazdığı yapıtların ocuk edebiyatı temel öğeleri (tasarım özellikleri, resimler, konu, ileti, kahramanlar, tema, dil-anlatım, eğitsel iletiler) açısından özellikleri nelerdir?

Amaç

Çocukların hayatı tanımlarında ve yetişkinliğe hazırlanmalarında birçok faktör rol oynamaktadır. Hiç kuşkusuz ki bu faktörlerden biri de ocuk edebiyatı ürünleridir. ocuk edebiyatı alanında ülkemizde binlerce eser ve ürün ortaya konmaktadır. Bu çalışmada, son dönem ocuk edebiyatı yazarlarımızdan Behiç Ak'ın ocuk edebiyatı

yapıtlarının çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından araştırılması amaçlanmıştır. Bu hedef doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

a) Behiç Ak'ın çocuk romanlarının çocuk edebiyatı temel öğeleri (konular, iletiler, kahramanlar, dil ve anlatım, çevre, resimler) açısından özellikleri nelerdir?

b) Behiç Ak'ın öykü kitaplarının çocuk edebiyatı temel öğeleri (konular, iletiler, kahramanlar, dil ve anlatım, çevre, resimler) açısından özellikleri nelerdir?

c) Behiç Ak'ın resimli öykü kitaplarının çocuk edebiyatı temel öğeleri (konular, iletiler, kahramanlar, dil ve anlatım, çevre, resimler) açısından özellikleri nelerdir?

Bu amaç doğrultusunda araştırmaya kuramsal temel oluşturması amacıyla öncelikle çocuk edebiyatı ile ilgili temel kavramlara, çocuk edebiyatının temel öğelerine ve çocuk edebiyatının genel özelliklerine yönelik bilgilere yer verilecektir.

Önem

Bir çocuğun okuma kültürünü kazanması, okuma isteğinin artması için kaliteli ve çocuk edebiyatının öğelerine uygun yazılmış kitaplarla karşılaşması çok önemlidir. Son yıllarda büyük gelişmeler yaşanan çocuk edebiyatında alanyazın incelendiğinde görülmüştür ki; edebiyatın birçok türüyle birlikte özellikle çocuk edebiyatı alanında roman, öykü, resimli öykü türlerinde başarılı eserler üreten Behiç Ak'ın eserleri birçok açıdan incelemeye konu olmuştur. Ancak ilgili araştırmalarda, Behiç Ak'ın çoğu zaman ya aynı türde aynı eserleri incelenmiş ya da belirli konular çerçevesinde eserleri incelemeye tabi tutulmuştur. Araştırmamızın özgün yanı Behiç Ak'ın eserlerinin ilk kez sayısal verilerle desteklenerek bütüncül bir incelemeye ve karşılaştırmalı bir irdelemeye tabi tutulmuş olmasıdır.

Çocuk edebiyatımızda önemli bir yere sahip olan yazarımızın eserlerinin çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesinin çocuklarımızın dilsel, bilişsel ve duygusal yönden gelişimine nasıl katkı sağlayacağını göstermesi açısından ve okullarda

öğretmenlerimize evde ise çocuklarının eğitime önem veren ailelerimize ve çocuk edebiyatı alanında çalışacak veya çocuk edebiyatı alanında yapıtlar koymak isteyen kişilere de yol göstermesi açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

Yazmış olduğu çocuk edebiyatı eserleri ile okul öncesinden ortaokula kadar birçok öğrenciye seslenen yazarımızın eserlerinin çocuklarımızın okuma isteklerinin artması ve okuma alışkanlığı kazanmalarında büyük katkılar sağlayacağı umulmaktadır. Yazarımızın hala yaşıyor olması bu çalışmamızda bize kendisinin çocuk edebiyatı ve çocuk kitapları ile ilgili fikirlerinden faydalanmamız ve kendisine kitapları ile ilgili merak edilen konuları sorarak bilgi edinmemiz de avantaj sağlayacaktır. Aynı zamanda yazarımızın güncel olması çocuk edebiyatı ile ilgilenen ve bu çalışmadan faydalanan olan herkeste ilgi oluşturacaktır. Özellikle yazarımızın eserleri ile tanışma fırsatı bulmuş olan öğretmenlerimiz, ailelerimiz ve diğer ilgililer yazarımızı daha yakından tanıma fırsatı bulacak eserlerini daha bilinçli şekilde anlama imkanına sahip olacaklar ve çevrelerindeki diğer bireylere tavsiye edeceklerdir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, Behiç Ak'ın çocuklar için yazdığı 27 eserin içinden alan uzmanı önerisiyle seçilen 18 eserin çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesi ile sınırlıdır.

Tanımlar

Çocuk: Yalçın ve Aytaş, (2005)'e göre çocukluk “bedensel ve zihinsel gelişim bakımından insanoğlunun 0-16 yaş grubuna denilen bir kavramdır. Ancak bu sınırlamanın her zaman ve her şartta geçerli olduğunu söylemek oldukça güçtür. Nitekim bazı bilim adamları, 0-14 yaş grubunu çocukluk dönemi olarak almaktadır.”

Çocuk edebiyatı: “Çocukların büyüme ve gelişimlerine, düş, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyattır.” (Şirin,1998;9)

Tasarım özellikleri: “İyi bir çocuk kitabının biçimsel olarak bazı özellikler taşıması gerekir. Herhangi bir çocuk kitabını biçimsel olarak değerlendirmek için o kitabın boyutu, kâğıt cinsi, sayfa düzeni, içindeki resimlerin niteliği, metinde kullanılan yazının özelliği gibi hususlara bakmak gerekir” (Şirin, 2000: 213).

Resim özellikleri: “Resimli kitaplarda resmin görevi, metnin gerektirdiği ya da izin verdiği ölçüde durumları ve olayları daha belirgin hale getirerek zenginleştirip canlandırarak çocuğun yaşantılara katılıp çevreyle iletişim kurma yeteneğini arttırmaktır. Bu sebeple kitabın resimlemesi uzman kişiler tarafından yapılmalıdır. “ (Ciravoğlu, 1999: 189).

Karakter: “Karakter, edebiyatta, bir edebi eserde (roman, hikâye, tiyatro) yer alan kahramanların (kişilerin) özelliklerine verilen isimdir. “ (Uslu,2007: 187,188).

Dil ve anlatım: “Çocuk kitaplarının, çocuğa göre olmasını belirleyen en önemli özelliği dili ve anlatımıdır. “ (Sever,2008:145).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çocuk Edebiyatı

İnsanın bebeklik çağından itibaren ilk dil edinim faaliyetleri ile başlayan ve çocuğun okula başlaması ile devam eden dilsel gelişiminde önemli unsurlardan biriside çocuk edebiyatı yapıtlarıdır. Çocuğun, okul öncesi dönemde dahil olmak üzere okul döneminde ve bu dönemin okul dışında kalan zamanlarında onun dilsel, bilişsel ve duyuşsal gelişimini destekleyen nitelikli çocuk edebiyatı yapıtlarıyla karşılaşması yetişkinliğe hazırlanması açısından gelişimini destekleyici olacaktır.

Günümüz toplumunda teknolojinin ilerlemesiyle eğitimde kullanılan materyal ve yöntemler de farklılaşmaktadır. Modern etkileşimli araçların (bilgisayar, internet vb.) eğitimde yaygın olarak kullanılmasına karşın öğretmenlerin ve eğitim kurumlarının vazgeçemediği kitap, basılı eğitim araçlarının başında gelir. Toplumların gelişip ilerlemesi kitap okuma alışkanlığı kazanmış bireyler yetiştirme ile doğru orantılıdır. Bu nedenle toplumu “bilgi toplumu” seviyesine ulaştırabilmek için çocukların eğitiminde ders kitaplarının dışında “çocuk edebiyatı” eserlerinden de faydalanmak oldukça önemli bir yer tutmaktadır. (Gönen, Katrancı, Uygun& Uçuş, 2011: 252)

Çocuk edebiyatı literatürde farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlardan bazıları şöyledir: “Çocuk edebiyatı, sınırları uçsuz bucaksız çocuk ve çocukluk olan, çocuklara yönelik edebiyat değeri taşıyan bir geçiş dönemi edebiyatıdır.” (Şirin,2012:32) Çocuk edebiyatı, çocuklar için yazılmış kitapları ve yayınları kapsayan bir kavramdır. Doderer, çocuk edebiyatını, “Yalnızca çocuklar için yazılmış metin türlerinin genel adı” olarak tanımlar. (Doderer akt. Kaminski,2009:86)

Doderer ve Baumgartner’in tanımına göre ise çocuk ve ilk gençlik edebiyatı; “çocuklar ve gençler için üretilmiş, gençler tarafından oluşturulmuş, serbest ve okuldaki zorunlu okuma kapsamına giren bütün metinleri içeren bir üst kavramdır” (Doderer & Baumgartner akt. Asutay, 2012:23).

Sever (2008)’e göre çocuk edebiyatı, erken çocukluk döneminden başlayarak ergenlik dönemini de içine alan bir yaşam evresinde çocukların dil gelişimi ve anlam düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan görsel ve dilsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.

“Çocuk edebiyatı kavramının ortaya çıktığı günden bu yana üzerinde bir türlü görüş birliğine varılamamıştır. Çocuğa uygun bir edebiyat olması gerektiği düşüncesi ise bu alana yönelişi hızlandırmıştır.” (Şirin, 2019:28)

Çocuk edebiyatı, edebiyatın bir parçasıdır ve çocuğun gelişiminde büyük bir rol oynamaktadır. Çocuk edebiyatı sorgulamadan, anlamadan karar veren insanlar yerine; duyumsayarak, düşünerek karar verebilecek duyarlı insanların yetiştirilmesine dönük bir çabanın ürünü olarak da adlandırılabilir. Bu sebeple dilin ve resmin anlatım olanaklarıyla çocuklara ulaşabilecek yetkinlikteki sanatçıların, çocuk edebiyatı adına çocuklar için sorumluluk üstlenmesi gerekmektedir (Sever, 2010, 24).

Çocuk edebiyatı, çocukların keşfettiği bir edebiyattır. Çocuk kalbinin duyarlılıkları ve çocuksu bakış açısı, çocuk edebiyatına yön verir, çocuk dünyasının bütün zenginliklerini yansıtır. Öncelikle çocuğa göre yapılması gereken bir edebiyat türüdür. Çocuğa göre anlatımı, çocuksu fantezileri içinde taşır. Çocuğun eğilimlerinin anlatıma yansıdığı oranda çocukların ihtiyacını karşılayan bir edebiyat oluşur. (Şirin, 2000: 13).

(Ural 1987)’ise çocuk edebiyatı ile ilgili olarak şunları söylemektedir: “Ben çocuk edebiyatı ile büyükler için yazılan edebiyatı birbirinden ayırıyorum. Gerçi aynı sanat dalının iki dalı da olsalar, bir gövde ile dal kadar fark var arada. Yetişkin yazınında sanatçı daha geniş bir yazma özgürlüğüne sahip. Sözcük seçme, kısa cümleler kullanma gibi bir zorunlulukları yok. Bir de eğitimsel ve pedagojik zorunlulukları da sayarsak, oldukça belirgin ayrıcalıkların olduğunu ve bu ayrıcalıkların da yazma konusunu şekillendirdiğini düşünürsek iki ayrı edebiyatın varlığının kendiliğinden ortaya çıktığını çok iyi görürüz.”

Çocuğun yetişkinden farklı algılama düzeyi ve gelişim özellikleri içinde büyüdüğü fark edildikçe de çocuklar için yapılacak edebiyat yeni biçimlere bürünür. Çocukla yetişkini birbirinden ayıran algı düzeyi ve dil, ‘çocuğa göre’ ve ‘çocuk gerçekliği’ ne uygun yapılacak edebiyata yön vermede etkili olur. (Şirin,2019:28)

Bu durumu Dilidüzgün (2005) şöyle ifade etmiştir;

Çocuk kitaplarında çocuk gerçeği ele alınmalı ve onun dünyasına paralel bir dünya kurgulanmaktadır. Çocuk kitaplarının çocuğa sanat eğitimi veren, onlara ilk sanatsal deneyimler kazandıran bir araç olması zorunludur. Çağdaş çocuk yazını çocuğa uygun olmalıdır. Çocukça anlayıştan uzak bir yaklaşımla, çocuğun kültür gelişimine, düş gücünün gelişimine ve okuma alışkanlığı kazanmasına katkı sağlamalıdır.(Dilidüzgün,2005 akt. Horasan 2015, s.23).

Çer(2014) ise çocuğa göreliği şöyle açıklamaktadır: “ Çocuğa görelik, çocuk gerçekliğini kitaplarla örtüştürmektir. Yalın bir söyleyişle, çocuğun doğasının, ilgi ve gereksinmesinin, dil ve anlam evreninin, bakış açısının kitabın tasarım, içerik ve eğitsel özelliklerine yansıtılmasıdır.”

Burada da dikkat çekildiği gibi yetişkin gözü ile yazılıp yetişkinlere hitap eden bir çocuk edebiyatı ürünü aslında sadece isimde çocuk kitabı olarak kalmaktadır.

Gerçek çocuk edebiyatı ürünleri çocuk gerçekliğini ve çocuğa göreliği göz önünde bulundurarak çocuk gözüyle çocuk için yazılmış eserlerdir.

Çocuk edebiyatı tanımlarına ve çocuk edebiyatı eserlerinde öncelikli aranan niteliklere baktığımızda en büyük ortak özellik olarak çocuğun eğitiminde özellikle çocuk için hazırlanmış eserlerin kullanılmasının gerekliliği gözümüze çarpmaktadır. Bir başka ortak konu ise çocuk eğitimi için hazırlanacak edebiyat ürünlerinde çocuk duyarlılığının, çocuk gerçekliğinin ve çocuğa göreliğin ön plana alınması gerektiğidir.

Bu ortak yönlerden hareketle bir çocuk edebiyatı tanımı şu şekilde yapılabilir: Çocuğun kendine has duygu ve düşüncelerini göz önünde tutarak onun dünyasının gelişimi için hazırlanmış her türlü üründür diyebiliriz. Son üç yüzyıldır gelişen ve özellikle günümüzde iyice önem kazanan çocuk edebiyatı tam anlamıyla çocuğun üzerine kurulu bir edebiyat olmalıdır. Bu düşünceden yola çıkarak çocuk edebiyatına bakmalı çocuk edebiyatı ürünleri büyüklere hitap eden çocuk kitapları olmaktan çıkarılmalı ve çocuk gerçekliğine uygun eserler üretilmelidir.

İyi bir çocuk edebiyatı eserinin işlevini Gönen(1998) şöyle açıklamaktadır:

- a. Sosyal-duygusal gelişimi göz önünde bulundurmak, zihinsel gelişimi desteklemek ve buna yönelik eserler ortaya çıkarmak,
- b. Olumlu kişilik gelişimine ortam hazırlamak,
- c. Çocukları günlük yaşantının gerçekleri konusunda bilgilendirmek, uyandırmak,
- d. Çocuk kitabı türlerini (hikâye, roman, masal, fable, biyografi fen kitabı, şiir, resimli kitap, çizgi roman) iyi örneklerle çocuğa tanıtmak.(Gönen,1998)

Çocuk edebiyatının işlevleri konusunda Sever(2017) ise şöyle demektedir; “Çocuk edebiyatı ürünleri çocukları nitelikli metinlere yöneltmeyi başarabilen, onlara zamanla okuma kültürü kazandırabilen bir sorumluluk üstlenmelidir.”

Ülkemizin Çocuk Edebiyatı Tarihi

“Modern çocuk edebiyatımızın hazırlık süreci Tanzimat Dönemi ile başlamıştır.” (Şirin, 2019: 28)

Tanzimat Dönemi çocuk edebiyatının ilk işaretlerini yansıtan örnekler Mümeyyiz (1869) ile Arkadaş (1876) arasındaki altı çocuk dergisinde görülebilir. Tanzimat Dönemi yazarları bu dönemin dergilerinde İmparatorluğun içinde bulunduğu kriz karşısında çocuklara iradeli olmaları çağrısında bulunurlar. Birinci Meşrutiyet Döneminde ise “çocuk edebiyatı” teriminin kullanılmaya başlandığını görüyoruz. Çocuk edebiyatı teriminin ilk kez kim tarafından kullanıldığı ise kesinlikten yoksundur. (Şirin, 2006)

“Ali Nusret’in 1908 Şura’yı Ümmet gazetesinde çocuk ve edebiyat ilişkisine değinen bir yazı yazdığı bilinmektedir.” (Demiray, 1958 akt. Şirin 2019)

Tanzimat Dönemi’nin öncü birikimi ile Birinci ve İkinci Meşrutiyet Dönemlerinde çocuk edebiyatının belirgin özelliği çeviriye dayalı olmasıdır. Şinasi’nin 1859’da La Fontaine’den çevirdiği Eşek ile Tilki Hikayesi, Yusuf Kamil Paşa’nın 1862’de Fenelon’dan çevirdiği Tercüme-i Telamak’ı başlangıç tarihleri bakımından önemlidir. Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemlerinde çocuk edebiyatı Batı etkisinde ve çeviri ağırlıklı bir içerikle sınırlı kalmıştır. (Şirin,2006)

Tanzimat ve Birinci Meşrutiyet dönemlerinde öne çıkan tür şiirdir. İbrahim Alaettin Gövsa’nın (1889-1994) Çocuk Şiirleri (1911), Ali Ulvi Elöve’nin Çocuklara Neşideler (1912), Tevfik Fikret’in vefatından bir yıl önce yayımladığı Şermin (1914)bizde çocuklar için yazılmış üç öncü çocuk şiir kitabı kabul edilebilir. Cumhuriyet dönemi çocuk edebiyatının boy attığı en önemli yayın türü çocuk dergileridir. 1929’dan 1945’e kadar 23 çocuk dergisi yayımlanır. (Şirin,2006)

Cumhuriyet Dönemi çocuk edebiyatı üç farklı evreden oluşur:

Bir: 1970’lere kadar çocuk üzerine hikaye, roman, manzume, masal ve piyeslerin yazıldığı didaktik-otoriter anlayışın üstünlüğünü sürdürdüğü çocuk edebiyatı evresi.

İki: 1970’ten 1980’lerin ortalarına kadar süren farklı dünya görüşü savunucularının kurtarıcı, güdümlü, ideolojik ve sosyal içerikte çocuk kitabı yazmaya yöneldiği ve kalıcı çok az sayıda kitabın yazıldığı politik söylem ağırlıklı angaje çocuk edebiyatı evresi.

Üç: Çocuk gerçekliğine dayalı, poetik kalabilmeyi önceleyen ve ‘çocuğa göre’ örneklerin yazılmaya başladığı 1980 sonrası yenilikçi çocuk edebiyatı evresi. (Şirin,2016)

“Cumhuriyet Dönemi’nde çocuk edebiyatına yöneliş, yeni değerleri çocuklara kavratma ideali ve onları bu değerler doğrultusunda erdemli insanlar olarak yetiştirme amacıyla sınırlı kalmıştır” (Şimşek,2005: 215)

Çocuk Edebiyatı Türleri

Çocuk edebiyatı geniş bir tür grubundan oluşmaktadır. Bunları dergiden masallara, tekerlemeden romanlara, destanlardan efsanelere kadar çoğaltmamız mümkündür. Biz çalışmamız da kullanacak olduğumuz öykü ve roman türlerine yakın daha çok yazılı ve nesir şeklindeki çocuk edebiyatı türlerinin bazılarından bahsedeceğiz. Bu türleri kendi içlerinde barındırdıkları gerek yazım, ileti, konu gerekse üslup, resim gibi birbirlerinden ayrılan yönleriyle her biri çocuğun farklı yönlerine hitap ederek onun gelişimine katkı sağlayıcıdır.

Masal

Masal türü çocuk edebiyatının en fantastik ve hayal ürünü olan türüdür diyebiliriz. Bu yönüyle masallar çocukların hayal dünyalarının genişlemesine ufuklarının açılmasına ve yaratıcılıklarının artmasına hitap ederler.

Saim Sakoğlu masalı şöyle tanımlamaktadır: “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür “(Sakaoğlu, 1973). “Masal, çocuk ruhunu besleyip zenginleştirirken gerçeği dolaylı yollardan anlatır ve çocuğu geleceğe hazırlar. Taşıdığı sembolik unsurlardan ayıklandığında ortaya gerçek hayat çıkar.” (Şimşek,2018:215)

Masallar basit, kurgular altında, sembolik, metaforik anlatımları altında ideolojik oyunlar da oynar. Fantastik ve eğlendirici, eğitici, yönleriyle, bir masal hem geriye hem de ileriye, hem şimdiye söyleyecekleri olan bir türdür. Masalın ne söylediğini bilmek, onun işlevini belirgin hale getirmek ancak onun olumlu eğitimsel araç olarak kullanılmasını sağlar, yoksa rastlantısal olarak kitaplara geçmiş ya da tüm dünyada kabul görmüş ve yaygınlaşmış evrensel, geleneksel masallarla masal türünü güne ve geleceğe taşımak insanlığın masal koleksiyoncusuna haksızlık değil midir? (Çevirme ve Ayan, 2015 aktaran Meral 2016)

Masalın çocukların dil gelişimindeki rolü çok önemlidir bu durumu Doğan (1993) şöyle ifade etmektedir: “Masal her şeyden önce bir dil tadıdır. Gündelik

kullanım dilinden öte, yüzyılların içinden süzüle durula gelen bir dil tadıdır bu. Onun içindir ki, bir masalın tadına ancak yazıldığı dilde varılabilir, tıpkı şiirler gibi.”

(Ciravoğlu, 2000)’e göre çocuk masallarında bulunması gereken özelliklerden bazıları aşağıda verilmiştir.

“a) Masalın konusu çocuğun hayal gücüne uygun olmalıdır.

b) Masal, çocukları neşelendirecek bir anlatıma sahip olmalıdır.

c) Çocuk masalları çocukların belleğini geliştirici nitelikte olmalıdır.

d) Çocuk masalları bilgi verici (tarih, sosyal yaşayış) ahlaki ve edebi niteliği güçlü olmalıdır.”

Fabl

Fabllar da çocuk edebiyatında öne çıkan bir diğer türdür. Çocuklar tarafından özellikle hayvan kahramanlar içermeleri yönüyle zevkle okunan fabllar dünyada da yaygın olarak çocuk edebiyatı türleri içerisinde ön sıralarda tercih edilmektedirler.

“Dünyada Aisopos, La Fontaine ve Beydeba’nın önemli örneklerini verdiği fablın anlamı öyküdür. Masal ve destana yakın bir türdür. Onlardan farkı didaktik ve dikte edici bir özelliğe sahip bir olmasıdır. Onun için fabllarda mesaj herhangi bir yoruma ihtiyaç kalmadan, doğrudan verilir.” (Aytaş ve Yalçın, 2011: 127).

“Kahramanı hayvanlar olan bu türde, kişileştirme/teşhis ve dillendirme/intak sanatlarına fazlaca yer verilir. Bu tür eserlerde öğretici bir amaç güdülür. Genelde hayatla ilgili dersler sembolik değerler vasıtasıyla aktarılır.” (Şimşek,2018:302)

Türk edebiyatında ise fabl türüne örnekler şu şekilde verilebilir: Mevlana’nın Mesnevi’sinden bazı hikayelerin yanı sıra Şeyhi’nin Harname’si en çok öne çıkanlardır.

Fabllar özellikle günümüzde teknolojinin de gelişmesi ile dijital ortama (sinema, tv vs..) aktarılarak görselleştirilip daha eğlenceli hale getirilerek iyi bir eğitim aracı

olarak kullanılmaya çok müsaittirler. Çocuk edebiyatı ürünlerinin sadece yazılı materyallerle kısıtlanmayarak çağımıza uygun ve günümüz çocuklarının daha çok dikkatini çekecek eserler şeklinde ortaya konulmasında öncü bir tür olmaları mümkündür. Fablın özellikle hayvanları kullanarak sahip olduğu kendine has didaktikliği ve ilgi çekiciliği çocukların eğitiminde ve dil gelişiminde önemli bir yere sahipken bu öğreticilik konusunda farklı düşünenlerde mevcuttur.

(Nas,2004)’e göre fablların çocuk eğitimi bakımından olumsuz yönü; ahlak dersi ve öğüt vermeleri, didaktik olmaları, bunları da açık seçik yapmalarıdır.

Öykü

Yaşanmış ya da yaşanması mümkün olayların anlatıldığı gerçeklikle bağını masallar kadar koparmamış bir edebi tür olan öykü literatür de şu şekilde anlatılmıştır:

“Belli bir yer ve zamanda birkaç kişinin başından geçen gerçeğe uygun bir olayı anlatan veya birtakım kimselerin karakterini çizen ve çoğu kez ancak birkaç sayfa tutan kısa yazılara hikâye denir.” (Oğuzkan, 2001: 98). “Olmuş ya da olması olası olayları anlatan kısa yazıya öykü, uzun yazıya roman denir.” (Nas, 2004:268).

Çocuk edebiyatında ve çocuk eğitiminde büyük öneme sahip olan öykünün çocuğun bilişsel, dilsel ve duygusal gelişiminde önemi yadsınamaz.

Üç-beş sayfada çocuğa bir dünya kurar ve kurduğu bu dünyada çocuğun ruhsal gelişimine katkıda bulunurken, onun coşkularını, heyecanlarını besler. Bir doğruyu, iyi hasletleri, didaktikliğe düşmeden bir oyun halinde ona sunar. Hikayeler, okumayı sevmeyen öğrencilere bu etkinliği sevdirmek içinde kullanılabilir. Uzun ve karışık metinleri okumaktan korkan ve sıkılan bireylere basit ve kısa hikayeler yoluyla okuma sevdirebilir. Kısa hikayelerden sonra yavaş yavaş uzun hikayelerden sonra yavaş yavaş uzun hikayelere ve romanlara geçilebilir. (Tosun, 2005: 213-218)

Çocuk edebiyatının asıl yükünü çeken iki türden birisi olan öyküler aslında masallar kadar fantastik olmayışları ve romanlar kadar uzun olmayışları yönleriyle nitelikli yazıldıkları takdirde çocuklar tarafından daima tercih edilen tür olmuşlardır. Kendi içinde olay ve durum öyküsü olarak da sınıflandırılan bu türün özellikle olay

öyküleri çocuklar tarafından daima ilgiyle okunan kitaplar olmuşlardır. Ülkemizde de önemli örnekleri verilen bu türün her iki sınıfından da önemli yazarlar yetişmiş ve çocuk edebiyatımıza katkıda bulunmuşlardır. Bunların başında durum öykücülüğü denildiğinde akla ilk olarak akla Sait Faik Abasıyanık olay öykücülüğü denildiğinde ise Ömer Seyfettin gelmektedir. Bizler de bu durumu göz önünde bulundurarak Behiç Ak öykü ve resimli öykü kitaplarını inceleyeceğimiz çocuk edebiyatı yapıtları arasına aldık.

Roman

“Roman kişiler, yer, zaman ve olay öğelerinin okuyan kişide gerçeklik duygusu uyandıracak şekilde kurgulandığı, okuyucu üzerinde yaşanmış veya yaşanabilir izlenimi bırakan ve ilköğretim dördüncü sınıftan itibaren çocuklar tarafından ilgiyle okunabilen yazınsal türdür.” (Akbayır ve Şahin; 2005: 195-196)

Çocuk edebiyatının bir parçası olan çocuk romanının tanımının roman tanımından tek farkı sadece hitap ettiği yaş grubu olarak görülse de aslında hem iç yapısal hem de dış yapısal özellikler olarak birçok farklılık barındırmaktadır. Bu durumu Kıbrıs ve Oğuzkan şu şekilde ifade etmektedir; “konuların çocukların kavrayış güçlerine, yaşam deneyimlerine, ilgilerine uygun seçilmesi, olayların mantıklı bir sıra izlemesi, ideal insanlar yerine gerçeğe uygun insanlara yer verilmesi gerektiği fikrinde birleşirler.” (Kıbrıs, 2000: 124; Oğuzkan, 2010: 11 aktaran Aydın,2019: s.22).

Roman türü öykü ile beraber çocuk edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Ancak romanların öykülerden farkları içerilerinde barındırdıkları olay, kahraman, mekan ve iletilerinin fazla olmasıdır. Bu yönüyle romanlar daha çok on yaş ve üzerindeki çocuklara hitap etmekte daha küçük çocuklar için sıkıcı olabilmektedirler. Eğer çocuk romanları nitelikli bir şekilde ele alınıp yazıldıklarında çocuklar için gayet eğlenceli olabilmektedirler.

Çocukları iyi tanıyan yani içindeki çocuğu sağlıklı bir biçimde yaşatan usta yazar, oluşturduğu çocuk karakterlerle çocuk okuru kısıvrak yakalar. Bu sebeple yazar, kahramanı çocuklar olan, çocuğa özgü nitelikleri taşıyan eserlerinde etkilenme çağında olan bireylerin özelliklerini göz önünde bulundurmalı, onları iyi ve güzele götürmesini bilmelidir. Zaten estetik duygusu ile doğan çocuk için bu yöneliş zor olmayacaktır (Taşçı, 2007: 3).

Bizde çalışmamız da çocuklar için çocuk duyarlılığına sahip onlara hitap etme gayretiyle yazıldığını düşündüğümüz Behiç Ak'ın çocuk romanlarından bazılarını inceleyeceğiz. Bunun öncesinde öykü ve çocuk romanlarının barındırması gereken bazı özellikleri bilmemiz de fayda olduğunu düşünüyoruz.

Çocuk Öykülerinde ve Romanlarında Bulunması Gereken Özellikler

- a. Çocukların ilgilerine, hayat tecrübelerine ve kavrayış güçlerine uygun konu.
- b. Özellikleri iyi anlatan, gerçekliğe uygunluğu bakımından hiç kuşku vermeyen kişiler
- c. Kısa cümle ve paragraflar ile kısa, bol ve canlı konuşmalara dayalı sürükleyici bir anlatım.
- d. Çocukların seviyesine uygun basit ruh çözümlemeleri.
- e. Çocuk düşüncesine aykırı olmayan sade ve gerçekçi bir plan.
- f. Mantıklı sonuçlarla biten hareketli olaylar.
- g. Somut doğru, fakat dikkati dağıtmayan ayrıntılar. (Oğuzkan, 2006: 111)

Diğer Türler

Efsane

Grimm kardeşlere göre ise “Efsane, gerçek veya hayali, muayyen şahıs, hadise veya yer hakkında anlatılan bir hikayedir.” (Jason,1972 akt. Sakoğlu;1980). Efsaneler çocukların eğitiminde ve değer aktarımında önemli bir yere sahiptir.

Efsanelerin işlevleri ise Seyidoğlu (1985)'e göre şöyledir:

1. Bir toplum için önemli olan olay, durum, varlık ve sosyal kurumların oluşum nedenlerine açıklama getirmek
2. Ait oldukları toplumun yaşadığı coğrafyayı, tabiatı ve toplumun hayatında önemli olan varlık ve nesneleri yerleştirmek ve millileştirmek,
3. Toplumda geçerli olan gelenekler ve bunlara bağlı sosyal davranış ve kurumları geçerli kılmak ve genç kuşaklara aktarım benimsetmek.

Efsanelerde yer alan yardımseverlik, dostluk, sevgi, saygı gibi değerler toplumların en çok ihtiyaçları olduğu şu dönemde birer birleştirici unsur olarak görev yapabilecek ve efsaneler aracılığı ile bu değerler gelecek kuşaklara aktarılabilecektir.

Destan

“Daha çok eski çağlara ilişkin kahramanlık hikayelerini; ulusların ve ünlü yiğitlerin serüvenlerini ve savaşlarını anlatan uzun manzum eserlere destan denir.” (Tdk Sözlük, 1974)

Yardımcı (2007)’ ye göre destanlar “eski çağlarda bir milletin hayatını yakından ilgilendiren savaş, göç ve doğal afetler gibi tarihsel ya da toplumsal olaylar nedeniyle büyük yankılar bırakmış; büyük yenilgiler, büyük üzüntüler, büyük zaferler ve kahramanlıklar gibi duygularla söylenmiş tarihi olayların uzun ve manzum yığitlik öyküsüdür”.

“Destanlar 12 yaş üzeri çocuklar için önerilebilecek metinlerdir. Çocuklar için örnek ve model oluşturacak tiplerin, karakterlerin hikâyesi anlatılır. Yazarlar ve şairler destanlardan yola çıkarak güncel metinler kaleme alabilirler.” (Şimşek,2018)

Biyografi- Otobiyografi

“Yaşamöyküsü, bireylerin hayatlarının anlatıldığı; özyaşamöyküsü ise bireyin hayatını anlattığı yazıdır. “ (Birsel,1972) “Çocuklar, yurt için yararlık gösterenlerin, bilim insanlarının, mucitlerin, kaşiflerin, sanatçıların, sporcuların yaşam öykülerine ilgi duyarlar. “ (Nas,2004)

Yaşamöyküsü anlatılan kişi bir bilim adamı, yazar, sanatçı, devlet adamı, düşünür, futbolcu olabilir. Bir antoloji veya ansiklopedide o kişiyi tanıtmak amacıyla yer alabilir. Bunlara klasik biyografi denir. Kişilerin kendi yaşamlarını kendi kalemlerinden anlattıkları biyografi yazılarına ise otobiyografi yani öz yaşam öyküsü denir.

“Çocuklara örnek alınacak insanlar, üstün kişilikler sunabilmek için biyografi türünden yararlanılabilir. Çocuk edebiyatında biyografiler, model insan arayışına cevap oluşturacak metinlerdir. “ (Şimşek, 2018: 295)

Tiyatro

“Tiyatro, eylem ve konuşmaya bağlı bir gösteri sanatıdır. Başarılı bir tiyatro metni rafine dili kullanır ve oyun dili eylemlere hizmet edecek şekilde en yalın ve en doğru haliyle biçimlendirilir “ (Çapan, 2000: 17)

“Türkiye’de çocuk tiyatrosunun nasıl olması gerektiği konusuna “ilk kez açıklık getiren, 1935 yılında yayımlanan ‘Çocuk Tiyatrosu’ başlıklı yazısı ile Muhsin Ertuğrul olmuştur”. Muhsin Ertuğrul, 1935-1936 yıllarında İstanbul Şehir Tiyatrosu kapsamında bir çocuk tiyatrosunun kurulmasına da öncülük eder. “ (Özertem, 1979: 42)

“Son zamanlarda okullarda yapılan drama çalışmaları ile çocuklara bazı bilişsel, duyuşsal ve devinişsel beceriler kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu durum, tiyatronun çocuk eğitiminde ne denli önemli olduğunu göstermektedir. “ (Şimşek, 2018: 317)

Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri

Kavcar (1999) edebi bir eserin incelenirken şu kriterlerin göz önünde bulundurulması gerektiği ve bir edebi eseri bu kriterleri barındırması gerektiğini belirtmektedir. Bu kriterler şöyledir; ana fikir, konu, olaylar ve düğümler, kişiler, tasvir, tahlil, dil, üslup.

Çocuk edebiyatını oluşturan unsurlar hiç şüphesiz çocuksuz duyarlılığın dikkate alınması sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu unsurlar edebi metnin içeriğine göre farklılık göstermekle birlikte, belli birtakım unsurlardan oluşmaktadır ve söz konusu unsurlar aynı zamanda çocuğa görelilik ilkesini de oluşturmaktadır. Bunlar Dil ve Üslup, Konu-Tema, İleti, Kahramanlar/ Karakterler ve Resim’ dir (Demirel, 2010:53).

Çocuk edebiyatı alanında önemli araştırmalar yapmış olan (Sever, 2012)'e göre çocuk edebiyatı temel öğeleri karakter, konu, ileti, dil ve anlatım, görsel bir uyaran olarak resimden oluşmaktadır.

Alan yazın incelendiğinde incelendiğin de bir çocuk edebiyatı eserinde genel olarak aranan özellikler şunlardır;

Dış yapı (tasarım) özellikleri:

- a) Boyutlar (büyüklük)
- b) Kağıt
- c) Sayfa düzeni
- d) Harfler
- e) Kapak(cilt)
- f) Resimler

İç yapı özellikleri:

- a) Tema
- b) Konu
- c) Kahramanlar
- d) İleti
- e) Üslup ve dil
- f) Çevre
- g) Yazınsal ve eğitsel ilkeler

Dış Yapı Özellikleri

Büyüklük (Boyutlar)

“Çocukların kitaplara olan ilgileri yaşlarına göre değişiklik gösterebilmektedir. Farklı tasarım özellikleri ile ortaya konan kitaplar çocukların kitaplara ilgisinin

artmasına yardımcı olmaktadır. Çocuk okul çağına geldiğinde kendi yaş özelliklerine uygun olan boyutlardaki kitaplarla okumaya hazırlanmalıdır. “ (Sever, 2007:42)

“Çocuklar değişik büyüklükteki kitapları okumaktan ve karıştırmaktan zevk alırlar. Bununla birlikte, kitapların hacim ve ağırlık bakımından kolayca taşınmaya ve kullanmaya elverişli biçimde olmaları gerekir. Çocuk kitaplarının 16*23 cm büyüklüğünde olması normal sayılır. “ (Oğuzkan,2010:371) “Ana sınıflarında kitaplar A4(21x29), diğer sınıflarda B5 (14x21) boyutunda olabilir. Hacim ve ağırlık bakımından da çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine uygun olmalıdır. “ (Güleryüz, 2006:160)

Kağıt Cinsi

Çocuğun ilgisinin ve dikkatinin kitaba çekilebilmesi ve çocuğun kitap okuma isteğinin artması açısından çocuk kitaplarında kullanılan kağıt cinsi önemlidir. Çocuk kitaplarında kullanılan kağıdın kaliteli olması çocuğun kitapla daha çok vakit geçirmesini sağlayacak önemli bir faktördür.

“Çocuk kitaplarında kullanılan kağıdın mat yani parlak olmayan cinsten bir kağıt olması, bunun yanında dayanıklı ve kaliteli (en az 2. Hamur) olması gerekir. “ (Oğuzkan,2010:372) “Kitapta kullanılan kağıt, renklerin resimlerde özgün biçimleriyle yansıtabilmesine ve yazılanların kolayca okunabilmesine olanak sağlamalıdır. “ (Sever, 2013: 121).

Sayfa Düzeni (Mizanpaj)

“Çocuk yayınlarında normal aralıklı veya normalden çok aralıklı satırlarla dizilmiş sayfalar tercih edilmelidir. Çift sütunlu sayfalar tek sütunlu sayfalara göre okuma rahatlığı açısından daha iyidir. “(Oğuzkan,2010:372)

Kitabın sayfaları tasarlanırken sayfanın sağ-sol, alt-üst kenar ve satır arası boşlukları, hem kitabın kolayca okunabilir hem de gerektiğinde kenarına not alınabilir genişlikte olmalıdır. Bunu sağlamak için sayfa kenarlarında geniş boşluklar bırakılmalı, satır

araları normal aralıklı ya da normalden biraz daha fazla aralıklı olmalıdır. Birinci sınıf ile üçüncü sınıf arasında paragraf uzunlukları kısa tutulmalıdır. (Gürel, 2007: 35)

Metinlerin okunabilirliğinin artması açısından sayfa düzeni önemli bir faktördür. Sayfa düzenini diğer önemli maddesi ise resim yazı dengesinin iyi kurulmasıdır. Yazılı metinlerde resim yazı dengesinin iyi kurulması çocuğun dikkatini eşit şekilde hem içeriğe hem de resimlere vermesini ve resimle yazının içeriği arasındaki ilişkiyi kurmasında önemlidir.

“Sayfa üzerinde yer alan öğelerin yapısal, estetik ve kurgusal bütünlüğü, bellekte canlanan imgenin güçlü olmasını sağlar. Sayfadaki renklerin, çizgilerin, harflerin ve boşlukların oluşturduğu bütünlük, sayfada anlatılmak istenen olayı belirgin kılar. “ (Berger, 2013) “Aynı zamanda, görsel metin ile dilsel metin arasındaki bölümlerler belirginleştirilmeli, satırlar sıkışık olmamalıdır. “ (Yurttaş, 1997: 59)

Harfler

Çocuk kitaplarında harflerin büyüklüğü çocukların gelişim dönemlerine uygun olarak seçilmelidir. Özellikle görme duyusunun henüz tam gelişmediği bir gruba hitap edildiği için çocukların kitapları okurken yorulmamaları açısından harflerin büyüklüğü önemlidir. “Çocuk kitaplarında harfler, sayfa düzeninin niteliğini etkileyen bir değişkendir. Yaş düzeylerine uygun olarak da değişiklik göstermesi gerekmektedir. “ (Sever, 2013:122)

“Metinde kullanılan harflerin boyu özellikle Birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileri için 12 puntodan küçük olmamalıdır. Dördüncü ve beşinci sınıf öğrencileri için hazırlanan kitaplarda 10 puntoluk harfler kullanılabilir. “ (Oğuzkan,2010:372) “Çocuk kitaplarında harf büyüklüğü seviyeye göre seçilmelidir. Birinci sınıf çocukları için 20-24, ikinci sınıf çocukları için 18, üçüncü sınıf çocukları için 16, dördüncü ve beşinci sınıf çocukları için 12 punto olmasında yarar görülmektedir. “ (Yardımcı ve Tuncer, 2002: 46)

Kapak (Cilt)

“Kitapların dayanıklılığını artıran başlıca unsur kapaktır. Sağlam ve çocuğun hoşuna giden çekici bir kapak veya cilt eserin okunma ve uzun süre saklanma şansını artırır. Dikişsiz veya cilsiz kitaplar çabuk dağılır veya yıpranır.” (Oğuzkan,2010:373)

“Doğru kapak ve cilt seçimi kitabın ömrünü uzatmaktadır. Sağlam, dayanıklı, çabucak yıpranmayacak ve uzun süre saklanabilecek güzel kompozisyonlu bir kapak, çocuk için daima ilgi çekicidir. “ (Koyuncu ve Kaptan, 2014: 352). “O, defalarca kitabın sayfalarını çevirir, yeniden başa döner, aynı görsele sürekli olarak bakar ve görselin her tarafına dokunur. “ (Dywer ve Neuman, 2008) “Kitap kapağı, kitabın içeriği hakkında etkili mesaj verecek şekilde düzenlenmiş olmalıdır. “ (Tür-Turla, 2005:37)

Kitap kapağındaki tasarımın yeteri kadar dikkat çekmemesi, yanlış ya da abartılı tasarımı, kitabın içeriği iyi de olsa, ilk bakışta kitabın itici olmasına neden olabilir. Özellikle okul öncesi çocuklarda kitaplara karşı ilgi uyandırma, okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmada iyi bir kapak tasarımı etkileyici bir başlangıç olur. (Şimşek, 2014: 94)

Kıbrıs’a (2006) göre çocuklar için oyuncak görevi gören kitapların sağlam yapılması gerekmektedir. İple dikilmesi ve formalama yöntemi kullanılarak ciltlenmesi lazım gelmektedir. Sağlam yapılmayan kitaplar çocukların kitapları biriktirememesine sebep olacaktır.

Resim

Henüz okuma yazma bilmedikleri dönemde çocuklar ilk olarak kitapların resimleri ile karşılaşır ve onlar aracılığı ile baktıkları şeyi anlamaya ve anlamlandırmaya çalışır. Bu yüzden ki daha yaşamlarının ilk çağlarından itibaren resim gerek renkleri gerekse çizimleri ile olsun daima çocukların ilgisini çekmiştir.

“Çocuklar için hazırlanan kitaplar, öğretici metin olarak bilinen ve yetişkinlere seslenen düşünce yazılarından dil ve içerik olarak farklılık gösterir. Çocuklar için

hazırlanan öğretici kitaplar genellikle görsel öğelerle desteklenir, bu kitaplarda resimler öğretme işlevinde önemli bir yer tutmaktadır. “ (Sever, 2008).

Kaya (2014) resimlemenin işlevlerini şöyle sıralar:

“-Resimler çocuğun kitaptaki içeriği kavramasını,

-Resimlerin özgün görsel dili, kavranan içeriğin akılda kalmasını,

-İçeriğin akılda kalması çocuğun yazı dilini kolay öğrenmesini,

-Resimlerin görsel niteliği de çocuğun estetik beğeni düzeyinin gelişmesini sağlar.”

Bu estetik aracın, sanatçı duyarlılığıyla hazırlanmasının yanında çocuk gerçekliğiyle de örtüşmesi gerekir. Başka bir söyleyişle, resmin alımlanma düzeyi ile çocuğun gelişimsel düzeyi arasında koşutluk olmalıdır. Böyle bir anlayışla hazırlanan resimler, çocuğun görme ve işitme duyusunu geliştirerek çocukta kalıcı etkiler bırakabilir. Bu bakımdan, resmi yapılandıran değişkenlerin alımlama gücü yaratmayarak uyum içinde olması gerekir (Anderson, 2013: 50). Sanatçı iletilerini aktarmakta kullandığı simgelerini seçerken çocuğun duygu dünyasını, hazırbulunuşluğunu, yaşının özelliklerini ve o simgeleri kavrama becerilerini göz önünde bulundurmali, “çocuk okura” en uygun simgelere resimlerinde yer vermelidir. Çocuk tanıdığı ya da anlamlandırabildiği simgelerle iletişim içinde olur. Bu nedenle sanatçı, özgün ama çocuğa yakın, çocuğu heyecanlandıracak, meraklandıracak, duygulandıracak, daha da önemlisi düşündürecek simgeler seçmelidir. (Özer, 2007:430)

Kitaplardaki resimler konuya uygun, sayfa düzeninde de birlik ve bütünlüğü sağlamalıdır. Resimler gerçekçi, somut, çizgileri net ve renkli olmalıdır. Resimler anlatılan konuya göre; açıklayıcı, yorumlayıcı eğlendirici, güldürücü ve sevimli olmalıdır.

İç Yapı Özellikleri

Tema

Yazarın eserinde (veya yazısında) sürekli olarak belirtmeye çalıştığı temel düşünce ve görüşlere, gösterdiği ana yönelimlere “tema” denir. Yetişkinlere özgü eserlerde olduğu gibi çocuklar için yazılan eserlerde de temanın hiçbir duraksamaya yol açmayacak biçimde, açık ve seçik belli olması gerekir. Herhangi bir konuyu ele alıp onu belli bir

yazı türünde işleyecek olan sanatçının, okurlarına ne gibi düşünce ve görüşleri kazandırmak, onlarda ne gibi tavır ve alışkanlıkları geliştirmek istediğini bilmesi önemlidir. Teması belirsiz veya değişik yorumlara elverişli eserler, çocukları karasızlıklara ve yanlış anlamalara sürükler. (Oğuzkan,2010:374)

“Çocuk edebiyatı yapıtlarında yazınsal bir kurguyla geliştirilen izlek, insana özgü duygu durumlarını çocuklarda yaşatabilmeli; çocuklar kaynağını sevgiden alan konularda gülerek, duyarak, hüznlenerek, düşünerek paylaşmanın, barışın, çalışkanlığın, dostluğun yüceliğini sezebilmeli, güven duygularını geliştirebilmelidir. “Sever (2013: 129). Şirin, (2000)’e göre, çocuk kitaplarında şu temalara yer verilmesi uygun olur: “Anne, baba, kardeş ve arkadaş sevgisi; aile değerlerine, inançlarına bağlılık doğayı sevmek, korumak ve geliştirmek; başkalarına karşı nazik, dürüst ve saygılı davranmak; girişimci, atılcı ve yaratıcı olmak; canlı varlıkların korunmasına ve bakımına ilgi göstermek vb.”

Aile, vatan, millet, tabiat, insan ve hayvan sevgisi; güzelliğe karşı bağlılık ve sempati; başkalarına karşı nazik, saygılı, dürüst ve hoşgörülü olmak gerektiği; cesurluğun, kahramanlığın, özverinin değeri; şahsi teşebbüsün önemi; çevre bilinci; gelenek ve göreneklere karşı bağlılık ve duyarlılık; sorumluluk duygusu; tarihimizin unutulmaz dönem ve şahısların tanıtılması; Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlılık; demokratik toplum yaşayışı ile ilgili birtakım ana ilkelerin benimsenmesi. (Çılgin, 2007: 79).

Konu

Konu edebi bir eserin içerisinde yer alan olayların tamamıdır diyebiliriz. Eserin barındırdığı her türlü olay aynı zamanda eserin konusunun bir parçasıdır.

“Konu, bir edebi metinde ne anlatılıyor? Sorusuna verilen cevabı içerir. Konu; hikaye, roman, oyun, resim ya da filmle canlandırılan somut olaydır.” (Demirel, 2010:55) Çocuk kitaplarının konularının belirlenmesi de ayrı bir önem arz etmektedir. “Bu seçimde, çocukların evrensel nitelik taşıyan ruhsal özellikleri yanında, onların dünyasına ayrı bir renk ve kişilik kazandıran ulusal kültür değerlerinin, içinde yaşadıkları toplumun benimsediği ahlâk kurallarının, gelenek ve göreneklerin de göz önünde tutulması gerekir. “ (Oğuzkan, 2006) “Çocuk kitaplarında tema ve konu ilişkisi güçlü bir şekilde kurulmalıdır. Ancak, tema konunun önüne geçmemelidir. Konular

makul ve inandırıcı olmalı, mantıklı bir olay örgüsü içinde gelişmelidir.” (Karatay, 2011:97)

Çocuk kitaplarında konun yapılandırılabilmesi için olayların ve çatışmaların olması gerekmektedir. Sever (2015)’ bu çatışmaları şu şekilde sıralamaktadır:

- “- Kişi- kişi çatışması,
- Kişinin kendisiyle olan çatışması,
- Kişi- doğa çatışması ve
- Kişi- toplum çatışmasıdır.”

Bu çatışmaların bir çocuk kitabında çocuğa görelilik dikkate alınarak iyi bir şekilde işlenmesi çocuğun merak duygusunu artıracak ve çocuğu kitaba daha çok çekecek ve okuma isteğini artıracaktır. Çocuk kitaplarında ele alınan konular, onlarda, özgüveni artırmalı, güçlü ve genel kabul görmüş düşünceleri içermeli ve toplum için faydalı geçerli inançları çocuklara sunmalı; çocukları milli değerlere bağlı ve saygılı ve demokratik toplumun yaşayış biçimine uyum sağlayıcı olmaya yönlendirmeli, bireyin saygınlığını artırıcı olmalıdır.

İleti

İleti edebi eserde yer alan yazarın okura vermek istediği mesaj, duygu veya düşünce birliği, topluluğu diyebiliriz. Sever (2008) ise iletiyi, “yazarın okurla paylaşmak istediği düşünce veya öğretici metinlerde yazarın savunduğu, vermek istediği düşünce” şeklinde tanımlamıştır.

Edebiyattaki iletiler, hikâyeyi oluşturan; toplum, insan doğası ve insanlık durumu hakkında fikirler sunan mesajlardır. İletileri, ahlak dersi olarak düşünmek anlatıyı doğru davranışlar kılavuzuna dönüştürür. Ama iyi bir hikâyenin amacı talimat vermek değil; olayları ve karakterleri aracılığıyla zevk vermek, diğer insanlarla ilgili duyarlılık kazandırmak (başkalarının nasıl düşündüklerini ve hissettiklerini fark ettirmek) ve kavrayış gücünü geliştirmektir. İletiler, bir öykünün diğer unsurlarını bir arada tutan

birleştirici faktör olarak düşünülebilir. Bu faktör, okurların çeşitli keşifler yaparak okuma sürecinden tatmin edici bir zevk almalarını sağlar. (Lukens, 2007, 134).

Demirel (2010) çocuk kitaplarındaki iletilerde bulunması gereken özellikleri şöyle ifade ediyor:

1. İletiler çocuğun bilişsel, duyuşsal gelişim özelliklerine uygun olmalı, çocuğun söz konusu gelişim boyutlarına olumlu katkıda bulunmalıdır.
2. İletiler ile konu-tema arasında yakın bir ilişkinin olmasına dikkat edilmeli.
3. İletilerin aktarımında önemli bir araç olan konu, dil ve anlatım gibi özellikler, kendi içlerinde bir uyumu barındırmalıdır.
4. İletilerin aktarımında anlatılan metnin özelliği de dikkate alınarak, elden geldiğince zengin bir yola başvurulmalıdır. Yani sadece örtük iletiler şeklinde değil, yerine göre doğrudan, dolaylı ve soru şeklindeki iletileri de metnin içine yedirmiş olmalıdır.
5. İletiler tıpkı tema/ana fikir gibi bir bakıma eserin yazılma nedeki haline gelmektedir. (Demirel, 2010:62).

Öğretmen adaylarının ise çocuk edebiyatının temel ilkeleri arasında yer alan “ileti” ögesini tanımaları ve iletilerin niteliği hakkında farkındalık sahibi olmaları gerekir. Bu nedenle okul öncesi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının çocuk kitaplarındaki olumsuz iletilerle ilgili görüş, düşünce ve gözlemleri son derece önemlidir. (Karagöz, 2018)

Kahraman/ Karakter

Kahraman çoğu zaman edebi eserdeki kişiler demektir. Demirel (2010)’a göre kahraman “aynı zamanda bir yapıtta duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kişi, karakter ise bir bireyin kendine özgün yapısı, onu başkalarından ayıran temel belirtidir.” Sever (2013)’e göre ise karakter, “yapıtta yazar tarafından geliştirilmiş, biçimlendirilmiş olan kahramanın bütün kişilik özelliklerini somutlayan bir addır.”

Çocuk yayınlarında fazla sayıda kahraman yerine az sayıda kahraman bulunması daha uygun olur. Özellikle küçük çocuklara hitap eden eserlerde bir iki kahraman yetebilir. Bir çocuk ve kardeşi, bir ördek ve yavruları, bir avcı ve köpeği gibi. Çocukların yaşatları olan kimselerin başlarından geçenleri okumaktan ve dinlemekten haz aldıkları daha önce belirtilmişti. Bu nedenle kahramanları çocuk olan eserlerin, öteki nitelikleri de taşıdıkları takdirde, daha çok beğenileceği açıktır.

“Çocuklar okudukları kitaplardaki kahramanlarla özdeşim kurmaktadır. Bu sebeple, çocuk kitaplarında az sayıda kahraman olmalı ve kahramanların fiziksel

özellikleri belirgin ve sağlam, ruhsal özellikleri ise güçlü bir biçimde çizilmelidir. Seçilen kahramanların çocukların gerçek hayatta da karşılaşabilecekleri kişiler olması gerekmektedir. “ (Oğuzkan,2010:377) Edebi eserlerde yazarların kahramanları farklı tanıtım yolları mevcuttur. Yazarlar hitap ettikleri kitleye, anlattıkları temaya ve vermek istedikleri mesajlara göre bu yollara başvurabilirler. Şimşek (2012) hikâyede karakterleri tanıtma yollarını dört maddede sıralamıştır:

- “1. Karakteri anlatıdaki diğer kişilerle iletişim kurdurarak diyaloglarla tanıtma,
2. Karakteri, hikâyede doğrudan betimleme,
3. Karakterin düşüncelerini monologlarla betimleme,
4. Karakteri bir olayın içinde göstererek ortaya koyma.”

Bu şekilde karakterlerin tanıtılması okuyucunun karakterle dolayısı ile kitapla bağ kurmasını kolaylaştırıcı olacaktır. Çocukların kitaplarda kendilerine yakın kişiler ve karakterler bulması okuma isteklerinin artması ve okuma alışkanlığı kazanmalarında önemli bir yere sahip olacaktır.

Çevre

Edebi eserlerde verilecek iletinin tam olarak net bir şekilde ifade edilebilmesi özellikle duygu durumunun aktarılabilmesi için en önemli öğelerden birisi de çevredir. Özellikle çocuk kitaplarında çocukların iletilecek mesajla beraber aktarılacak duyguyu da tam manası ile alabilmeleri için verilecek mesaj ve duyguya uygun çevre seçimi çok önemlidir.

“Yazınsal metinde anlamın oluşmasında önemli olan öğelerden biri olan çevre, olayların geçtiği fiziksel ve toplumsal ortamdır. Çevre, coğrafi, köy, kasaba, kent vb. bir yerleşim yeri olabileceği gibi aile, okul, iş vb. ortamlar da olabilir. “ (Bolat, 2003:37). Sever (2012)’e göre, “çocuklara içinde yaşadıkları dünyayı tanıtan, yansıttıkları olaylar ve kahramanlar aracılığıyla onların yaşam deneyimlerini zenginleştiren, anlam

evrenlerini genişleten çocuk kitapları, yaşama, insana, doğaya, hayvanlara sevgi ile yaklaşan; kendisiyle ve çevresiyle barışık bireyler yetiştirmede önemli sorumluluklar üstlenir.”

Mekan ve çevre hikayede yer alan ana unsurlardandır. Anlatı metinlerinde olay ve çevre olaylarla bağdaştırılarak anlatılmaktadır. Bu metinlerde yer alan çevre ve mekan okuyucunun kendi hayatında karşılaşabileceği gerçek mekan ve çevreyle uyumlu olması gerekmektedir. Masallar dışında genelde gerçek çevre ve mekan kullanılmaktadır. Masaldaki yerler ise okuyucuda hayal gücünü desteklemede ve farklı dünyaların kapısını açmaktadır. (Karakurt İpek, 2019)

Dil ve Anlatım

Dil ve anlatım edebi eserde verilecek mesajı alıcıya aktaran ana yapıdır diyebiliriz. Özellikle çocuk kitaplarında dil ve anlatımın önemi büyüktür. Çünkü verilecek mesaj kadar o mesajın çocuğun anlayacağı seviyede ifade edilebilmesi ve alıcının doğru anlaması dil ve anlatım öğesinin etkili kullanılabilmesine bağlıdır.

Çocuk edebiyatını yetişkin edebiyatından ayıran en önemli özellik, anlatımın hedef kitlenin anlayacağı biçimde sunulmasıdır. Çocuk kitaplarında, gereksiz ve sıradan her sözcüğü anlatımın dışında bırakan bir üslup kullanılmalıdır. Anlatımda; duruluk, akıcılık, açıklık, yakınlık, çeşitlilik ve kişisel etki ve güzel bir üslup yaratmanın temel koşulları olarak görülmelidir. Argo söyleyişler yer almamalıdır. Türkçenin anlatım olanaklarıyla (deyimler, atasözleri, ikilemeler, pekiştireçler, imgesel kullanımlar, benzetmeler, vb.) çocuklar buluşturulmalıdır. (Yalçın ve Aytas,2005)

Oğuzkan (2010)’ a göre “çocuk kitaplarında beş veya altı sözcükten oluşan ve içinde tek özne ve tek yüklem bulunan cümlelere öncelik verilmelidir. Yerli yersiz sıfat kullanılmasından da kaçınılmalıdır. Edilgen çatılı fiiller yerine etken çatılı fiiller kullanılması anlatıma sadelik ve canlılık kazandırır.” “Çocuk kitaplarındaki dil ve anlatımın yeni, canlı, akışkan, gümbür gümbür soluyan, çağlayan gibi coşup taşması, sapasağlam olması gerekir. “(Dayıoğlu, 1997: 38)

“Başka bir söyleyişle, çocuğun anadili bilinci ve duyarlılığı edinmesi, okuma kültürü süreciyle gerçekleşir. Bu sürecin gerçekleşebilmesi için, çocuk kitaplarının kavramsal olarak basitten karmaşığa, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene ve kolaydan zora doğru ilerleyen sözcükleri yeğlemesi gerekir. “ (Sever, 2008: 27).

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

“Çocuğun duyuşsal, bilişsel ve devinişsel gelişim sürecinde çocuk kitapları önemli bir araçtır. Bu süreçte kitaplardan eğitim ve öğretimin işlevini de tamamlaması beklenir. “ (Sever,1995)

Sever (1995) çocuk kitaplarında bulunması gereken eğitsel ilkeleri şu şekilde sıralamıştır:

- Kitaplarda anlatılanlar, çocuğun duyuşsal, düşünce ve hayal gücünü geliştirici biçimde kaleme alınmış olmalıdır.
- Kitaplar, şiddet öğeleri içermemeli; çocukta estetik bir duyarlık geliştirmelidir.
- Kitaplar, çocuğa, toplumun bir bireyi olduğu ve ondan soyutlanamayacağı bilincini vermelidir. Onları, kendine ve topluma yabancılaştırmaktan korumalıdır.
- Çocuk kitaplarında öğüt veren yaptırımcı anlayış yerine, çocukları eğlendirirken düşündüreren, düşündürürken de eğlendirmeyi başaran bir yaklaşım esas alınmalıdır”.
- Kitaplar, çocukların algısal-kavramsal gelişimini desteklemeli, onlarda benlik kavramının ve güven duygusunun oluşumuna katkı sağlamalıdır.
- Kitaplarda, bireysel ilişkilerde ortaya çıkan her sorunun, öncelikle konuşularak, iletişim kurularak çözümlenebileceği sezdirilmelidir. Kitaplarda, anlatımda, mantık yanlışlığına düşülmemelidir. Okul öncesi dönemdeki çocuklarda vicdan gelişimiyle birlikte, ahlaki değerler de biçimlenmeye başlar. Bu nedenle doğruyu yanlış, iyiyi kötü gibi göstermek, çocuğun sağlıklı bir değerler sistemi oluşturmasında sorunlar yaratabilir.
- Kitaplarda fiziksel ve onur kırıcı cezalar onaylanmamalı; çocuklar yapılan ya da düşülen yanlışın nedenleri üzerinde düşünmeye yöneltilmelidir.
- Kitaplar, çocuğun iç denetimini geliştirmesine katkı sağlamalıdır.
- Kitaplar, çocuklarda görsel ve dilsel duyarlık geliştirme amacına yönelik olarak, çocuğu doğasına ve gelişim evrelerine uygun bir yaklaşımla, yaparak yaşayarak öğretme ve öğrenme anlayışını yansıtmalıdır.
- Kitaplar her türlü önyargıdan, siyasî ve dinî telkinlerden bütünüyle arındırılmış olmalıdır.

Yukarıda açıklanan temel öğelere uygun bir şekilde yazılmış ve basılmış kitap sayısının artması geleceğimiz olan çocuklarımızın bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine katkı sağlayacağı gibi çocuklarımızın anlama ve anlatma becerilerinin yanı sıra muhakeme güçlerini de geliştirecek gelecekte sağlam yetişmiş birer birey olarak topluma katılmalarını sağlayacaktır.

Behiç Ak Hayatı, Eserleri ve Edebi Kişiliği

Behiç Ak 1956 senesinde Samsun’da doğdu. Çocuk kitabı yazarlığı ve çizerliği, oyun yazarlığı ve sanat yönetmenliğinin yanı sıra belgesel film çalışmaları da bulunan yazarın ilk yayımlanan kitabı olan Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı Japonya’da ödül kazanmıştır. Okumaya yeni başlayanlar için ele aldığı “Tombiş Kitaplar” dizisinin yanında “Gülümseten Öyküler” dizisi de çocuklar başta olmak üzere her yaşta okura hitap etmektedir. Aynı zamanda yazarımızın çocuklara hitap eden yedi tane de çocuk romanı mevcuttur. Son yayınlanan çocuk romanı Tavşan Dişli Bir Gözlemcinin notlarında tüm canlıların yaşama hakkını savunan sanatçı Türkiye’nin IBBY 2021 ALMA (Astrid Lindgren Anma Ödülü) adaydır. (gunisigikitapligi.com)

Yazarımızın birçok çocuk kitabı ülkemizde Yapı Kredi Yayınları, Günışığı Yayınları, Can Yayınları ve ODTÜ Yayınlarında yayımlanmıştır. Çocuklar için yazdığı ilk kitaplar, okul öncesi çocuk kitaplarıdır. “Yazara göre okuma yazma bilmeyen çocuklar için kitap yazmak demek, bir bakıma büyükler için kitap yazmak demektir.” (Canbay, 2010)

Behiç AK’a göre “ilkokul öncesi okuma yazma bilmeyen çocuklar için yapılan kitaplarda, çocuk bir şeyi kendinin kılabilme için onu değiştirmek de istiyor. Bu yüzden de değiştirilebilir olması gerekiyor hikayelerin. Çocuğa plastik bir araba alırsınız, çocuk bir müddet sonra onu kırar. Çocuğun arabayı kırması, sağlıklı olduğunu gösterir. Çünkü çocuk bir süre sonra o arabayı kendinin kılması için kırması gereklidir. Yoksa aptal gibi aynı hareketleri yaparak arabayı oradan oraya sürecektir. Aynı şekilde çocuğun bir hikayenin içindeki kediye isim vermesi, sonraki sayfalarda da o kediye başka kediler katması; hikayeye müdahale etme arzusunun kaynaklanır. Bir şeyin değiştirilebilir olması ve kendinin kılmak çocuk için çok önemlidir.” (Çocukların Da Tıpkı Büyükler Gibi Entelektüel Seviyeleri Var Behiç Ak, [01.11.2018]).

“Yazar, ilkokul dönemine yönelik çocuk kitaplarında durumun daha farklı olduğunu ifade etmektedir. Bu aşamada, çocuğun yaratıcılığını geliştirmek ve çocuğu bir birey olarak ele almak önemlidir.” (Canbay, 2010)

Behiç AK: “Eğitimde çocuk kitaplarının kullanımının henüz sağlıklı bir yapıya oturmadığı düşüncesindeyim. Çok soru cevap şeklinde ilerliyor eğitimimiz, öğretmenler kendi bildikleri doğru cevabı edinmek için çocuklara kitap üzerinden soru soruyorlar-ki bu durum, çocuğun kitaptan soğumasına sebep olabiliyor- oysa öğretmenler çocukların

yaratıcılıklarını kıskırtmalı değil mi?” (Çocukların Da Tıpkı Büyükler Gibi Entelektüel Seviyeleri Var Behiç Ak, [01.11.2018])

Mesleği mimarlık olan yazarın mesleği hakkındaki düşünceleri ise şu şekildedir; “Mimarlık eğitimi aldım ama mimar olarak çalışmıyorum. Mimarlıkla ilgili yazılar yazıyorum, Mimarlar Odası’na kültürel konularda yardımcı oluyorum, Mimarlar Odası eski yöneticilerinden de biriyim. Ama mimarlık yapmıyorum zaten her yer beton doldu bir de ben mimarlık yapmayayım.” (krakergazete.wordpress.com) Aslında yazarın mesleği ile ilgili verdiği cevap çocuk kitaplarına da yansıttığı çevreci, doğayı seven ve koruyan insanların yetişmesini amaçladığı temaların kendi hayatına yansması da diyebiliriz. Çünkü Behiç Ak çocuk kitaplarında ele aldığı insan hakları, çevrenin korunması, doğa sevgisi, kontrolsüz yapılaşma ve modern insanın problemleri ile günlük hayatında da dertlenen ve bunlara çözüm arayan bir karaktere sahip.

Çok yönlü bir yazar olan Behiç AK karikatür çizmeye ne zaman ve nasıl başladınız sorusuna ise yazar şu şekilde cevap vermektedir:

Karikatür 1980 Darbesi sonrası bir şeyleri ifade etme ihtiyacından doğdu. Bazı tepkilerimin sonucu oldu. 1982’de bir bant karikatürle “Kim Kime Dum Duma” adıyla Cumhuriyet Gazetesi’nde başladım. Bireyi temel alan, gündelik hayatı politikleştirerek ortaya çıkaran, kadın erkek ilişkilerinden çocuk büyük ilişkilerine, politikaya farklı bakış açıları getirmeye çalışan bir banttır. Sonra çocuk kitapları, oyunlar, filmler birbirini izledi. Hayatım boyunca sipariş üzerine iş yapmadım. Hep kendi istediğim şeyleri yaptım. (Behiç Ak ile Söyleşi; “Mimar Olmak, Mimar Olmamak”, [01.11.2018]).

Yazar son otuz yılda çizdiği karikatürlerden bir seçki Günışığı Kitaplığı tarafından hazırlanarak Karikatür Kitabı adı altında toplandı.

Aynı zamanda önemli bir oyun yazarı olan Behiç Ak’ın başta gelen tiyatrolarından bazıları şunlardır; Bina, Ayrılık, Hastane, Tek Kişilik Şehir, Fay Hattı-Newton Bilgisayardan Ne Anlar, İmaj Katili. Yazar pek çok oyunuyla ödül almış ve bu oyunları, sahnelenmiştir.

Oyunlarında mekân, anlam üreten bir yapı olarak kullanılmıştır. Gerçek ile kurmaca arasındaki ilişkiyi gösteren bu oyunlarında mekân, hem gerçek hem de kurmaca bir biçimde verilmiştir. Oyunların konularını, kent ve kentte ortaya çıkan ilişkiler oluşturur. Kişilerinde güldürü ve saçmalıklar ön plandadır. Hızı, teknolojiye

bağlı gelişmeleri ve kentin yol açtığı bireyselleşmeyi tartışarak okura sunmuştur. (Kaptan, 2006: 60-61-133; Özdemir, 2007).

Çocuğun kahramanla özdeşleşmesini temel alan yazar, kahramanların genelde tipten çok karakter ve kişilik sergilemesine önem verdiğini belirtmiştir. Yazar, çocuk kitaplarındaki konuları ise, içinden gelen herhangi bir şeyle ortaya çıkardığını belirtmiştir. (Canbay 2010)

Alanyazın Taraması

Alanyazın incelendiğinde çocuk edebiyatı alanındaki çalışmaların 2000' li yıllardan itibaren giderek arttığı görülmüştür. Özellikle çocuk edebiyatı alanında önemli eserler üretmiş yazarların eserlerinin incelemelere tabi tutularak alanyazına katkı sunulmaya çalışıldığı görülmüştür. Literatüre baktığımızda Behiç Ak'ın eserleri üzerine yapılmış araştırmaların sayısının 2018 yılından önce çok fazla olmadığını görüyoruz. Behiç Ak 2018 yılından önce üç farklı teze konu olmuştur bu tezlerden iki tanesi tiyatro ve oyunculuk alanında iken bir tanesi Türkçe öğretimi alanındadır. Canbay (2010) tarafından gerçekleştirilen Türkçe öğretimi alanındaki tez çalışmasında Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının doğacı zeka açısından incelendiği görülmüştür. Ancak Behiç Ak'ın eserleri 2018 yılından bu yana artan bir şekilde araştırmalara konu olmuştur ve eserleri üzerinde on iki araştırma daha gerçekleştirilmiştir. Çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatının temel öğeleri konusunda yapılmış çalışmalardan (tez, makale vs.) bazıları şunlardır:

Yücebaş (2019) Miyase Sertbarut' un Eserlerinde Çocuk ve Eğitim Teması adlı yüksek lisans tezinde, Miyase Sertbarut'un çocuk kitaplarındaki çocuk ve eğitim temalarını çıkarmayı ve bu temaları incelemeyi amaçlamıştır.

Karakurt (2019) Nur İçözü'nün Romanlarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Bağlamında İncelenmesi adlı yüksek lisans tezinde Nur İçözü'nün çocuk

romanlarını, çocuk edebiyatı temel öğeleri ve ilkelerine göre incelemiş, öğrenci görüşlerinden yola çıkılarak değerlendirmiştir.

Karadeniz (2019) Behiç Ak'ın Çocuk Hikâyelerinin Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi adlı yüksek lisans tezinde Behiç Ak'ın çocuk hikâyelerini, çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından inceleyerek, çocuk edebiyatının temel ilkeleriyle uyumluluğu araştırmıştır. Araştırma, “Behiç Ak'ın Çocuk Hikâyelerinin Tasarım ve Resim Bakımından İncelenmesi” ve “Behiç Ak'ın Çocuk Hikâyelerinin İçerik/ Kurgusal Çerçevesinin Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi” başlıklarında yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak ankete, gözleme ve doküman incelemesine başvurulmuştur. Ulaşılan veriler betimsel analiz yöntemi ile yorumlanmıştır. Bu çalışmada Behiç Ak'ın “Gülümseten Öyküler” dizisindeki on hikâye kitabı incelenmiştir.

Ören (2019) Behiç Ak'ın Çocuk Kitaplarındaki Eğitici İletiler Üzerine Bir Araştırma adlı yüksek lisans tezinde Behiç Ak'ın çocuk kitaplarındaki eğitici iletileri incelemiştir.

Arıkan (2018) Behiç Ak'ın “Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Bakımından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğeleri çerçevesinde incelemiştir. Temel öğeler, dış yapı-iç yapı ve eğitsel ilkeler olarak ele alınmıştır. Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden belge (doküman) inceleme yöntemi ile yürütülmüştür. Behiç Ak'ın çocuk edebiyatı yapıtlarından Gülümseten Öyküler Serisi'nde yer alan on (10) kitabı, betimsel analiz ile incelenmiştir. Seride yer alan kitaplar çocuk edebiyatının temel öğeleri bakımından “dış yapı özellikleri”; büyüklük, kâğıt, kapak-cilt, sayfa düzeni, harfler, resim; “iç yapı özellikleri”; kahraman, konu, ileti, dil- anlatım ve “temel eğitim ilkeleri” olarak üç ana başlık altında incelenmiştir.

Akyüz (2014) Muzaffer İzgü' nün “Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi” isimli doktora tezinde Muzaffer İzgü' nün 88 çocuk edebiyatı yapıtından rastgele seçilen 30 yapıtını belge inceleme (doküman inceleme) yöntemi ile çözümlemiştir.

Erdoğan Horasan (2015)'ın Zeynep Cemali'nin Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi adlı doktora tezinde son dönem çocuk edebiyatı yazarlarından Zeynep Cemali'nin roman ve öykülerini çocuk edebiyatının temel öğeleri olan biçim, içerik, dil anlatım ve ileti bakımından incelemiştir.

Meral (2016)'nın “Ömer Seyfettin Öykülerinin Çocuk Edebiyatı Ölçütleri Açısından Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde Ömer Seyfettin'in öykülerinden seçilen bir örneklem alanının çocuk yazını ölçütleri ışığında çözümlemesi yapılmıştır.

Başegmez Tıgılı (2014) “Miyase Sertbarut'un Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatı Öğelerine Göre İncelenmesi adlı yüksek lisans tezinde Miyase Sertbarut'un çocuk kitaplarının çocuk edebiyatı ilkelerine göre incelemiştir.

Yaşar (2013) Erich Kästner'in Hayvanlar Toplantısı Adlı Eserinin Çocuğa Göreliliği Ve Çocuk Edebiyatı İlkelerine Uygunluğu adlı yüksek lisans tezinde Erich Kästner 'in Hayvanlar Toplantısı adlı eserinin çocuğa göreliliği ve çocuk edebiyatı ilkelerine uygunluğunu incelemiştir.

Canbay (2011) “Behiç Ak'ın Çocuk Kitaplarının Doğacı Zekâ Alanı Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında bulunan doğayla alakalı durumları, doğacı zekâ alanıyla ilişkilendirmeyi hedeflemiştir.

Gene çocuk edebiyatı alanında ve Behiç Ak'ın eserleri ilgili yapılmış araştırmalardan bir kısmı ise şunlardır: Yüksel(2020), Aydın (2019), Abacı(2018), Kirazlı(2018), Erkmen (2017),Tekin (2017), Karagöz(2018), Karagöz(2018), Karagöz(2018), Demiryürek (2012), Gönen, Katrancı, Uygun, Uçuş (2011), Demircan (2006)

Literatürü incelediğimizde Behiç Ak'ın eserleri üzerine yapılmış araştırmaların sayısının her geçen yıl arttığını görmekteyiz. Bu durum yazarımızın çocuk edebiyatı alanındaki öneminin fark edildiğinin ve incelenmeye değer görüldüğünün bir göstergesidir diyebiliriz. Ancak Behiç Ak üzerine yapılan araştırmalardan sadece iki

tanisinin yazarın eserlerini çocuk edebiyatının temel ögeleri açısından incelemeye yönelik olduğunu görüyoruz. Bu incelemelerde de sadece aynı türde belli kitapların incelendiği fark edilmiştir. Yazarımızın çocuk edebiyatındaki yeri ve çocuk edebiyatı alanında verdiği eserlerin çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda bu durumun bir eksiklik olduğu düşünülmüş ve Behiç Ak üzerine daha geniş kapsamlı, derinlemesine ve karşılaştırmalı bir çalışmaya ihtiyaç olduğu fark edilmiştir. Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ögeleri açısından kapsamlı bir çalışmaya konu edilmesi gerektiği fikri ile bu çalışmanın yapılması kararı alınmıştır. Böyle bir çalışmanın alanyazına katkısının büyük olacağı düşünülmüş yola çıkılmıştır. Çalışmamızın özgün yanı Behiç Ak'ın çocuk edebiyatı alanında verdiği çocuk romanları, çocuk hikayeleri ve resimli çocuk öykülerinin ilk defa bu çalışmada aynı çatı altında karşılaştırmalı olarak incelenecek olmasıdır. Behiç Ak' çocuk romanları, çocuk hikayeleri ve resimli çocuk öykülerinin çocuk edebiyatının temel ögeleri açısından incelenmesinin alanyazına katkı sağlaması planlanmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmamızda nitel araştırma yöntemi olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. ‘‘Nitel araştırmalar; görüşme, gözlem, doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanılarak araştırılan durumun doğal ortamında gerçekçi bir biçimde ortaya koymayı amaçlayan yöntemdir.’’ (Yıldırım ve Şimşek, 2013) ‘‘Doküman inceleme, belgesel tarama olarak belirtilen, geçmişteki olguların izlerini taşıyan resim, film vb. olgularla ilgili yayınlanmış kitap, dergi vb. birtakım yazılı materyalleri analiz etmek için kullanılan nitel araştırma yöntemidir.’’ (Karasar, 2008, s.183) Araştırmamızda Behiç Ak’ın çocuk kitapları çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından doküman incelemesi yöntemi ile incelenecektir.

Çalışma Grubu

Araştırma kapsamında Behiç Ak’ın çocuk edebiyatı alanında vermiş olduğu Günışığı Kitaplığı tarafından basılmış 27 adet çocuk romanı, öykü ve resimli öykü ve Can Çocuk Yayınları tarafından basılmış olan 6 adet resimli öykü kitabı arasından alan uzmanı tarafından önerilmiş 18 kitaplık bir seçki çalışma grubunu oluşturacaktır. İncelenecek kitaplar aşağıda liste şeklinde sunulmuştur.

Tablo 1: Çalışma Grubunda Yer Alan Roman, Hikaye Ve Resimli Öyküler

Romanlar	Hikayeler	Resimli Öyküler
Eve Giden Küçük Tren	Güneşi Bile Tamir Eden Adam	Gökdelene Giren Bulut
Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!	Havva ile Kaplumbağa	Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı
Bebek Annem	Alaaddin'in Geveze Su Boruları	Rüzgârın Üzerindeki Şehir
Postayla Gelen Deniz Kabuğu	Kedilerin Kaybolma Mevsimi	
Çatıdaki Gezegen	Pat Karikatür Okulu	
Bulutlara Şiir Yazan Çocuk	Galata'nın Tembel Martısı	
	Akvaryumdaki Tiyatro	
	Buzdolabındaki Köpek	
	Geçmişe Tırmanan Merdiven	

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmamızın temelini oluşturan literatür bilgileri kaynak taraması yöntemi ile elde edilmiştir. Araştırma konusunun kavramsal çerçevesini oluşturmak amacı ile alanyazın taranmış ve çocuk edebiyatı, çocuk edebiyatının temel öğelerine ilişkin veriler toplanmıştır. Konuya ilişkin kaynak kitapların yanında Yükseköğretim Kuruluna bağlı Ulusal Tez Merkezinin internet sayfasından da konu ile ilgili yüksek lisans ve doktora tezlerine de ulaşılmıştır.

Araştırmamızın veri toplama ve analiz aşamasında Akyüz (2014) ün çalışması göz önünde bulundurulmuş ve bakış açısından faydalanılmıştır. Behiç Ak'ın kitapları iki aşamalı bir incelemeye tabi tutulmuştur. Birinci aşamada betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Betimsel analiz elde edilen verilerin önceden belirlenen temalara/konulara göre kategorize edilmesidir. Dört basamaktan oluşur; betimsel analiz için çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır. Betimsel analizde asıl amaç olayı olduğu gibi özetlemek olduğu için alıntılara da yer verilmektedir. (Yıldırım ve Şimşek,2013)

Çalışmamızın kavramsal çerçevesini oluşturan çocuk edebiyatının temel öğeleri Sedat Sever'in 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu'nda (2007) yaptığı "Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır?" adlı bildirisi göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Bildiride çocuk edebiyatının temel öğeleri olarak şunlar sunulmuştur: Dış yapı(tasarım) özellikleri; büyüklük, kâğıt, kapak-cilt, sayfa düzeni, harfler, resim; iç yapı özellikleri; kahraman, konu, tema, çevre, ileti, dil- anlatım ve temel eğitim ilkeleri.

Çalışmanın ikinci aşamasında ise Akyüz (2014)'ün de çalışmasında kullandığı Sever (2014) tarafından geliştirilen "Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yapıtlarını Değerlendirme Ölçeği" Sayın Sedat Sever' den izin alınarak kullanılmıştır. Ölçek sayesinde elde edilen verilerin sadece betimsel bir bulgudan ibaret kalmayıp sayısal verilerle de desteklenmesi, analiz edilmesi ve somutlaştırılarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Ölçek, beşli likert tipi ölçektir (Ek 1 de ölçeğe yer verilmiştir.). Ölçekte yer alan puanlamalar; çok iyi (5), yeterli (4), kısmen yeterli (3), yetersiz (2), çok yetersiz (1) şeklinde oluşturulmuştur. Bu ölçeğe göre araştırmada incelenen 18 yapıtın alabileceği en düşük puan 18 iken en yüksek puan 90 olabilmektedir. Puan aralığı hesaplanırken en yüksek değerden en düşük değer çıkarılarak beşe bölünmektedir. Bu hesaplamayla ölçeğin puan aralığı 14,4 çıkmıştır. Çıkan puan aralığına bağlı olarak aşağıdaki puan çizelgesi oluşturulmuştur.

Tablo 2: Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yapıtlarını Değerlendirme Ölçeği Puan Aralığı

1. Aralık (Çok yetersiz)	18-32,3
2. Aralık (Yetersiz)	32,4-46,7
3. Aralık (Kısmen yeterli)	46,8-61,1
4. Aralık (Yeterli)	61,2-75,5
5. Aralık (Çok iyi)	75,6-90

Güvenirlilik için yapılabilecekler, birden fazla araştırmacının aynı olguyu ölçmesi, yapılan işlemlerin detaylarının verilmesi, verilerin ilk etapta yorum katılmadan olduğu gibi aktarılması gibi durumlardır. (Büyüköztürk vd., 2016) Araştırmanın güvenilirliğinin tespiti için incelenen eserler farklı kişilerce de değerlendirilmeye tabi tutulmuş, ölçeğin farklı puanlayıcılar tarafından da doldurulması sağlanmıştır. Puanlayıcılar arası tutarlılığın tespit edilerek güvenilirliğin ölçümü için;

$$Güvenirlilik = \frac{uzlaşma\ sayısı}{uzlaşma + uzlaşmama\ sayısı}$$

formülü kullanılmıştır. (Tavsancıl ve Aslan, 2001: 81). Yapılan hesaplama sonucunda kodlayıcılar arasındaki tutarlılık **0.97** çıkmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Behiç Ak’ın Çocuk Romanlarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi

Eserler incelenirken Sedat Sever’in “ Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yapıtlarını Değerlendirme Ölçeği” göz önünde bulundurularak ölçek içeriğindeki maddelere cevap aranmıştır.

Çatıdaki Gezegen

Resimleyen: Behiç Ak

Kitap Türü: Çocuk Roman

Basım Yeri: İstanbul

Basım Yılı: 2018(9. Baskı)

Yayınevi: Günışığı Kitaplığı

Sayfa:180

Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Büyüklik

4.,5.-6. Sınıf seviyesinde bir çocuk romanı olan eser 12x18 boyutlarında olup hacim ve ağırlık yönünden de önerilen yaş seviyesine uygundur. Çocuğun kitabı taşıması ve saklaması ve kendisine bir kitaplık oluşturabilmesi açısından uygun boyutlara sahiptir.

Kağıt

Eserde ithal 2. Hamur kitap kağıdı kullanılmıştır. Eserin hitap ettiği sınıf düzeyindeki çocuklar için uygun olan kalitededir. Kağıt resimlerin ve yazıların niteliğini uygun bir biçimde yansıtabilmektedir. Kitabın kağıt kalitesi yırtılmaya ve kırışmaya dayanıklı bir durumdadır.

Sayfa Düzeni

Kitap incelendiğinde satırların normalden fazla aralıklarla dizilmiş olduğu görülmektedir. Bu ise çocuk kitaplarında aranılan bir özellik olması sebebiyle olumlu bir durumdur. Aynı şekilde eserde satırların tek sütun halinde dizilmiş olması da diğer bir artıdır.

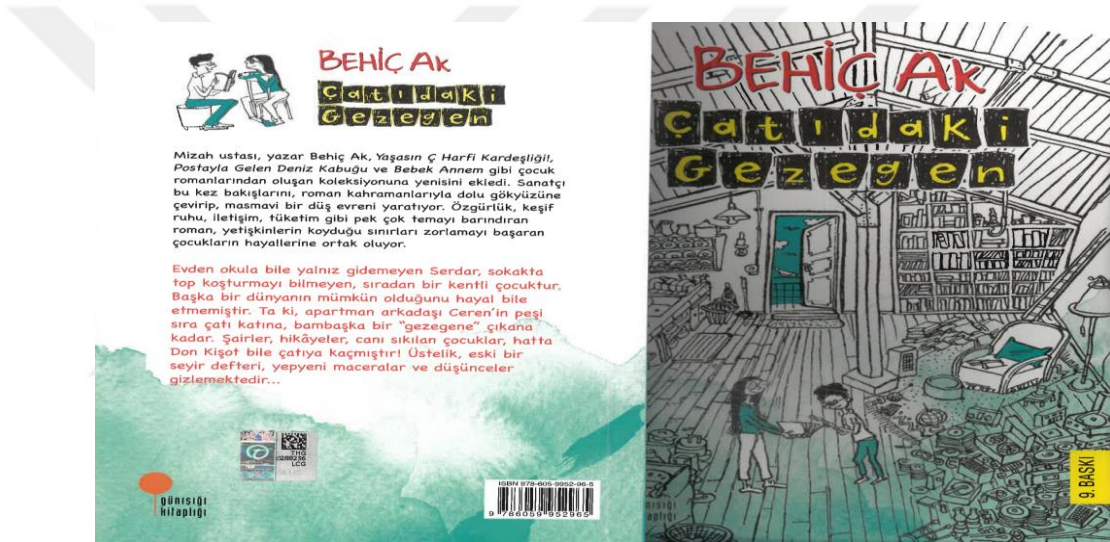
Eserde resim yazı dengesi açısından resimlerin sayfanın tamamını kaplayacak şekilde bir sayfaya konulmuş olması kitabın hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda herhangi bir olumsuz durum oluşturmamaktadır. Bu durum görsel metin ile dilsel metnin bölümlenmelerinin belirginleşmesini sağlayarak eserin okunurluğunu artırmıştır. Eserin boyutları göz önünde bulundurulduğunda resim ve yazının aynı sayfada buluşturulmaması sayfa düzeni açısından yazı resmin karışmasını engelleyerek gereksiz bir yoğunluğa engel olmuş, okuyucunun dikkatini vermesini kolaylaştırıcı bir etki sağlamıştır. Aynı şekilde okuyucunun metne odaklandığı gibi tek sayfada resme odaklanmasını, hayal kurmasını ve resim metin ilişkisi üzerinde düşünmesini sağlayıcı bir etki yapmıştır.

Harfler

Eserin harf büyüklüğü 10,6 punto olarak tespit edilmiştir. Bu punto büyüklüğü eserin hitap ettiği yaş grubu olan 4.-5. Ve 6. Sınıf düzeyindeki çocuklar için uygundur.

Kapak (Cilt)

Şekil 1 de Çatıdaki Gezegen isimli kitabın kapağı görülmektedir.

Şekil 1.Çatıdaki Gezegen Kapak

(Ak,2018)

Eserin kapağını fiziksel açıdan incelediğimizde; kitabın Amerikan ciltleme yöntemi kullanılarak ince karton kapak ile kaplandığını görüyoruz. Eserde tercih edilen ciltleme yöntemi ve kapak tercihi eserin dayanıklılığını artırması ve ömrünü uzatması açısından ciltli ve dikişli kitaplara göre daha dezavantajlı olmakla beraber eserin maliyetini artırmayarak daha uygun fiyata temin edilmesini sağlamıştır. Okul ve halk kütüphanelerine göre çocuğun bireysel kütüphanesinde dayanıklılık süresi daha fazla olacaktır.

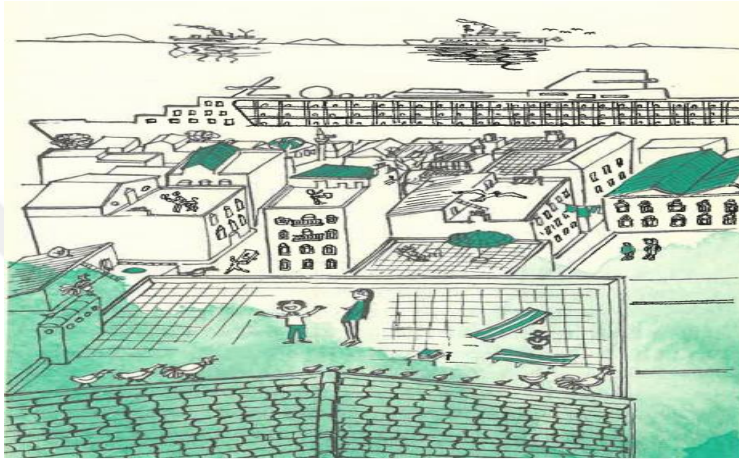
Eserin kapağını görsel ve tasarım açıdan incelediğimizde; öncelikle ön kapakta yazarın adı, eserin adı, yayınevi ve baskı sayısı görülmektedir. Ön kapakta eserin adı ve içeriği ile uygun bir görsel tercih edilmesi ilgi çekiciliği artırmıştır. Ancak tercih edilen görseldeki yoğunluk ve özellikle siyah rengin tercih edilmesi ilk bakışta görselin ne anlatmak istediğinin anlaşılmasını ve okuyucunun kitaba ilgisinin çekilmesini engelleyici bir faktör olarak göze batmaktadır. Bu yoğunluğun eserin okunurken tekrar tekrar incelendiğinde sürekli yeni detayların fark edilmesi ve ilginin ve dikkatin eserde kalması okumada sürekliliğin sağlanması açısından da olumlu bir yönü de fark edilmiştir.

Eserin arka kapağında yazarın adı, eserin adı, eser içeriği ile alakalı bir görse, yayınevi adı, yazar hakkında ve eser hakkında bilgi veren iki metin bulunmaktadır. Bu şekilde bir arka kapak tasarımının tercih edilmesi ilk bakışta çocuk okuyucunun eseri tanınması ve esere çekilmesi açısından doğru bir tercih olmuştur. Kısaca yazarı tanıtan bir metnin konulması çocuğun dikkatinin yazara ve yazarın diğer eserlerine kaymasını da sağlamıştır. Gene arka kapakta eser içeriği ile ilgili eseri tanıtıcı olarak tercih edilen metin okuyucunun eseri merak etmesini sağlayıcı bir özelliğe sahiptir.

Eserin sırt kısmında ise eser adı, yazar adı ve eser içeriği ile ilgili bir görsel yer almaktadır. Eser kapak yönünden bir çocuk kitabının kapağının gerektirdiği kriterleri sağlamaktadır.

Resimler

Şekil 2 de Serdar'ın Ceren ile ilk defa çatıya çıkması ve etrafı keşfetmesi çizilmiştir.

Şekil 2. Ak, Çatıdaki Gezegen

(Ak,2018:43)

Görsel, dilsel metni tamamlaması ve ona yeni anlamlar katarak metnin akılda kalmasını sağlayıcı özelliklere sahiptir. Resim eserde yeni yerler keşfeden kahramanın duygularını etkili bir şekilde yansıtırken aynı zamanda okura da yeni duygular ve bilgilerde kazandırmaktadır. Bu yönüyle daha önce İstanbul'u hep tv ve farklı görsellerde gören çoğu okurun bir kitap içinde ve farklı bakış açısı ve edebi bir dil ile tanınmasına fırsat vermektedir. Ancak görselin çiziminde estetik bir kaygı güdülmesine rağmen renklendirilmesinde kısıtlı sayıda renk kullanılması ve renk ayırımına dikkat edilmemesi yönüyle tv, telefon ve bilgisayar gibi teknolojik aletlerin çok renkli dünyasına yoğun bir şekilde maruz kalan modern çocuğun dikkatini çekmek açısından zayıf kalacaktır.

Şekil 3 de çatı katını keşfeden Serdar'ın ilk kez oraya yalnız gidişi ve beklediğinden farklı şekilde kitaplarla karşılaşması görselleştirilmiştir.

Şekil 3. Ak, Çatıdaki Gezegen

(Ak,2018:75)

Şekil 3 dilsel metinde anlatılan durumun çocuğun zihninde canlandırmasına yardımcı olmasının yanında yazarın bazen açık bazen örtülü bir şekilde iletmeye çalıştığı çocuğun okuması, kitapları karıştırması, oradaki dünyayı ve kahramanları tanınması ve kitaplarla baş başa kalması gibi mesajları görülen anlamın ötesine geçerek vermesine yardımcı olmuştur.

Aynı zamanda Şekil 3 eserin kahramanı yani çocuğun asıl özdeşim kuracağı kişiyi mutlu ve merak eden bir yüz ifadesi ile kitap, gazete vs. gibi okunabilecek yayınlarla bir araya getirerek çocuğun eserin konusunu ve ana fikrini anlamasını ilgi çekici ve nitelikli bir şekilde sağlamıştır. Yazar eserin dilsel metninde sık sık ön plana çıkardığı başka yazarların romanlarına-özellikle çocuğa okuma alışkanlığı kazandıracak serüven romanlarına- görsel metinde de yer vererek okurun hafızasında iyice yer etmesini sağlamıştır.

Şekil 4'te Serdar'ın beklemediği bir anda çatı katında Amerika'da sandığı sosyal medya arkadaşı Barut Fıçısı ile karşılaşması gösterilmiştir.

Şekil 4. Ak, Çatıdaki Gezegen

(Ak,2018:167)

Şekil 4'te ilk göze batan durum inandırıcılığı ile dilsel metnin çocuğun belleğinde canlandırılmasına sunduğu katkıdır. Romanda anlatılan Barut Fıçısı karakteri ile uyumlu sinirli kaşları çatık bir görsel çizilmiştir. Aynı zamanda Barut Fıçısı Serdar'ın sosyal medyadan arkadaşı olması sebebiyle daima eski, kullanılmayan eşyaların ve kitapların yer aldığı çatı katına görselde dizüstü bilgisayar da yerleştirilerek inandırıcılık desteklenmiştir.

Ancak eserin hitap ettiği yaş düzeyindeki çocuklar için görselin renklendirilmesinde gerçekçiliğin önemli bir faktör olduğunu düşündüğümüzde Şekil 4'te sadece siyah, yeşil ve beyaz gibi kısıtlı renklere yer verilmiş olması; aynı şekilde bu yaş grubundaki okuyucu için gerçek nesne ile resmin çizim olarak birebir benzememesi gerektiğini de göz önünde bulundurduğumuzda Şekil 4'ün estetik açıdan çocuğun algısını desteklemekte yetersiz kaldığını ve çocuğun düş kurmasını, görselden keyif almasını tam olarak sağlayamadığını söyleyebiliriz.

Şekil 5’te güneş tutulması sebebiyle herkesin çatılara çıkışı resmedilmiştir.

Şekil 5. Ak, Çatıdaki Gezegen

(Ak,2018:177)

Şekil 5’te renklendirilmemiş, siyah çizgilerle ve iç içe geçmiş bir şekilde ancak dikkatlice bakıldığında görülebilen atı Rosinante üzerindeki Don Kişot, Moby Dick’i avlamaya çalışan Kaptan Ahab ve adamları ve Gulliver çizilmiştir. Şekil 5 çizilişi ile sanatçı duyarlılığına sahip bir şekilde yapılmış ve metne görsel bir yorum katarak metnin anlamını tamamlamaktadır.

Şekil 5’te yer verilen roman kahramanlarını aslında metinde Serdar kendi hayalinde canlandırmaktadır ve onun bu durumuna sadece Ceren ortaklık etmektedir. Bu yönüyle roman kahramanlarının ilk bakışta anlaşılamayacak şekilde çizilişi okurun kahramanın duygu ve düşlerine ortak edilmesi yönünden anlamlı olmuştur. Kitaba tam manasıyla kendini vermeyen okur görseli de anlamlandırmakta zorluk çekecektir. Çünkü romana ve görsele bir derinlik katan bu çizim şekli okurun düş gücüne bağlı olarak yeni biçimler ve anlamlar kazanmaya da müsaittir. Aynı zamanda basitlikten uzak estetik kaygı ile hazırlanmış olan Şekil 5 in anlamlandırmak için üzerinde yoğunlaşılmasının gerekmesi okurun dikkatinin kitabın ve görselin iletilerine çekilmesini sağlayacaktır.

İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Tema

Yazar eserinde bütün eserlerinde olduğu gibi çağdaş yaşamın insana kazandırdıklarını ve insandan götürdüklerini çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır. Eserin çocuk romanı olması sebebiyle ana temasının yanında ana tema ile bağlantılı birçok yan teması da mevcuttur. Eserde ana tema olarak modern toplum ve insan kavramı öne çıkmaktadır. Bunun yanında insan ilişkileri, kentleşmeyle beraber çocuğun eve hapsi ve yalnızlığı, toplumun katmanları arasındaki ilişkiler, sokak, kent hayatının getirdiği rahatlık, kolaylıkla beraber insana verdiği kısıtlama ve yoksunluk, çocuk işçilik, teknoloji, çevre- doğa, okuma-yazma ve kitap gibi izlekler eserin belli bölümlerinde baş kişi Sedat'ın yaşadığı olaylar, düşünceleri ve duyguları üzerinden okuyucuya aktarılmıştır.

İzleklerin sunumunda hem gerçeklerden hem de hayal ürünü kurgulardan faydalanılmıştır. Böylece izleklerin yazınsal bir kurguyla geliştirilmesi kolaylaştırılmıştır. Temalar geliştirilirken Serdar'ın çatı katı ile tanışmadan önceki yaşantısında çocuğun sevgi gereksinimine- ne kadar koruyucu bir anne-baba tutumu içerisinde sunulmuş olsa da- çatı katı ile tanıştıktan sonra ise özgürlük gereksinimine uygun bir şekilde geliştirilmişlerdir.

Konu

Eserin ilk bölümlerinde konu yapılandırılırken gerçek yaşamdan faydalanılmış. Kahraman bakış açılı anlatımın hakim olduğu ilk bölümlerde Serdar kendisini ve ailesini tanıtır betimliyor. Bu esnada ise yazar komşuları Hidayet Bey'le olan ilişkileri üzerinden belli iletilerini aktarmayı ihmal etmiyor. Ev-okul ve çeşitli kurslar arasına hapsolmuş, sokağa çıkması dahi yasaklanmış ve tek eğlencesi internet ortamı ve sosyal medya olan bir memur çocuğu olan Serdar'ın hayatı, komşuları Ceren'le tanışmaları ve apartmanın çatı katına çıkarak yeni bir dünya keşfetmesi ile değişir.

Bu bölümden sonra yazar konunun yapılandırılmasında gerçek yaşamın yanına düşsel olanı da katar. Yazar birçok kitabın içerisinde merak ögesini artırıcı ve yeni çatışmalar oluşturunca bir unsur olarak kullandığı kurgu içerisinde ikinci bir kurguya yer vermeyi burada da kullanmıştır. Çatı katının daha önceki sakinlerinden kaptan Zeki Dalgalıdeniz'in defterini bulan Serdar bu sayede farklı dünyalara dalmış ve onları tanıma imkanı bulmuştur. Daha sonraki günlerde çatı katına her gidişinde farklı olaylar yaşayan Serdar Gulliver, Don Kişot, Kaptan Ahab gibi hayali kitap kahramanları ile tanışmış ve farklı dünyalara açılmıştır. Ardından çatı katında Öksüz Adam'la tanışması sonucu kendini bir anda tek başına sokakta bulan Serdar orada da yeni arkadaşlar edinir ve sokağın aslında anne babasının anlattığı kadar kötü bir yer olmadığını keşfeder. Sonraki günlerde Ceren'le insanları çatı katının eğlenceli hayatına nasıl çekebileceklerinin planlarını yapan Serdar güneş tutulmasının olduğu bir gün bu hedefine ulaşır. Eserin ilk bölümlerinde Serdar ve ailesi arasındaki çatışmalar üzerine kurgulanan roman sonraki bölümlerde düşsel ve çocuğun anlamlandırabileceği çatışmalar üzerinden devam etmiştir.

Yazar günümüz toplumunun kendi içine kapanmışlığını, mahalle kültüründen yoksunluğunu ve azalan sosyalliğini mizahi bir dille eleştirirken olayları çocuğun düşünmesine ve düş kurmasına fırsat tanıyacak şekilde ve çocuk okuru metnin yapılandırılmasına ortak edecek şekilde kurgulamıştır. Serdar'ın kendi kendine, ailesi tarafından kısıtlanmasını, internet dünyasını ve oradaki gerçek olmayan arkadaşları ile olan konuşmalarını sorgulamaları ve yalnız başına yaşadığı dünyasında kurduğu hayaller çocuk okurun kahramanla özdeşim kurarak metnin anlamının oluşturulmasına ortak edilmesine imkan sağlamıştır.

Kahramanlar

Eserde gerçek karakterler ve roman karakterleri olan hayali karakterler yer almaktadır. Hayali karakterler daha çok Serdar ve Ceren'in okudukları kitaplarda yer alan ve bazı iletilerin okura aktarılabilmesi için oluşturulmuş karakterlerdir. Eserin gerçek kahramanlarından Serdar'ın annesi, babası, komşuları Hidayet Bey, Cezmi ve Serdar'ın Facebook'tan arkadaşı Barut Fıçısı çok geliştirilmemiş kapalı karakterler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Yazar bu karakterler üzerinden belli iletileri aktarırken

dikkatleri baş kişi Serdar’a çekmek, onu okurun daha iyi tanimasını sağlamak, çocuk okuru onunla özdeşim kurdurmak için oluşturulmuş, okura yaşam ve insan gerçekliğini sezinletici kahramanlar olarak karşımıza çıkarmıştır.

Eserin kahramanı Serdar ve diğeri öne çıkan kahraman Ceren okurun özdeşim kuracağı, okura yaşı gereği bildiklerine ek olarak asıl bilmesi gerekenleri ve yeni deneyimler edinmesi gerektiği mesajını veren kişiler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Yazar bu kahramanları tanıtırken asıl kahraman Serdar’ın monologlarını kullanmıştır. Yazar eserin kurgusu içerisinde Serdar’ın eve ve internete hapsedilmiş bir çocuktan, sokağa tek başına çıkabilen özgür ve kendi kendine kararlar alabilen devingen bir karaktere dönüşümünü inandırıcı bir şekilde Serdar’ı önce Ceren ile çatıya çıkartarak, ardından başka çatılardaki başka çocuklarla iletişim kurdurarak en sonunda ise Öksüz Adam’la tanıştıırıp sokağa indirerek gerçekleştirmiştir. Yazar Serdar ve Ceren’in sayı kullanmama gibi almış oldukları kararlarda tutarlı davrandırarak, kahramanlarına ulaştığı başarıları hak ettirecek kurgularla eserin inandırıcılığını artırmıştır.

İleti

Eserde özellikle Serdar’ın kendini, ailesini ve çevresini tanıttığı karakter betimlemelerinin yer aldığı serim bölümünde, yoğun iletilere boğulan ve belli mesajların verilme kaygısının güdüldüğü görülürken, düğüm ve çözüm bölümlerinde bu kaygılar azalmış ve yerini edebi ve estetik bir kurgu içerisinde iletilerin sindirilerek verilmesine bırakmıştır. Aynı zamanda yazarın iletilerini aktarırken mizahi bir dil kullanması iletilerin eser içerisinde eğreti bir şekilde öğüt gibi durmasının önüne geçmiştir.

“ Yavrum, onlar dar gelirli ailelerin çocukları. Onları kimse kaçırmaz ki! Bunu pek anlayamam. Kapıcı, işportacı ya da pazarcıların çocukları, sokağa gayet rahat çıkabilir. Ama memur, öğretmen ve yöneticilerin çocuklarına sokak yasaktır.” (s.23-25)

“ Başına “ sokak” kelimesi eklenen her şey pespayedir anneme göre.” (s.25)

“ Özel arabalı, şoförlü, ama sokaksız bir çocuğum ben. Kendimi, oradan oraya taşıyan paket gibi hissettiğim çok olmuştur.” (s.26)

“ İnsanların ilişki kurmak yerine *iletişim* kurmaları çağımızın vebası...” (s.31)

“ Şiir de, soba, kuzine ve plak dönemine ait galiba. Kullanışsız eşyalar grubundan, dedim. Evlerdeki bütün şiir kitapları çöpe atılmış.” (s.39)

Eserde iletiler çocuğun yeni anlamlar çıkarmasına, çocuğu düşündürmeye yönelik ve çocuğun anlamın oluşmasına katkı vermesini sağlayacak şekilde sunulmuştur. Örneğin yazar temel iletilerinden olan okumanın ve yazmanın insan yaşantısından nasıl çıktığını, teknolojinin insana verdiği zararı ve onu yönlendirmesini, çağdaş yaşamda insanın neleri kaybettiğini, günlük hayat telaşı içerisinde kaçırılanları edebi bir şekilde çocuğa şöyle sunmuştur;

“ Aşağıdaki insanların hayatları hikayesizleşince, bilin ki bu, hikaye kitapları çatılara taşındığı içindir. Şiir yok olduğunda, şairler çatılara kaçmıştır, gibi şeyler söylüyorum.” (s.49-50)

“ Çünkü vaktimiz yoktu. Nedense hep bir yerlere yetişmek ister gibiydik. Bazı metinleri en kısa yoldan okuyup bitirmek zorundaydık. Bir romanın kısa özetini alelacele okuyup, diğerine geçiyorduk.” (s.77)

“ Annemdeki bu değişim babamı endişelendirmeye başlamıştı. O gece boyunca, Bu telefonlara neden akıllı telefon diyorlar, anladım, diye söylenip durmuştu. Eğer sen onu değil de, o seni yönetiyorsa, o telefon akıllı telefondur.” (s.134)

“ Eminim, diğer apartmanlardakiler arasında da, yıllardır aynı binada yaşamalarına rağmen yeni tanışanlar vardı.” (s.175)

Üslup ve Dil

Eserin dilinde iki önemli unsur ön plana çıkmaktadır; kısa, öz ve özgün cümlelerle sağlanmış akıcı ve canlı bir üslup ve Türkçenin anlatım gücünü ve söz varlığını(kalıp sözler, ikilemeler, deyimler) son derece zengin örneklerle ortaya koyan ve eserin okunma zevkini artıran bir anlatım.

“ Birden, önümüzdeki çatıda kıpırdamadan durup göğe bakan Öksüz Adam’ı fark ettim. Don Kişot kılıklı, Hidayet Bey’in hemen yanındaydı. Başka çatıda küçük bir kız çocuğu dikkatimi çekti. Patlıcan moru rengindeki, kayıp hırkamı giymişti. Mavi çiçekli şemsiyemse, yaşlı bir kadının kolundaydı. Yanındaki küçük kız, doğum günü hediyemin pembe puanlı kurdelesini saçına bağlamıştı. Hemen yanlarında, futbol arkadaşım Cezmi vardı; kayıp futbol takımı da etrafını sarmıştı. Kırmızı yün atkım ise, Şair Nazım Sevgi’nin yanındaki kadının beline dolanmıştı. ...” (s.176)

“ Kabak tadı vermek, kara kara düşünmek (s.32), içine su serpilmek, kıpır kıpır kıpırdamak (71), o havalarda olmamak (s.84), baltayı taşa vurmak (s.87), ölmek var dönmek yok (96), yanıp tutuşmak (101), muhallebi çocuğu (117), eski köye yeni adet (141), şık şıkırdım (s.173), tıklım tıkış (s.174), “

Eserde çok anlamlı dilsel düzenlemelerin yanında, dil ve anlatımın çocuğun metni alımlamasına olanak sağlayıcı şekilde düzenlendiği gözlemlenmiştir.

Aynı zamanda eserde “ Salakbook” (s.31) “berduş” (s.115) gibi argo ifadeler yer verildiği ve “ hanım efendi” (S.80) “dev aynası” (s.126) gibi ayrı yazılması gereken ifadelerin bitişik yazılarak yazım yanlışları yapıldığı da görülmüştür.

Çevre

Eserde çevre olarak karşımıza okurun günlük hayatında sürekli karşılaştığı ancak çoğu zaman dikkat etmediği herhangi bir önem atfetmediği çatı katı, apartman, sokak gibi mekanlar çıkmaktadır. Yazar herkesin günlük hayatında yer alan ancak sıradan şeyler olarak gördüğü bu mekanlarda bir hayatın varlığını, bir koşturmanın, hareketin ve insanı sosyal ve psikolojik yönden etkileyen ilişkiler ağının olduğunu okura göstermek istemiştir. Ancak yazar modern insanın kendini bu yaşantı alanlarından uzaklaştırarak kendi içine hapsettiğini ve günlük hayatta her an dahil olabileceği bu yaşantı alanlarına belli bir çaba ile dahil olunabilir hale geldiğini çocuğa sezinletmiştir.

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Eserde eğitsel ilkeler açısından birçok doğru örnek yer almaktadır. Eserin serim bölümünde Serdar'ın anne babasının sokağa karşı olan tutumlarına karşı vermiş olduğu tepki kitaba denetimci ve baskıcı anlayışları onaylamayan bir yön verirken, Serdar'ın anne babasının hafta içindeki tutumları ve davranışları yaşamda sorunların çözümünde iletişim kurulması gerektiğini okura sezdirmiştir. Aynı şekilde Serdar'ın anne babasının hafta sonu temizliği beraber yapmaları cinsel rollerin çağdaş yaşamın gereklerine uygun olarak kurgulandığını gösterirken, Serdar'ın kendini Ceren ile çatıya atıp yeni bir dünyayı keşfetmesini ise çocuğun araştırmacı ve girişimci kişiliğinin desteklenmesine örnek gösterebiliriz.

Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği

Resimleyen: Behiç Ak

Kitap Türü: Çocuk Roman

Basım Yeri: İstanbul

Basım Yılı: 2018(20. Baskı)

Yayınevi: Günışığı Kitaplığı

Sayfa:104

Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Büyüklik

Eser 12x18 boyutlarında olup 3.,4.-5. Sınıf düzeyinde çocuklara hitap etmektedir. Hacim ve ağırlık yönünden de önerilen yaş seviyesine uygundur. Çocuğun kitabı taşıması ve saklaması ve kendisine bir kitaplık oluşturabilmesi açısından uygun boyutlara sahiptir.

Kağıt

Kitap 2. Hamur ithal kitap kağıdına basılmıştır. Kağıt kalitesi göz sağlığı için uygun düzeydedir ve mattır. Bu ise çocuğun gözünü yormayacak çocuğun okuma isteğini artıracak önemli bir faktördür. Yırtılmaya ve yıpranmaya dayanıklı bir kağıdın kullanılmış olması eserin ömrünü uzatacak çocuğun eseri saklamasını ve kendisine ait bir kütüphane oluşturmasına kolaylık sağlayacak diğer önemli bir avantajdır.

Sayfa Düzeni

Eserin sayfa kenarları düzgün bir şekilde kesilmiş ve sayfalar her iki yana da kolayca açılıp kapanabilecek şekilde düzenlenmiştir. Bu durum çocuğun dikkatinin dağılmasını engellediği gibi okuyucunun anlatılmak istenen olayı net anlamasına yardımcı olmaktadır. Yazarın diğer çocuk romanlarında olduğu gibi bu eserinde de satırlar arası boşluk normalden çok bırakılarak çocuk okuyucu için okuma rahatlığı sağlayacak bir sayfa düzeni oluşturulmuştur.

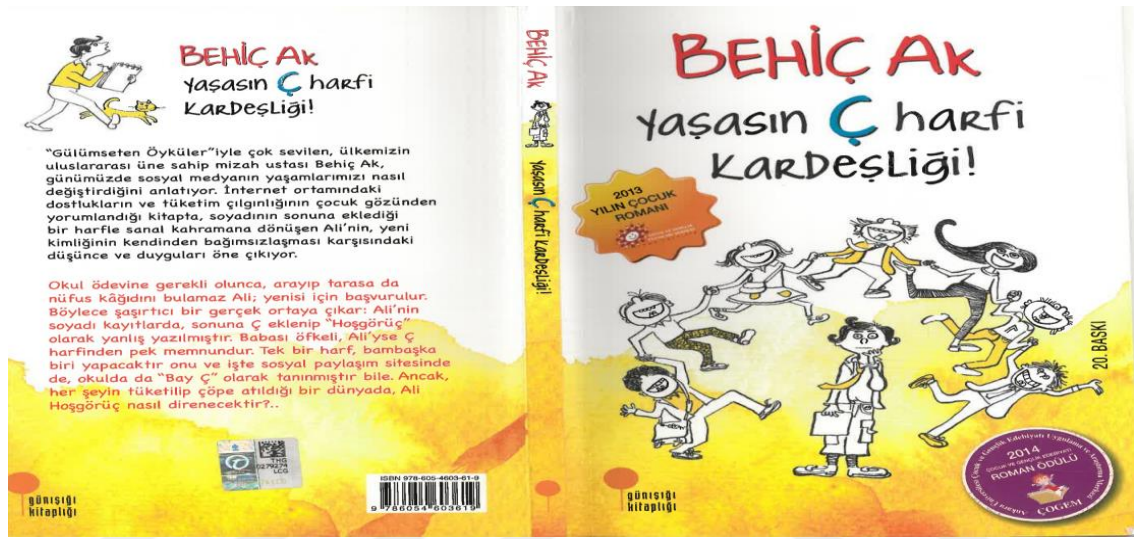
Harfler

Kitap 10,6 punto harflerle basılmıştır. Bu punto büyüklüğü eserin hitap ettiği yaş grubu olan 4.-5. Ve 6. Sınıf düzeyindeki çocuklar için uygundur. Ancak Yardımcı ve Tuncer (2002) 4.-5. Sınıflar için 12 punto olmasında yarar görmüşlerdir. Farklı uzmanların farklı punto tavsiyelerinde bulunmalarında çocuk okuyucunun gözlerinin

henüz tam olgunluğa ulaşmamış gelişim döneminde olmasından ileri geldiği düşünülmektedir.

Kapak (Cilt)

Şekil 6 da Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği isimli eserin kapağı görülmektedir.

Şekil 6. Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği Kapak

(Ak,2018)

Eserin kapağı ince karton kapak olarak tasarlanmıştır. Ciltleme tekniği olarak Amerikan ciltleme yöntemi kullanılmıştır. Eserin cildi dağılma ve kopma olmayacak şekilde hazırlanmıştır.

Kitabın ön kapağında bulunması gereken eserin ismi, yazarın adı, yayınevi ve baskı sayısı ile beraber eserin kazanmış olduğu ödüllere de yer verilmiştir. Gene ön kapakta eserin ismi ve içeriği ile ilgili bir resim bulunmaktadır. Eserin arka kapağında ise yazarın adı, kitabın adı, yayınevinin adlarının yanı sıra eserin içeriği ile ilgili ilgi çekici bir metin yer almaktadır. Gene arka kapakta eserin barkodu bulunmaktadır. Kitabın sırt kısmında ise yazarın ve eserin adı bulunmaktadır. Eserin kapak tasarımı bir çocuk edebiyatı eserinin taşınması gereken özelliklere sahiptir.

Resimler

Şekil 7 de romanın kahramanı Ali Hoşgörü ve arkadaşı Sevinç tasvir edilmiştir.

Şekil 7. Ak, Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği

(Ak,2018: 28)

Şekil 7 eserin içeriği ile olan uyumu ve eserin içeriğinin çocuk okur tarafından kavranması açısından destekleyici bir etkiye sahiptir. Aynı şekilde Şekil 7 yazarın iletisini aktarmaya yarayıcı bir vaziyette metinde anlatılan sahneye uygun olarak çizilmiştir. Ancak renklendirilirken kısıtlı renk çeşidinden faydalanılması okurun merakının esere çekilmesi açısından yetersiz kalmıştır.

Şekil 8 de Musa Bey'in çamaşır makinesinin 70. yaş partisi görselleştirilmiştir.

Şekil 8 Ak, Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği

(Ak,2018: 45)

Şekil 8 metnin anlamını tamamlaması ve çocuğun belleğinde içeriği canlandırabilmesi açısından önemli bir etki sağlamıştır. Aynı zamanda Şekil 8 vermiş olduğu mesaj ile de eserin tema ve iletisine de katkı sağlayıcı bir özelliğe sahiptir. Eserin diğer resimlerinde de olduğu gibi bu resimde de sınırlı renk kullanımı resmin çocuğun düş kurması ve eğlenmesine katkı sağlayıcı özellik göstermesini kısıtlamıştır.

Şekil 9 da Ümitsu ve eşyaları çizilmiştir.

Şekil 9 Ak, Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği

(Ak,2018: 78)

Eserin çocuk romanı ve hitap ettiği kitlenin daha çok 4. Sınıf ve üzeri özellikle ortaokul seviyesinde çocuklar olduğu düşünüldüğünde Şekil 9 içerik olarak daha sade ve daha az karakterin olduğu ve hareketliliğin az olduğu olaydan ziyade durum gösteren bir resim olarak yaş grubuna uygundur denilebilir. Şekil 9 okurun düzeyine uygun olmasının yanında kitapta anlatılan sahnenin heyecanını, çocuk okurda uyandırdığı merakı ve duyguyu tam olarak ifade etmekte eksik kaldığı daha hareketli ve metin içeriğini daha vurucu şekilde aktarabilecek bir sahnenin tasvir edilmesinin esere daha çok katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Şekil 10 da Rıza Bey'in Ali ve arkadaşlarına evde vereceği yemeğe katılmak isteyen öğrencilerin katılım listesine adlarını yazdırmak için oluşturdukları sıra tasvir edilmiştir.

Şekil 10 Ak, Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği

(Ak,2018: 94)

Şekil 10 içeriğin akılda kalması ve tarz olarak karikatür özelliği göstermesi nedeniyle çocuğa estetik beğeni sunması açısından olumlu bir özellik gösterirken metinden aktardığı sahne itibariyle basit bir olayı görselleştirmesi çocuk okurun yeni öyküler oluşturmalarını sağlama açısından zayıf kalmaktadır.

Eserin genel olarak resimlenmesi açısından resim sayısının biraz daha fazla olması ve resimlerin kitabın belli bölümlerine (giriş ve son) yığılı kalmaktan ziyade daha dengeli dağılması gerektiği göze çarpmaktadır.

İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Tema

Eser incelendiğinde birden fazla temanın eşit oranda işlendiği gözlemlenmiştir. İlk tema olarak çocuğun varlığının, kendine has bir bireyliğinin, çocukluğun ve çocuğun değerliliğinin yazar tarafından kurgu içerisine yerleştirildiği saptanmıştır. Seçilen bu

tema çocuğun sevgi ve özgürlük ihtiyacını destekleyici bir biçimde kullanılmış ve esere tema olarak çoğu çocuk edebiyatı eserinde bulunmayan bir farklılık ve zenginlik katması yönünden önemlilik arz etmektedir. Eserde diğer önemli tema ise sosyal medya ve sosyal medyanın insan hayatına etkisi olarak göze çarpmaktadır. Yazar sosyal medyayı hem iyi hem kötü yönleriyle ele alarak eserin kurgusuna dahil etmiştir. Yazarın belli sosyal medya ve internet sitelerinin adını doğrudan zikretmesi eserde reklam yapılmış intibas uyandırarak yanlış bir ileti gibi durmakla beraber konu izlek arasında güçlü bir ilişki oluşmasını sağlamıştır. Bir diğer önemli tema olarak günümüz dünyasında teknolojinin gelişmesi, toplumun tüketim anlayışlarının değişmesiyle insanların bu durum karşısında verdikleri farklı tepkiler Ali'nin babası, amcası ve dedesi üzerinden göz önüne getirilmiş, tutumluluk ve savurganlık gibi insana özgü durumları duyumsatıcı izleklerde eserde yer almıştır. Eserin diğer temaları ise sevgi ve barış gibi evrensel temalar belirtilebilir. Yazar eserinde temaları işlerken herhangi bir belirsizliğe yol açmadan ve konu-izlek bütünlüğünü doğru şekilde sağlayarak çocuğun soyutlama yapmasına imkan tanımıştır.

Konu

Eserin konusu; çatışmaların çevresine kurgulandığı Ali Hoşgörü' nün soyadının nüfus kayıtlarına yanlış geçmesi ve Ali'nin soyadının sonuna yanlışlıkla da olsa eklenen “Ç” harfini benimseyerek değiştirmek istememesi ve sonrasında gelişen olaylardır.

Yazar eserde göze batan ilk çatışmayı kişi-kişi çatışması üzerinden Ali ve babası Rıza Bey arasında kurmuştur. Rıza Bey oğlunun soyadını değiştirmek istemeyişini kabullenmemiş ve bu durumu sert bir şekilde dile getirmiştir. Bu olay yazarın çatışmaların iletişim kurularak çözülmesi gerektiği mesajı verebileceği bir fırsatten eserde bu durum tersi şekilde halledilmiştir. Eserin sonuna doğru bu çatışmanın çözümü rastlantısal bir şekilde gerçekleşmiştir.

Ardından Ali “Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği” isminde sosyal medyada bir grup kurarak soyadındaki bu farklılığı bir ilgi çekme aracı kullanmıştır bu olayla yazar tema-konu ilişkisini güçlendirmiştir. Daha sonra Ali soyadını ailesine kabul ettirebilmek amacıyla amcası Sedat Bey ile iletişime geçmiştir. Ardından yazar eserin düğüm

bölümünü tüm aile fertlerini Ali'nin dedesi Musa Bey'in çamaşır makinasının yetmişinci doğum günü partisinde bir araya getirerek başlatmıştır. Ali'nin babası tarafından hediye edilen eski bilgisayarını dedesi yapmış olduğu söyleşi esnasında bozulmuş ve dedesi Musa Bey ısrarla iyi bir tamirci tanıdığını belirterek aldığı bilgisayarını kaybetmiştir. Ardından Ali bütün mahalleyi, dedesinin gezdiği sokakları aramasına rağmen bir türlü bilgisayarını bulamamıştır. Bilgisayarının kayıp olduğu dönemde sosyal medyada çok ünlü olan ve ödevi başkası tarafından yapıp teslim edilen Ali'nin istemediği şekilde gelişen bu durum karşısında kendisiyle yaşadığı çatışmalarda yazar bir çocuk edebiyatı eseri kurgusunda dikkat edilmesi gereken özelliklerden olan toplumun benimsediği ahlak kurallarının göz önünde tutulması konusunda rahat davranarak çocuğun eğitsel açıdan yanlış bir mesaj almasına olanak tanımıştır.

Bir gün sokaktan gelen “Eskiciii” sesi ile rüyasından uyanan Ali, Eskici Ümitsu ile tanışmış ve bilgisayarını Ümitsu sayesinde bulabilmiştir. Ardından babası Rıza Bey'in arkadaşlarına vermiş olduğu yemekte Ali, Ç harfinden dolayı sosyal medyada istemediği şekilde gelişen popülerliğinden ve arkadaşları ile daha doğal iletişim kurmak imkanı varken artık sosyal medyaya ihtiyaç kalmadığını düşünerek Yaşasın Ç harfi Kardeşliği grubunu kapatma kararı almıştır. Yazar eserin genelinde ve özellikle son bölüm olan çözüm bölümünde çocuğu metnin anlamının oluşturulmasına ortak ederek çocuğun düşünmesine imkan tanımıştır.

Kahramanlar

Yazar eserde kahraman olarak çocuk okurun özdeşim kurabileceği Ali Hoşgörü' yü işlemiştir. Ali genel karakter olarak günümüz çocuklarına benzemekle beraber kendine has kişilik özelliklerine de sahiptir. Yazar Ali'nin karakter yapısını sağlam ve güçlü ruhsal özelliklerle belirginleştirmiştir.

Eserin diğer kahramanlarıyla ise belli insan tiplerini yansıtmaya çalışmış ve iletilerini onlar üzerinden vermiştir. Ali'nin amcası Sedat Bey modern ve tüketici günümüz insanını temsil ederken babası Rıza Bey ise daha titiz ve sağlamcı bir kişilik yapısına sahip bir karakter olarak çıkmaktadır. Ali'nin dedesi ise eski toprak olarak

nitelendirilebilecek geleneksel bir kişiliğe sahip karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Gene eserin diğer kahramanlarından Sevinç günümüz modern çocuklarının genel profilini temsil eden internetle haşır neşir olan ve popüler kültüre uyum sağlamış kişilerarası ilişkilerinde sosyal medyanın etkisinin hissedildiği bir karakterdir. Eserin son göze çarpan kahramanı Ümitsu ise yardımsever kişiliği ile öne çıkmaktadır. Yazar eserinde yeteri kadar farklı karakterlerde kahraman kullanarak çocuğun mutlaka kendisinden bir şeyler bulabileceği ve gerçek hayatta karşılaşılabileceği kişilere yer vermiştir. Eserde karakterlerin tanıtımı ise çoğunlukla diğer karakterlerle yaptıkları konuşmalarla gerçekleştirilmiştir.

İleti

Eseri incelediğimizde çocuk gerçekliğinden, kuşaklararası çatışma ve iletişime, sosyal medyanın iyi ve kötü kullanımından makam - mevki sahibi veya insanlardan farklı özelliklere sahip olma isteğine kadar birçok ileti ile karşılaşmaktayız. Eserin önemli iletilerinden biriside tüketim toplumuna yapılan eleştiridir.

Yaşasın Ç Harfi Kardeşliği!’nde yazar birden fazla iletiyi eserin düşünce örüntüsü içerisinde eriterek vermiştir.

“Okulda bize sadece sorulara cevap vermeyi öğretiyorlar. Oysa ben soru da sormak istiyorum, diye tutturmuştu.” (s.13) bazense doğrudan;

“ Çünkü, dedi Ali böbürlenerek (Doğrusu şimdiye kadar böbürlendiği görülmemişti.), Ben hepinizden farklıyım. Yaşım, gözlerim, kişiliği, hayata bakışım sizlerden farklı. Özel bir insanım. Soyadımın da farklı olması doğal değil mi?” (s.23)

Eserin ileti çeşitliliği açısından zengin olması okurun kendi dünyası içinde yeni pencereler açmasına ve keşifler yapmasına olanak sağlamaktadır. Yazar olumlu iletilerin yanında metin içerisinde olumsuz ileti olabilecek durumlara da yer vermiştir. Örneğin Ali’nin dedesinin savaşa gitmemek için padişahın merasim bölüğüne girmesi çocuğa sorumluluk alma veya vatanseverlik gibi değerlerin tersine olabilecek iletilerdir. Gene;

“ Tıpkı tamirciler gibi,” Yapacak bir şey yok,” demekten başka çaresi kalmamıştı.” (s.93) gibi bağlamlarda çocuğa farklı çözümler üretme ve ümidini sürdürmek yerine ümitsizlik ve kabullenme gibi olumsuz iletiler olarak görülmektedir.

Üslup ve Dil

Eseri incelediğimizde genel hatlarıyla çocuğun dilsel gelişimine uygun ve destekleyici bir üslup görülmektedir. Yazar özellikle deyimler aracılığı ile Türkçe'nin anlatım olanaklarına ve söz varlığına yer vermiş böylece çocukta dil bilinci uyarmak istemiştir. Örneğin;

“ İlk bakışta Ali'ye sır küpü, sert bir kaya gibi görünmüştü.” (s.86) “ Burada sadece benim borum öter, lafını ben çıkardım...” (s.47) gibi.

Aynı zamanda yazar çocuğun hayal kurmasını destekleyici ve hayal dünyasını zenginleştirici metinlere de eserinde sık sık yer vermiştir. Örneğin “Ali'nin Rüyasındaki Evler” isimli bölüm genel olarak çocuğun hayal dünyasına hitap etmektedir.

“ Bu merdiven bir eve gidiyor mu?” diye merakla sordu. Basamaklarda babası beliriverdi. Merdivenin en üst basamağına bir kağıt astı. Kağıtta, ”BU MERDİVEN EVİN KENDİSİDİR ZATEN” yazılıydı. Birden annesini fark etti. Annesi üçüncü basamakta oturuyor, tavşanlara havuç verip, turpları suluyordu. Üçüncü basamak, evin bahçesi olmalıydı.

Babasına, “ Beni salona götür.” dedi.

Babası gülerek,” İlk iki basamak salondur,” dedi.” (s.71)

Eserde bu önemli ve okuru geliştirici dilsel özelliklerin yanında tek tük de olsa argo ifadeler ve dilimize son dönemde girmiş özellikle günlük dilde kullanılan yozlaşmış kelimelere rastlanılmaktadır.

Çevre

Eserde hem fiziksel çevre hem de sosyal çevre çocuğun günlük hayatında karşılaşılabileceği türden özelliklere sahiptir. Yazar eserinde ev ortamı, sokak, okul ve sosyal medya gibi fiziksel çevrelerin yanında sınıf ortamı arkadaşlık ilişkileri, sokak arkadaşlığı, aile ilişkileri ve sosyal medya arkadaşlığı gibi sosyal çevrelere de yer vermiştir. Kahramanın özellikle sosyal çevresi ile yaşadığı çatışmaları yazar gerçekçi bir şekilde esere yansıtmıştır. Eserde çocuğun hayal dünyasını zenginleştirici çevrelere de yer verilmiştir. Örneğin Ali'nin rüyasında gördüğü evler, Ümitsu'nun toplamış olduğu eskileri biriktirdiği mekan gibi. Aynı zamanda yazar çocuğu kent hayatında bir nebze olsun uzaklaştırıp doğaya da çıkarmıştır.

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Eserde çocuğun merakını harekete geçirici, hayal gücünü geliştirici ve çocuğun benliğine saygı gösteren, çocuğun kendini bir birey olarak hissetmesini sağlayıcı ve onu daha özgür hareket etmeye yönlendiren bir kurguya yer verilmiştir. Bunun yanında Ali'nin babasının evde yemek yapması, Ali'nin arkadaşlarını yemeğe çağırması gibi olaylarla kadın ve erkeğin anlamı çağdaş hayata uygun olarak tasvir edilmiştir. Ayrıca eserin kahramanlarından erkek bir çocuğa Ümitsu ismi verilmesi de gene bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Aynı zamanda eserin genelinde öğüt verici bir tutumdan uzak durulmaya çalışılırken iletiler açık ve net bir şekilde okura hissettirilmiştir.

Eserde yer alan “ Rıza Bey işi oluruna bırakmış gibi görünmeyi tercih ediyordu. 1-0 yenikti. Ama henüz bir ultiatom verme niyetinde değildi. Tabii ki bu saçmalığa göz yummayacaktı. Bir açık arıyordu. Her an tetikdeydi.” (s.26) gibi birkaç bölümün varlığı sorunların çözümü açısından iletişimin desteklenmesi yerine fiziksel olmasa da bir psikolojik şiddete meyil içermeleri sebebiyle eğitsel açıdan çocuk edebiyatı eserlerinde olmaması gereken örnekler olarak öne çıkmaktadır.

Bebek Annem

Resimleyen: Behiç Ak

Kitap Türü: Çocuk Roman

Basım Yeri: İstanbul

Basım Yılı: 2018(4. Baskı)

Yayınevi: Günışığı Kitaplığı

Sayfa:164

Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Büyükölük

4.,5.-6. Sınıf seviyesinde bir çocuk romanı olan eser 12x18 boyutlarında olup hacim ve ağırlık yönünden de önerilen yaş seviyesine uygundur. Bir çocuk kitabının ideal boyutlarına sahip eser kolayca taşınabilir ve saklanabilir.

Kağıt

Eserin kağıt kalitesi hitap ettiğı sınıf düzeyindeki çocuklara uygundur. Eserde ithal 2. hamur kitap kağıdı kullanılmıştır. Kağıt, resimlerin ve yazıların niteliğini uygun bir biçimde yansıtabilmektedir. Kağıdın resimlerin özgünlüğünü yansıtacak kalitede olması çocuğun yazı ve resim arasındaki ilişkiyi daha iyi kurup anlamlandırmasını sağlayacaktır. Kitabın kağıt kalitesi yırtılmaya ve kırışmaya dayanıklı bir durumdadır.

Sayfa Düzeni

Kitabın sayfa kenarlarında kitap boyutlarına göre normal sayılabilecek düzeyde boşluk bırakılmıştır. Ancak bırakılan boşluklar kitabın hitap ettiğı sınıf düzeyindeki bir

öğrencinin kolaylıkla not almasını sağlayacak düzeyde değildir. Bu dezavantajı giderecek bir durum ise bölümlerin başlangıçlarında metinler sayfanın ortasından başlanılarak üst kısmı boş bırakılmış gene aynı şekilde bölümlerin son sayfaları sayfanın ortasında kesilerek sayfanın alt kısmı boş bırakılmıştır bu ise çocuk için ideal not alma alanları oluşturmuştur.

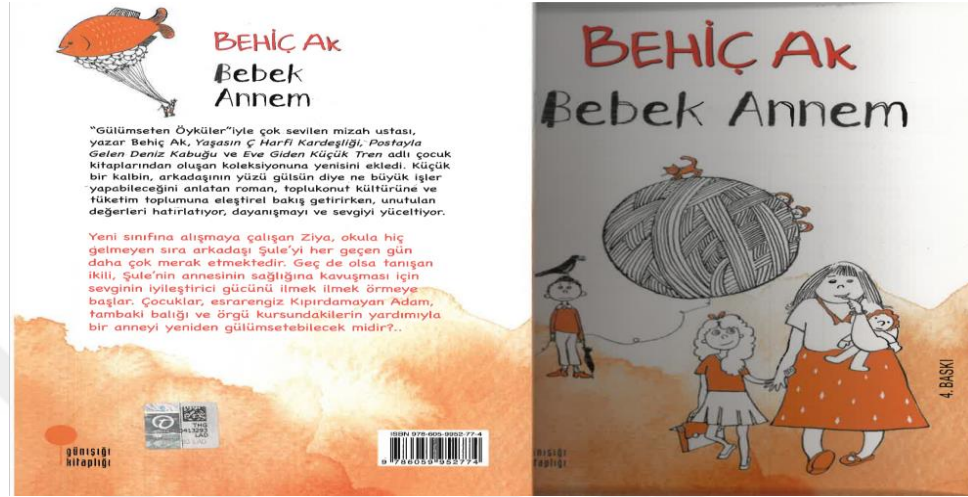
Eserin son sayfasındaki resim hariç bütün resimler diğer kitaplarda da olduğu gibi metinden bağımsız bir sayfanın tamamını kaplayacak şekilde düzenlenmiştir. Bu durum resim metin bütünlüğü açısından olumsuz bir durum gibi görülse de eserin hitap ettiği sınıf düzeyi için herhangi bir olumsuzluk oluşturacağı düşünülmemekte tam tersine çocuğun resme bakarken okuduklarından yola çıkarak kendi kendine bağımsız bir olay örgüsü ve hayal dünyası kurmasına yardımcı olacaktır.

Harfler

Eser 10,6 punto harflerle yazılmıştır. Bu punto büyüklüğü eserin hitap ettiği yaş grubu olan 4.-5. Ve 6. Sınıf düzeyindeki çocuklar için uygundur. Harfler tek tip siyah renkle basılmış eserin hitap ettiği okuyucu kitlesi ne kadar biraz daha büyümüş çocuklar olsa da eserin bölümlerinde harf renginde yapılacak anlamlı değişiklikler çocuğun okuma isteğini artırıcı olacaktır. Çünkü henüz soyut işlemler dönemine tam girmemiş olan bu yaş grubundaki çocuklar tek renk bir yazı yerine farklı renklerdeki bir metini okumaktan daha fazla zevk alacakları düşünülmektedir.

Kapak (Cilt)

Şekil 11 de Bebek Annem isimli eserin kapağı gösterilmiştir.

Şekil 11 Ak, Bebek Annem Kapak

(Ak, 2018)

Kitabı kapağı yazarın diğer çocuk romanlarında da olduğu gibi ince karton kapak olarak tasarlanmıştır. Eserin hitap ettiği yaş grubu açısından seçilen bu kapak türünün çok dayanıklı olacağı ve çocuğun kendine ait bir kitaplık oluşturmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Diğer yandan eserin ön ve arka kapağı görsel tasarım açısından izleksel bir uyum içerisindedir. Eserin ön kapağında eserin içeriği ve başlığı ile ilgili bir resim yer alırken arka kapağında yazarın diğer eserlerini ve bu eserini tanıttıcı bir metnin yanında eserin içeriği ile ilgili ilgi metnin de bulunması okuyucunun ilgisinin hem görsel hem de yazınsal yönden esere çekilmesini sağlamıştır. Kapağın tasarımı çocuğu eserin içeriğine yönelik düşünmeye, hayal kurmaya ve eseri merak etmeye yönlendirmektedir. Eserin ön kapağında bir çocuk edebiyatı eserinde bulunması gereken yazar adı, kitap adı yayınevi adı ve baskı sayısı yer almaktadır. Eserin iç kapağında ise kitabın künyesine ait bilgiler yer almaktadır ancak yazarın diğer çocuk romanlarında da olduğu eserin hitap ettiği yaş grubu dış veya iç kapakta yer almamaktadır. Eserin hitap ettiği yaş grubu yayınevinin internet sitesinde kitaba dair verilen bilgiler içerisinden temin edilebilmektedir.

Resimler

Şekil 12 de Ziya'nın müzik dersinde mandolini ile hem öğretmenini hem de arkadaşlarını mest etmesi çizilmiştir.

Şekil 12 Ak, Bebek Annem

(Ak, 2018: 23)

Şekil 12 metnin anlamının tamamlanması yönünden kitaba katkı sağlamıştır. Ancak kitap ne kadar ortaokul seviyesindeki okura hitap etse de görsel de tek renk kullanılması yazarın diğer çocuk romanlarında da olduğu gibi bu kitabın görsel etkisinde de bir eksikliğe neden olmuştur. Ancak yazarın aynı zamanda çizerlik ve karikatüristlik yönlerinin olmasından dolayı yazar çizimlerine katmış olduğu çocuğa görelilik ve sanatçı duyarlılığı ile bu eksikliği bir derece azaltmıştır.

Şekil 13 de Ziya'nın arkadaşlarını eve yemeğe davet etmesi ve arkadaşları ile mantı yapmak için kendi hamurunu açması resmedilmiştir.

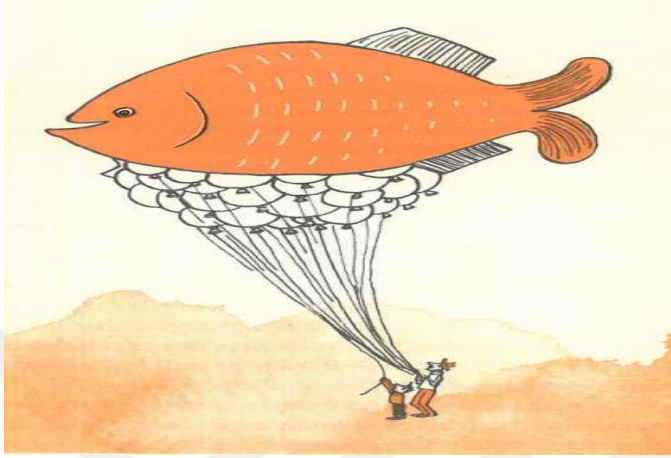

Şekil 13 Ak, Bebek Annem

(Ak, 2018: 63)

Şekil 13 dilsel metnin duygusal olarak çocuğa geçmesi okurun kendisini o dünyanın içerisine dahil edebilmesi açısından başarılı görülmüştür.

Şekil 14 te Zerrin Hanım'ın hastalığının tedavisine yardım edebilmek amacıyla çarşaflardan yapılarak içine balon doldurulan ve yükseltilen tambaki balığı resmedilmiştir.

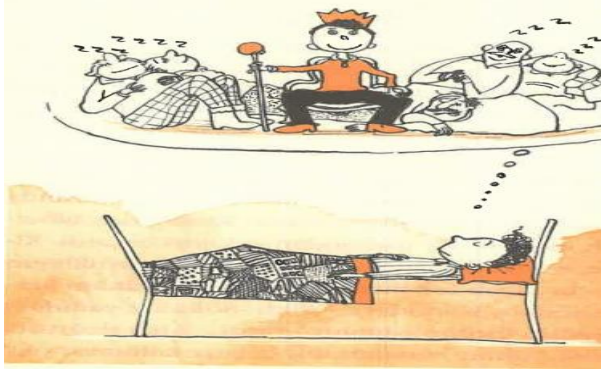
Şekil 14 Ak, Bebek Annem

(Ak, 2018: 132)

Şekil 14 dilsel metnin çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlamıştır. Ancak dilsel metin ve görsel metin arasında belli oranlarda tutarsızlık da mevcuttur.

“ Çarşafın üstünü Amazon balığı tambakiye benzeterek siyaha çalan kahverengiye boyadı.” (s.131) metinde bu şekilde anlatılan tambaki balığı Şekil 14 te neredeyse tek renk olacak şekilde turuncu olarak çizilmiştir. Bu durum çocuğun dilsel metni hayalinde doğru bir şekilde canlandırmasına ve düş dünyasının renkli bir şekilde oluşmasına olumsuz etki edecektir.

Şekil 15 de Ziya'nın rüyası görselleştirilmiştir.

Şekil 15 Ak, Bebek Annem

(Ak, 2018: 115)

Şekil 15 dilsel metinde öykü içerisinde yeni bir öykünün anlatıldığı ve merak düzeyinin azaldığı bir anda metne görsel bir yorum katarak metnin anlamını tamamlamış ve okurun sıkılıp kitaptan uzaklaşmasının önüne geçerek çocuğun kendi kavramsal birikimiyle yeni hikayeler oluşturmaya imkan sağlamıştır.

İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Tema

Bebek Annem' de ana tema olarak toplum yaşantısı ve bireyin toplumla olan ilişkileri hakimdir. Bu ilişkiler başarılı, her yönden iyi yetişmiş ve duygusal bir kahraman olan Ziya üzerinden ifade edilmiştir. Eserde yan temalar olarak yazarın bütün eserlerinde ön plana çıkan modern toplum ve modern toplum yaşantısı ve bu yaşantı içerisindeki insanın durumu; insanın yaşamın zorlukları ile verdiği mücadele ve empati gibi izlekler sayılabilir. Eserde aynı zamanda okul ve sınıf ortamları, öğrenci-öğretmen ilişkileri de diğer temalar olarak sayılabilir. Yazar temaları eserin tamamına yayılmış bir şekilde her bölümde farklı temalar ön plana çıkacak şekilde işlemiştir. Ancak eserin ana teması kurgunun başında, ortasında ve sonunda daima kendini hissettirmektedir.

Eserde tercih edilen temaların en çok öne çıkan özelliği insana ve yaşama yönelik durumları ve duyarlılıkları gayet etkili bir şekilde çocuğa duyumsatıcı nitelikte olmasıdır. Eserin hitap ettiği yaş grubu olan ortaokul seviyesindeki okur düzeyine uygun ve onun bilişsel ve duyuşsal gelişimine katkı sağlayıcı özellikte temaların seçilmiş olduğu görülmektedir.

Konu

Eserin konusu genel olarak başkahraman Ziya'nın etrafında şekillenmiştir. Eserde Ziya her yıl farklı bir yerde ikamet etmek ve sürekli okul değiştirmek zorunda kalan bir öğrenci olarak yeni okuluna gelmiştir. Okulda sıra arkadaşı olan ve okula devam edemeyen Şule'yi daima merak eden Ziya, annesinin arkadaşlarına verdiği yemekte Şule ile tanışma imkanı bulmuştur ve merakı daha da artmıştır. Bu sırada girişimci bir insan olan Ziya'nın annesi Dilara Hanım yeni taşındıkları sitede bir örgü kursu açarak site sakinleri için bir sosyalleşme alanı oluşturmuş ve aynı sitede yaşayan Ziya'nın öğretmenini Saniye Öğretmende bu kursa farkında olmadan katılmıştır. Saniye Öğretmen'den Şule'nin annesinin durumu hakkında bilgiler alan Ziya, arkadaşına yardım etmek ister ve Şule'yi ziyaret eder. Bu ziyaret sonrasında gelişen olayların neticesinde Şule'nin annesi iyileşme yoluna girer. Daha sonra Şule tekrar okula döner ancak yaz tatili yaklaşmıştır ve Ziya ailesi ile beraber tekrar başka bir yere göç eder.

Yazar eserde çocuğun günlük hayatında yaşayabileceği karşılaşılabileceği olaylara kitabında yer vermiştir ancak bunu eserin genelinde heyecan verici bir şekilde aktarmayı başarmıştır. Kurgu genel manada günlük olaylardan seçilirken eserin sıkıcılığa sürüklenmemesi ve merak duygusunun ölmemesi için ise Heykel İnsan etkinliği, tambaki balığı hazırlama, yünden dev kazak örme gibi olaylarla da çocukta okuma isteği uyandıracak çatışmalara yer verilmiştir.

Ancak Şule'nin yaşadığı zor durumların ve annesinin anlatıldığı bölümde -sayfa 84,85,87 yoğun bir şekilde- bu durumların kesintisiz ve bir solukta olarak detaylı anlatılması çatışmalar kurgulanırken aşırı duygusallığa düşülmesine ve henüz ortaokul seviyesindeki okurun taze kalbine ve dimağına duygusal olarak ağır gelebilecek,

çocuğun duygusal gelişimini ve eserin inandırıcılığını olumsuz etkileyebilecek durumların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Kahramanlar

Eserin karakterleri incelendiğinde temaya ve konuya çok uygun isimlerin seçildiği görülmektedir. Eserde yer alan toplum yaşamı, birey ve toplum, sosyal hayat gibi temalara uygun olarak toplumumuzda hala sık sık rastlanılan isimlere yer verilmiştir. Örneğin; Ziya, Şule, Saniye Öğretmen, Fatih, Zeynep, Dilara Hanım, Zerrin Hanım, Saliha vd. Karakterlerin isimlerinin bu şekilde seçilmiş olması okurun eserin dünyasına hızlı bir şekilde dahil olmasını ve eserde yer alan kahramanlarla özdeşim kurmasını sağlarken aynı zamanda onlarla duygudaşlık yaparak yaşam ve insan gerçekliğini anlaması konusunda yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda karakterlerden bir çoğu tip düzeyindedir ve bu durum yazarın belli iletileri daha iyi aktarmak ister gibi kurgulanmış olduklarını göstermektedir.

Eserin baş kişileri Ziya ve Şule'nin isimleri ise sanki bir metafor gibi aynı anlama gelecek şekilde seçilmiştir ve Ziya, Şule'nin zorluklarla dolu hayatına karanlıktaki bir ışık gibi girerek ona yardımcı olmuş ve annesinin sağlığına kavuşmasında ve hayatın zorluklarına göğüs germesinde destek olmuştur. Bu yönleriyle her iki kahraman da eserin büyük bölümünde iletişim halinde olurken birbirlerinin gelişimine katkı sunmuşlar ve eserin sonun ulaştıkları başarıyı hak ettiklerini göstererek inandırıcılık konusunda esere katkı sunmuşlardır.

Ziya'nın eserin başından sonuna kadar hem davranışlarıyla hem de konuşmalarıyla tutarlı ve devingen olması eser içinde Ziya'nın kendine olan güveninde artmaya, özgüveninin gelişmesine ve karşılaştığı zorluklar karşısında duygusal olarak kendini baskı altında hissettiği kırılma anlarında vazgeçmemesine neden olurken çocuk okur içinde bir örnek teşkil ederek ona güven duygusu aşılamış ve kendisi gibi duyan, düşünen ve hareket eden ya da etmek isteyen çocukların varlığını hissetmesini sağlamıştır.

“ Ziya, kurduğu iri cümlelerin ağırlığı altında pestil gibi ezildiğini hissetti.”
(s.110)

“ Özgür gümleri geride mi kalıyordu? Başaramayacağı sorumluluklar mı yüklenmişti?” (s.117)

“ Ziya yine de sonuçtan memnundu. Şule’nin gözüne girmeyi başarmıştı. Zerrin Hanım’ın dış dünyayla ilişki kurmasını az da olsa sağlamıştı.” (s.136)

“ Şule, aklına koyduğu her şeyi yapabilen biriyle ilk defa tanışmış olduğunu fark etti. O da, sıra arkadaşına el salladı. Yaşadıkları şehrin, Ziya için çok küçük olduğunu hissetti o an.” (s.147)

İleti

Eser bir çocuk romanı olması sebebiyle birçok açık ve örtülü iletiyi içerisinde barındırmaktadır. Eserin genelinde toplum yaşamında dayanışmanın, yardımlaşmanın ve dostluğun önemi ve gerekliliği vurgulanırken gene okul ortamındaki öğrenci psikoljisi, arkadaşlık ilişkileri ve empati gibi kavramlarda ön plana çıkmıştır. Yazar bu iletileri çocuğun anlam evrenine yeni yaşantılar kazandıracak şekilde sunmuştur.

“ Oysa Ziya evde hiç çalışmazdı. Okuldaki başarısını, dersi iyi dinlemesine borçluydu.” (s.11)

“ Burada herkes, başkasının penceresinden, kendi penceresinin nasıl görüldüğünü bilir, dedi.” (s.15)

Yazar eserde iletileri kurgu içerisinde çocuğun gözünden dünyaya bakarak vermeyi başarabilmiştir. Okuruyla düşünmeyi ve hissetmeyi başarmış ve iletileri öğüt olmaktan kurtarmıştır.

“ Ziya ise verdiği her doğru cevabın ardından başını öne eğiyor, kimseyle göz göze gelmemeye çalışıyordu.

Kendisini suçlu hissettiği o kadar belliydi ki. Hem sınıfa dışarıdan gel, hem de bütün soruları bil! Olacak şey değildi doğrusu! Üstelik, parmak kaldırmaya bile gayret etmeden...” (s.20)

Aynı zamanda yazarın mizah ustalığı yönünün de etkisiyle kitapta açık iletiler kurgu içerisine sindirilmiş bir şekilde birer toplum eleştirisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

“ Bazı toplumlarda, hayali kahramanlar yaratmak bir gereksinmedir, dedi Seyfi Bey. Kuşkuları, umutları, korkuları, özlemleri, istekleri hep o hayali kahramanın ağzından dillendirirler. Kendileri söylemeye çekinirler çünkü. Böylelikle risk almazlar. En azından alay konusu olmaktan kurtulurlar. İstekleri ve korkuları dillendirmek bazen cesaret ister. İnsanların çoğu o kadar cesur değildir. Yersiz isteklerin burunlarından fitil fitil getirilmesinden korkarlar.” (s.53)

Üslup ve Dil

Bebek Annem’ de hakim bakış açılı bir anlatım kullanılmıştır. Yazar eserde akıcılığı kısa cümlelerle sağlamıştır.

“ Ziya boş gözlerle ona baktı. Söylediği doğrudu. Ama kendisi bu cümleyi kurmaya hiç cesaret edememişti. Çekip gidenlerin sevilmediğini biliyordu. Samsun’ dan gelen mektuplardan biri, Sana burada hayırsız diyorlar, haberin olsun, diye bitiyordu.” (s.18)

Aynı zamanda yazar doğal ve sade bir anlatım ile günlük dili çok coşkulu ve canlı bir şekilde okuyucuya sunarak bir solukta okunabilen ve okunma isteği oluşturan bir üslup oluşturmayı başarmıştır.

“ Ziya bunu böbürlenme konusu yapmadı. Kendini fazla öne de çıkarmadı, naza da çekmedi. Her müzik dersi bitiminde, mandolinini kılıfına özenle yerleştirdi ve konuyu kapattı. Yine içedönük, tertipli Ziya haline dönüşmeyi başardı. Yerli yersiz, müzisyenliğini hatırlatma telaşına düşmedi. Ama o ne yaparsa yapsın, sınıftakiler

Ziya'nın farklı olduğunu anlamışlardı. Kim bilir, sessiz görünüşünün altında açığa daha ne tür yetenekler gizliydi?" (s.24)

Eserin dilinde bir diğer öne çıkan özellik ise bir çocuk romanı ve ortaokul çağındaki çocuk için önem arz eden, çocuğun dilsel gelişimini destekleyici söz varlığının kullanımı ve dilin anlatım olanaklarının çocuğa hissettirilmesine yönelik hassasiyetin yazar tarafından bilinçli bir şekilde tercih edilerek zengin bir şekilde örneklendirilmesidir.

" Suyuna gitmek (s. 19), Kalıbını basmak (s.21), İçine kurt düşmek(s.29), Çene çalmak(s.47), Gözleri fal taşı gibi açılmak (s.74), Bir eli yağda bir eli balda olmak, iş başa düşmek (116)" gibi deyim ve söz kalıpları çocuğun dil gelişimine katkı sağlamıştır.

Eserde " berduş" (s14) gibi argo kelime, " Hem sınıfa dışarıdan gel, hem de bütün soruları bil! " (s.20) gibi hem hem bağlacı arasına virgül koymak gibi noktalama yanlışlarına ve "haşmetmeap" (s.114) gibi eskimiş sözcüklerin kullanımına da rastlanılmıştır.

Çevre

Kitapta fiziksel çevre olarak iki alan ön plana çıkmaktadır; okul ve site. Okul çocuk okurun kitapla özdeşim kurabilmesi yönünden ve kendisinden bir şeyler bulabilmesi açısından etkili olmuştur.

Site ise yazarın modern toplumu eleştirisinin bir tezahürü gibi karşımıza çıkmaktadır. Yazar özellikle Abidin Bey'in cümleleri üzerinden iletilerini vermektedir.

" Burada çok sıkılıyorum. Burası ev falan değil, bankanın kasa dairesi gibi. Kendimi, çalınacak mücevher gibi hissediyorum. Her taraf kameralarla dolu! Her hareketimiz izleniyor." (s34)

“Site hayatı Abidin Bey’e iyi gelmemişti. Sosyal hayattan tamamen kopmuştu. İstemediğim insanlarla karşılaşmayacağım diye, istediklerimle de karşılaşamaz oldum!” (s.37)

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Kitapta, toplumda kadına ve erkeğe yüklenen cinsel roller günümüz çağdaş yaşamın gereklerine uygun bir şekilde verilmiştir. Kitaptaki şu paragraf bunu apaçık ortaya koymaktadır:

“Kapıda aynen şöyle yazıyor, diye devam etti Abidin Bey. “ÖRGÜ KURSU. Her gün saat 18:00 ile 19:00arasında. (Lütfen sandalyelerinizi getirin.)

Saniye Hanım, “rg örmek daha çok kadın işi değil mi? diye sordu.

Abidin Bey gülerek, “Hiç de değil!” dedi. Avrupa’da erkekler de örgü ryor. Hem kursa kaydolmamızdaki amaç, örgü örmek falan değil.”

Aynı zamanda Ziya’nın sınıf arkadaşları ve şule ile olan ilişkileri, konuşmaları ve davranışları yaşamda sorunların çözümü için iletişim kurulması gerektiği mesajını vermektedir.

Eve Giden Küçük Tren

Resimleyen: Behiç Ak

Kitap Türü: Çocuk Roman

Basım Yeri: İstanbul

Basım Yılı: 2018(9. Baskı)

Yayınevi: Günışığı Kitaplığı

Sayfa:144

Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Büyükölük

4.,5.-6. Sınıf seviyesinde bir çocuk romanı olan eser 12x18 boyutlarında olup hacim ve ağırlık yönünden de önerilen yaş seviyesine uygundur. Çocuğun kitabı taşıması ve saklaması ve kendisine bir kitaplık oluşturabilmesi açısından uygun boyutlara sahiptir.

Kağıt

Eserde ithal 2. Hamur kitap kağıdı kullanılmıştır. Eserin hitap ettiğı sınıf düzeyindeki çocuklar için uygun olan kalitededir. Kağıt resimlerin ve yazıların niteliğini uygun bir biçimde yansıtabilmektedir. Kitabın kağıt kalitesi yırtılmaya ve kırışmaya dayanıklı bir durumdadır.

Sayfa Düzeni

Kitap incelendiğinde satırların normalden fazla aralıklarla dizilmiş olduğı görölmektedir. Bu ise çocuk kitaplarında aranılan bir özellik olması sebebiyle olumlu

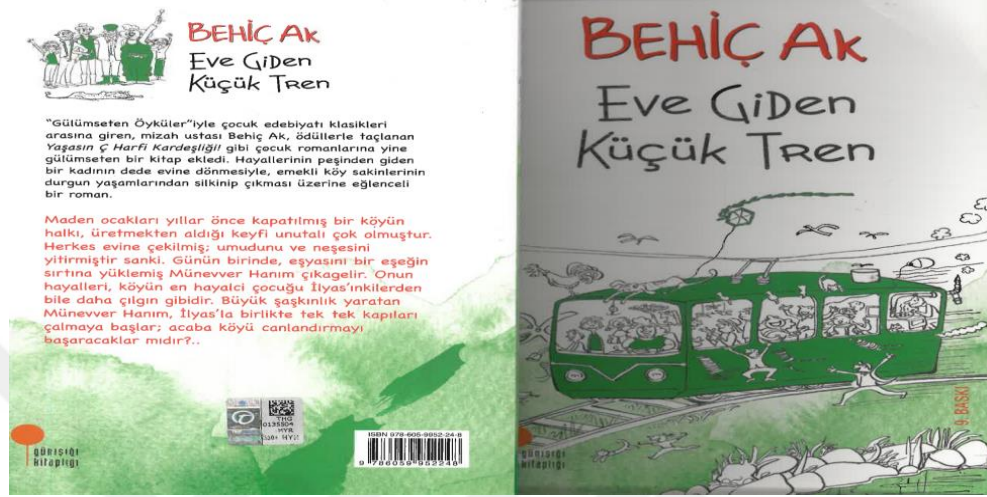
bir durumdur. Aynı şekilde eserde satırların tek sütun halinde dizilmiş olması da diğer bir artıdır. Eserin sayfa kenarları düzgün bir şekilde kesilmiş ve sayfalar her iki yana da kolayca açılıp kapanabilecek şekilde düzenlenmiştir. Bu durum çocuğun dikkatinin dağılmasını engellediği gibi okuyucunun anlatılmak istenen olayı net anlamasına yardımcı olmaktadır. Eserin boyutları göz önünde bulundurulduğunda resim ve yazının aynı sayfada buluşturulmaması sayfa düzeni açısından yazı ve resmin karışmasını engelleyerek gereksiz bir yoğunluğa engel olmuş, hitap ettiği yaş grubundaki okuyucunun dikkatini vermesini kolaylaştırıcı bir etki sağlamıştır.

Harfler

Kitap 10,6 punto harflerle basılmıştır. Bu punto büyüklüğü eserin hitap ettiği yaş grubu olan 4.-5. Ve 6. Sınıf düzeyindeki çocuklar için uygundur. Ancak Yardımcı ve Tuncer (2002) 4.-5. Sınıflar için 12 punto olmasında yarar görmüşlerdir. Farklı uzmanların farklı punto tavsiyelerinde bulunmalarında çocuk okuyucunun gözlerinin henüz tam olgunluğa ulaşmamış gelişim döneminde olmasından ileri geldiği düşünülmektedir.

Kapak (Cilt)

Şekil 16 da Eve Giden Küçük Tren isimli kitabın kapağı görülmektedir.

Şekil 16 Ak, Eve Giden Küçük Tren Kapak

(Ak,2018)

Eser ince karton kapak ile kaplanmış, eserde tercih edilen ciltleme yöntemi ve kapak tercihi eserin dayanıklılığını artırması ve ömrünü uzatması açısından ciltli ve dikişli kitaplara göre daha dezavantajlı olmakla beraber eserin maliyetini artırmayarak daha uygun fiyata temin edilmesini sağlamıştır.

Eserin kapağını görsel ve tasarım açıdan incelediğimizde; öncelikle ön kapakta yazarın adı, eserin adı, yayınevi ve baskı sayısı görülmektedir. Ön kapakta eserin adı ve içeriği ile uygun yeşil renkli bir görsel tercih edilmiştir. Kullanılan görsel eserin içeriği ile uygun ve okuyucunun ilgisini esere çekecek niteliktedir. Eserin arka kapağında yazarın adı, eserin adı, eser içeriği ile alakalı bir görsel, yayınevi adı, yazar hakkında ve eser hakkında bilgi veren iki metin bulunmaktadır. Bu şekilde bir arka kapak tasarımının tercih edilmesi ilk bakışta çocuk okuyucunun eseri tanıması ve esere çekilmesi açısından doğru bir tercih olmuştur. Gene arka kapakta eser içeriği ile ilgili eseri tanıtıcı olarak tercih edilen metin okuyucunun eseri merak etmesini sağlayıcı bir özelliğe sahiptir. Eserin sırt kısmında ise eser adı, yazar adı ve eser içeriği ile ilgili bir

görsel yer almaktadır. Eser kapak yönünden bir çocuk kitabını kapağının gerektirdiği kriterleri büyük oranda sağlamaktadır.

Resimler

Şekil 17 de Rıza Bey'in hatırası görselleştirilmiştir.

Şekil 17 Ak, Eve Giden Küçük Tren

(Ak,2018:35)

Köy halkının eşeklerle yolculuk yaptığı zamanların bir hayali resmedilmiştir. Görsel, metin tasarımı açısından bir sayfanın alt kısmına yerleştirilmiş vaziyettedir. Ancak sayfanın üst kısmında herhangi bir yazı veya ikinci bir görsel yoktur ve sayfa boştur. Bu durum sayfa tasarımı açısından olumsuz bir özellik göstermektedir. Bu yönüyle çocuğun kitaba karşı ilgisini ve okuma isteğini azaltacaktır. Ancak görselin çizimi çocuğun dilsel metni zihninde canlandırmasına yardımcı olacak niteliktedir. Aynı zamanda eserin kurgusuna ve çocuğun hayal dünyasına katkı sağlayıcı özelliğe sahiptir.

Şekil 18 de Münevver Hanım'ın köye gelişi tasvir edilmiştir.

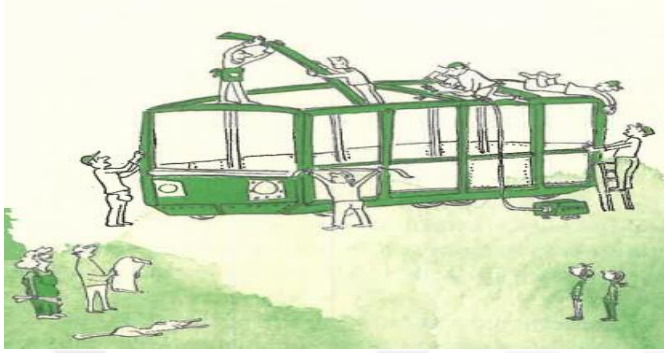

Şekil 18 Ak, Eve Giden Küçük Tren

(Ak,2018:39)

Görsel sayfanın tamamını kaplayacak şekilde tek sayfaya yerleştirilmiştir. Görsel, çocuğun ilgisini uzun süre resimde tutacak ve çocuk resmi incelediğinde hızlıca ayırlamayacağı her baktığında yeni bir detayı fark edeceği girift bir şekilde çizilmiştir. Yazar dilsel metinde bahsettiği her detayı resimde aktarmaya çalışmıştır. Bu yönüyle resim çocuğa yeni yaşantılar kazandırıcı ve zihnini işletmeye yönelik özelliklere sahiptir.

Şekil 19 da yer alan görselde köy halkının birlik olarak yeni bir vagon yapma çalışması çizilmiştir.

Şekil 19 Ak, Eve Giden Küçük Tren

(Ak,2018:103)

Görsel çocuğa yazarın aktarmak istediği işbirliği, birlikte yaşam ve çalışma gibi iletileri vermesinde yardımcı olmaktadır. Bu görselde de ilk görselde yer alan metin tasarım problemi yer almakta, görsel boş sayfada alt tarafa yerleştirilmiş vaziyette durmaktadır.

Şekil 20 de Meltem'in trende köy halkına hikaye anlatması gösterilmiştir.

Şekil 20 Ak, Eve Giden Küçük Tren

(Ak,2018:144)

Eserin sonunda yer alan görselde hikayenin sonuna uygun olarak mutlu bir tablo çizilmiştir. Resim yazarın açık uçlu bir şekilde bitirmiş olduğu öyküyü çocuğun kendi kavramsal birikimi ile tamamlamasına ve yeni öyküler oluşturmaya fırsat tanımaktadır.

İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Tema

Eserde öne çıkan temalar toplum hayatı, birey ve toplum ilişkileri, madencilik, çevre ve doğanın korunması olarak tespit edilmiştir. Yazar öyküde insan ilişkilerinde doğru iletişimin ve işbirliğinin üzerinde durmuştur. İnsanların bir anlık yanlış anlamalarla nasıl bütün köprüleri yıktığını aynı şekilde küçük ve basit görülen davranışlarla nasıl yumuşayarak birbirlerine bağlandığını göz önüne getirilmiştir. Bu yönüyle izlekler okura insana ve yaşama yönelik duyarlıkları kazandırıcı özelliklere sahiptir.

Konu

Meltem bir eski madenci köyünde babası ve arkadaşı İlyas ile sakin bir yaşantı sürmektedir. İlyas ise kendi kendine hayaller kuran ve hayali hikayeler anlatmayı seven bir çocuktur. Bu sakin köyde her şey eskiden köyde yaşamış olan emekli öğretmen Münevver Hanım'ın gelmesiyle değişmiştir. Münevver Hanım çocukluğunu geçirmiş olduğu bu köye yıllar sonra hayalini gerçekleştirmeye gelmiştir. Ancak bir problem vardır eskiden çok çalışkan ve mutlu olan bu köy halkı maden ocakları kapandıktan sonra işsiz kalmışlar ve bu işsizlik döneminde kendi aralarında yaşadıkları sınır problemlerinden dolayı birbirlerine küsüp birbirleriyle görüşmez olmuşlardır.

Münevver Hanım eskiden maden vagonlarının önünden geçtiği, göl kenarındaki dedesinin evine yerleşir ve hayali olan eski tren yolunda bir yolcu treni yapıp yakındaki kasabaya o şekilde gidip gelme durumu için çalışmalara başlar. Münevver Hanım ilk başlarda tek yardımcısı İlyas'tır çünkü köy halkı Münevver Hanım'ın bu girişimini

saçma, gerçekleştirilemeyecek ve gereksiz olarak görmektedir. Ancak Münevver Hanım'ın ısrarlı ve dik duruşu sonrası her biri farklı alanlarda uzman olan sırasıyla Tuncer Bey, Muzaffer Bey, Burak Bey, Mevlüt Bey ve köy halkının katılımıyla Münevver Hanım'ın dedesinin evinin önünden başlayıp kasabaya kadar giden köylüye ait bir tren yapılır. Bu esnada köy halkı barışmış ve mutlu yaşamaya başlamıştır. Ancak mutluluk uzun sürmez köyün gölüne Büyükşehir, şehrin su ihtiyacını karşılamak amacıyla sahip çıkmıştır. Bu olaydan ise bir deprem sonucu kurtulmuştur köy halkı.

Yazar çatışmaları genellikle kişi- toplum çatışması üzerine kurmuştur. Romanın kurgusunda gerçeklik ve hayal aynı anda kendisine yer bulmuştur. İlyas'ın fantastik hikayeleri ve bunların gerçek olmadığına bir türlü inanmak istemeyen Meltem'in tutumu insanların hayallerle mutlu olmak istediğini ve bazen gerçeklikten kaçtığını gözler önüne sererken, Münevver Hanım'ın bir hayali gerçekleştirmek için çalışarak ve vazgeçmeyerek tek başına neler yapılınabileceğini göstermesi gerçekliğin bazen bir hayal yolunda çalışmak kadar yakın olduğunu göstermektedir.

Kahramanlar

Eserde yer verilen karakterlerin birçoğu okurun günlük yaşamda karşılaşabileceği insanlardır. Münevver Hanım emekli bir öğretmen, İlyas hayalperest bir çocuk, Meltem babası ile yaşayan küçük bir kız, diğer karakterler ise her biri belli uzmanlık alanları olan işçilerdir. Bu yönüyle kahramanlar esere doğallık katıyor. Kurgu içerisinde her karakter kendi uzmanlık alanıyla ilgili ihtiyaç duyulduğunda öyküye dahil oluyor ve merak ögesinin eserde dengeli dağılmasına yardımcı oluyor. Bu gerçekleşirken yazar karakteri bir anda kurguya dahil etmiyor eserin başından itibaren karakterin varlığını hissettiriyor ki rastlantısallık durumunun önüne geçerek okurun ilgisini sürekli kılıyor.

İleti

Romanda okura, insana ve yaşama dair duyarlık oluşturacak iletilere yer verilmiştir. Hırs, hatalara tahammülsüzlük, bencillik, sevgi, çalışmaktan alınan mutluluk gibi insana ait olumlu ve olumsuz duygulara dikkat çekilmiş ve sevginin ortak dili

üstüne vurgu yapılarak evrensel bir değer çocuğa hissettirilmiştir. Özellikle köy halkının maden kapandıktan sonra işsiz kalınca o zamana kadar hiç dikkat etmedikleri sebeplerden birbirlerine düşmeleri ve Münevver Hanım'ın girişimleri ve köy halkının kendilerinin atmış oldukları küçük adımlar sayesinde tekrar barışmaları üzerinden anlatılan olaylarda bu iletilere yer verilmiştir.

“İnsanlar, haksızlığa uğradıklarını inanmaya görsünler, en çirkin surat ifadelerini takınıp, en bayağı lafları etmekten çekinemezler. Nasıl ve neden olduğu anlaşılmadan, kısa sürede, Rıza Bey dışında hepsi birbirine düşman olmuştu.” (s.57-58)

“ Konuşma sırası, arazi kavgasını anlamsız bulan yaşlılara gelmişti.

İnsanlar toprağa sahip olamaz.

Merak etmeyin, toprak sonunda bize sahip olacak.

Toprak senin olsa ne olacak, olmasa ne olacak? Cebine mi dolduracaksın? Gibi laflarla ortalığı iyice yumuşattılar.” (s.131)

Aynı zamanda hayvan sevgisi, empati, Türkçe'nin ve kullanılan dilin önemi, sahip çıkılması gibi yan iletilere de yer verilmiştir.

“ Kelimelerinizi bile özenle kullanın, yoksa anlamlarını kaybederler! Dallanır, budaklanır, yapraklanırlar” (s.16)

“ İnsanların kafeste sergilendiği *insanat bahçesi* var. İnsanlar iş saatleri içinde kafeslerde bulunuyorlar. Kadın ve erkek. Para için bu işi yapıyorlarmış.

En çok bulunan hayvan ne?

Tabii ki, panda. Bu tarafta pandaların soyu tükenirken, orası panda kaynıyor. Hangi taşı kaldırsan altından panda çıkıyor. Panda, panda, panda! Pandadan başı dönüyor insanın.” (s.27)

“ Hikaye anlatırken, merak unsurunu artırmak için uzun sessizlikler bırakmanın önemine inanırdı. Ama ilgiyi kaybedecek kadar da susmamak gerekirdi.” (s.47)

Üslup ve Dil

Eve Giden Küçük Tren’ de bir masal dili hakimdir yazar sanki bir masal anlatıyor havasındadır. Ancak yazar burada çocuğun gelişim seviyesini göz önünde bulundurmayı unutmamış okurun gelişim düzeyine uygun bir dil kullanmıştır. Dolayısıyla yazar bu üslubuyla masalların çocuğu okumaya ve yazmaya güdüleyici etkisinden faydalanmıştır.

“ Bu mevsimde patatesler, bol bol konuşuyorlar ama boş konuşmuyorlar. Yıl boyunca toprak altında düşünüp, hikaye biriktiriyorlar. Gevezeler, ama akıcı dilleri ve üslupları var. Halk, ağızlarının içine bakıyor. Kimse, ‘çok konuşuyorlar’ diye, İlyas’ı suçladıkları gibi suçlamıyor onları. Çok şey öğreniyorlar onlardan. Dinozorların evrimleşmesi sonucunda kuşların oluştuğunu, patateslerden öğrenmişler. Lavantayla karabaş otunun aynı aileye mensup olduğunu da...” (s.32)

Eserde noktalama ve yazım kurallarını okura doğru şekilde sezinletecek örneklere yer verilmiştir.

“ Münevver Hanım’ın gözleri yaşarmıştı.

Ben dedemin düşünüyü gerçekleştirdim, dedi. Artık hepimizi, kasabadan evinize rahatlıkla ulaştırabilecek bir trenimiz var. Benim için bu tren, sadece ulaşım aracı olmayacak; aynı zamanda oyuncak, ev, eğlence mekanı olacak. Umarı, sizler içinde öyle olur. “ (s.109)

Romanda okurun dil gelişimine katkı sağlayıcı söz varlığı örneklerine (deyim, atasözü, kalıp söz, ünlem) yeteri kadar yer verilmiştir.

Çevre

Romanda olaylar daha çok köy fiziksel çevresinde geçmektedir. Yazar şehirden sıkılan ve dedesinin köyüne gelen Münevver Hanım üzerinden belli iletileri vermektedir.

Eserde daha çok köy hayatının toplumsal çevresi ön plana çıkmaktadır. Bir madenci köyünün toplumsal yapısı, iletişim şekilleri, yaşadıkları anlaşmazlıklar ve çeşitli şartlardaki tepkileri ve duyguları üzerinden insan ilişkilerine yönelik iletiler aktarılmaya çalışılmıştır.

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Yazar eserin dilinde ve kurgusunda, çocuğun saflığı ve samimiyetiyle kendi üslubunun doğallığını ve özgünlüğünü bir araya getirmeyi başarmıştır. Yazar bunu İlyas'ın anlattığı hikayeler ve Meltem'in bu hikayelere verdiği tepkiler ve İlyas'a karşı tutumu aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Aynı zamanda yazar çocuğa farklı bakış açıları geliştirebileceği yeni kapılar da açmıştır.

“ Biliyorsunuz, doğa sır küpüdür. Asla sırlarını ele vermek istemez. Dünyadaki tüm bilim insanları bunun için yüzyıllardır kafa patlatmıyorlar mı? Oysa, ağaçların üstünde, nasıl çalıştıkları açık seçik yazılı olsa, insanlar bu kadar yorulmazdı. Uçan kuşların ne kuşu olduğunu bilmek için ansiklopedileri paralıyoruz. Bitkilerin hangi aileye ait olduğunu anlamak için üniversiteler kuruluyor.” (s.32)

Postayla Gelen Deniz Kabuğu

Resimleyen: Behiç Ak

Kitap Türü: Çocuk Roman

Basım Yeri: İstanbul

Basım Yılı: 2018(16. Baskı)

Yayınevi: Günışığı Kitaplığı

Sayfa:160

Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Büyükölük

Eser 12x18 boyutlarında olup 3.,4.-5. Sınıf düzeyinde çocuklara hitap etmektedir. Hacim ve ağırlık yönünden de önerilen yaş seviyesine uygundur. Çocuğun kitabı taşıması ve saklaması ve kendisine bir kitaplık oluşturabilmesi açısından uygun boyutlara sahiptir.

Kağıt

Kitap 2. Hamur ithal kitap kağıdına basılmıştır. Kağıt kalitesi göz sağlığı için uygun düzeydedir ve mattır. Bu ise çocuğun gözünü yormayacak çocuğun okuma isteğini artıracak önemli bir faktördür. Yırtılmaya ve yıpranmaya dayanıklı bir kağıdın kullanılmış olması eserin ömrünü uzatacak çocuğun eseri saklamasını ve kendisine ait bir kütüphane oluşturmasına kolaylık sağlayacak diğerk önemli bir avantajdır.

Sayfa Düzeni

Kitabın sayfa kenarlarında kitap boyutlarına göre normal sayılabilecek düzeyde boşluk bırakılmıştır. Ancak bırakılan boşluklar kitabın hitap ettiği sınıf düzeyindeki bir öğrencinin kolaylıkla not almasını sağlayacak düzeyde değildir. Bu dezavantajı giderecek bir durum ise bölümlerin başlangıçlarında metinler sayfanın ortasından başlanılarak üst kısmı boş bırakılmış gene aynı şekilde bölümlerin son sayfaları sayfanın ortasında kesilerek sayfanın alt kısmı boş bırakılmıştır bu ise çocuk için ideal not alma alanları oluşturmuştur.

Eserin son sayfasındaki resim hariç bütün resimler diğer kitaplarda da olduğu gibi metinden bağımsız bir sayfanın tamamını kaplayacak şekilde düzenlenmiştir. Bu durum resim metin bütünlüğü açısından olumsuz bir durum gibi görülse de eserin hitap ettiği sınıf düzeyi için herhangi bir olumsuzluk oluşturacağı düşünülmemekte tam tersine çocuğun resme bakarken okuduklarından yola çıkarak kendi kendine bağımsız bir olay örgüsü ve hayal dünyası kurmasına yardımcı olacaktır.

Harfler

Eserin harf büyüklüğü 10,6 punto olarak tespit edilmiştir. Bu punto büyüklüğü eserin hitap ettiği yaş grubu olan 4.-5. Ve 6. Sınıf düzeyindeki çocuklar için uygundur. Eserin harf puntosu okuyucunun yorulmadan okumasını sağlayacak seviyededir. Ancak yazarın bu kategorideki diğer eserlerinde olduğu gibi bu eserinde de tek renkle basılmıştır. Eserin bölümlerinin farklı renklerle basılmış olması eserin ilgi çekiciliğini artırabilirdi kanaatindeyiz.

Kapak (Cilt)

Şekil 21 de Postayla Gelen Deniz Kabuğu isimli kitabın kapağı görülmektedir.

Şekil 21 Ak, Postayla Gelen Deniz Kabuğu Kapak

(Ak,2018)

Eserin kapağı ince karton kapak olarak tasarlanmıştır. Ciltleme tekniği olarak Amerikan ciltleme yöntemi kullanılmıştır. Eserin cildi dağılma ve kopma olmayacak şekilde hazırlanmıştır.

Kitabın ön kapağında bulunması gereken eserin ismi, yazarın adı, yayınevi ve baskı sayısına yer verilmiştir. Gene ön kapakta eserin ismi ve içeriği ile ilgili bir resim bulunmaktadır. Eserin arka kapağında ise yazarın adı, kitabın adı, yayınevinin adlarının yanı sıra eserin içeriği ile ilgili ilgi çekici bir metin yer almaktadır. Gene arka kapakta eserin barkodu bulunmaktadır. Kitabın sırt kısmında ise yazarın ve eserin adı bulunmaktadır. Eserin kapak tasarımı bir çocuk edebiyatı eserinin taşıması gereken özelliklere sahiptir.

Resimler

Şekil 22 de yer alan görselde normal bir hayat sürerken ailesinin kendini affettirmek amacıyla aldığı tablet bilgisayar sonucu ekran bağımlısı olması resmedilmiştir.

Şekil 22 Ak, Postayla Gelen Deniz Kabuğu

(Ak,2018:24)

Yazarın dilsel metin içerisinde sürekli ön plana çıkardığı teknoloji bağımlılığı iletisi bu görsel ile tekrar aktarılmaya çalışılmıştır. Görsel çizim yönüyle çocuğun ilgisini çekecek karikatür şeklinde yapılmıştır ancak yazarın incelenen bütün çocuk romanlarının görsellerinde olduğu gibi kısıtlı renklendirilmiş olması okurun ilgisini azaltıcı özellik gösterecektir.

Şekil 23 de Tokudo şirketinin dağıttığı gözlüklerin etkileri gösterilmiştir.

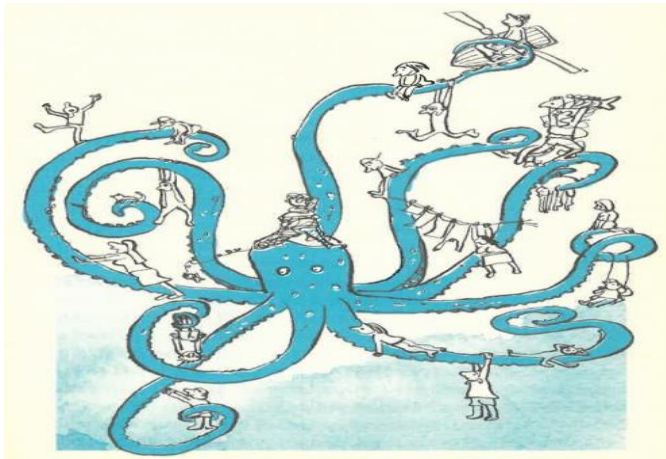

Şekil 23 Ak, Postayla Gelen Deniz Kabuğu

(Ak,2018:95)

Şekil 23 bir önceki sayfada yer alan “ Dünyayı Pantomimciler Kurtaracak!” isimli başlıkla aynı çerçevede sunularak aralarında bir ilişki oluşturulmaya çalışılmıştır. Şeklin okura sanata yönelik duyarlık kazandırması düşünülmüştür.

Şekil 24 te roman içinde anlatılan Sakarköy’ün Ahtapotu isimli öykünün kahramanı olan ahtapot görselleştirilmiştir.

Şekil 24 Ak, Postayla Gelen Deniz Kabuğu

(Ak,2018:113)

Şekil 24 anlatılan öykünün okuyucunun zihninde canlandırılabilmesini desteklemek amacıyla konulmuştur ancak eserde anlatılan ahtapot tanımından uzak bir çizim karşımıza çıkmıştır. Çünkü öyküde anlatılan bağlamlarda yer alan ahtapot tanımını kısıtlayıcı bir görsele yer verilmiştir. Bu durumda görsel çocuğun hayal dünyasına katkı yapmaktan ziyade onu kısıtlayıcı etki yapacaktır.

Şekil 25 de yer alan görselde Sude ve ailesinin, Sude'nin tekrar Gogoluku oyununa girebilmesi amacıyla gerçekleştirdikleri orman gezisinde karşılaştıkları alıç ağacı resmedilmiştir.

Şekil 25 Ak, Postayla Gelen Deniz Kabuğu

(Ak,2018:141)

Şekil 25 dilsel metindeki anlatımına uygun olarak ve çocuğu estetik beğenisini geliştirecek şekilde çizilmiştir. Kitapta sürükleyici bir dilsel metin bağlamının hemen devamında yer alan Şekil 25 çocuğun okuma esnasında duraklayıp nefes alması ve düşünerek hayal kurmasına imkan tanıyıcıdır.

İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Tema

Postayla Gelen Deniz Kabuğunda tema günümüzün en büyük problemlerinden olan teknoloji ve oyun bağımlılığıdır. Eserde işlenen diğer temalar ise ana tema ile ilişkili sosyal medya, sosyal medyanın toplum üzerindeki etkisi, çocukların yaşamını etkileyen bilgisayar oyunlarının geldiği nokta olarak söylenebilir. Kitapta sanal dünyanın ışıklı ve renkli yüzünün arkasındaki görünmeyen yönüne bir yazınsallık içerisinde ışık tutulmaya çalışılmıştır. İnsanların izni ve bilgisi olmadan özel bilgilerine erişimden bu bilgilerin depolanmasına ve kullanımına, veri hırsızlığından, internet korsanlığına ve insanların algılarının nasıl yönlendirildiğine kadar birçok karanlık noktaya dikkat çekilmiş ve okura bu yönde duyarlık kazandırmaya çalışılmıştır.

Eser modern toplumda aile yaşantısındaki iletişimsizliklerin çocuk için olumsuz sonuçlarını gözler önüne sererken günümüz dünyasında çocukların sosyal medya tarafından eğitildiğini göstermektedir. Eser aynı zamanda plaza yaşantısındaki insan ilişkilerine ve büyük şirketlerin çalışma prensiplerine de dikkat çekmektedir. Roman her ne kadar çocuk romanı olsa da aslında ailelerin ve ebeveynlerinde okuması gereken bir anne baba eğitim kitabı hüviyeti de taşımaktadır.

Konu

Kitapta avukat bir anne ve pantomim sanatçısı bir babanın henüz öğrenci olan kızları Sude'nin teknoloji ile olan imtihanı anlatılmaktadır. Sude deniz kenarında yürümeyi, koşmayı seven, deniz kabuklarına ilgi duyan doğayı seven bir çocuktur. Ancak anne ve babasının iş yoğunluklarından dolayı Sude'yle ilgilenememeleri ve kendilerini affettirmek için bir tablet bilgisayar almaları sonucu hayatları değişir. Sude bir anda sosyal medya ve oyun bağımlısı olur. Kızının bu durumuna ilk zamanlar herhangi bir tepki vermeyen annesi Sevda Hanım olayın ciddiyetini Sude'nin artık kendisi ile dahi ekran aracılığı ile konuşması sonucu kavramıştır. İlk başta ne yapacağı konusunda herhangi bir çözüm üretemeyen Sevda Hanım internette yaptığı bir araştırma sonucu kızının ünlü bir sanal oyunda ön sıralarda olduğunu ve herkesin onu tanıdığını

fark etmiştir. Gogoluku isimli oyunda ön sıralarda yer alan Sude'nin artık gözü oyundan başka hiçbir şeyi görmez olmuştur. Tek çarenin oyunu Sude'ye yasaklamak olduğu kararını verdiği ve bu kararı Sude'ye açmak üzere olduğu esnada Sevda Hanım'a büyük bir iletişim şirketi olan Tokudo' dan gelen telefon her şeyi unutturur. Şirket oyun korsanları konusunda kendilerine avukatlık yapmasını teklif etmiştir Sevda Hanım'a. Sevda Hanım iş teklifini kabul etmiştir ve bu sırada Gogoluku oyunu hakkında da bilgi sahibi olmuştur. Aslında olan bitenin basit bir oyundan ibaret olmadığını anlayan Sevda Hanım bir tesadüf sonucu oyun korsanı ile iletişim kurar. Korsan bir çocuktur ve kendini Sevda Hanım'a Ahtapot takma ismi ile tanıtır. Sevda Hanım, Ahtapot'la yaptığı işbirliği yapar. Bu işbirliği sonucu korsan Ahtapot Sude'nin oyun oynamasını engelleyerek ona tekrar oyuna dönebilmesi için belli görevleri yerine getirmesi gerektiği talimatını verir. Bu görevlerle uğraşırken Sude oyun bağımlılığından kurtulur.

Eserin genelinde çatışmalar çocuğun ilgisini kitaba çekecek ve onun okuma isteğini artıracak türden kurgulanmıştır. Ancak özellikle eserin serim bölümünde;

“ Sokağa çıktığında yola değil, çoğu kez bilgisayar ekranına bakıyordu. ... Gözü kapalı gidebileceği okuluna bile, bilgisayarındaki yol bulucuyu kullanarak ulaşıyordu. Sınıfta tableti dizlerinin üstünde tutuyor, ders anlatılırken gözucuyla tabletine bakıp, bambaşka dünyalara yolculuk ediyordu.” (s.25) şeklinde çatışmalar kurgulanırken aşırı duygusallığa düşülmüştür.

Konunun yapılandırılmasını olumsuz etkileyen bu durumlar özellikle eserin düğüm bölümünde kaybolmuş ve yerini okuma isteğini artırıcı merak öğelerinin arttığı çatışmalara bırakmıştır.

Kitapta özellikle Sude, annesi ve babası arasındaki iletişimlerde inandırıcılık ön plana çıkmıştır. Bir anne olan Sevda Hanım'ın panikli halleri ve Rıfkı Bey'in vurdumduymaz tavırları kurguda inandırıcılığı destekleyen öğeler olmuştur.

Kahramanlar

Eserde karakterler günümüz toplumun çekirdek ailesinden seçilmiştir. Öne çıkan karakterler avukat, anne Sevda Hanım; pantomimci, baba Rıfkı Bey ve baş kişi evde

yalnız, tek çocuk ve öğrenci Sude'dir. Aynı zamanda iyiliğin ve koruyuculuğun temsilcisi Fikret (Ahtapot), kötülüğün temsilcisi Tokudo şirketinin patronu gibi tiplere de yer verilmiştir. Yazar sanki bir toplumcu gerçekçi gibi modern kent hayatının fotoğrafını çekmeye çalışmış ve onu yansıtmıştır. Eserin karakterleri yazarın bu gayesine hizmet edecek özelliklere sahip bir şekilde geliştirilmiş ve devindirilmiştir. Her karakter gerçek hayatta kendisine yer bulmuştur. Bu yönüyle karakterler çocuğun yaşam ve insan gerçekliğini anlamasına yardımcı olmaktadır.

İleti

Postayla Gelen Deniz Kabuğu'nda öne çıkan iletiler arasında yanlış sosyal medya kullanımı, sosyal medyanın yalanlarla dolu bir çöplük olması ve insanların bu çöplükte hiçbir kısıtlama olmadan özgürce davranabilmelerinin ortaya çıkardığı olumsuz durumlar, dijital dünyanın getirmiş olduğu konforla beraber insanı sürüklediği tembellik ve asosyallik gibi olumsuzluklar, sanal dünyanın gerçek dünyaya göre çok daha güvensiz olması ve insanların bu durum karşısında savunmasız olması sayılabilir.

Kitapta hem açık hem örtülü iletilere sık sık rastlanmaktadır. Bu yönüyle eser bazen öğüt verici bir yapıya bürünerek okuyucu için sıkıcı hale gelebilmektedir.

“ Sık sık sosyal paylaşım sitelerine giriyordu. Sanal ortamda istediği zaman kimlik değiştirebilme olanağı, kendini özgür hissetmesine neden oluyordu. Kılıktan kılığa giriyor, yeni tanıştığı insanlara her türlü palavrayı sıkmaktan çekinmiyordu.” (s.23)

“ Bu dünyada doğruluk bir erdem değildi. Ama doğru söylemeyen biri, kendini yalan söylemiş gibi de hissetmiyordu. Çünkü orası gerçek dünya değildi. O dünyada söylenen yalanlar, üfürükten şeylerdi, gerçek değildi.” (s.25)

Eserde bazı iletiler yazınsal ipuçlarıyla sunulurken çoğu ileti ise doğrudan yazarın eleştirisini dile getirecek şekilde kitapta kendine yer bulmuştur.

“ Bugünün teknolojisi bu, dedi Fikret. Nasıl kaçır ki insan? ‘Ekran bağımlılığı’yla ilgili tartışma programlarını bile ekrana bakarak izliyor insanlar. Ekransız yaşayan biri hiçbir şey yaşamıyordur, inan bana.” (s.28)

“ Sevda Hanım, Benim kızım, başkalarının laflarını kopyalayarak başkalarına aktarmayı, düşünmek sanan aptallardan olamaz, diye iç geçirdi.” (s.53)

Üslup ve Dil

Eserin dili temasına uygun olarak yazarın belli iletileri vermesini sağlayacak şekilde sade, akıcı ve vurucudur. Yazar bu üslubu izleğin önemini ön plana çıkaracak şekilde yazınsallıktan belli oranda uzak, kısa cümlelerle yakalamıştır. Ancak eser özellikle serim bölümünde iletilere boğulmuş bazı noktalarda okuyucunun sıkılmasına ve kitaptan uzaklaşmasına neden olacak nitelik kazanmıştır.

“ Onunla diyalog kurmak da zorlaşmıştı. Sorulara cevap vermekte isteksizdi. Hiçbir konuda kendini sorumlu hissetmiyordu.

Sabahtan akşama kadar sadece,

Öyle mi demişim?

Bilmem.

Hiç anlamam.

Yolu ben bulamam ki?

Beni karıştırmayın canım, gibi şeyler söylüyordu.

İnternet ortamında kestirme yazışmaktan, Sude’nin giderek dili de bozulmaya başladı. Zaman zaman harfleri yutuyor;

ocğın üzrnde ki çydnlkt çay vr

balıklırdn en çk hmsyi svrm

ayva mrmıltına bylrm gibi tuhaf cümleler kuruyordu. “ (s.43)

Eserin düğüm ve çözüm bölümlerinde ise daha edebi ve çocuğun okuma yazma isteğini artırıcı bir üslup hakimdir. Ancak yazarın bu kitabında Türkçe’nin sözvarlığını çocuğa sezdirecek örneklerle diğer eserlerine nazaran daha az rastlanmaktadır.

“ Sude hayranlıkla babasını izledi. Çakısını çıkarışını, çakal eriği ağacından dikkatle küçücük bir dal kesişini, üzerine “çakaleriği” yazdığı etiketi dala yapıştırışını ve dalı, boynundaki torbaya özenle yerleştirişini... Babasının bu özelliklerinden şimdiye kadar haberdar olmadığını düşündü. Gururlanmıştı.

Vay canına. Babam bir bakışta çakaleriği ağacını tanıyabiliyor. Kaç çocuğun babası yapabilir ki bunu? diye geçirdi içinden. “ (s.139)

Çevre

Çocuk romanında yazar birçok fiziksel çevreye yer vermiştir. Bunlardan bazıları şu şekildedir; ev, sokak, okul, sahil, orman, plaza vs. Yazar bu fiziksel çevreleri kullanarak ekran bağımlılığının anlatıldığı bir kitapta okura aslında dış dünyanın sanal dünyadan çok daha renkli, ilgi çekici, öğrenmeye değer ve insanın ait olduğu yer mesajını vermiştir. Özellikle Ahtapot’un verdiği görevlerde seçilen çevreler sahil, deniz, dağ, orman gibi yerler olması sebebiyle okura aslında gerçek dünyada oyunlardakilerden daha canlı ve hareketli bir yaşantının olduğunu hissettirecek niteliktedir.

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Yazar bu kitabında öğretici bir yaklaşıma sahiptir. Teknolojinin olumsuz yönleri her fırsatta çocuğun gözü önüne getirilirken doğal yaşamın güzelliği vurgulanmıştır. Bunun yanında yazar eserin çözüm bölümünde Sude’nin verilen görevleri yerine getirirken üstlendiği rol ile çocuğun araştırmacı bir kimlik kazanmasını destekleyici bir

kurguya yer vermiştir. Eserde Sevda Hanım'ın davranışları üzerinden yazar çocuk eğitiminde baskıcı anlayışlardan uzak durulması gerektiğini hissettirmiş örnek bir anne profili oluşturmaya çalışırken yazınsallıktan ödün vermemiş okura kurgu içerisinde bunları sezinletmeyi bilmiştir. Sevda Hanım'ın, Sude'nin ekran bağımlılığına karşı bulmaya çalıştığı çözüm yollarında meydana gelen tutarlı ve bir süreç içinde gerçekleşen değişiklikler arka planda okura yaşamda sorunların çözümü için iletişim kurulması gerektiğini sezdirmiştir.

Bulutlara Şiir Yazan Çocuk

Resimleyen: Behiç Ak

Kitap Türü: Çocuk Roman

Basım Yeri: İstanbul

Basım Yılı: 2018(5. Baskı)

Yayınevi: Günışığı Kitaplığı

Sayfa:160

Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Büyüklik

4.,5.-6. Sınıf seviyesinde bir çocuk romanı olan eser 12x18 boyutlarında olup hacim ve ağırlık yönünden de önerilen yaş seviyesine uygundur. Çocuğun kitabı taşıması ve saklaması ve kendisine bir kitaplık oluşturabilmesi açısından uygun boyutlara sahiptir.

Kağıt

Kitap 2. Hamur ithal kitap kağıdına basılmıştır. Kağıt kalitesi göz sağlığı için uygun düzeydedir ve mattır. Bu ise çocuğun gözünü yormayacak çocuğun okuma isteğini artıracak önemli bir faktördür. Yırtılmaya ve yıpranmaya dayanıklı bir kağıdın kullanılmış olması eserin ömrünü uzatacak çocuğun eseri saklamasını ve kendisine ait bir kütüphane oluşturmaya kolaylık sağlayacak diğer önemli bir avantajdır.

Sayfa Düzeni

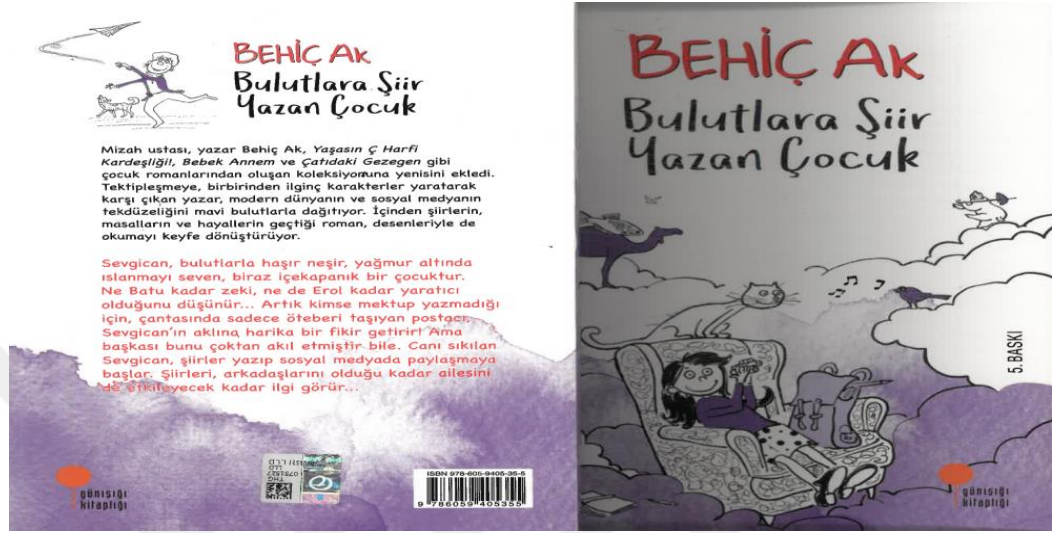
Eserin sayfa kenarları düzgün bir şekilde kesilmiş ve sayfalar her iki yana da kolayca açılıp kapanabilecek şekilde düzenlenmiştir. Bu durum çocuğun dikkatinin dağılmasını engellediği gibi okuyucunun anlatılmak istenen olayı net anlamasına yardımcı olmaktadır. Yazarın diğer çocuk romanlarında olduğu gibi bu eserinde de satırlar arası boşluk normalden çok bırakılarak çocuk okuyucu için okuma rahatlığı sağlayacak bir sayfa düzeni oluşturulmuştur. Kitapta yazı ve görsel metinlerin aynı sayfada buluşturulmadan sunulması soyut işlemler döneminin henüz başında bulunan veya yeni bu döneme yeni geçmiş olan okuyucunun yazınsal metin ve görsel metin arasındaki ilişkiyi kurabilmek için zihnini zorlamasına ve hayal gücünü geliştirmesine yardımcı olacaktır.

Harfler

Eser 10,6 punto harflerle yazılmıştır. Bu punto büyüklüğü eserin hitap ettiği yaş grubu olan 4.-5. Ve 6. Sınıf düzeyindeki çocuklar için uygundur.

Kapak (Cilt)

Şekil 26 da Bulutlara Şiir Yazan Çocuk isimli eserin kapağı görülmektedir.

Şekil 26 Ak, Bulutlara Şiir Yazan Çocuk Kapak

(Ak,2018)

Kitabın kapağı ince karton kapak olarak tasarlanmıştır. Tercih edilen bu kapak türünün ciltli kapaklara göre daha az dayanıklı olacağı ve çocuğun kendine ait bir kitaplık oluşturması açısından olumsuz bir durum olacağı düşünülmektedir. Eserin ön kapağında eserin içeriği ve başlığı ile ilgili bir resim yer alırken arka kapağında yazarın diğer eserlerini ve bu eserini tanıtıcı bir metnin yanında eserin içeriği ile ilgili bir metnin de bulunması okuyucunun ilgisinin hem görsel hem de yazınsal yönden esere çekilmesini sağlamıştır. Kapağın tasarımı çocuğu eserin içeriğine yönelik düşünmeye, hayal kurmaya ve eseri merak etmeye yönlendirmektedir. Eserin ön kapağında bir çocuk edebiyatı eserinde bulunması gereken yazar adı, kitap adı yayınevi adı ve baskı sayısı yer almaktadır.

Eserin iç kapağında ise kitabın künyesine ait bilgiler yer almaktadır ancak yazarın diğer çocuk romanlarında da olduğu eserin hitap ettiği yaş grubu dış veya iç kapakta yer almamaktadır. Eserin hitap ettiği yaş grubu yayınevinin internet sitesinde kitaba dair verilen bilgiler içerisinde temin edilebilmektedir.

Resimler

Şekil 27 de yer alan görselde okul çıkışı karşılaşan Sevgican ve arkadaşı Leyla görselleştirilmiştir.

Şekil 27 Ak, Bulutlara Şiir Yazan Çocuk

(Ak,2018:14)

Şekil 27 dilsel metinden hareketle çocuğun duyularıyla düşünmesine fırsat tanıyan, dilsel metinde aktarılmaya çalışılan duygu durumunu destekleyici, okurun kahramanın duygularına ortaklık etmesine yardımcı olan özelliklere sahiptir.

Şekil 28 de Sevgican'ın buluta şiir yazdığı bağlam çizilmiştir.

Şekil 28 Ak, Bulutlara Şiir Yazan Çocuk

(Ak,2018:28)

Şekil 28 metinde anlatılan sahne ile birebir uyumludur ve dilsel anlatımın hemen karşı sayfasına yerleştirilmiştir. Görsel çocukta farklı düşünmeyi destekleyici, dünyaya farklı pencerelerden bakabilmeyi uyarıcı ve ona estetik zevk sağlayıcıdır.

Şekil 29 da Erol'un, Sevgican'ın yazdığı şiiri kendi üstüne alınması ve bunu Sevgican'a ifade etmesi mizahi bir şekilde çizilmiştir.

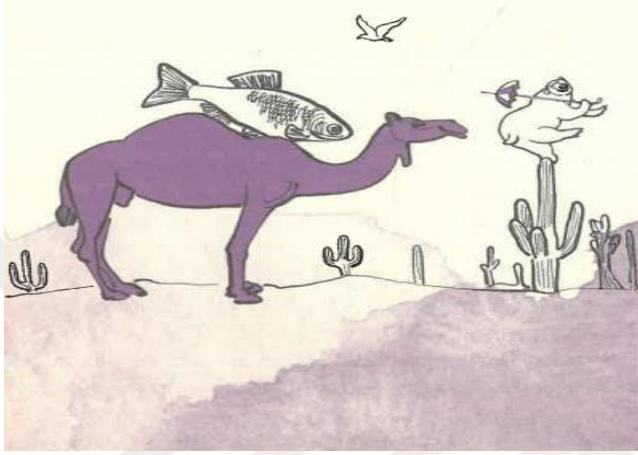

Şekil 29 Ak, Bulutlara Şiir Yazan Çocuk

(Ak,2018:65)

Dilsel metinde çocuğa hissettirmeye çalışılan soyut durum görselle desteklenerek çocuğun anlaması kolaylaştırılmıştır.

Şekil 30 da yer alan resimde Akın Bey'in, Sevgican'ın Arapbülbülü isimli şiirinden esinlenerek uydurduğu şiirsel masal görselleştirilmiştir.

Şekil 30 Ak, Bulutlara Şiir Yazan Çocuk

(Ak,2018:156)

Şekil 30 şiir gibi anlatılmış olan masala uygun olarak tasarlanmış çocuğa farklı bakış açıları sunan ve estetik haz veren bir yapıya sahiptir. Şekil 30 da farklı yaşam alanlarındaki hayvanlar bir araya getirilerek çocuk dünyasının daima devingenlik ve farklılık gösteren yaratıcı özelliği öne çıkarılmıştır. Şekil 30 çocuğun duygusal gelişimini olumlu yönde desteklerken onu sanata ve sanatsal faaliyetlerden zevk almaya yönlendirmektedir.

İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Tema

Ak, bu eserinde tema olarak yazarlığı, edebiyatı ve şiiri ön plana çıkarmıştır. Gene bu ana temalar çevresinde sınıf ortamlarında arkadaşlık ilişkileri, sosyal medya ve göç gibi güncel ve toplumsal temalara da yer verilmiştir. Yazar bütün eserlerinde olduğu gibi bu eserinde de hayatın içinden ve her okurun mutlaka kendisinden bir şeyler

bulabileceği temalara yer vermiştir. Yazar çocuğa yeni yaşantılar kazandıracak onu duygusal olarak eğitecek ve geliştirecek; edebiyat, yazarlık, şiir gibi temaların yanında ona insana özgü durumları sezinletici; göç, sınıf ortamları ve arkadaşlık ilişkileri gibi temalara da yer vermiştir.

Konu

Sevgican annesinin öğretmenlik yaptığı okulda yaratıcı proje ödevini hiç sevmeyen bir öğrencidir. O her ay yeni bir parlak fikir bulmayı hiç mi hiç sevmemektedir bundan dolayı sınıfın parlak fikir bulmadaki en iyisi olan Batu'ya çok kızmaktadır. Son verilen yaratıcı proje ödevinde nasıl oldu ise Sevgican fikrini kimseye söylemediği halde Batu onun fikrini bir benzerini sunmuştur ve en güzel fikir gene onun ki seçilmiştir. Sınıfta herkesin yazdığı mektubu uçak yaparak havaya atması ve kim yakalarsa mektup ona gidecektir. Ancak bu kez yenilgiyi kabullenmeyen Sevgican bu fikri kendince güncelleyerek kabul etmiş ve bulutlara şiir yazacağını bildirmiştir. BULUT ve ARAPBÜLBÜLÜ isimli iki şiirini sosyal medyada paylaşan Sevgican bir anda ünlü olmuştur. Okulda ve sosyal medyada herkes ondan bahsetmektedir çünkü onun yazdığı şiirleri herkes kendi üzerine alınmaktadır herkes o şiirlerin kendisine yazıldığını iddia etmektedir. Arkadaşları Erol ve Jamel' de bunlardan bazılarıdır. Arapbülbulü şiirinin kendine yazıldığını düşünen Jamel ile bu şiir sayesinde arkadaşlıkları gelişen Sevgican bir gün kendisini aniden Jamel'in dünyasında bulur. Ayakkabı boyacılığından, gazete satıcılığına kadar hayatında hiç karşılaşmadığı işleri yapan Sevgican önemli bir hayat dersi almıştır. Daha sonra şiirler yazmaya devam eden Sevgican'ın şiirlerinden birisi kağıttan uçak halinde gökyüzünde uçmaya başlamıştır ancak bir türlü yere inmemiş kimseye yakalanmamıştır. Sevgican bir akşam açık kalan penceresinden giren uçakta KÜÇÜK KAPLUMBAĞA isimli şiirinin yazılı olduğunu görmüştür ancak eğer kendi yazdığını bilmeseydi KÜÇÜK KAPLUMBAĞA şiirinin kendisine yazıldığını zannedecekti. Diğer şiirlerini okuyanlara hak vererek uykuya dalmıştır.

Yazar eserin konusunu daha çok kişi kişi çatışması üzerine kurmuştur. Sevgican'ın arkadaşları ve ailesi ile yaşadığı bireysel çatışmalar ve iletişimlerle olaylar oluşturulmuş ve geliştirilmiştir. Yazar derin ve sert çatışmalardan ziyade örnek

iletişimlerle çözülen daha yumuşak çatışmalarla olayları kurgulayarak çocuğa örnek davranışlar sunmuştur. Eserde olaylar daha çok kişilerarası ilişkiler yoluyla geliştirilmiş ve yazar daha çok edebi yönü ağır basan şiirsel bir dil ile çocuğun ilgisini kitapta tutmaya çalışmıştır.

Kahramanlar

Behiç Ak bu kitabında bir sınıf arkadaşı olan çocuk kahramanlara ağırlık vermiştir. Böylece okurun özdeşim kurabilmesini kolaylaştırıcı yeteri kadar karaktere yer vermiştir. Eserde baş kişi Sevgican dışında diğer karakterler tam anlamıyla geliştirilmemiş neredeyse hepsi birer tip düzeyinde kalarak yazarın vermek istediği iletilerin vücut bulmuş halleri olmuşlardır. Sevgican'ın annesi, öğretmen Rezzan Hanım okulda örnek öğretmen öğrenci ilişkilerinin nasıl olması gerektiğini, babası fotoğrafçı Akın Bey masal anlatmayı seven aynı zamanda sosyal medya merakı olan bir esnafı, Batu, Erol, Leyla sınıftaki öğrenci profillerini, Jamel Suriye'den göç etmiş bir küçük kızı ve onun dünyasını yansıtmaktadır. Eserde karakterler daha çok yazarın yorumuyla geliştirilmiştir. Eserin baş kişisi Sevgican kitabın başından sonuna bir devinim ve gelişim içerisinde olmuş ve yazar kahramanın duygusal olgunlaşmasını okura hissettirmiştir.

İleti

Bulutlara Şiir Yazan Çocuk' ta öne çıkan iletiler çocuğun ortaokul seviyesindeki çocuğun anlam evrenine uygun seçilmişlerdir. Bu dönemdeki çocuğun temel dürtüleri olan öğrenme, başarı, okuma gibi dürtüleri harekete geçirici yaratıcı düşünme, masal anlatıcılığı, şiir yazarlığı gibi edebiyatı okura sevdireci iletilere yer verilmiştir.

“ Daha önce kimse bana şiir yazmamıştı, dedi Erol. İlk defa oluyor bu. O yüzden, BULUT şiirini çok sevdim. Bu sevincimi niye bozuyorsun ki? Her şiirin kendine ait hayatı var. Sen yazdın diye, nasıl yorumlanacağına da sen karar veremezsin ki.

Haklıydı. Şiir paylaşıldığı andan itibaren, kendisinin olmaktan çıkıyordu.”
(s.144)

Bunların yanında ülkenin son yıllarda önemli gündemlerinden olan göç ve mülteci sorunu ile ilgili açık iletilere de yer vermiştir. Yazar bu iletileri ile okurun anlamın oluşmasında pay sahibi olmasını sağlayarak onu günlük hayatında daima gördüğü olaylara farklı bakış açısı ile bakmaya zorlamıştır.

“ Nedense, Jamel konuştuğunda, söylediklerine değil de, nasıl konuştuğuna dikkat ediliyordu. Suriyeli’ydi Jamel ve sınıfa yeni katılmıştı.” (s.51)

Aynı zamanda yazar sanal Sevgican ve gerçek Sevgican arasındaki konuşmalarla okura sosyal medya ile arasında nasıl bir ilişki olması gerektiğini gösteriyor ve örnek bir sosyal medya kullanımı sunuyor.

“ Sanal dünya, insan eliyle yaratıldığından, sahte bir güven veriyordu. Oysa, gerçek hayatta her şey değişim içindeydi. Zamanla, eskime, yıpranma, yaşlanma ve ölüm kaçınılmazdı. Sanal ortamda, yıllar geçse de, her şey aynı kalacaktı. Ölümsüzlük bu olmalıydı. Bu duygunun oluşturduğu güven, hep orada kalma isteği oluşturunuyordu.” (s.107)

Üslup ve Dil

Yazar edebiyatı, okumayı, yazmayı sevdirmeye amacını güttüğü bu eserde vermek istediği iletilere uygun bir dil kullanmıştır. Eserin dilinde şiirsellik ön plana çıkmış çocuğa edebi bir zevk kazandırılırken aynı zamanda Türkçe’nin söz varlığı çocuğun gelişim düzeyine uygun ve onun dilsel gelişimine katkı sağlayacak şekilde örneklendirilmiştir.

“ Güçlü bir duyguya dönüşmüş yılan...

Nefret desen, nefret değil.

Tutku desen, tutku değil.

Korku desen, hiç değil.

Tutku, merak, umut, mutluluk, hepsi birleşmiş

sevgi olmuş!

Dünya var olduğundan beri,

orada hemen yanı başımızda duran,

ellerimizde, gözlerimizde,

kalbimizde olan sevgiye karışmış yılan...” (s.89)

“ Keskin sirke küpüne zarar” (s.48), “ Buluttan nem kapmak” (s.66-67), “ Ağzındaki baklayı çıkarmak” (s.74), “ Buldumcuk olmak” (s.79), “ Dost başa düşman ayağa bakar” (s.116)

Yazar diğer eserlerinde de bölüm bölüm kullandığı masal diline bu eserin belli bölümlerinde de yer vermiştir.

“ Az gidilir uz gidilir,

tuz yenilir, su içilir,

yaz gelir, kaz kesilirmiş.

Git demek dur,

dur demek, git anlamına gelirken,

ne durunca ne gidince insan bir yere ulaşır.

Ama yine de masal bu ya,

Gel zaman git zaman” (s.86)

Çevre

Eserde fiziksel çevre olarak okul ve sokak gibi iki mekan ön plana çıkmaktadır. Sokak çevresi özellikle Jamel’in hayatının anlatıldığı bölümde ön plana çıkmış ve yazar şehrin arka sokakları üzerinden okura belli iletiler vermiştir.

Eserin toplumsal çevresinde ise okul ortamındaki arkadaşlık ilişkileri daha plan çıkmaktadır. Okul ortamında yaşanan durumları eserine Sevgican’ın annesi ve arkadaşları ile olan iletişimleri üzerinden kötü örnekler sunmadan ancak belli durumlardaki belli duyguları çocuğa sezinleterek gerçekçi bir şekilde sunmuştur.

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Kitapta yazar belli bağlamalarda öğretici bir yaklaşımı ön plana çıkarmış iletiler aktarılırken metnin örüntüsüne sindirilmeden doğrudan öğüt gibi verilmiştir.

“ Bir gencin ayakkabıları asla böyle pislik içinde olamaz! Tertemiz, pırıl pırıl olur... İnsanlar karşısındakini değerlendirirken önce ayaklarına bakar, bunu unutma! Dost başa düşman ayağa bakar!” (s.116)

Kitapta Jamel’in yaptığı işler üzerinden cinsel roller yaşamın gereklerine uygun olarak kurgulanmıştır. Jamel genelde erkek çocuklarının yaptığı işleri yaparak okura herkesin kadın erkek fark etmeden her işi yapabileceği mesajını vermektedir.

Aynı zamanda eserde çocuğa sevginin önemi hissettirilmiş. Çocuğa yaşamda şiddet ve kaba gücün bir sorun çözme yöntemi olmadığı hissettirilmiştir.

“ Sevgisiz

ne rüzgar eser,

ne köylü ekini biçer

ne insan insanı,

ne hayvan hayvanı seçer.

Sevgi olunca aş olur.

Barış olur,

can olur...

Bilemedin,

Sevgican olur, demiş'' (s.91)

Behiç Ak'ın Çocuk Öykülerinin Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi

Akvaryumdaki Tiyatro

Resimleyen: Behiç Ak

Kitap Türü: Öykü

Basım Yeri: İstanbul

Basım Yılı: 2018(28. Baskı)

Yayınevi: Günışığı Kitaplığı

Sayfa:104

Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Büyüklik

13x19,5 boyutlarındaki kitap 2.,3.-4. Sınıf düzeylerine hitap etmektedir. Eserin boyutları hitap ettiği yaş grubuna uygun ve çocuk tarafından kolay taşınabilir düzeydedir.

Kağıt

Eserde beyaz mat kuşe kağıt kullanılmıştır. Eserin hitap ettiği sınıf düzeyindeki çocuklar için uygun olan kalitededir. Kağıt resimlerin ve yazıların niteliğini uygun bir biçimde yansıtabilmektedir. Kitabın kağıt kalitesi yırtılmaya ve kırışmaya dayanıklı bir durumdadır.

Sayfa Düzeni

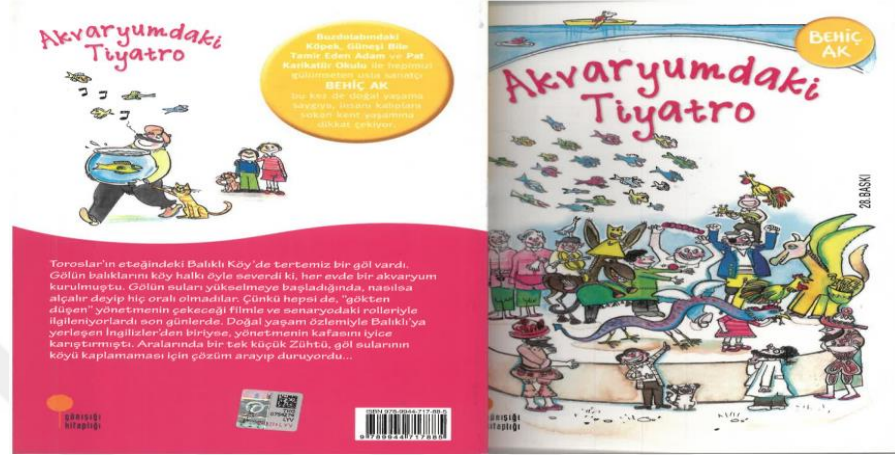
Eserin sayfaları incelendiğinde sayfa kenarlarının düzgün kesildiği, sayfaların her iki yana rahatlıkla açılıp kapanabildiği görülmüştür. Eserin sayfa düzeninin bir diğer olumlu yönü satırlar arası boşlukların normalden fazla olmasıdır. Eserde bu artıların yanında sayfa kenarlarındaki boşlukların bazı bölümlerde normal bazı bölümlerde ise az olması okuyucunun not almasına imkan tanımayan olumsuz bir özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Harfler

Eser 12 punto büyüklüğünde harflerle yazılmıştır. Bu punto büyüklüğü eserin hitap ettiği kitle olan 2.-3. Ve 4. Sınıf öğrencileri için uygundur.

Kapak (Cilt)

Şekil 31 de Akvaryumdaki Tiyatro kitabının kapağı görülmektedir.

Şekil 31 Ak, Akvaryumdaki Tiyatro Kapak

(Ak,2018)

Kitapta iplik dikiş ciltleme yöntemi ve ince karton kapak tercih edilmiştir. Eserde tercih edilen ciltleme yöntemi eserin dayanıklılığını artırarak okuyucunun kendine ait bir kitaplık oluşturmasında kolaylık sağlayıcı bir etken olacaktır.

Eserin kapağını görsel ve tasarım açıdan incelediğimizde; öncelikle ön kapakta yazarın adı, eserin adı, yayınevi ve baskı sayısı görülmektedir. Ön kapakta eserin adı ve içeriği ile uygun, eserin hitap ettiği yaş grubunun ilgisini çekecek bol renkli bir görsel kullanılmıştır Eserin arka kapağında ise yazarın adı, eserin adı, yayınevi adı ve barkod yer almaktadır. Gene yazar ve eserleri hakkında oluşturulmuş bir bilgi kutucuğu ve eser içeriği ilgili bir metnin yer alması okuyucunun ilgisini kitaba daha çok çekecektir.

Resimler

Şekil 32 de Balıklı Göl'ün sularının yükselmesi sonucu köyün sular altında kalması ve köylülerin bu durum karşısında sorumsuz ve vurdumduymazca davranışları görselleştirilmiştir.

Şekil 32 Ak, Akvaryumdaki Tiyatro

(Ak,2018:23)

Şekil 32 dilsel metinde verilmek istenen iletiyi desteklemesi ve okurun belleğinde canlandırabilmesi açısından esere katkı sağlamıştır.

Şekil 33 de yer alan görsel köy halkının yönetmen Yusuf Değirmen'in filminde köyde yaşayanlarında yer alması için yapmış olduğu toplantıyı ve Zühtü'nün yönetmenin senaryosunu köylülere okumasını canlandırmaktadır.

Şekil 33 Ak, Akvaryumdaki Tiyatro

(Ak,2018:35)

Şekil 33 görsel açıdan incelendiğinde çizimi ve renklendirilmesi açısından başarılıdır. Şekil 33 de yer alan insanların ve hayvanların yüz ifadeleri incelendiğinde dilsel metinde ifade edilen öfke, merak, endişe gibi duyguların etkili bir şekilde görselleştirildiği görülmektedir.

Şekil 34 de film yapımcısının gitmesi sonucu film çekilemeyeceği için üzülen yönetmen Yusuf Değirmen'i teselli etmeye çalışan köy halkı görülmektedir.

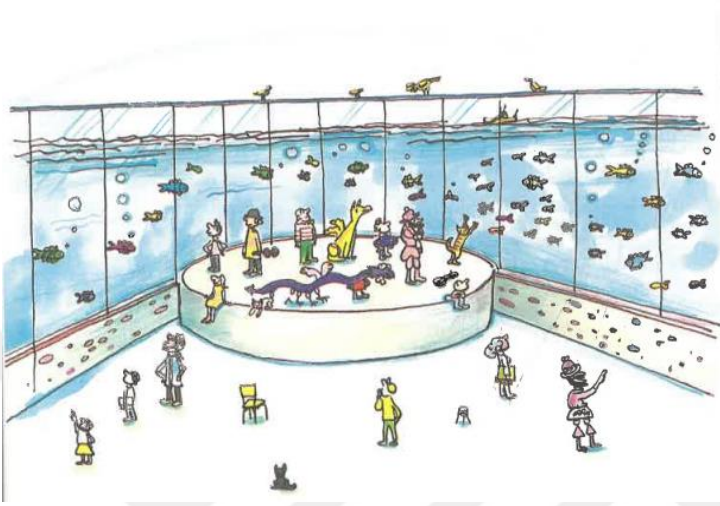

Şekil 34 Ak, Akvaryumdaki Tiyatro

(Ak,2018:82)

Şekil 34 renkleriyle çocuğun ilgisini kitaba çekecek özelliklere sahiptir. Aynı zamanda dilsel metinde anlatılan sahnenin duygularını çocuk okurun anlayabilmesini ve kendi düş gücü ile harmanlayarak yeni öyküler oluşturabilmesini sağlayacak özelliklere sahiptir.

Şekil 35 de yer alan görselde esere adını veren ve eserin ana konusunu da oluşturan Balıklı Göl'de oluşturulan akvaryum içerisinde Balıklı Köy sakinlerinin ilk canlandırmış olduğu tiyatro resmedilmiştir.

Şekil 35 Ak, Akvaryumdaki Tiyatro

(Ak,2018:100)

Şekil 35 in en önemli özelliği olarak çocuğun hayal gücünü harekete geçirici ve onun düşünmesini sağlayıcı özelliklere sahip olmasını söyleyebiliriz. Şekil 35 aynı zamanda çocuğun estetik beğeni düzeyini de destekleyicidir. Şekil 35 de bol bol farklı renklerin kullanılmış olması çocuğun eğlenmesini sağlamakla beraber onun resim yapma isteğini de artırıcı özelliktedir. Aynı zamanda Şekil 35 çocuğun var olan kavramsal birikimiyle yeni öyküler oluşturmasını sağlayarak çocuğu zihinsel açıdan devindirecektir.

İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Tema

Eseri incelediğimizde karşımıza ilk önce çocuğun gelişim düzeyine uygun bir izlek olan doğa, doğanın sevilmesi ve korunması, doğa insan ilişkileri gibi temalar çıkmaktadır. Aslında yazar bu temaları bütün eserlerinde özellikle kullanmaktadır. Yazarın günlük hayatında ve düşünce dünyasında doğanın ve doğal olanın korunması önemli yer tutmaktadır. Bu durumu yazar bizzat vermiş olduğu röportajlarda ve içinde bulunduğu sivil toplum etkinliklerinde ve görevlerinde bizlere göstermektedir. Dolayısıyla yazarın bu yönü eserlerine de yansımaktadır.

Eserde birlikte yaşama, anlaşma, uyum ve evrensellik temaları da öne çıkmaktadır. Eserde diğer öne çıkan temalar ise yazarın birçok çocuk edebiyatı yazarından ayrılmasını sağlayan temalardır. Bazı kitaplarında yazarlık gibi temaları işleyen yazar bu kitabında ise yönetmenlik, film yazarlığı, film çekimi, oyunculuk, tiyatro gibi temalara yer vererek güzel sanatların bir kolu olan sinema ve tiyatroya dikkat çekmiştir. Bu alt temalar üzerinden insan ilişkilerine ve toplum birey çatışmalarına da değinilmiştir. Eserin içinde yer alan bu alt temalar farklı olmaları, çocukta sanat alanında bir bilinç ve uyanış oluşması açısından çocuğun duygusal ve düşünsel gelişimini destekleyici özelliklere sahiptirler. Aynı zamanda eserde konu ve tema arasında güçlü ilişkiler oluşturulmuştur.

Konu

Öykü çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği ilkelerine uygun bir kurgu ile; Toros Dağları'nda bir göl olan, suları sürekli yükselen Balıklı Göl ve kenarında yer alan Balıklı köyünün ve halkının güzelliğine hayran kalan İngilizlerin köye göç ederek yerleşmesi ile başlıyor.

Yazar eserin ilk kurgusunu kişi- doğa ve kişi- toplum çatışması ile oluşturuyor. İlk çatışmalarda inandırıcılık esas kılınmış aynı zamanda güçlü bir tema konu bağı

oluşturulmuştur. Köy halkı önce İngilizlerin gelmesinin olumlu olumsuz yönlerini ve suların yükselmesini tartışırken köye gelen yönetmen Yusuf Değirmen bir anda halkın odak noktası oluyor. Yönetmen Yusuf Değirmen'in köyün filmini çekeceğini bildirmesi sonucu köy halkının çoğu bu filmde rol almak istiyor. Yazar eserin düğüm bölümü olan bu bölümde çatışmaları gerçekçi ve çocukta okuma isteği oluşturacak şekilde kurgulamıştır. Ancak bazı bölümlerde örneğin köy halkının filmde rol alma isteklerini dile getirdikleri sahnelerde duygusallığa düşmekten kurtulamamıştır. Ardından film yapımcısı senaryoyu saçma bularak filmi çekmekten vazgeçiyor. Köy halkı ise yönetmene destek olarak film yerine bir tiyatro yapmaya onu ikna ediyorlar ancak bu kez de tiyatronun oynanacağı okul gölün suları altında kalma tehlikesi ile karşı karşıya kalıyor. Eserin çözüm bölümü olan bu bölümde yazar eserin başkahramanı Zühtü üzerinden kurguyu mantıksal bir tutarlılıkla tamamlıyor ve okulun dev bir akvaryumla kurtarılarak tiyatroya dönüştürülmesini sağlıyor. Yazar eserin son bölümünde çocuk okurun hayal etmesini ve düşünmesini sağlarken aynı zamanda okuru metnin anlamına da ortak ediyor.

Kahramanlar

Eserin kahramanlarından büyük çoğunluğunun çocuk olması öykünün en önemli cazibe noktasıdır. Özellikle Zühtü ve Emine gerek iletilerin aktarılmasındaki etkileri gerekse eserin başından sonuna kadar olan devingenlikleri ile çocuk okura edilgenlikten ziyade bir aktiflik ve kendi kararlarını alma onları uygulama yolunda rol model olmaktadır. Baş kişi Zühtü'nün kurgu içerisindeki etkileşimlerle yaşadığı değişimler inandırıcı bir şekilde sunulmuştur. Aynı zamanda eserin sonunda kahramanın tutarlılığı yazar tarafından sağlanmıştır.

Eserde ön plana çıkan kahramanlardan yönetmen Yusuf Değirmen ise eserin önemli temalarının üzerine kurgulandığı bir karakter olması yönüyle dikkat çekicidir. Diğer kahramanlardan Ted, Martin, tasarımcı Emma Gordon gibi yabancı karakterler ise yazarın iletilerini aktarması için aktif rollere sahip olmuşlardır. Yazar bu eserde karakterlerin çoğunu olay içinde göstererek tanıtmaya gitmiştir. Bu da yazarın karakter tanıtımında diğer eserlerinden farklı bir yol seçerek yetkinliğini göstermesini sağlamıştır.

İleti

Kitapta hem açık hem örtülü iletilere yer verilmiştir. Eserde öne çıkan temel iletiler eserin temasına yönelik açık iletiler diyebileceğimiz;

“ Bence bu gölde canavar manavar yok!” dedi. Canavar, biz insanları! Bir yerlerde gölleri kuruturken, başka yerlerde sularını taşıyoruz.” (s.24)

“ Eğer bu film çekilirse herkes köyü öğrenir. Balıklı, kısa zamanda turistik bir köy haline dönüşür. ... Oteller, toplu konutlar, havuzlu evler yapılır. ... Göl kanalizasyon akıtılır. Tarlalarda domates, biber yerine villa yetiştirilir. ... Yapay ve zehirli maddelerle boyanmış naylon kıyafetler giyilir. ... Marka manyaklığı burayı da ele geçirir...” (s.38) şeklinde doğanın insanoğlu tarafından tahrip edilmesini eleştiren, doğanın ve doğal olanın korunması gerektiğini vurgulayan mesajlardır.

“ Köylüler oralı değildi. Nasıl olsa bir çözüm bulunur, diye düşünüyorlardı; bir gün suların alçalmaya başlayacağına inanıyorlardı. Nedense o gün hiç gelmiyor, gölün suyu yükseldikçe yükseliyordu. Yürürken ayaklarının çıkardığı şıpırtıyı bastırmak için bağırarak konuşmaya alışmışlardı. “ (s.23) şeklinde dilsel metinler aracılığı ile de insana ait vurdumduymazlık, umursamazlık veya görmezden gelmek gibi düşünceleri ve sonuçlarını çocuğa hissettirmiştir.

Eserde öne çıkan örtülü mesajlar yazarın kurgu aracılığı ile metnin duygu ve düşünce örüntüsüne sindirerek okura hissettirdiği; birlikte yaşama, uyum, birbirine destekçi ve yardımcı olma, hayal etme ve hayallerin peşinden azimli bir şekilde çalışarak gitmeye çalışmaktır diyebiliriz. Yazar eserinde çocukta doğaya ve insana karşı duyarlık oluşturacak aynı zamanda onun yeni anlamlar oluşturmaya yardımcı olacak iletilere yer vermiştir.

Üslup ve Dil

Yazar birçok eserinde kendine has bir üslup anlayışını öykü içine yerleştirilmiş öyküler ve mektuplar aracılığı ile geliştirmiştir. Bu tutumu ile eserlerinde akıcılığı ve okurda okuma yazma isteği uyandıracak dil örüntüsünü yakalayabilmiştir.

Aynı zamanda yazar; “Sabahlara kadar birbirlerine balıklarını anlatıp duruyorlar. Her balığın farklı bir kişiliği olduğunu öğrendim burada: Utangaç, pervasız, aptal, kurnaz, zeki, bilgili, sakar, duygusal... En sevdiğim balık, küçük Zühtü’nün balığı ‘Zühtü’. Balığını kendi ismini verecek kadar seven bir çocuk, onun için neler yapmaz?” (s.17)

gibi dilsel metinlerle noktalama ve yazım kurallarını bağlamlar aracılığı ile okura hissettirirken,

“Yapımcı istemeye istemeye masanın başına oturdu. Metni okuması tam bir hafta sürdü. Ofladı pufladı, kilolarca çekirdek çitledi, Sıkıntıdan,

dört tavuk,

beş kilo makarna,

on kilo domatesi mideye indirdi.

Tam yüz bardak çay,

on beş bardak kahve,

sekiz bardak nar suyu,

on beş bardak portakal suyu içti.

En sonunda okumayı tamamladı. Derin bir “Ohh!” çekti.” (s.78-79) şeklinde şiir gibi dilsel metinlerle de esere sanki bir masal havası katarak canlı, okuyucuyu heyecanlandıran okuma isteğini artıran, akışkan ve yaşayan bir dil elde etmiştir.

Çevre

Eserde yer alan fiziksel çevre yazarın diğer eserlerinden farklı olarak Toros Dağları'nda yer alan bir köy olan Balıklı' dır. Balıklı bir göl kenarında yer alan doğal ve temiz kalabilmiş şehirden uzakta bir köydür. Böyle bir fiziksel çevre yazarın vermeye çalıştığı iletilere uygun, aynı zamanda temaları ve konuyu destekleyici bir özelliğe sahiptir. Eserde yer alan sosyal çevre ise köy hayatı yaşayan ancak iletişime açık insanlar ve İngiliz vatandaşı kişilerle birlikte evrensel bir kültüre sahip özellikler göstermektedir. Böyle bir sosyal çevrenin çizildiği eserde yazar inandırıcılık durumu çok da yüksek olmayan kurguyu bu çevre ile ütopyalardan çıkararak inandırıcı hale getirmiştir. Çünkü yazar birçok eserinden farklı olarak kurmuş olduğu fiziksel çevreye diğer eserlerindeki sosyal çevre insanlarını doğru bir kurgu ile aktarmıştır. Kitabın sahip olduğu fiziksel çevre çocuğun düş gücünü destekleyici, hayal gücünü harekete geçirici özelliklere sahipken sosyal çevre yazarın diğer kitapları ile aynı olması sebebi ile okuyucuya yazarın diğer kitaplarından farklı bir bakış açısı ve farklı bir duyarlılık katmamıştır.

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Eser iki ana kurgu üstüne kurulmuştur. Birinci kurgu Balıklı Göl'ün sularının yükselmesi ikinci kurgu ise yönetmen Yusuf Değirmen tarafından köyün filminin çekilmek istenmesidir. Yazar bu iki kurgu arasındaki geçişleri karmaşıklığa düşmeden basit bir anlatımla sağlamayı başarmıştır. Aynı şekilde yazar öğüt veren bir anlatımdan uzak durmayı başarmıştır bunu yaparken öğüt ve ileti arasındaki farkı okura doğru hissettirmiş iletilerini edebi bir dille vermekten geri kalmamıştır. Yazar eserin çocuk başkahramanları Zühtü, Mahmut ve Emine'nin söz ve davranışları üzerinden çocuğun girişimciliğini, hayal kurmasını, araştırmacı bir kimliğe sahip olmasını desteklemiştir.

Bunların yanında yazarın; “Genel yargının tersine okur, yazarını değil; kurgusu, kullandığı dili, ele aldığı konusuyla yazar kendi okurunu seçer.” (Akyüz,2014) yargısından uzak kalmakta zorlandığı gibi belli değer ve düşünceleri ifade edici bir dil kullanmaktan başka eserlerinde de olduğu kendini alıkoyamamıştır.

Örneğin; eserin kahramanlarından İmam Muammer Bey’e bir sahnede çizilen hem dilsel hem görsel metinle desteklenen profil ve onun üzerinden verilen iletinin çocuk okurun zihninde oluşturacağı kalıp yargının yazar tarafından dikkate alınması gerektiği kanaatindeyiz.

“Muhtarın uzadıkça uzayan konuşmasını, İmam Muammer Bey söz alarak sonlandırdı. Muammer Bey rol merakı olmadığından bahsetti. Oyuncu olmayı hiç düşünmediğini ısrarla vurguladı. Zaten yetenekli de değildi. Bu filmde ise özellikle oynamak istemiyordu. “ İstemem”, “ yapmam” gibi sözcüklerin bol bol geçtiği, çok uzun bir konuşmaydı. Bir türlü sonlanamıyor, bir yere bağlanamıyordu.” (s.36)

Aynı şekilde çocuğun fikir ve düşünce dünyasına etki edecek, henüz tam olarak gelişimini tamamlamamış olan çocuk dimağında kafa karışıklığına sebep olacak ve ülke gündemini bir dönem işgal etmiş siyasal ve ideolojik terimlerin metin içerisinde kullanılmış olması eğitsel açıdan çocuğun gelişimini olumsuz etkileyecektir.

“ Uzun zamandan beri kendisini Türkiyeli olarak hissediyordu. Bir grup arkadaşıyla yerel kültürün hayranı olmuşlardı.” (s.55)

Yönetmen Yusuf Değirmen’in çocuk kahraman Zühtü’ye kurgu içerisindeki davranışlarından bazıları ise eserin belli bölümlerine baskıcı ve denetimci bir üslup katmıştır.

Havva ile Kaplumbağa**Resimleyen:** Behiç Ak**Kitap Türü:** Öykü**Basım Yeri:** İstanbul**Basım Yılı:** 2018(19. Baskı)**Yayınevi:** Günışığı Kitaplığı**Sayfa:** 88**Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi****Büyükük**

Eser 13x19,5 boyutlarında olup 2.,3.-4. Sınıf düzeyinde çocuklara hitap etmektedir. Hacim ve ağırlık yönünden de önerilen yaş seviyesine uygundur. Çocuğun kitabı taşıması ve saklaması ve kendisine bir kitaplık oluşturabilmesi açısından uygun boyutlara sahiptir.

Kağıt

Kitap beyaz mat kuşe kağıda basılmıştır. Kağıt kalitesi göz sağlığı için uygun düzeydedir ve mattır. Bu ise çocuğun gözünü yormayacak çocuğun okuma isteğini artıracak önemli bir faktördür. Yırtılmaya ve yıpranmaya dayanıklı bir kağıdın kullanılmış olması eserin ömrünü uzatacak çocuğun eseri saklamasını ve kendisine ait bir kütüphane oluşturmasına kolaylık sağlayacak diğer önemli bir avantajdır.

Sayfa Düzeni

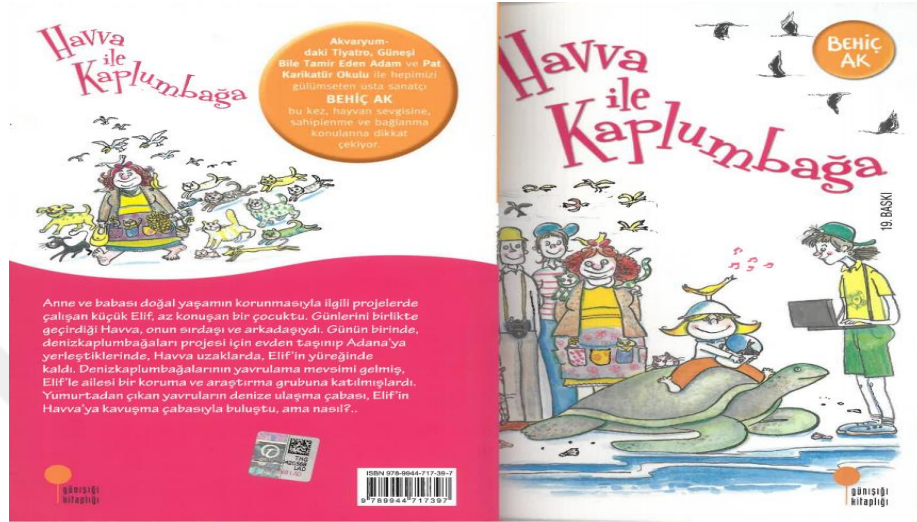
Eserin sayfa düzeni açısından yazı resim dengesi iyi kurulmuştur. Eserde aynı sayfada yazı ve resimler buluşturulmuş birçok sayfada resimler sayfanın yarısını kaplayacak şekilde konumlandırılmıştır. Eserin hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda bu durum çocuk okuyucunun sıkılmadan okumaya devam edebilmesi ve yazıdaki olayları resimlerden hareketle zihninde hızlı bir şekilde canlandırabilmesi açısından önemli görülmüştür. Aynı şekilde bu yaş grubundaki okuyucunun yazılı metinden kopmadan görsel metine hızlı bir şekilde geçerek yazı ve resim arasındaki ilişkiyi daha etkili kurmasını sağlayacaktır. Bu yaş grubu gelişim dönemi gereği henüz soyut işlemlere geçmediği için olayları birbirinden koparmadan hatırlayabilmesi ve zihninde tutabilmesi ve eserin genel kurgusunu kavrayarak verilen mesajı alabilmesi açısından resim ve yazının aynı sayfada buluşturulması doğru olmuştur.

Harfler

Kitabımız 12 punto büyüklüğünde harflerle basılmıştır. Bu punto büyüklüğü eserin hitap ettiği kitle olan 2.- 3. Ve 4. Sınıf öğrencileri için Oğuzkan(2010)' a göre yeterli iken Yardımcı ve Tuncer (2002)'nin tavsiye ettiği punto büyüklüğü için yetersiz kalmaktadır.

Kapak (Cilt)

Şekil 36 da Havva ile Kaplumbağa isimli eserin kapağı görülmektedir.

Şekil 36 Ak, Havva ile Kaplumbağa Kapak

(Ak,2018)

Eserin kapağı ince karton kapak olarak tasarlanmıştır. Ciltleme tekniği olarak iplik dikiş ciltleme yöntemi kullanılmıştır. Eserin cildi dağılma ve kopma olmayacak şekilde hazırlanmıştır.

Kitabın ön kapağında eserin ismi, yazarın adı, yayınevi ve baskı sayısı yer almaktadır. Eserin ön kapağındaki resim eserin adı ve içeriği ile ilgili ve eserin içinde yer alan resimlerden biridir. Tercih edilen bu resim okuyucuda estetik bir zevk uyandıracak ve çocuğun ilgisini kitaba çekecek özelliktedir. Eserin arka kapağında ise yazarın adı, kitabın adı, yayınevinin adlarının yanı sıra eserin içeriği ile ilgili ilgi çekici bir metin yer almaktadır. Gene arka kapakta eserin barkodu bulunmaktadır. Kitabın sırt kısmında ise yazarın ve eserin adı bulunmaktadır. Eserin kapak tasarımı bir çocuk edebiyatı eserinin taşıması gereken özelliklere sahiptir.

Resimler

Şekil 37 de yer alan görselde Elif'in anne babası ile beraber kuş gözlemine katılması resmedilmiştir.

Şekil 37 Ak, Havva ile Kaplumbağa

(Ak,2018:12)

Şekil 37 incelendiğinde gerçekçi öğelerin ön plana çıktığı görülmektedir. Gerek resim de yer alan şekillerin boyutlarında olsun gerekse renklendirilmelerinde olsun yazar şekilleri gerçeğe uygun çizmeye özen göstermiştir denilebilir. Bu yönüyle Şekil 37 bir öğretici özellik kazanarak çocuğa doğayı tanıtmaya, hayvanların yaşam alanlarını gösterme gibi işlevler üstlenmiştir. Henüz ilkokul çağındaki okurun doğayı tanımaya yönelik merakının artması açısından dilsel metni destekleyici bir özellik barındırmaktadır.

Şekil 38 de yer alan resimde Elif ve ailesini yolcu etmeye gelen tanıdıkları ve mahallede gösterilmiştir.

Şekil 38 Ak, Havva ile Kaplumbağa

(Ak,2018:38)

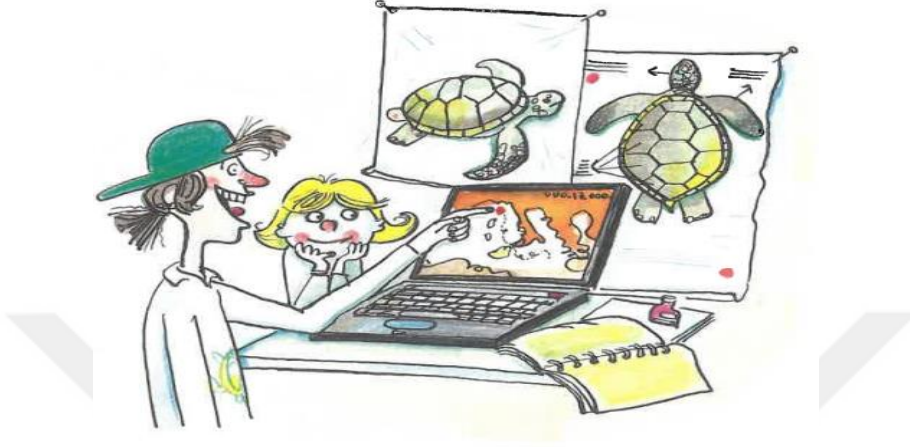
Şekil 38 incelendiğinde herkesin mutlu olduğu görülürken Elif'in üzgün ve şaşkın olduğu fark edilmektedir.

“Otobüs, alkışlar ve gözyaşları arasında terminali terk etti. Küçük Elif üzgündü.” (s.38)

Şekil 38 dilsel metinle Elif'in üzünlüğü noktasında tutarlı iken diğer kişilerin üzünlüğü konusunda tutarsızlık göstermektedir bu durum kitabı okurken resmi dakikalarca inceleyen çocuk okurun gözünden kaçmayacaktır. Dolayısıyla dilsel metindeki duygunun okura geçmesini zayıflatacaktır.

Ancak Elif'in mutlu kalabalık içerisinde üzgün resmedilmesine başka bir açıdan bakıldığında ise şöyle bir tablo karşımıza çıkacaktır. Okurun kahramanla empati yapmasını ve çocuğu bu duygulardan hareketle tematik soyutlamalar yapmasına imkan tanıyacaktır.

Şekil 39 da Umut Ağabey ve Elif'in kaplumbağa Umut'u bilgisayar üzerinden takipleri resmedilmiştir.

Şekil 39 Ak, Havva ile Kaplumbağa

(Ak,2018:47)

Şekil 39 metne bir görsel yorum katarak metnin anlamını desteklemiş ve çocuğun hafızasında canlandırmasına yardımcı olmuştur.

Şekil 40 da yer alan resimde bir gece yaşanan fırtına sonucu kaplumbağa yuvalarının bozulması ve Elif ve ailesinin bu durum karşısındaki duyguları görselleştirilmiştir.

Şekil 40 Ak, Havva ile Kaplumbağa

(Ak,2018:73)

Şekil 40 insanların karşılaştıkları durum karşısındaki yüz ifadeleri yazarın metinde anlatmak istediği duyguları ifade ederken aynı zamanda çocukta yeni duyarlıklar oluşturacak ve çocuğun dilsel metin üzerine düşünmesini sağlayacaktır.

İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Tema

Eserde öne çıkan temalar sevgi, bağlanma, doğanın ve doğadaki canlıların sevilmesi ve korunması olarak tespit edilmiştir. Yazarın birçok eserinde işlediği doğanın sevilmesi ve korunması teması bu öyküde deniz kaplumbağaları ve deniz yaşamı üzerinden vurgulanmıştır. Yazar bu ana temayı her öyküsünde farklı kurgular ve farklı alt temalar üzerinden öne çıkararak çocuğa sıkılmadan okuyabileceği bir şekilde sunmaktadır. Böylece yazar uyandırmak istediği etki uğruna edebiyatı feda etmemiş ve

kısıtlı kurgu içinde aynı şeyleri tekrarlamaktan kurtulmuştur. Eserin yan temaları olarak ise göç ve araştırma-bilim söylenebilir. Okurun gelişim dönemi gereği merak duygusunun ve öğrenme isteğinin yüksek, çocuğun keşfetme isteğinin zirvede olması yazarın seçtiği temalara uygun düşmüş çocuğun insana ve yaşama yönelik duyarlık kazanmasına ve yeni yaşantıları okuyarak kavramasına imkan tanımıştır.

Konu

Eserde kurgu Elif ve öğretim üyesi anne babasının etrafında geliştirilmiştir. Akdeniz de bir sahil şehrinde kuşlarla ilgili bir projede görev yapan ailenin, küçük kızları Elif'e şehrin yerli halkından Havva bakmaktadır. Havva sıradan bir insan değildir çevreye, sokak hayvanlarına ve insanlara karşı sevgi doludur. Ancak Elif'e karşı başka bir sevgisi olan ve bu sevgisini işinin ciddiyeti ile yansıtan bir kişiliktir. Elif'i Havva'ya en çok bağlayan ve çeken yönü ise sevgisini bu gösteriş şeklidir. Olaylar Elif'in ailesinin görevlerinin bitmesi ve başka bir görev için Adana göç etmeleri ile farklı bir boyut kazanır çünkü küçük Elif bebekliğinden beri ellerinde büyüdüğü Havva'dan ayrılmak istemez. Ailesi bu durumu ilk zamanlar göz ardı etse ve çeşitli etkinliklerle ve yaptıkları araştırma ortamlarına Elif'i de götürerek Havva'yı unutturmaya çalışsalar da başarılı olamazlar. Küçük Elif, Havva ya o kadar bağlanmıştır ki ailesinin üzerine çalıştıkları deniz kaplumbağalarından Umut isimli kaplumbağanın bir fırtına sonrası yaşayabilen tek yavrusunu sahiplenerek ona Havva ismini vermiştir. Ancak bir problem vardır karada uzun süre kalamayan deniz kaplumbağası yavrusu bir an önce denize kavuşturulmalıdır. Bir gece Elif'le kalan kaplumbağa yavrusunu ertesi gün denize bırakması için çocuklarını uyaran aile, durumun ciddiyetini Elif'in yavruya verdiği ismi duyunca anlamışlardır. Artık geriye tek çözüm yolu kalır ve babası Erdem Bey hemen yola çıkarak Havva'yı Adana'ya getirir ve küçük kaplumbağa denizine kavuşur. Yazar öyküyü kurgularken daima çocuğun sevgi ve özgürlük gereksinimlerini göz önünde bulundurmuş ve okura sevginin yüceliği hissettirilmiştir. Eser daha çok kişi-kişi ve kişi doğa çatışmaları üzerinden geliştirilmiştir. Elif'in ailesi ile olan ilişkileri kişi-kişi çatışmalarının temelini oluştururken, Umut ağabey ve Umut kaplumbağanın yaşadıkları ise kişi doğa çatışmalarını örneklendirmiştir. Eserde yazar, Elif'in Havva ile

olan ilişkilerinde ve eserin çözüm bölümünde duygusallığa düşmeden vermeye çalıştığı iletiyi okura hissettirebilmiştir.

Kahramanlar

Hikayenin başkahramanı henüz küçük dört beş yaşlarında bir çocuk olan Elif'dir. Diğer karakterler ise hizmetçi Havva, Elif'in annesi Ayşegül Hanım, babası Erdem Bey ve hikayeye son bölümde dahil olan Umut ağabeydir. Yazar karakterleri doğrudan betimleme yoluyla tanıtmayı tercih etmiştir. Elif, okurun duygularına ortaklık edebilecek, onun duygularını yansıtacak ve ifade edecek, bir çocuk kahraman olarak hikayeyi çocuk için çekici hale getirmektedir. Kahramanımız belli oranda devingendir ancak kararlı ve tutarlı duruşu ile elde ettiği başarıları hak ettiği mesajını okura vermektedir. Elif'in anne ve babası meslekleri icabıyla birçok çocuğun günlük hayatında yeri olmayan karakterlerdir bu yönleriyle çocuğun okumayı istekle sürdürmesini sağlama konusunda zayıf kalırlar ancak hikayeye sonradan dahil olan Umut ağabey bir üniversite öğrencisi olarak birçok okurun uzaktan yakından ilişkisinin olduğu bir karakterdir. Zaten bu üç karakter yazarın belli iletileri vermek amacıyla eserde yer verdiği tüm yönleriyle geliştirilmemiş tiplerdir. Havva ise yazarın diğer eserlerinde de karşılaşılan-Buzdolabındaki Köpek; Serçe Kadın- yazarın idealindeki doğal ve örnek insan tipinin temsilcisi olarak yer almaktadır. Yazar bu karakterler aracılığı ile eserleri arasında tema ve ileti birliği kurmaya çalışmıştır denilebilir.

İleti

Eserin iletileri olarak çocuk yetiştirmede anne-baba tutumu, çocukluk bağlanması, çocuğun kurduğu sevgi bağlarına değer verme, ayrılık travması ve yazarın her eserinde ön plana çıkan hayvan sevgisi sayılabilir.

“ Bazı geceler geç saatlere kadar bilgisayarın başında çalışırlar, kuşların yaşamı üzerine uzun uzun konuşurlardı. Hiç boş zamanları yoktu, hep çok meşguldüler.” (s.11)

“ Erdem Bey ve Ayşegül Hanım, işlerinin yoğunluğundan küçük Elif'e fazla zaman ayıramıyorlardı.” (s.16)

“ Elif şaşırmıştı. Demek bütün bu eşya gerçekte bizim değilmiş! diye düşündü. Tıpkı bu ev gibi. Kim bilir bizim olmayan daha neler var!’’ (s.32)

“Bütün izlerin kendine göre mutlu ya da acıklı birer hikayesi vardır, dedi Mümtaz Ağabey.’’ (s.65)

“Bunu anlamamız biraz uzun sürdü. Kusura bakma.

Bahçesiz ve Havva’ sız bir ev, hiç bize göre değil.’’ (s.86)

Alıntılardan da anlaşılacağı üzere yazar bu eserinde çocuğun iç dünyasına ve çocuk psikolojisine eğilmiştir. İlk çocukluk döneminde yaşanan bağlanmaların çocuğun duygusal gelişimi üzerindeki etkilerini ailelere, hissettirirken çocuk okura ise benzer durumları ve duyguları yaşayan insanların var olduğu mesajını vererek kendisini yalnız hissetmemesini sağlamıştır. Yazar iletileri hikaye içinde yazınsal ipuçlarıyla sunmuş bir öğüt niteliği kazandırmaktan uzak durmuştur.

Üslup ve Dil

Eserin hakim bakış açısıyla yazılmış olduğu görülmüştür. Aynı zamanda yazar kurgu içerisinde sadece yazınsal bir dil değil çocuk için gerekli bilgileri aktaracak öğretici bir dile de yer vermiştir.

“Ayşegül Hanım da bıkmadan, “ Kuzeyde kış başlayınca, besin bulmaları zorlaşıyor. O yüzden güneye, daha sıcak bölgelere göç ediyorlar, diye açıklardı.’’ (s.12)

Yazar diğer eserlerinde de kullandığı samimi ve özgün üslubunu bu eserinde de sürdürmüştür.

“ Bir seher vakti, ebegümeciler ve ısırganotları henüz yeni yeşermişken, zeytinler yeni yeni toplanmaya başlamışken doğurmuş annem beni, derdi. Ay tutulmuş o günlerde. “ (s.17)

Çevre

Eserde yer alan fiziksel çevre yazarın diğer eserlerinde de tercih ettiği önce küçük bir Akdeniz sahil şehri ve Adana'dır. Aynı zamanda müstakil bahçeli ev, apartman, sahil, park, deniz gibi mekanlarda hikayede öne çıkan fiziksel çevrelerdir. Yazar özellikle apartman ve müstakil ev çevreleri üzerinden belli iletileri okuyucuya aktarmaya çalışmış bu iki çevrenin ifade ettiği anlamları çocuğa hissettirmeye çalışmıştır.

Elif'in anne babası ile olan çatışmaları çocuğun gelişim düzeyine uygun olarak kurgulanmıştır.

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Hikaye de yazar cinsel rolleri çağdaş yaşamın gereklerine uygun olarak kurgulamış ve örneklendirmiştir. Örneğin Elif'in anne babasının tutumlarının anlatıldığı şu cümleler bunu göstermektedir;

“ Birbirlerinin ayrılmaz parçasıydılar. Birlikte çalışır, yemekleri birlikte yapar, birlikte kitap okur, birlikte dolaşırlardı.” (s.11)

Yazar insanın davranışlarının sorumluluğunu alması gerektiğini çocuk okura kurgu içerisinde hissettirmiştir.

“ Sorumlu bir leyleğin kendi kanatlarıyla uçarak yolunu bulabilmesi lazım.” (s.15)

Pat Karikatür Okulu**Resimleyen:** Behiç Ak**Kitap Türü:** Öykü**Basım Yeri:** İstanbul**Basım Yılı:** 2018(29. Baskı)**Yayınevi:** Günışığı Kitaplığı**Sayfa:**96**Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi****Büyüklik**

2.,3.-4. Sınıf seviyesinde bir öykü olan eser 13x19,5 boyutlarında olup hacim ve ağırlık yönünden de önerilen yaş seviyesine uygundur. Çocuğun kitabı taşıması ve saklaması ve kendisine bir kitaplık oluşturabilmesi açısından uygun boyutlara sahiptir.

Kağıt

Eserin kağıt kalitesi hitap ettiği sınıf düzeyindeki çocuklara uygundur. Eserde beyaz mat kuşe kağıt kullanılmıştır. Kağıt, resimlerin ve yazıların niteliğini uygun bir biçimde yansıtabilmektedir. Kağıdın resimlerin özgünlüğünü yansıtacak kalitede olması çocuğun yazı ve resim arasındaki ilişkiyi daha iyi kurup anlamlandırmasını sağlayacaktır. Kitabın kağıt kalitesi yırtılmaya ve kırılmaya dayanıklı bir durumdadır.

Sayfa Düzeni

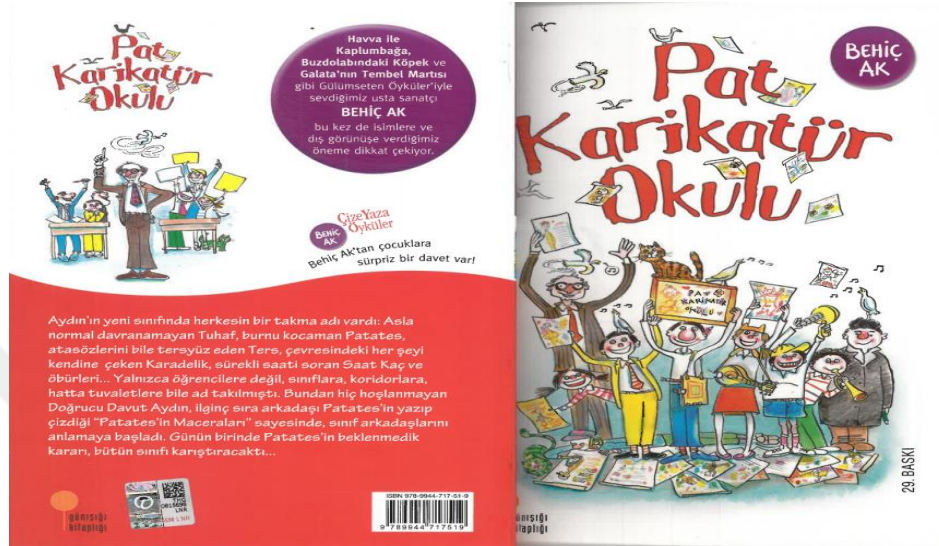
Eseri incelediğimizde görsel metin ve dilsel metin aynı sayfada bulunmasına rağmen aralarındaki bölümler kesin hatlarla geçişler sağlanarak belirginleştirilmiştir. Eserde yazarın diğer eserlerinde de olduğu gibi kenar boşlukları eserin hitap ettiği yaş düzeyindeki bir çocuğun not almasına uygun olmamakla beraber bu olumsuzluk bölüm başlarındaki boşluklarla bir miktar giderilmektedir. Eserin sayfaları tek sütun olarak düzenlenmiş olup satırlar arasındaki boşluk normalde fazla bırakılarak okuyucuya okuma rahatlığı sağlaması açısından uygun olmuştur.

Harfler

Eser 12 punto büyüklüğünde harflerle basılmıştır. Bu punto büyüklüğü eserin hitap ettiği kitle olan 2.- 3. Ve 4. Sınıf öğrencileri için normal ve uygun sayılabilir bir punto büyüklüğüdür. Eserin bölüm başlıklarının farklı renklerdeki harflerle basılması ilgi çekiciliğin artması açısından olumlu bir durumken eserin genel olarak sadece siyah ve tek renk yazılması ise bir eksi olmamakla beraber bölümler farklı renkte basılsa okuyucunun dikkatini toplaması açısından bir artı olacağı düşünülmektedir.

Kapak(Cilt)

Şekil 41 de Pat Karikatür Okulu adlı kitabın kapağı görülmektedir.

Şekil 41 Ak, Pat Karikatür Okulu Kapak

(Ak,2018)

Yazarın diğer çocuk öyküleri ve romanlarında olduğu gibi ince karton kapak tercih edilmiştir. İplik dikiş ciltleme yöntemi ile kaplanan eserin dayanıklılığının yazarın çocuk romanlarına göre daha üst düzeyde olduğunu söyleyebiliriz. Eserin hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda eser için seçilen kapak cilt seçiminin doğru olduğu düşünülmektedir.

Eserin ön kapağında eserin içeriği ve başlığı ile ilgili bir resim yer alırken arka kapağında yazarın diğer eserlerini ve bu eserini tanıtıcı bir metnin yanında eserin içeriği ile ilgili ilgi metnin de bulunması okuyucunun ilgisinin hem görsel hem de yazınsal yönden esere çekilmesini sağlamıştır. Kapağın tasarımı çocuğu eserin içeriğine yönelik düşünmeye, hayal kurmaya ve eseri merak etmeye yönlendirmektedir. Eserin ön kapağında bir çocuk edebiyatı eserinde bulunması gereken yazar adı, kitap adı yayınevi adı ve baskı sayısı yer almaktadır.

Resimler

Şekil 42 de Bay Hoşgeldin' e yapılan karşılama töreni resmedilmiştir.

Şekil 42 Ak, Pat Karikatür Okulu

(Ak,2018:17)

Şekil 42 genel hatlarıyla çizim ve renklendirilme yönünden başarılı ve çocuğu okuma eylemine birden fazla duyusuyla katılmasına, kendisini sınıf ortamında hissederek kahramanlarla özdeşim kurmasına imkan tanımıştır. Ancak eserin özellikle 10. sayfasında dilsel metinde ısrarla üstünde durulan ve sayfa 11 de yer alan görselde doğru bir şekilde renklendirilen süpürge'nin sapı detayı sayfa 12 de yanlış renklendirilmesi ardından Şekil 42 de de yanlış renklendirilmesi yönüyle kitabın özellikle resimlerini okuma esnasında geri dönerek tekrar tekrar inceleyen okurun gözünden kaçmayacaktır. Böyle bir durum ise çocuğun kitapla ilişkisine olumsuz yansıyacaktır.

Şekil 43 de yer alan görsel de edebiyat öğretmeni Bay Kafiye ve sınıf resmedilmiştir.

Şekil 43 Ak, Pat Karikatür Okulu

(Ak,2018:34)

Şekil 43 dilsel metni desteklemesi, okurun dilsel metinle iletişimine hazırlaması yönünden olumlu bir örnektir.

Şekil 44 de Patates' in annesini anlattığı Benim Annem isimli hikayesinin görselleştirilmiş halidir.

Şekil 44 Ak, Pat Karikatür Okulu

(Ak,2018:58)

Eserde akıcı bir dille anlatılan çocuğu heyecanlandıran ve meraklandıran bu bölüm, Şekil 44 de büyük oranda dilsel metne bağlı kalarak belli oranda da eklemeler yapılarak yansıtılmıştır. Bu durum çocuk okura dilsel metne hayalinde kendisinin de eklemeler yapabileceği mesajı vererek onu düşlemeye ve düşünmeye sevk etmektedir.

Şekil 45 de Pat, Tuf, Dodo ve arkadaşları karikatür okuluna gelen eserleri değerlendirirken görülmektedir.

Şekil 45 Ak, Pat Karikatür Okulu

(Ak,2018:87)

Şekil 45 de dilsel metin ile uyum içerisinde olduğu görülmüştür. Aynı zamanda Şekil 45 in sayfa içerisindeki sunumu da çocuğun kitaba karşı ilgisini ve okuma isteğini artırıcı şekilde gerçekleştirilmiştir.

İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Tema

Pat Karikatür Okulu'nda en çok öne çıkan temaları şöyle sıralayabiliriz; arkadaşlık ilişkiler, bireysel farklılıklara saygı, kişi – toplum ilişkileri, yazmak ve yazarlık. Diğer öne çıkan temalar ise çalışkanlık, değerler ve doğruluk denilebilir. Eserin özellikle arkadaşlık ilişkileri ve bireysel farklılıklara dikkat çeken yönü okura insana özgü durumları hissettirmesi yönünden oldukça başarılıdır.

Eserde bu olumlu temaların yanında lakap takma gibi bir temanın eserin başından sonuna kadar işlenmesi, hatta bütün kahramanların gerçek isimler yerine takma isimler kullanmaları; eserin kurgusunun bunun üzerine olduğu hissettirilse ve eserin kurgusu içerisinde olumsuz yönleri törpülenerek, kullanılan isimlerin izahı yapılarak hoş gösterilmeye çalışılsa da çocuk okurun duygusal ve zihinsel gelişimini kanaatimizce olumsuz etkileyecektir.

Konu

Hikayede olaylar Bay Hoşgeldin' in okula gelmesi ile başlamaktadır. Hoş geldin' e yapılan karşılama töreninin ardından sınıf arkadaşları ona da bir lakap takmışlardır; Doğrucu Davut. Doğrucu Davut ve Patates'in arkadaşlığı, Bay Kafiye'nin edebiyat dersinde vermiş olduğu kompozisyon dersinde Patates'in annesini anlattığı Benim Annem isimli öyküyü Doğrucu Davut'un okumasıyla gelişmiştir. Ardından Patates burnunu yaptırmak için İsviçre'ye babasının yanına gider ancak yaşı küçük olduğu için onsekiz yaşına kadar ameliyat olamayacağı bilgisiyle geri döner. Patates'in burun ameliyatının gerçekleşmeyişinin ardından ismi Patat olmuştur artık tıpkı diğer çocukların isimlerinin değiştiği gibi. Bir süre sonra ismi Pat'a dönen Patates, Pat Karikatür Okulu'nu kurarak arkadaşları ile beraber kendi yazdıkları ve başka okullardan gelen hikaye ve karikatürleri inceleyerek yayınlamaya başlamıştır. Eserde olaylar yapılandırılırken kişi- kişi çatışması ve kişi- toplum çatışmaları kullanılmıştır. Bu çatışmalar okurun özdeşim kurabileceği çocuk ve öğrenci vasıfları bulunan kahramanların seçilerek oluşturulması yönüyle olay kahraman uyumunun sağlanmasında kolaylık sağlamıştır. Eserin bir masal gibi hayal ürünü olarak kurgulanması okurun metnin anlamının oluşturulmasına ortak edilmesinde kolaylık sağlamıştır çünkü çocuk yazılanların hayal ürünü olduğunu sezinlediğinde kendisinin de öyküye bir şeyler katabileceğini fark edecektir.

Kahramanlar

Öykünün karakterleri hayali bir okulun hayali öğrencileri olan ve takma isimleri ile yer alan; Tuhaf, Vıcık, Doğrucu Davut, Örümcek, Taktuk, Karadelik, Patates, Bay Kafiye vd.dir. Eserde karakterlerin takma isimleri ile tanıtılması ve bütün kurgu boyunca böyle devam etmesi karakterlere sıra dışı bir özellik katmış ve okurun ilgisini kitaba çekmek yönünden önemli görülmüştür. Yazar karakterleri tanıtırken genellikle öyküde geçen diyalogları kullanmıştır, aynı zamanda eserin öne çıkan kahramanları Doğrucu Davut (Aydın), Patates (Yılmaz) öykü içinde gelişen bir özellik göstermişlerdir. Bu durum hikayeyi sıradanlıktan kurtarıken aynı zamanda akıcı kılmıştır.

İleti

Hikayede ön plana çıkan iletiler olarak empati, arkadaşlık ilişkilerinde doğru iletişimin önemi söylenebilir. Yazar bu iletileri ile ilkokul düzeyindeki çocuk okura okullarda sık karşılaşılan problemlerin çözümünde kullanılabilecek yol haritaları çizerken onda insana yönelik duyarlık oluşturacak mesajlar vermektedir. Günümüz okullarının başta gelen problemlerinden olan akran zorbalığı, hayali bir sınıf ortamında en çok tezahür ettiği şekli ile – lakap takma- mizahi bir şekilde çocuğa hissettirilmiş ve ona yeni bakış açıları ve yaşantılar kazandıracak şekilde sunulmuştur.

“ Sıra arkadaşına, Sana Patates diye seslenemem. Bu benim sınırlarımı çok zorluyor, dedi.

Patates gülerek, Beni kırmak istemiyorsun biliyorum dedi Patates. Ama, dert etme. Bana Patates ismi takılmasını normal karşılıyorum. Gittiğim her yerde Patates derler bana.” (s.30)

“ Öğretmen, “ Ülkemizi Tanıyalım” dersinde, patates yetiştirilen bölgeleri anlatırken, herkes gülmeye başladı. Doğrucu Davut, sıra arkadaşını gözledi. Yüzünde çok sıkıntılı bir ifade vardı Patates’ in. Öğretmen sürekli “ patates” kelimesini kullanıyor, her “patates” lafında da sınıf kahkahalar atıyordu. Dayanılır gibi değildi.” (s.32)

“ Patates, burnunun demokratik yolla seçilmesini istiyordu. Doğrucu Davut, bunun altındaki mesajı hemen anlamıştı. Bana öyle bir burun seçin ki, bir daha ‘patates’ demek zorunda kalmayın, demek istiyordu Patates.” (s.70)

Hikayenin diğer iletisi olarak ise edebiyatın ve okuma- yazmanın insan hayatına katkısı şeklinde söylenebilir.

Üslup ve Dil

Hikayenin dilinde göze çarpan özelliklerden ilki yazarın sık sık kelimeleri şiirsel bir etki oluşturacak şekilde kullanması ve bu şekilde anlatıma devingenlik katarak, sözcüklerin ritmik etkisinden faydalanmasıdır. Yazar böyle yaparak çocukta okuma isteğini sürekli kılmıştır.

“ Karadelik, koca bedenini saran kara paltosunun içinden kapkara kafasını çıkardı.” (s.18)

“ Faydalı olmak

ya da

faydasız ot gibi solmak

ya da

boş boş oturup

otları yolmak...

Yoksa,

faydalı olup,

tatmin duygularıyla dolmak

mı önemli hayatta?’’ (s.34)

“İsteyen kağıda yazsın,

isteyen taşa kazsın,

isteyen karikatür çizsin,

isteyen şiir yazsın,

yeter ki içimizdeki duygular

dışarıya taşsın.’’ (s.36)

Aynı zamanda yazar eserin temasına ve iletilerine uygun olarak çocukta dil bilinci ve duyarlılığını çocuğa göre bir kurguyla uyaracak örneklerle de yer vermiştir.

“ Tuhaf ona baktı; Bence gaz ondan değil, dedi. Konuşurken virgülleri yutuyorsun ya işte ondan. O kadar virgül herkesin midesini haşat eder.’’ (s.14)

“ ... Biliyorsunuz, bir söz vardır: *Besleme kargayı, gözünü tedavi etsin.*

Ben, *Besle kargayı, oysun gözünü!* diye bir atasözü biliyorum, dedi Patates.

Fikirlerinizi boşa harcamayın, dedi gülerek Ters. Biliyorsunuz, *Damlaya damlaya göl boşalır. Ama, Bal tutmayan da parmağını yalamaz.*’’ (s.21)

Eserde aynı zamanda “ Patates gülerek, Beni kırmak istemiyorsun biliyorum dedi Patates. “ (s.30) gibi yazım yanlışlarına da rastlanmıştır.

Çevre

Kitapta fiziksel çevre olarak hayali bir okul ve sınıf yer almaktadır. Bu çevreler okurun kendisinden bir şeyler bulabileceği ve kitabın iletilerini özümsemesini sağlayacak özelliktedir. Aynı zamanda eserin toplumsal çevresi de çocuğa yabancılik çekmeyeceği ve kurguya dahil olarak çatışmaların çözümünde kendi fikirlerini oluşturacağı ve sunacağı bir ortam sunmaktadır.

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Eserde yazar; Patates' in burnunu değiştirme kararını önce aldırıp ardından ise haklı ve ikna edici gerekçelerle iptal ettirmesi gibi örneklerle okura anlamlandıramayacağı ve gerçekleştiremeyeceği sorumluluklar yüklemekten imtina etmiştir.

Aynı zamanda çocuğun kararlı bir kişilik geliştirmesini ise engellemekten uzak durmayı da başarmıştır. Çocuğun kendisini açık ve net bir şekilde ifade edebilmesini destekleyerek sorunların çözümünde iletişimin önemine dikkat çekmiştir.

“ Doğrucu Davut ne diyeceğini şaşırmıştı. Mırın kırın ederek, yanlış anlaşılmaları düzeltmeye çalıştı.

Bir ara sıra arkadaşı, Bana Patates demeleri hoşuma gitmiyor tabii, dedi. Ama bu lakap burnumu değiştirmeme neden olacak!

Kararlıydı. Doğrucu Davut'a dik dik bakarak, Senin yüzünden kendime baskı uyguluyorum, diye itiraf etti.” (s.74)

Kedilerin Kaybolma Mevsimi

Resimleyen: Behiç Ak

Kitap Türü: Öykü

Basım Yeri: İstanbul

Basım Yılı: 2018(31. Baskı)

Yayınevi: Günışığı Kitaplığı

Sayfa:96

Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Büyükölük

13x19,5 boyutlarındaki kitap 2.,3.-4. Sınıf düzeylerine hitap etmektedir. Eserin boyutları hitap ettiğı yaş grubuna uygun ve çocuk tarafından kolay taşınabilir düzeydedir.

Kağıt

Eserde beyaz mat kuşe kağıt kullanılmıştır. Eserin hitap ettiğı sınıf düzeyindeki çocuklar için uygun olan kalitededir. Kağıt resimlerin ve yazıların niteliğini uygun bir biçimde yansıtabilmektedir. Kitabın kağıt kalitesi yırtılmaya ve kırışmaya dayanıklı bir durumdadır.

Sayfa Düzeni

Eserin sayfaları incelendiğinde sayfa kenarlarının düzgün kesildiğı, sayfaların her iki yana rahatlıkla açılıp kapanabildiğı görölmüştür. Eserin sayfa düzeninin bir diğeri

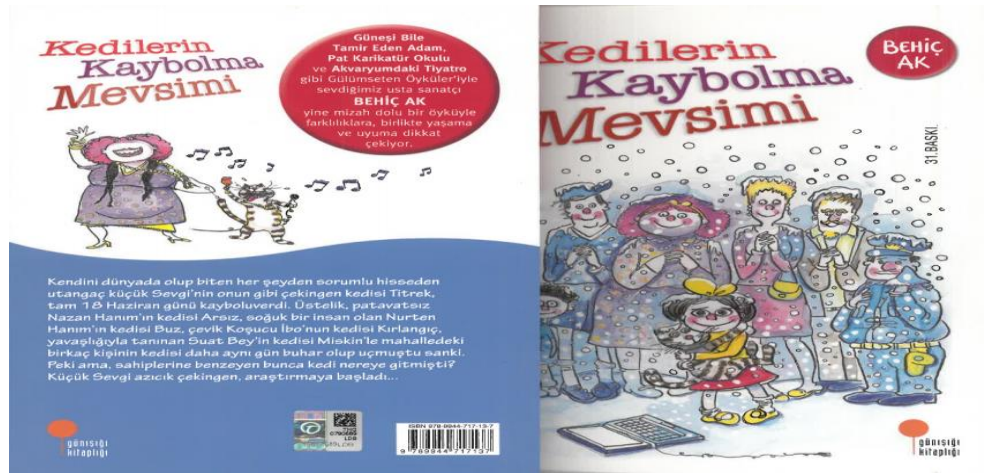
olumlu yönü satırlar arası boşlukların normalden fazla olmasıdır. Eserde bu artıların yanında sayfa kenarlarındaki boşlukların bazı bölümlerde normal bazı bölümlerde ise az olması okuyucunun not almasına imkan tanımayan olumsuz bir özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserin sayfa düzeni çocuk okuyucu üzerinde estetik bir zevk uyandıracak şekilde tasarlanmıştır. Bunu görsel metin ve dilsel metin arasındaki ilişkilerin birbirini tamamlayacak bir şekilde anlamlı bütün oluşturmasından çıkarabiliriz.

Harfler

Kitap 12 punto büyüklüğünde okuyucunun gözlerini yormayacak kalınlıkta harflerle basılmıştır. Eserin 2.-3. Ve 4. Sınıf düzeyindeki çocuklara hitap ettiği göz önünde bulundurulduğunda henüz göz gelişimi tamamlanmamış bir yaş düzeyinde bulunan bu sınıflar içindir uygundur.

Kapak (Cilt)

Şekil 46 da Kedilerin Kaybolma Mevsimi adlı hikayenin kapağı görülmektedir.

Şekil 46 Ak, Kedilerin Kaybolma Mevsimi Kapak

(Ak,2018)

Kitapta iplik dikiş ciltleme yöntemi ve ince karton kapak tercih edilmiştir. Eserde tercih edilen ciltleme yöntemi eserin dayanıklılığını artırarak okuyucunun kendine ait bir kitaplık oluşturmada kolaylık sağlayıcı bir etken olacaktır.

Eserin kapağını görsel ve tasarım açıdan incelediğimizde; öncelikle ön kapakta yazarın adı, eserin adı, yayınevi ve baskı sayısı görülmektedir. Ön kapakta eserin adı ve içeriği ile uygun, eserin hitap ettiği yaş grubunun ilgisini çekecek bol renkli bir görsel kullanılmıştır Eserin arka kapağında ise yazarın adı, eserin adı, yayınevi adı ve barkod yer almaktadır. Gene yazar ve eserleri hakkında oluşturulmuş bir bilgi kutucuğu ve eser içeriği ilgili bir metnin yer alması okuyucunun ilgisini esere bir derece daha çekecektir.

Eserin iç kapağında ise kitabın künyesine ait bilgiler yer almaktadır ancak yazarın diğer çocuk kitaplarında da olduğu gibi eserin hitap ettiği yaş grubu dış veya iç kapakta yer almamaktadır. Eserin hitap ettiği yaş grubu yayınevinin internet sitesinde kitaba dair verilen bilgiler içerisinden temin edilebilmektedir.

Resimler

Şekil 47 de hikayenin kahramanı Sevgi'nin kedisi Titrek kaybolduktan sonra onu aramak için çıktığı parkta Patavatsız Nazan hanımla karşılaşmaları görselleştirilmiş.

Şekil 47 Ak, Kedilerin Kaybolma Mevsimi

(Ak,2018:19)

Şekil 47 de eserde kullanıldığı sayfa konumu ve bölüm konusu itibariyle doğru seçilmiş çocuk okuyucunun sahneyi kafasında canlandırabilmesi açısından olumlu bir katkı sağlamıştır.

Şekil 48 de kedileri kaybolan mahalle sakinlerinin kedilerini aramak ve birlikte hareket etmek amacıyla kurmuş oldukları KAYIP KEDİLER DERNEĞİ ve kaybolan kedilerinin bulunması için derneğe başvuruda bulunmaya gelen kişiler anlatılmaya çalışılmış.

Şekil 48 Ak, Kedilerin Kaybolma Mevsimi

(Ak,2018:33)

Şekil 48 de çocuk okurun kitapla ilişkisini isteklendirecek, artıracak ve okurun ilgisinin kitapta kalmasını sağlayıcı bir etki yapmasının yanında estetik açıdan çocukta resim yapma isteği uyandıracak bir etkiye yeteri kadar sahip değildir.

Şekil 49 da Koşucu İbo'nun televizyon dizisinde kendisinin anlatıldığı bölümden sonraki gün dizideki oyuncunun kendisini canlandırmasını beğenmeyerek şarkı söylemesi ve mahallenin kedilerinin hemen onun etrafına toplanması okura gösterilmiş.

Şekil 49 Ak, Kedilerin Kaybolma Mevsimi

(Ak,2018:57)

Çocuğun görsel algısını uyarıcı özellikler taşıyan Şekil 49 aynı zamanda çocukta resim yapma isteği uyandıracak ve onun hayal kurmasını sağlayacak bir etkiye sahiptir.

Şekil 50 de kayıp kedi Titrek'in mahalleye geri dönmesinin ardından mahalle sakinlerinin her birinin onu sanarak sahiplenmeye çalışmaları ve kendi aralarında çekişmeleri görselleştirilmiştir.

Şekil 50 Ak, Kedilerin Kaybolma Mevsimi

(Ak,2018:72)

Şekil 50 de hikayenin sonuna doğru gidilirken düğüm bölümünden çözüm bölümüne geçilen ve çocuk okurun heyecanını artıran ve eğlenmesini sağlayan bu sahnenin bu şekilde görselleştirilmiş olması çocuğun düşünmesine ve düş kurmasına katkı sağlayıcı olmuştur. Çocuğun meraklanmasını sağlayarak kitabı bitirme isteğini artırıcı bir katkı yapmıştır.

İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Tema

Eser incelendiğinde ilk göze çarpan izlek hayvan sevgisi olmaktadır. Hayvanların modern toplum ve kent yaşamındaki yeri ve insanlarla olan ilişkileri göz önüne getirilmektedir. Bunun yanında modern yaşamda insan yaşamını etkileyen ve ayrılmaz bir parçası haline gelen her türlü medya organlarının (internet, tv vs.) ve popüler kültür öğelerinin insan ilişkilerini nasıl etkilediğini yazar vurgulamaktadır. Aynı zamanda toplumsal örgütlenme ve mahalle kültürü yan temalar olarak sayılabilir. Eserde incelenen temalara baktığımızda daha çok günümüz insanını merkeze alan ve günümüz çocuklarının içinde doğup büyüdüğü sahneleri içermesi dolayısıyla çocuk okura hitap eden temalardır. Eserin teması insan yaşamına ait duyarlıkları çocuğa hissettirici olması yönüyle önemlidir. Ancak seçilen izleklerin modern hayatın öğeleri ile sınırlı olması ve gelenek ve göreneklere duyarlılık, aile değerlerine ve inançlarına bağlılık gibi temalara neredeyse hiç yer verilmemesi eserin tema zenginliği açısından kısır kalmasına sebebiyet vermiştir.

Konu

Kedilerin Kaybolma Mevsimi'nde Sevgi ve kedisi Titrek'in başından geçen olaylar anlatılmaktadır. Kedi Titrek'in bir sabah kaybolması ile başlayan hikayede mahalledeki herkes kaybolan kedilerini bulmak amacıyla parka gitmiştir. Böylece mahalle sakinlerinin birçoğunun kedilerinin kaybolduğu anlaşılmıştır. Yazar bu bölümde doğa – kişi çatışmasından yararlanarak okuyucunun merak etmesini sağlamıştır. Mahalle sakinleri kaybolan kedilerini bulmak amacıyla Kayıp Kediler Derneği'ni kurmuşlar ve hep beraber kedilere ne olmuş olabileceğini düşünmeye ve araştırmaya başlamışlardır. Öncelikle mahalle karakoluna başvuran mahalle çocukları Komiser Sabit Bey'in yardımıyla kedi hırsız Aysel Hanım'la tanışmışlardır. Yazar bu bölümde ise kişi-toplum çatışması ile eserini kurgulamış ve çocuk okurun merakını sürdürmesini sağlamıştır. Bu bölümden sonra yazar olay kurgusunun akışını bir anda

değiştirerek mahalle sakinlerinin hayatlarının anlatıldığı bir dizi film üzerinden eseri sürdürmüştür. Mahalle sakinlerinin her birisinin detaylı tanıtıldığı bu dizi film kurgusuyla yazar çocuğa sosyal hayattaki insan tiplerini tanıtmış ve insan gerçekliğine ilişkin dönütler vermiştir. Eserin son bölümünde ise kedi Titrek mahalleye dönmüş ve başından geçen olayları anlatmıştır. Böylece aslında mahallede kaybolan tek kedinin Titrek olduğu ve bütün mahallelinin onu sahiplenerek kendine ait hissettiği ve herkesin kendi bakış açısından kediye bir isim verdiği ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda mahalle halkının anılarını ve hayat hikayelerini çalarak tv dizisinin senaryosu haline getirenin de kedi Titrek olduğu anlaşılmıştır. Eserin son bölümüyle birlikte yazar kurguyu okura şaşırtıcı bir sonuçla nasıl bir mantıksal tutarlılık içerisinde sunduğunu hissettirmiştir.

Kahramanlar

Eserin ana kahramanları Sevgi ve kedisi Titrek'tir. Karakter tanıtımını yazar hikayenin başında doğrudan betimleme yoluyla yapmıştır.

“Sevgi içe kapanık bir çocuktur.” (s.9)

“Çekingendi. Yeni biriyle tanışmaktan ödü patlardı. Kalabalıklardan uzak durur, evlerine misafir geldiğinde kaçacak delik arardı.” (s.10)

Aynı zamanda yazar hikayenin diğer kahramanları olan Nazan Hanım, Nurten Hanım, Koşucu İbo, Suat Bey vd. ni kedi Titrek'in ismini her karaktere uygun şekilde değiştirerek (Arsız, Buz, Kırlangıç, Miskin vs.) hayvan ve karakter arasında bağ kurarak tanıtmıştır. Farklı duygu ve kişilik özelliklerinin tam ve net bir şekilde tanıtımını bu şekilde sağlayarak çocuğa hissettirmiştir. Yazar karakterler ve kedileri arasında kişilik benzerlikleri kurarak bir bütünlük sağlamış böylece benzer karakterlerin birbirini nasıl çektiğini göstermiştir.

Gene hikaye sonunda aslında her insan karakterin kediye farklı isim verdiğini; “Sizin yanınızdayken, hep sizin gibi olmak zorunda bıraktınız beni. Bana Titrek, Arsız, Buz, Kırlangıç, Miskin, Zamk, Sümsük gibi isimler taktınız.” (s.85-86) cümleleriyle ortaya koyarak okurun yaşam ve insan gerçekliğine yönelik yaşantılar edinebilmesine fırsat tanımıştır.

İleti

Yazar eserinde iletileri verirken bazen metnin içerisine sindirilmiş şekilde bazen de doğrudan vermek istediği mesajı söyleyerek sunmuştur okura. Örneğin Kedi dostu Aysel Hanım isimli bölümde sokak hayvanlarına sahip çıkılması ve onların bakımında yardımlaşmanın esas olması mesajı diyaloglarla kurgu içerisinde verilmiştir. Diğer taraftan popülerliğin ve medyatik yaşantının kazançlarının yanında zor yönlerinin de varlığı mesajı doğrudan şu cümlelerle ifade edilmiş;

“Biz ünlülerin dünyasına hiç özenmeyiniz,” dedi. “Ün, para, hepsi yalan! Hiç tavsiye etmem, kamera arkası tam bir cehennem.” (s.90)

Aynı zamanda eser olumlu iletilerin yanında arka planda kalmış olumsuz iletilerde barındırmaktadır. Örneğin eser içerisinde kahramanların birçoğunun olumsuz mesajlar veren lakaplarının -Patavatsız Nazan Hanım- olması gibi. Aynı şekilde Nazan Hanım’la ilgili olarak yazılmış olan bu parafita;

“ Kim benim anılarımı çalmışsa, çok doğru bir iş yapmış, diyordu. Toplumun bana ihtiyacı varmış. Sayemde insanların üstündeki baskı kalktı ayol. Rahat rahat konuşuyor herkes.” (s.61)

Çok da hoş olmayan davranışlara sahip karakterin bu yansıtılması hoş gösterilmesi yanlış bir mesaj olarak gözükmektedir. “Bir Kediden İtiraf” adlı bölümde kedinin mahalle sakinlerinden her birine uygun onların istediği şekilde davranan bir profil çizmesi tutarsız bir karakter ortaya koymakta ve çocukların bu tarz davranışları doğruymuş gibi algılayarak benimsemesine sebep olması açısından yanlış bir ileti olarak görülebilir.

Üslup ve Dil

Eser incelendiğinde genel hatlarıyla kullanılan dil bir çocuk edebiyatı eserinde kullanılması gereken cümle yapısına sahip kısa cümlelerden oluşan, etken yapıllı fiillerin kullanıldığı, işitsel etkiye sahip bir özellik göstermektedir.

“ Boş sokaklarda sabaha kadar, Titrek! Titreeek! diye bağırdılar. Çatılardan ya da apartmanların bodrum katlarından titrek bir “miyav” sesi duymak için boşuna umutlandılar. Nafile! Hiç ses seda yoktu. Titrek sırta kadem basmıştı.” (s.13)

Aynı zamanda yazar Türkçe’nin sözvarlığından, deyimlerinden ve atasözlerinden bol bol faydalanarak çocuk okurun dilsel gelişimine katkıda bulunmuştur.

“Pireyi deve yapma yeteneği vardı onda.” (s.10),

“Titrek’ e küçük bir balığı yedirmek, deveye hendek atlatmak kadar zordu.” (s.10),

“O yüzden çok mesafeliydi. İnsanlara tepeden bakardı.” (s.27),

“Yüzünden düşen bin parça. Karadeniz’de gemilerin mi battı?” (s.28)

Kitapta çocuk edebiyatı eserlerinde bulunmaması gereken özelliklerden argo ifadelerle sıkça rastlanabilmektedir.

“Sinir içinde, Aptal, taş yürekli, acımasız, duyarsız bir mankafayım ben! diye kendini suçlayıp durdu küçük Sevgi.” (s.12)

“Benimki kalın kafalının tekiydi.” (s.27)

“Röntgenciydi. Geceleri camınıza vantuzlanmış, içeriyi seyreden bir kedi gördüyseniz, bilin ki, o benim Kırlangıç’tır.” (s.29)

Çevre

Kedilerin Kaybolma Mevsimi’ nde işlenmiş olan fiziksel mekanlar olarak sokak, park, çay bahçesi, dernek, karakol gibi çocuk okurun günlük hayatında karşılaşabileceği mekanlardır. Ancak bu mekanlar içinde internet kafe gibi bir mekanın da seçilmiş ve işlenmiş olması yazarın hitap ettiği günümüz çocuklarını önemseydiğini göstermektedir

ve onların yaşantılarında yer tutan bir mekanın eserde kullanılması çocuk okurun kitapla bağ kurmasına merakının sürmesine katkı sağlayıcı bir özellik olarak öne çıkmaktadır.

Yazar eserde toplumsal çevre olarak iki farklı çevreyi yansıtmış ve bu çevrelerin iç dünyalarını tanıtarak çocuk okura yaşadığı dünyayı tanıyarak hayat tecrübesi kazanması açısından fırsat sunmuştur. Tanıtılan birinci çevre Sevgi ve diğer kahramanların içinde yaşadığı ve eserde olaylar aracılığı ile okuyucuya hissettirilen henüz bozulmamış ve doğallığını koruyan mahalle ortamı olurken ikinci çevre ise kedi Titrek'in başına gelenler ve onun ağzından anlatılan daha çok medya aracılığı ile toplumun gördüğü üst sınıf insanların ve ünlülerin dışarıdan hoş ve güzel görülen ancak hiç gözüktüğü gibi olmayan televizyon dünyasıdır. Yazar her iki çevre türü ve olay kurgusu içinde güçlü bağlar kurmuştur.

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Eserin başkahramanı Sevgi'nin kedisi kaybolduktan sonra mahalle halkını organize ederek dernek kurulmasını sağlaması ve mahalle çocukları ile karakola giderek kedisini araştırması çocuk okura kendine güven duygusu aşılarken aynı zamanda toplumda aktif bir rol alarak toplumun bir bireyi olduğu mesajını vermektedir. Ancak eserde rastlanılan;

“ Televizyonlarına tokatlar, yumruklar attılar. Ama bir türlü dizinin devam etmesini sağlayamadılar.” (s.67),

“ Bu yalan dünyada kedilere bile güvenmeyeceksin!” (s.81) gibi ifadeler çocuk okura şiddet içeren sahneler sunması ve topluma ve insanlara güvensizlik aşılayıcı ifadeler olmaları sebebiyle çocuğun duygu, düşünce gelişimini olumsuz etkileyici faktörler olarak göze batmaktadır.

Galata'nın Tembel Martısı

Resimleyen: Behiç Ak

Kitap Türü: Öykü

Basım Yeri: İstanbul

Basım Yılı: 2018(34. Baskı)

Yayınevi: Günışığı Kitaplığı

Sayfa:92

Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Büyükölük

2.,3.-4. Sınıf seviyesinde bir öykü olan eser 13x19,5 boyutlarında olup hacim ve ağırlık yönünden de önerilen yaş seviyesine uygundur. Çocuğun kitabı taşıması, saklaması ve kendisine bir kitaplık oluşturabilmesi açısından uygun boyutlara sahiptir.

Kağıt

Eserin kağıt kalitesi hitap ettiğı sınıf düzeyindeki çocuklara uygundur. Eserde beyaz mat kuşe kağıt kullanılmıştır. Kağıt, resimlerin ve yazıların niteliğini uygun bir biçimde yansıtabilmektedir. Kağıdın resimlerin özgünlüğünü yansıtacak kalitede olması çocuğun yazı ve resim arasındaki ilişkiyi daha iyi kurup anlamlandırmasını sağlayacaktır. Kitabın kağıt kalitesi yırtılmaya ve kırışmaya dayanıklı bir durumdadır.

Sayfa Düzeni

Eseri incelediğimizde görsel metin ve dilsel metin aynı sayfada bulunmasına rağmen aralarındaki bölümlemeler kesin hatlarla geçişler sağlanarak

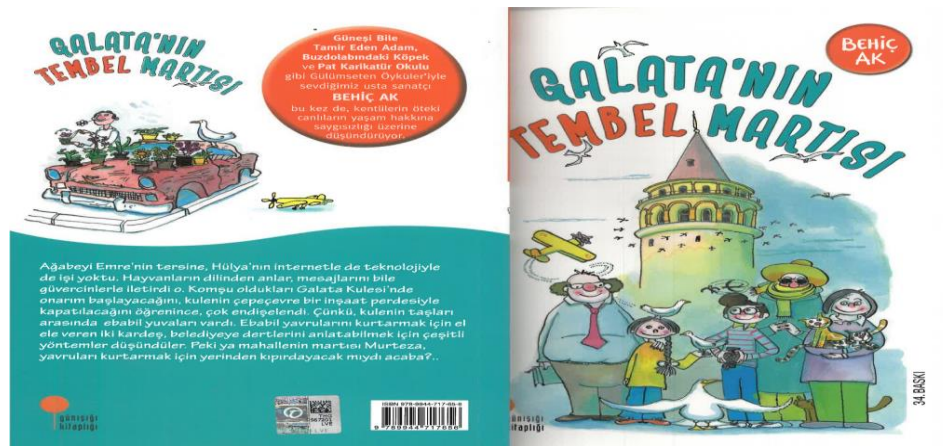
belirginleştirilmiştir. Eserde yazarın diğer eserlerinde de olduğu gibi kenar boşlukları eserin hitap ettiği yaş düzeyindeki bir çocuğun not almasına uygun olmamakla beraber bu olumsuzluk bölüm başlarındaki boşluklarla bir miktar giderilmektedir. Eserin sayfaları tek sütun olarak düzenlenmiş olup satırlar arasındaki boşluk normalden fazla bırakılarak okuyucuya okuma rahatlığı sağlaması açısından uygun olmuştur.

Harfler

Eser 12 punto büyüklüğünde harflerle basılmıştır. Bu punto büyüklüğü eserin hitap ettiği kitle olan 2.- 3. Ve 4. Sınıf öğrencileri için normal ve uygun sayılabilir bir punto büyüklüğüdür. Eserin bölüm başlıklarının farklı renklerdeki harflerle basılması ve eserde belli bölümlerin farklı renkte basılması ilgi çekiciliğin artması açısından olumlu bir uyarıcı olmuştur.

Kapak (Cilt)

Şekil 51 de Galata'nın Tembel Martısı isimli kitabın kapağı görülmektedir.

Şekil 51 Ak, Galata'nın Tembel Martısı

(Ak,2018)

Kitapta iplik dikiş ciltleme yöntemi ile kaplanan eserin dayanıklılığının yazarın çocuk romanlarına göre daha üst düzeyde olduğunu söyleyebiliriz. Eserin hitap ettiği

yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda eser için seçilen kapak cilt seçiminin doğru olduğu düşünülmektedir.

Eserin ön kapağında eserin içeriği ve başlığı ile ilgili bir resim yer alırken arka kapağında yazarın diğer eserlerini ve bu eserini tanıtıcı bir metnin yanında eserin içeriği ile ilgili ilgi metnin de bulunması okuyucunun ilgisinin hem görsel hem de yazınsal yönden esere çekilmesini sağlamıştır. Kapağın tasarımı çocuğu eserin içeriğine yönelik düşünmeye, hayal kurmaya ve eseri merak etmeye yönlendirmektedir. Eserin ön kapağında bir çocuk edebiyatı eserinde bulunması gereken yazar adı, kitap adı yayınevi adı ve baskı sayısı yer almaktadır.

Resimler

Şekil 52 de Galata Kulesinde yapılacak olan çalışma için kulenin etrafının emniyet amaçlı bir perde ile kaplanmış hali görselleştirilmiştir.

Şekil 52 Ak, Galata'nın Tembel Martısı

(Ak,2018:29)

Şekil 52 çocuğun yazınsal metni belleğinde canlandırması açısından olumlu bir etkiye sahiptir. Ancak çocuğun hayal kurmasını destekleyici ve estetik beğeni kazanması açısından ise zayıf kalmıştır.

Şekil 53 de ebabil kuşları için sokağa yardım çağrısına çıkan Hülya'nın mahalleli ile olan diyalogu tasvir edilmiştir.

Şekil 53 Ak, Galata'nın Tembel Martısı

(Ak,2018:43)

Şekil 53 dilsel metinde anlatılan sahneyi gayet net bir şekilde anlatmıştır. Aynı zamanda dilsel metinle birlikte yorumlandığında çocuğun kavramsal birikimini kullanarak yeni öyküler oluşturmasını destekleyici bir özelliğe de sahiptir.

Şekil 54 de Hülya'nın bir gün okul dönüşü uzun zaman ortalıklarda gözükmeyen Tembel Martı Murteza ile karşılaşması görselleştirilmiştir.

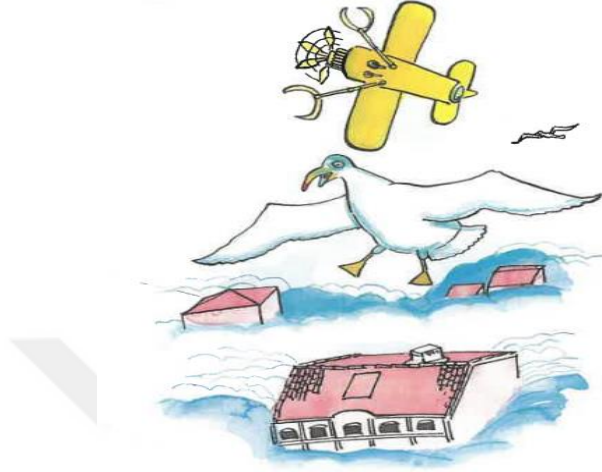

Şekil 54 Ak, Galata'nın Tembel Martısı

(Ak,2018:62)

Şekil 54 metnin anlamını görsel açıdan desteklemesi yönünden esere olumlu katkı sağlamıştır.

Şekil 55 de yer alan resim de Emre'nin yapmış olduğu helikopter sayesinde Tembel Martı Murteza'yı tekrar uçurma çalışmaları çizilmiştir.

Şekil 55 Ak, Galata'nın Tembel Martısı

(Ak,2018:86)

Şekil 55 eserin dilsel metnin çocuğa sunmuş olduğu hayal gücünü kullandıran, onu hayal etmeye, düşünmeye ve harekete geçmeye iten içeriğini estetik zevk kazandırarak metnin okurun zihninde canlandırılmasına yardımcı olan bir resimdir.

İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Tema

Yazar bu eserinde diğer eserlerinden farklı olarak çevre, çevre bilinci, hayvan sevgisi gibi izlekleri daha çok öne çıkarmıştır. Yazar bu izleklere neredeyse bütün eserlerinde yer vermesine rağmen bu eserinde ana izlek olarak kullanmıştır. Eserde yer alan diğer temalar ise teknoloji ve iletişim dünyası, birey toplum çatışması ve bürokrasi olarak tespit edilmiştir. Yazar eserde iletişim dünyasındaki insanın aslında iletişim kuramadığını etkili bir kurguyla gözler önüne sermiştir. Aynı zamanda yazar eserinde bürokrasi eleştirisini de kurgu içerisine sindirerek yapmıştır. Eserde yer alan izlekler çocuğun yaşama dair durumları idrak etmesi açısından çocuğun gelişimine katkı sağlayıcıdır.

Konu

Yazar eserin serim bölümüne kahramanları tanıtarak başlamıştır. Eserin ilk düğümleri Galata Kulesi'nin restorasyonu için kuleye çekilen perde yüzünden ebabil kuşlarının yavrularının ölmesi ile atılmıştır. Çevreye ve özellikle hayvanlara karşı duyarlı olan Hülya bu durum karşısında hemen harekete geçerek yardım aramaya çalışmıştır. Hülya'ya ilk yardım eden abisinin sosyal medya ve internet girişimleri herhangi bir sonuç vermeyince Hülya sokağa çıkarak mahalle halkından yardım istemiştir. Hülya'nın girişimleri sonucunda Galata Kulesi'ne çekilen perde kaldırılarak ebabil yavruları ölmekten kurtarılmıştır. Ardından mahallenin sevilen kişisi Oktay Bey bir anda ortadan kaybolur. Oktay Bey'i merak eden Hülya bir gün okuldan gelirken Oktay Bey'in çok sevdiği Tembel Martı Murteza ile karşılaşır. Ardından Melahat Hanım sayesinde ile Murteza'nın serüvenini öğrenen Hülya Murteza'nın tekrar doğaya dönebilmesi için Emre ile işbirliği yapar. Murteza'nın tekrar uçmaya başlaması ve doğaya dönmesi ile de Oktay Bey ortaya çıkmış ve başından geçenleri anlatmıştır.

Yazar eseri iki ana kurgu üzerinden oluşturmuştur. Ancak kurgular arasındaki bağ sadece kahramanlar aracılığı ile sağlanmıştır bu da kurgunun anlamsal bir tutarlılık içerisinde akışını olumsuz etkilemiştir. Eserde bir anda konu değişmiş ve okur eserin başındakinden bambaşka bir konuya sürüklenmiştir. Yazar iletileri ile de konuları bağlayamamıştır. Eserin başlığı ve birinci konusu arasındaki bağ çok zayıf kalmıştır.

Kahramanlar

Eserde başkahraman olarak Hülya ön plana çıkmaktadır. Hülya Galata'da yaşayan öğretmen bir baba ve veteriner bir annenin çevreye ve doğaya duyarlı ikinci çocuğudur. Yazar başkahramanın davranış ve sözleri ile iletilerini güçlendirmiştir. Yazar esere ismini veren hayvan karakter tembel martı Murteza'ya da aktif bir rol yüklemiştir. Gene Murteza'nın serüveni de yazarın iletilerini aktarmak amacıyla kurguladığı bir bölüm olmuştur. Eserin diğer kahramanları olarak Hülya'nın babası Rafet Bey, kardeşi Emre, annesi Sevgi Hanım, Çiçekçi Oktay Bey, Mimar Osman ve Melahat Hanım ön plana çıkmaktadır. Eser karakter yönünden zengindir. Eserde yer

alan karakterler okurun özdeşim kurabileceği, güçlü ruhsal özelliklere sahip olarak çizilmiştir.

İleti

Yazar eserde birçok olumlu iletinin yanında çocuk okurun dünyasında çok da olmaması gereken ve okurun korunması gereken olumsuz iletilere de yer vermiştir. Eserde ön plana çıkan olumlu iletilerden bazıları şu şekilde sıralanabilir; doğaya ve çevreye duyarlılık, sokak hayvanlarının sevilmesi ve korunması, artan hızlı iletişim olanaklarına rağmen insanların aslında doğru bir iletişim kuramayışı, internet ve sosyal medyanın gücü ve insanlar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri vd.

“ Hülya, doğum günlerinde kendisi için hediye istemezdi. Bir keresinde, Ne istersin? sorusuna, Kedi maması! diye cevap vermişti. Çünkü akli fikri, mahalledeki, hatta koca İstanbul’da ki kediler, köpekler, kuşlardaydı. “ (s.13)

Yazar aynı zamanda olumlu olarak vermiş olduğu iletileri de kullanmış olduğu dil ve üslup ile de olumsuz iletilere çevirmiş.

“Sonunda ne olacağı var mı? Mektubun sonuna belediyenin telefon numarasını, faksını ve elektronik postasını ekledim. Yarım saat içinde, en az beş yüz bin kişi belediyeye faks çekip, telefon edecek ve elektronik posta gönderecek. Afrika, Amerika, Çin, Hindistan, Türkiye birbirine girecek. Müthiş bir tepki oluşacak! “(s.37-38)

Yukarıda bir örneğine yer verdiğimiz metinde de olduğu gibi yazar örgütlü, organize hareket etmenin önemini göz önüne getirme çabasında iken anlatım tarzı bu iletiyi yasallıktan çıkmış, vandalca, kaotik bir harekete çağrı şeklini aldırıştır.

Aynı zamanda eserin belli bölümlerinde ısrarla kullanılmış olan içki mekanları isimleri, içki isimleri ve içki ile ilgili argo ifadeler çocuğun olumsuz durumları tanınmasına ve örnek almasına neden olacak olumsuz iletiler olmuştur.

Üslup ve Dil

Yazarın bir çok eserinde kullanmış olduğu hikaye içinde hikaye anlatım tarzı esere yazınsallık açısından etkileyicilik ve özgünlük kazandırmıştır.

“ Martı Murteza hızla yere düşmeye başladı. Beton zemine çarpıp paramparça olmasına ramak kalmışken, aniden kendine geldi. Panikle kanatlarını çırpı, çırpı, çırpı... Ne yapıp edip, uçmalıydı! Aslında heyecanlanması çok yersizdi. Sonuçta, kendisi zaten bir kuştı ve en iyi bildiği şey uçmaktı. Tabii ki uçacaktı.”

Yukarıda yer verdiğimiz örnek metinde de görüldüğü gibi eserde yazım ve noktalama kuralları bağlamlar aracılığıyla okura hissettirilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda yazar akıcı ve duru bir dil kullanarak hikayeyi etkili hale getirmiştir. Gene yazarın diğer eserlerinde de olduğu gibi birkaç argo cümlelerde kitapta görülmüştür.

Çevre

Kitapta yer verilen fiziksel çevre bir yönden bütün çocukların görebileceği mahalle ortamı olmasıyla gerçek hayata yakınlık hissi vererek duygunun ve iletinin aktarılmasını desteklerken diğer açıdan da ülkenin birçok çocuğunun sadece resimlerde görebileceği Galata Kulesi ve çevresi olması yönüyle çocuğun kitaba olan ilgisinin artması ve devam etmesi açısından bir dezavantaj olarak görülebilir. Eserde yer alan sosyal çevre ise gene toplumun büyük kesimini içermeyen bir memur ailesi ve onların içinde bulunduğu toplumsal kültür çevresini yansıtmaması yönüyle de birçok çocuğu hitap ettiği kitle dışında bırakmaktadır. Zaten yazarımızın kitaplarında oluşturmuş olduğu birçok çocuk kahraman böyle bir sosyal ve ekonomik çevre içerisinde yaşamaları yönüyle de büyük bir okur kitlesinin tam olarak özdeşim kurabilmesinden uzaktır.

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Eserde özellikle Hülya ve Emre'nin davranışları ve konuşmaları yoluyla çocuğun yaratıcı, girişimci ve araştırmacı bir kişiliğe sahip olması desteklenirken aynı zamanda çocuğun özgüveninin de önemli olduğu kurgu yoluyla hissettirilmiştir. Aynı zamanda Galata Kulesi'nin etrafındaki perdenin kaldırılması olayında yazar yapmış

olduğu kurgu ile günlük hayatta problemlerin iletişimle çözülebileceğini hissettiren aktif olarak kullandığı  ocuk kahramanlar aracılığıyla da çocuğa toplumun bir parçası olduğunu ondan soyutlanamayacağını da duyumsatmıştır.

Yazar eğitsel açıdan bu olumlu durumların yanında özellikle yazınsal olarak birkaç yerde ısrarla kullanmış olduğu;

“ Ben size katılmıyorum, dedi H ly . Durumu çok acıklı. U amıyor, saçma sapan şeylerle besleniyor. Barlara takılmaktan, bira ve sigaraya alıştı. Lokanta sahipleri, müşteri getiriyor diye, onu gereğinden fazla yedirip i iriyor. Yürürken yere değen kocaman bir bira göbeği var artık. Geceleri sokaklarda büyük S harfleri çizerek, sarhoş naraları atarak dolaşıyor.” (s.75-76) şeklinde cümleler ve çizmiş olduğu tablolarla çocuğun duygusal ve düşünsel gelişimini ağır derecede olumsuz etkileyecek durumlara yer vermiştir.

Buzdolabındaki Köpek

Resimleyen: Behiç Ak

Kitap Türü:  yk 

Basım Yeri: İstanbul

Basım Yılı: 2018(27. Baskı)

Yayınevi: Günışığı Kitaplığı

Sayfa:96

Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Büyüklik

13x19,5 boyutlarındaki kitap 2.,3.-4. Sınıf düzeylerine hitap etmektedir. Eserin boyutları hitap ettiği yaş grubuna uygun ve çocuk tarafından kolay taşınabilir düzeydedir.

Kağıt

Eserde beyaz mat kuşe kağıt kullanılmıştır. Eserin hitap ettiği sınıf düzeyindeki çocuklar için uygun olan kalitededir. Kağıt resimlerin ve yazıların niteliğini uygun bir biçimde yansıtabilmektedir. Kitabın kağıt kalitesi yırtılmaya ve kırılmaya dayanıklı bir durumdadır.

Sayfa Düzeni

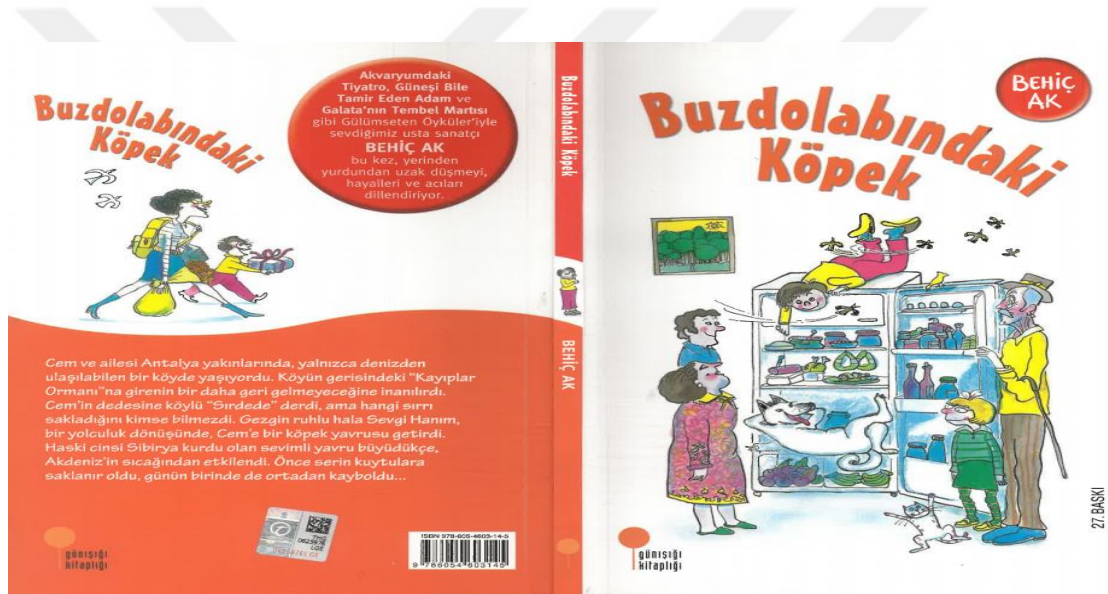
Kitap incelendiğinde satırların normalden fazla aralıklarla dizilmiş olduğu görülmektedir. Bu ise çocuk kitaplarında aranılan bir özellik olması sebebiyle olumlu bir durumdur. Eserin sayfa düzeni açısından yazı resim dengesi iyi kurulmuştur. Eserde aynı sayfada yazı ve resimler buluşturulmuş birçok sayfada resimler sayfanın yarısını kaplayacak şekilde konumlandırılmıştır. Eserin hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda bu durum çocuk okuyucunun sıkılmadan okumaya devam edebilmesi ve yazıdaki olayları resimlerden hareketle zihninde hızlı bir şekilde canlandırabilmesi açısından önemli görülmüştür. Aynı şekilde bu yaş grubundaki okuyucunun yazılı metinden kopmadan görsel metine hızlı bir şekilde geçerek yazı ve resim arasındaki ilişkiyi daha etkili kurmasını sağlayacaktır. Bu yaş grubu gelişim dönemi gereği henüz soyut işlemlere geçmediği için olayları birbirinden koparmadan hatırlayabilmesi ve zihninde tutabilmesi ve eserin genel kurgusunu kavrayarak verilen mesajı alabilmesi açısından resim ve yazının aynı sayfada buluşturulması doğru olmuştur.

Harfler

2-3. Ve 4. Sınıf düzeyindeki çocuklara hitap eden kitabımız 12 punto büyüklüğünde harflerle basılmıştır. Eserin basımı için okuyucuyu yormayacak ve okuma isteğini azaltmayacak bir yazı tipi tercih edilerek okuyucunun dikkatini esere toplamasını kolaylaştırılmıştır.

Kapak (Cilt)

Şekil 56 da Buzdolabındaki Köpek isimli kitabın kapağı görülmektedir.

Şekil 56 Ak, Buzdolabındaki Köpek Kapak

(Ak,2018)

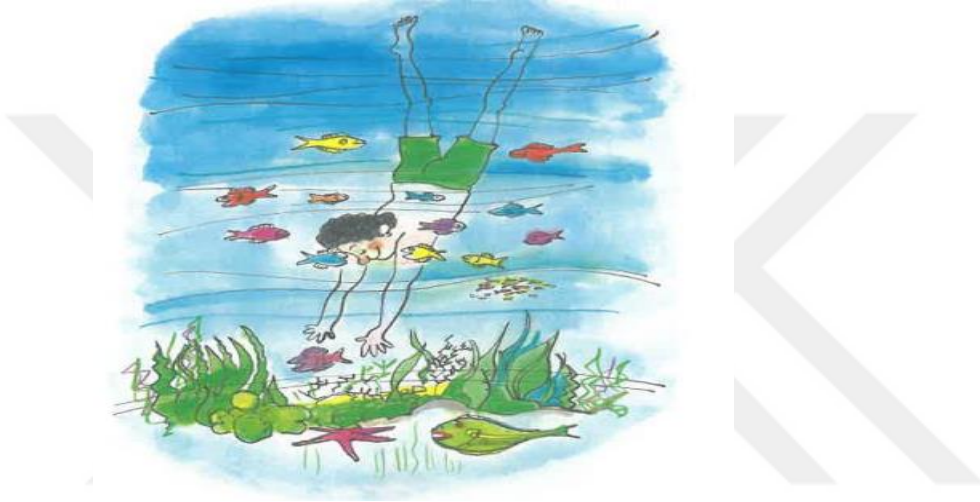
Eserde iplik dikiş ciltleme yöntemi ve ince karton kapak tercih edilmiştir. Kitapta tercih edilen ciltleme yöntemi eserin dayanıklılığını artırarak okuyucunun kendine ait bir kitaplık oluşturmasında kolaylık sağlayıcı bir etken olacaktır.

Eserin kapağını görsel ve tasarım açıdan incelediğimizde; öncelikle ön kapakta yazarın adı, eserin adı, yayınevi ve baskı sayısı görülmektedir. Ön kapakta eserin adı ve içeriği ile uygun, eserin hitap ettiği yaş grubunun ilgisini çekecek bol renkli bir görsel kullanılmıştır Eserin arka kapağında ise yazarın adı, eserin adı, yayınevi adı ve barkod

yer almaktadır. Gene yazar ve eserleri hakkında oluşturulmuş bir bilgi kutucuğu ve eser içeriği ilgili bir metnin yer alması okuyucunun ilgisini kitaba daha çok çekecektir.

Resimler

Şekil 57 de yer alan resim de bir deniz tutkunu olan Dalgın Bey'in denize dalışı görselleştirilmiştir.

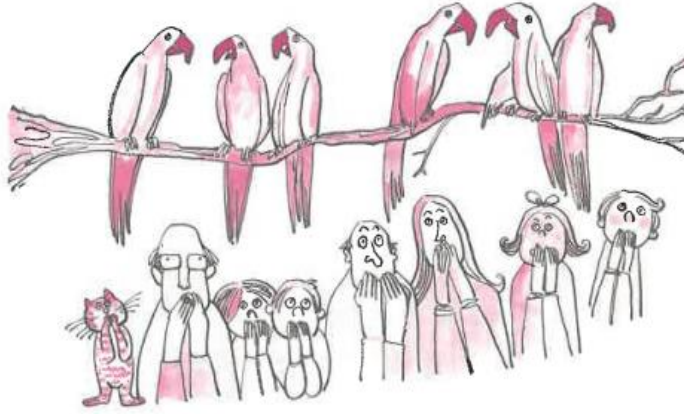

Şekil 57 Ak, Buzdolabındaki Köpek

(Ak,2018:19)

Şekil 57 de ki görsel dilsel metni desteklemesi açısından önem arz ettiği gibi çizimi ve renklendirilmesi yönünden de son derece estetik kaygı güdülerek çizilmiştir. Resmi incelediğimiz de dilsel metinde Dalgın Bey'in denize girdiğinde hissettiği huzuru çizer Dalgın Bey'in yüzüne tam anlamıyla yansıtmıştır. Gene resimde yer alan deniz canlıları gerek farklı türlerde çizilmeleri gerek renklendirilmeleri yönünden olsun çocuk okurun ilgisini çekecek ve son derece haz almasını sağlayacak şekilde çizilmiştir. Resim çocukta deniz sevgisi ve merakı oluşturması, onu hayal etmesi açısından etkileyici özelliklere sahiptir.

Şekil 58 de yer alan resim de geveze papağanlar ülkesinin tasviri yer almaktadır.

Şekil 58 Ak, Buzdolabındaki Köpek

(Ak,2018:43)

Şekil 58 de Cem'in kendi hayal dünyasında kurduğu bir sahnenin görselleştirilmesi olduğu için tek renk olarak çizilmesi herhangi bir eksiklik olarak görülmemektedir. Resim dilsel metinde aktarılmaya çalışılan duygu ve iletilerin anlatılması açısından esere katkı sağlamıştır.

Şekil 59 da yer alan resimde Sır Dede'nin sırrı açıklamasının ardından Kayıplar Ormanı'na koşan köylüler ve köylülerin atalarının eşyalarının yer aldığı ağaç kulübenin çatısında onları izleyen Afacan resmedilmiştir.

Şekil 59 Ak, Buzdolabındaki Köpek

(Ak,2018:81)

Şekil 59 da çocuğun görsel algısını uyarması ve onda resim yapma isteği uyandırması yönünden okura katkı sağlayıcı niteliktedir.

Şekil 60 da yer alan görselde Afacan'ın Moskova yakınlarında bir aileye götürülerek teslim edilmesi görselleştirilmiştir.

Şekil 60 Ak, Buzdolabındaki Köpek

(Ak,2018:88)

Şekil 60 da mutluluk, heyecan, ait olduğu yere kavuşmanın verdiği haz gibi güzel duyguları çocuğa hissettirmesi ve onu duygulandırması açısından ruhsal gelişimine olumlu katkı sağlamaktadır. Hitap ettiği okur kitlesi yönünden yazar bu çizimi ile onun insana ve doğaya dair duyarlıklar kazanmasını desteklemiştir.

İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Tema

Buzdolabındaki Köpek'te yazarın neredeyse bütün eserlerinde olduğu gibi doğa, doğanın korunması ve sevilmesi, doğallık ve hayvan sevgisi, modern toplum temaları öne çıkmaktadır. Kitapta diğer eserlerden farklı olarak çocuk okura insana dair duyarlıklar hissettirecek ve onun yaşamı tanımasını sağlayacak temalar olan göç, köklere bağlılık, kendini yaşadığı yere ait hissetme ve kendi kendine yetebilme gibi yan temalara da yer verilmiştir. Eserde temalar açık ve net bir şekilde belirlenmiştir böylece değişik yorumların yanlış anlamaların önüne geçilmiştir. Aynı zamanda eserde yer alan

özellikle doğa ile ilgili izlekler çocuğun düş kurmasını ve algılarını kullanarak yaşantı kazanmasına olanak sağlayıcıdır.

Konu

Buzdolabındaki Köpek Antalya yakınlarındaki kendi içine kapanmış bir sahil köyünde yaşayan insanların bir gün köylerine misafir gelen köpek yavrusu ile değişen hayatlarını anlatmaktadır. Eserin ilk bölümünde yazar eserin kurgusunu belirgin çatışmalardan ziyade eserin kahramanlarını tanıtmaya yönelik olarak gerçekleştirmiştir. Bu durumun ise eserde merak ögesinin dengeli bir şekilde dağılmasının önüne geçip ve eseri sıkıcı hale getirme ihtimali vardır ancak yazar bu duruma çözümü kendine has akıcı, duru, yalın, eğlenceli aynı zamanda çocuğun düş gücünü devindirici üslubu sayesinde bulmuştur.

Eserin ilk çatışmaları Afacan köpeğin Sevgi Hanım tarafından Cem' e hediye edilmesi ile oluşturulmuştur. Afacan aslında Haski cinsi bir köpektir. Güzelliği ve sevimliliği ile kendini bütün köy halkına sevdirmiştir. Ancak Afacan büyüdükçe Antalya'nın iklimi onun yaşamını zorlaştırmıştır. Afacan bu duruma çözüm olarak köy yakınındaki kimsenin girmedığı Kayıplar Ormanı'na kaçarak bulmuştur. Afacan'ı aramaya başlayan Cem ve arkadaşı Zeynep ise aslında köylerinin geçmişini de barındıran ormanın sırrını Sırdede' den öğrenmişler ve Afacan' a kavuşmuşlardır. Afacan'ın bu iklim şartlarında yaşayamayacağına kanaat getiren Cem ve ailesi onu ait olduğu yere Moskova yakınlarında başka Haski köpeklerine de bakan bir aile teslim etmişlerdir. Eserde yazar serim ve çözüm bölümlerini oluşturmuş olduğu çatışmalarla anlamsal ve mantıksal bir tutarlılıkla bağlamayı başarmıştır.

Eserde rastlantısallık olabildiğince az tutulmuş;

“ Cem ve Zeynep kös kös evlerine döndüler. ‘Sırdede’nin sırlarına bir tane daha eklendi,’ diye düşündüler. Ama, bir gün hiç beklenmedik bir gelişme oldu. Serçe Kadın Cem’in kulağına, “ Ben Afacan’ın nerede olduğunu biliyorum,” diye fısıldayıverdi. “ (s.65-66) bölümü dışında kurguyu olumsuz etkileyecek öğelere yer verilmemiştir.

Kahramanlar

Hikayede yazar kahramanları tanıtırken karakteri doğrudan betimleme yolunu tercih etmiştir. Eserin başkahramanı Cem çocuk okurun kendi yaş grubunda günlük hayatta karşılaşabileceği, gerçeğe yakın bir karakter olarak oluşturulmuştur. Bu durum çocuğun onunla özdeşim kurmasına ve onun davranışlarını örnek almasına olanak sağlayıcıdır. Cem eserde yapmış olduğu davranışlarla iyiliği ve evrensel değerleri yücelten özelliklere sahiptir. Eserin diğer kahramanları Sırdede, Serçe Kadın, ve Nihal Hanım davranış ve konuşmalarıyla geliştirilmiş ve toplumda yer alan farklı insan tiplerini örnek davranışlarla temsil eden karakterler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu karakterlerden yalnızca Dalgın Bey yazarın diğer eserlerinde yer alan bazı kahramanlar gibi tembel ve üşengeç özelliklere sahiptir. Eserin sıradaşı karakterleri ise doğa sevgisi ile karşımıza çıkan Sırdede ve hayvan sevgisi ile öne çıkan Serçe Kadın'dır. Eserin kahraman topluluğunun genel özelliklerinden davranış ve düşünce yapısı olarak ayrılan Cem'in halası Sevi Hanım ise gezmeyi ve farklı kültürleri tanımayı çok seven tam bir dünya insanı olarak karşımıza çıkarılmıştır. Eserde hayvan kahraman olarak ise Afacan köpek yer almaktadır.

Eserde kahramanlar kurgu içerisinde geliştirilmiş ve geçirdikleri değişimler inandırıcı bir şekilde sunulmuştur. Cem'in öykünün başında acaba babası gibi köyde mi kalmalı yoksa halası gibi gezgin mi olmalı konusunda yaşadığı çatışmalar;

“ O da büyüyünce kendini bir köye değil, dünyaya ait hissedebilir miydi? Neden olmasın? diye atıldı Zeynep. Şu anda hissetmeye başladın bile. Afacan yüzünden neler keşfettim, diye düşündü Cem. Babamı, denizi, ormanı, aile tarihimizi, halamı, Rusya'yı, müzeleri, konserleri, metroyu, uçağa binmeyi... Saymakla bitmiyordu.” (s.92) metni ile nihayete erdirilmiştir.

İleti

Eserde modern şehir insanın uzmanlaşma adı altında tek yönlülüğü ve acizliği gösterilirken doğal insanın kendi kendine yetebilirliği yazınsal bir anlayışla, çocukta edebi estetik zevk oluşturacak şekilde sunulmuştur.

“Şehirdeki insanlar bizden çok farklıdır. Şehirde, herkesin iyi bildiği sadece bir konu vardır. Herkes her işi yapamaz. Bazı insanların beyinleri çok gelişmiştir. Bazılarının da kolları... Kimisi kafasıyla düşünürken, kimisi kollarıyla düşünür. ...” (s.29)

“Biz öyle değiliz, değil mi? Asla! Biz, yalnız kalsak bile hayatımızı sürdürebiliriz. ... Şehirlilerin bunları yapması için, manava, lokantaya, oduncuya ve balıkçıya ihtiyaçları vardır. Yalnız başına kaldıklarında birer hiçtirler.” (s.31)

Gene yazar kurgu içerisinde insanların birbirlerini düşünmelerini, birbirlerine yardımcı olmalarını, insani duyarlık oluşturacak şekilde okura hissettirmiştir.

“Müthiş bir hafızası vardı. Konuşmalarda geçen önemsiz ayrıntıları bile unutmazdı. Koca bir paketle gelir, Cem’ dikkatlice bakar; Hani geçen gelişimde, annesi hasta olduğu için derslere giremeyen bir çocuktan söz etmiştin, der; Bu küçük maskı Afrika’dan onu için getirdim. Berberi kabileleri bu maskım şifa verdiği inaniyorlar, diye açıklardı.” (s.36-37)

Yazar aynı zamanda bu eserinde sıkça açık iletilere yer vermiştir. Bu iletilerden bazıları yazarın eserlerinde ve çocuk edebiyatı eserlerinde sıkça rastlanılmayan veya yazarlarca tercih edilmeyen barış, savaşların engellenmesi, vatanseverlik ve ait olduğu memlekete bağlılık gibi iletilerdir.

“Savaş sonrası, yeni savaşları engellemek için, halkların yer değişikliği yapmasına karar verildi. Anadolu’daki Rumlar’ı Yunanistan’a, oradaki Türkler’i de buraya gönderdiler.” (s.71)

“ O bizim gibi yurdundan koparılmış bir canlı. Özlem içinde. Yurdunun soğuk havasını, karını, fırtınalarını arıyor. Biz buraya alıştık. Vatanımız olarak burasını benimsedik, ama onun buraya alışmasını bekleyemeyiz.” (s.80)

Üslup ve Dil

Hikaye de hakim bakış açısı ile olaylar anlatılmıştır. Böylece yazar hayal ve düşlerle bezeli sürekli Cem'in daldığı hayaller, rüyalar ve gerçek arasında gidip gelen kurgunun kontrolünü kaybetmeden, eserin inandırıcılığını zedelemekten bir sonuca bağlayabilmiştir. Aslında yazar masal dilini kullanarak eserinde oluşturduğu Cem, babası Dalgın Bey gibi hayal kurmayı seven ve Serçe Kadın, Sırdede gibi sanki bir masal kahramanı özelliklerine sahip karakterlere uygun anlatım biçimini seçmiştir. Böylece eserde kahramanların özelliklerine uygun sürükleyici, duraksamayan ve akıcı bir dil oluşturulmuş olmuştur. Bu anlatım tarzı yazarın diğer kitaplarına yansımış kendine has bir durumdur.

Eserin dilinin özellikle öne çıkan diğer yönü ise bol miktarda çocuk okurun hayal kurmasını destekleyici, onu hayal kurmaya, düşünmeye iten ve düş gücünü harekete geçiren metinlere yer verilmiştir.

“ Biri Amerika’da meşhur bir bilim insanıyken, diğerinin Çinli bir filozof, bir diğerinin ünlü bir futbolcu, öbürünün bir balıkçı, sonuncusunun ise bir müzisyen olduğunu düşlerdi. Hayalinde onları yönetir; aynı anda, her birinin hayattan aldığı farklı zevkleri tek tek hissedirdi.

Beste yaparken matematik problemleri çözer, aynı anda gol atıp, hayatın sırları üzerine konuşurken, iri bir balık yakalardı. “ (s.34-35)

Aynı zamanda hikayede Türkçe’nin söz varlığına yönelik etkili örneklerle de yer verilmiştir.

“ Bana mısın demez, bir başına koca tohum torbalarını sırtına vurup taşırdı.” (s.15)

“ Sırdede’nin eli hep onların üzerindeydi.” (s.17)

“ Bir gün bunu çıtlattığında, Cem oturduğu sandalyeden az kalsın yere düşecekti.” (s.64)

“ Sırdede, Her akşam el ayak çekildikten sonra gidip Afacan’ı besledim. “ (s.80)

Çevre

Eserde olaylar Antalya’da bir sahil köyünde geçmektedir. Yazar bu eserinde ikinci kez mekan olarak genel seçim tarzının dışına çıkmış gene bir köy ve Akdeniz bölgesini tercih etmiştir. Tercih edilen çevre kitabın farklı okuyucu kitlelerine de hitap edebilmesi yönünden olumludur. Aynı zamanda eserde farklı ülkelerden bahsedilmesi ve oraların yaşam koşullarının da öyküde yer alması çocuk okur için kitaba öğretici bir özellik katmış ve eseri tek düzelikten korumuştur.

Tercih edilen çevrenin bir diğer avantajı ise kurguyu destekleyici özellikte ve kurgu ile güçlü bir bağının olmasıdır. Eserin çözüm bölümünde yer alan çatışmalarda köy halkının Yunanistan’dan göç etmiş olması ve göç ettikleri yerin ise Yunanistan’a hem yakın hem de iklim olarak benziyor olması yazarın kurguyu destekleyen böyle fiziksel bir çevre seçiminin doğru olduğunu gösterir.

Eserin toplumsal çevresi ise bir Akdeniz köyüne uygun karakterdeki insanlarla oluşturularak kurguyu gerçekçi kılmıştır. Eserde yer alan karakterlerden Dalgın Bey’in denize düşkünlüğü, Sırdede’nin ve Serçe Kadın’ın doğaya karşı olan hassasiyet ve sevgileri hikayenin sosyal çevresinin kurguyu desteklemesini sağlamıştır.

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Yazar hikayede yazınsal ve eğitsel açıdan olumlu anlamda bir çok güzel örneklere yer vermiştir; bunların başında eserde Sırdede gibi bir karakter olmasına rağmen yazar özellikle Sırdede’nin Cem ile olan konuşmaların da ve Sırdede’nin köy halkı ile olan ilişkilerinde öğreticiliğe düşmeden, hikayeyi bir öğüt kitabına çevirmeden edebi ve estetik bir şekilde iletilerini vermeyi başarmıştır.

Aynı zamanda;

“ Israrı babasını sevindirdi. Yıllardır oğlunun denizle ilişki kurmasını istiyordu. Ama nedense Cem hep kaytarıyordu. Belki, köpeğin kaybolması sayesinde Cem’i

denize sokmayı başarabilirdi.” (s.60) gibi metinlerle baskıcı ve denetimci anlayıştan uzak çocuğun kendi isteği ve arzusuyla hareket etmesi gerektiğini çocuğun içinden gelerek kendi merakı ile girişimde bulunması gerektiğini yazar okura hissettirmiştir.

Eserde yaşamda karşılaşılan sorunların iletişimle çözülebileceği mesajı çocuk okura verilmiştir.

“ Köylüler Afacan’dan çok şikayetçiydi. Ama onu çok seviyorlardı. Bu köpek çok yaramaz, ne yapacağımızı şaşırdık, demekle yetiniyorlardı. Ne zaman minik köpektен söz edilse, kendilerini düşürdüğü komik durumlar akıllarına geliyor, mahcup mahcup gülümsüyorlardı.” (s.50)

Öykü de cinsel roller çağdaş yaşamın gereklerine uygun olarak kurgulanmıştır. Yazar Cem’in annesi Nihal Hanım karakteri üzerinden bu durumu gayet etkili bir şekilde yansıtmıştır.

“ Hep, En kısa zamanda yapacağım, derdi; ama keyfinin ne zaman geleceği hiç belli olmazdı. Eşi Nihal Hanım ondan ümidi kesmişti. Çareyi, her işini kendi başına yapmakta bulmuştu. Odunları keser, ağır yükleri taşır, bozuk eşyaları tamir ederdi.” (s.19)

Alaaddin’ in Geveze Su Boruları

Resimleyen: Behiç Ak

Kitap Türü: Öykü

Basım Yeri: İstanbul

Basım Yılı: 2018(25. Baskı)

Yayınevi: Günışığı Kitaplığı

Sayfa:76

Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Büyüklik

Eser 13x19,5 boyutlarında olup 2.,3.-4. Sınıf düzeyinde çocuklara hitap etmektedir. Hacim ve ağırlık yönünden de önerilen yaş seviyesine uygundur. Çocuğun kitabı taşıması ve saklaması ve kendisine bir kitaplık oluşturabilmesi açısından uygun boyutlara sahiptir

Kağıt

Kitap beyaz mat kuşe kağıda basılmıştır. Kağıt kalitesi göz sağlığı için uygun düzeydedir ve mattır. Bu ise çocuğun gözünü yormayacak çocuğun okuma isteğini artıracak önemli bir faktördür. Yırtılmaya ve yıpranmaya dayanıklı bir kağıdın kullanılmış olması eserin ömrünü uzatacak çocuğun eseri saklamasını ve kendisine ait bir kütüphane oluşturmasına kolaylık sağlayacak diğer önemli bir avantajdır.

Sayfa Düzeni

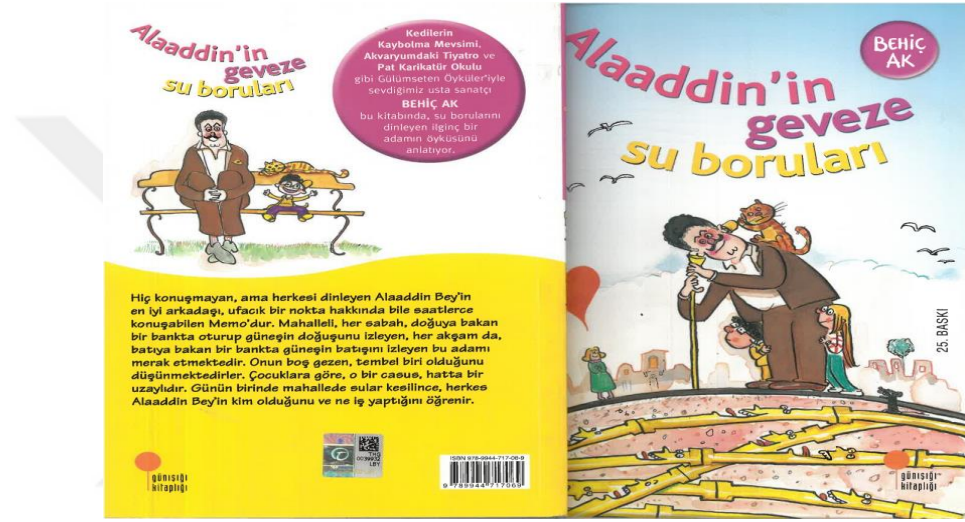
Eserin sayfa düzeni açısından yazı resim dengesi iyi kurulmuştur. Eserde aynı sayfada yazı ve resimler buluşturulmuş birçok sayfada resimler sayfanın yarısını kaplayacak şekilde konumlandırılmıştır. Eserin hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda bu durum çocuk okuyucunun sıkılmadan okumaya devam edebilmesi ve yazıdaki olayları resimlerden hareketle zihninde hızlı bir şekilde canlandırabilmesi açısından önemli görülmüştür. Aynı şekilde bu yaş grubundaki okuyucunun yazılı metinden kopmadan görsel metine hızlı bir şekilde geçerek yazı ve resim arasındaki ilişkiyi daha etkili kurmasını sağlayacaktır. Bu yaş grubu gelişim dönemi gereği henüz soyut işlemlere geçmediği için olayları birbirinden koparmadan hatırlayabilmesi ve zihninde tutabilmesi ve eserin genel kurgusunu kavrayarak verilen mesajı alabilmesi açısından resim ve yazının aynı sayfada buluşturulması doğru olmuştur.

Harfler

Eser 12 punto büyüklüğünde harflerle yazılmıştır. Bu punto büyüklüğü eserin hitap ettiği kitle olan 2.-3. Ve 4. Sınıf öğrencileri için uygundur.

Kapak (Cilt)

Şekil 61 de Alaaddin' in Geveze Su Boruları adlı eserin kapağı görülmektedir. Kitapta iplik dikiş ciltleme yöntemi ve ince karton kapak tercih edilmiştir.

Şekil 61 Ak, Alaaddin' in Geveze Su Boruları

(Ak,2018)

Eserde tercih edilen ciltleme yöntemi eserin dayanıklılığını artırarak okuyucunun kendine ait bir kitaplık oluşturmasında kolaylık sağlayıcı bir etken olacaktır.

Eserin kapağını görsel ve tasarım açıdan incelediğimizde; öncelikle ön kapakta yazarın adı, eserin adı, yayınevi ve baskı sayısı görülmektedir. Ön kapakta eserin adı ve içeriği ile uygun, eserin hitap ettiği yaş grubunun ilgisini çekecek bol renkli bir görsel kullanılmıştır Eserin arka kapağında ise yazarın adı, eserin adı, yayınevi adı ve barkod yer almaktadır. Gene yazar ve eserleri hakkında oluşturulmuş bir bilgi kutucuğu ve eser içeriği ilgili bir metnin yer alması okuyucunun ilgisini esere bir derece daha çekecektir.

Eserin iç kapağında ise kitabın künyesine ait bilgiler yer almaktadır ancak yazarın diğer çocuk kitaplarında da olduğu gibi eserin hitap ettiği yaş grubu dış veya iç kapakta yer almamaktadır. Eserin hitap ettiği yaş grubu yayınevinin internet sitesinde kitaba dair verilen bilgiler içerisinde temin edilebilmektedir.

Resimler

Şekil 62 de eserin kahramanı Alaaddin Bey ve diğer kahramanı Memo' nun iskelede beraber oturdukları bölüm resmedilmiştir.

Şekil 62 Ak, Alaaddin'in Geveze Su Boruları

(Ak,2018:14)

Şekil 62 görsel metnin dilsel metni desteklemesi ve çocuk okurun zihninde olayı canlandırabilmesi açısından olumlu katkı sağlamıştır. Ayrıca Şekil 62 renklendirilmesi ve çizimi ile çocuğun görsel algısını harekete geçirici özelliklere sahiptir.

Şekil 63 de mahalle çocuklarının görevlendirmesiyle Alaaddin Bey'in kim olduğunu öğrenmeye çalışan Memo ve Alaaddin Bey görselleştirilmiştir.

Şekil 63 Ak, Alaaddin'in Geveze Su Boruları

(Ak,2018:25)

Şekil 63 de çocuğun kahramanlarla özdeşim kurmasını, kendisini yaşanan olaya dahil etmesini, çocuğun hayal kurarak öyküler oluşturmaya olanak sağlayıcı bir sahneyi yansıtmaya dolayısı ile önem arz etmektedir.

Şekil 64 de Alaaddin Bey'in duyduğu ses sonucu gülümseyerek bayılması resmedilmiştir.

Şekil 64 Ak, Alaaddin'in Geveze Su Boruları

(Ak,2018:67)

Şekil 64 de bir sonraki sayfada yer alan resmin gölgesinde kalması ve kurguda yansıttığı sahnenin bir sonraki resimde daha detaylı anlatılmasından dolayı çocuğun dikkatini esere çekmek ve kitapla iletişimini artırmak açısından zayıf kalmıştır. Resim renklendirilmesi yönüyle olumlu özelliklere sahipken çizim yönünden çocukta bir estetik algı uyandırmada zayıf kalmıştır diyebiliriz.

İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Tema

Eseri incelediğimizde kurgu ve izlek arasında güçlü bir ilişki kurulduğu gözlemlenmiştir. Eserde tema olarak kişinin toplumla olan ilişkisi, kişilerarası ilişkiler ve mahalle yaşantısı ön plana çıkmaktadır. Gene yan tema olarak yardımlaşma teması öne çıkmaktadır. Eserde Alaaddin Bey'in yaşantıları üzerinden çocuk okura temalar

aktarılmıştır. Tema olarak yazarın diğer eserlerinde de olduğu gibi evrensel temalar ön plana çıkmıştır.

Konu

Eserin kurgusu kişi- toplum çatışması ve kişinin kendisiyle olan çatışmaları üzerinden işlenmiştir. Eser genel olarak Alaaddin Bey'in ön planda olduğu olay silsileleri ile başlamış ve devam etmiştir. Alaaddin Bey mahallenin eskileri tarafından iyi tanınan, çocukları ve yeni taşınanlarca ise merak edilen birisidir. Mahallede herkesin Alaaddin Bey hakkında bir fikri vardır ancak Alaaddin Bey'in herkesçe iyi tanınması mahallenin sularının kesilmesi ve Alaaddin Bey'den uzmanlık alanı olan bu konu hakkında yardım istenmesi ile olur. Eserin bu bölümünden itibaren yazar eserde kurgu- tema ve ileti hakkında güçlü bir ilişki kurarak çatışmalarda merak ögesini doğru bir şekilde kullanmıştır. Yazar eserde olay kurgusunun akışını olumsuz etkileyecek detaylara girmeden sonuca gitmeyi başarmıştır. Eserin sonunda mahallenin su problemini uzmanlığı sayesinde birkaç saatte çözen Alaaddin Bey, Utangaç Semiha Hanımla evlenmiştir. Yazar bu sonla eserini mantıksal olarak tutarlı bir sonra kurgulamayı başarmıştır.

Kahramanlar

Eserin kahramanı Alaaddin Bey aslında bir efsane olan ancak mahallede eskiler dışında kimsenin bilmediği ve özellikle çocuklar tarafından çok merak edilen bir kişidir. Yazar eserin özellikle ilk bölümlerinde kahraman tanıtımını doğrudan betimleyerek gerçekleştirmiştir. Kahramanımız bir yetişkin olması sebebiyle çocuk okurun özdeşim kurması açısından bir dezavantaj gibi dursa da yazar yan kahraman Memo'yu ve mahalle çocuklarını eserin kurgusunun içine etkili bir şekilde dahil ederek okurun dikkatini kitaba çekmeyi başarmıştır. Yazar özellikle Alaadin Bey'i konuşma ve davranışlarıyla devingen ve tutarlı kılmayı başarmıştır. Eserde yer alan diğer kahramanlardan Viktor Bey ise yazarın iletisini desteklemesi açısından olumlu bir katkı sağlarken Utangaç Semiha Hanım karakterini ise yazar kurgunun yapılandırılması ve konu akışının bir mantık çerçevesinde devam etmesini sağlamak açısından etkili bir şekilde kullanmıştır.

İleti

Eserde en çok ön plana çıkan ileti toplum yaşamının kuralları ve bu kurallara uyulması ve uyulmamasının sonuçları olurken özellikle bu kurallardan toplumda gizliliğin korunmasının faydaları, insanların sırlarının saklanması ve açıklanması halinde nelerin olabileceği olmuştur.

Yazar bu iletisi ile insana ait duyarlılığı ön plana çıkarmıştır.

Yazar eserde;

“ Korkuyorum” dedi Yasemin. “ Zaten küresel ısınma var. Bu yüzden susuzluk tehlikesiyle karşı karşıyayız. Bir de uzaylılar suyumuzu çalarsa, yandık!” (s.31)gibi doğrudan iletilere de yer vermiştir. Yazar böylece doğaya ve doğanın korunmasına yönelik iletileriyle evrensel değerleri çocuğa hissettirmeye çalışmıştır.

Üslup ve Dil

Yazar esere Alaaddin Bey'i tanıtarak başlamıştır. Eserde Alaaddin Bey'in tanıtımı önce betimleme yoluyla yapılırken ardından çatışmalar yoluyla olaylar oluşturulmuş ve eserin serim bölümü tamamlanmış. Eserin düğüm bölümünde olaylar aracılığı ile yazar akıcılığı etkili bir şekilde sağlamıştır. Akıcılığı engelleyen birkaç devrik cümle dışında herhangi bir olumsuz durum görülmemiştir.

“Gölgesinin uzayıp ksalmasına bakarak, Alaaddin Bey'in, Güneş'teki akrabalarıyla mesajlaştığından emin oldular. Hatta, Güneş'tekilerin de onu özlediğini, ama üşümekten korktukları için Dünya'ya gelmeye bir türlü cesaret edemediklerini düşündüler.” (s.20) gibi metinsel parçalarla yazar çocuğun hayal gücünü destekleyen yazar aynı zamanda yazım ve noktalama kurallarının da çocuk okur tarafından doğru şekilde duyumsanmasını sağlamıştır.

Çevre

Eserde çevre olarak bir mahalle ortamı tasvir edilmiştir. Tasvir edilen mahalle ortamı hem fiziksel hem toplumsal yapısıyla çocuğun sevgi, anlayış, hoşgörü gibi kavramlarla tanışabileceği ve çocuğun kendisi ve toplumla barışık bir kişilik geliştirmesine yardımcı olacak özelliklere sahip olmasının yanında çok da ütöpik olmayan çocuğa gerçekliği de hissettiren bir yapıya sahiptir. Eserin içinde Alaaadin Bey'in toplumla yaşamış olduğu çatışmalar-bazı mahallelilerin konuşmasını isterken bazılarının ise onu duymamak için kulaklarını tıkaması gibi- öykünün bu yönünü desteklemektedir.

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Eserde genel olarak eğitsel ilkeler uygun bir dil ve anlatımın yanında seçilen tema ve kurgu da çocuğun seviyesine uygun öğüt vermekten uzak bir yapıya sahiptir. Eserin son bölümünde Utangaç Semiha Hanım ve Zeynep Hanım arasında yaşanan olay ve diyalogda kadının geleneksel toplumda yüklenen anlamıyla ifade edilmesi ise eserde yer almış eğitsel ilke açısından hatalı sahnelerden birisidir.

Geçmişe Tırmanan Merdiven

Resimleyen: Behiç Ak

Kitap Türü: Öykü

Basım Yeri: İstanbul

Basım Yılı: 2018(17. Baskı)

Yayınevi: Günışığı Kitaplığı

Sayfa:92

Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Büyüklik

2.,3.-4. Sınıf seviyesinde bir öykü olan eser 13x19,5 boyutlarında olup hacim ve ağırlık yönünden de önerilen yaş seviyesine uygundur. Çocuğun kitabı taşıması ve saklaması ve kendisine bir kitaplık oluşturabilmesi açısından uygun boyutlara sahiptir.

Kağıt

Eserin kağıt kalitesi hitap ettiği sınıf düzeyindeki çocuklara uygundur. Eserde beyaz mat kuşe kağıt kullanılmıştır. Kağıt, resimlerin ve yazıların niteliğini uygun bir biçimde yansıtabilmektedir. Kağıdın resimlerin özgünlüğünü yansıtacak kalitede olması çocuğun yazı ve resim arasındaki ilişkiyi daha iyi kurup anlamlandırmasını sağlayacaktır. Kitabın kağıt kalitesi yırtılmaya ve kırılmaya dayanıklı bir durumdadır.

Sayfa Düzeni

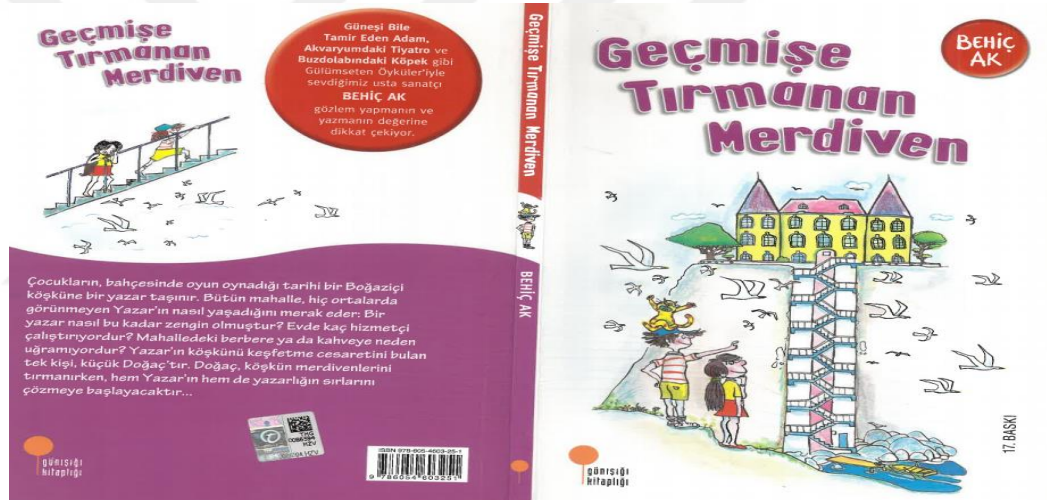
Eserin sayfaları incelendiğinde sayfa kenarlarının düzgün kesildiği, sayfaların her iki yana rahatlıkla açılıp kapanabildiği görülmüştür. Eserin sayfa düzeninin bir diğer olumlu yönü satırlar arası boşlukların normalden fazla olmasıdır. Eserde bu artıların yanında sayfa kenarlarındaki boşlukların bazı bölümlerde normal bazı bölümlerde ise az olması okuyucunun not almasına imkan tanımayan olumsuz bir özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserin sayfa düzeni çocuk okuyucu üzerinde estetik bir zevk uyandıracak şekilde tasarlanmıştır. Bunu görsel metin ve dilsel metin arasındaki ilişkilerin birbirini tamamlayacak bir şekilde anlamlı bütün oluşturmasından çıkarabiliriz. Eserin belli bölümlerinin farklı renklerde yazılması okuyucunun dikkatini çekmesi ve ilgisinin uzun süre kitapta kalabilmesi açısından önemli bir faktör olarak görülmüştür.

Harfler

Eser 12 punto büyüklüğünde harflerle basılmıştır. Bu punto büyüklüğü eserin hitap ettiği kitle olan 2.- 3. Ve 4. Sınıf öğrencileri için normal ve uygun sayılabilir bir punto büyüklüğüdür. Eserin bölüm başlıklarının farklı renklerdeki harflerle basılması ve eserde belli bölümlerin farklı renkte basılması ilgi çekiciliğin artması açısından olumlu bir uyarıcı olmuştur.

Kapak (Cilt)

Şekil 65 de Geçmişe Tırmanan Merdiven isimli eserin kapağı görülmektedir.

Şekil 65 Ak, Geçmişe Tırmanan Merdiven Kapak

(Ak,2018)

Eserin kapağını incelediğimizde eserde ince karton kapak ve iplik dikiş ciltleme yönteminin tercih edildiğini görüyoruz. Eserde tercih edilen ciltleme yöntemi eserin dayanıklılığını artırıcı bir etki yapmıştır. Eserin kapak resmi çocuğun hayal dünyasını geliştirici, çocuğun ilgisini esere odaklayıcı ve kitabı merakla okumasını sağlayıcı bir özelliğe sahiptir. Gene eserin arka kapağında eserin içeriği hakkında bilgi verici bir metin ve eser içeriği ile bağdaşık ilgi çekici bir resmin yer alması bir eserin çocuk kitabı için gerekli şartları sağlaması açısından önemli bir görev yapmıştır.

Resimler

Şekil 66 da Sultan ve babası görselleştirilmiştir.

Şekil 66 Ak, Geçmişe Tırmanan Merdiven

(Ak,2018:29)

Şekil 66 yazınsal metinde yer alan çocuğun hayal dünyasını geliştirici ve ufkunu açıcı bir konuya sahip ve dilsel açıdan çocukta okuma yazma isteği uyandıracak bir dilin kullanıldığı bölümün tasvir edildiği resimde Sultan'ın mucit babası ile olan ilişkisi çocuğun zihninde çok renkli bir şekilde canlanmasını sağlayacak şekilde ortaya konulmuştur.

Şekil 67 de karaya oturarak yan devrilmiş şilepin kaptan köşkünde yazar Seyfeddin Sarıgöle’e masal yazan Doğaç ve kedisi Pısıruk tasvir edilmiştir.

Şekil 67 Ak, Geçmişe Tırmanan Merdiven

(Ak,2018:45)

Şekil 67 metinde en ince detaylarıyla ve ilkokul seviyesinde olan okurun hafızasında kolay kolay canlandırılması mümkün olmayan bir betimlemenin okurun zihninde canlandırılması açısından önem arz eden resim metnin anlamını tamamlaması açısından doğru bir seçim olmuştur. Ancak resmin çizim ve renklendirilme yönünden olan zayıflıkları bu işlevini yerine getirmesine engel teşkil etmektedir.

Şekil 68 de Doğaç'ın, yazar Seyfettin Sarıgöl'e yazmış olduğu masalı yazarın posta kutusuna atması görselleştirilmiş.

Şekil 68 Ak, Geçmişe Tırmanan Merdiven

(Ak,2018:60)

Şekil 68 de renklendirilmesi ve çizimi ile çocuğun hayal dünyasını destekleyici etkisinin yanında estetik bir hazda kazanmasına yardımcı olan bir etkiye sahiptir.

Şekil 69 da esere adını da veren, denizden köşke çıkan ve bahçede yer alan kuyuyu ortadan ikiye bölerek bir yarısının yıkılmasına sebep olan merdivende kuyunun kalan yarısını inceleyen Doğaç resmedilmiştir.

Şekil 69 Ak, Geçmişe Tırmanan Merdiven

(Ak,2018:82)

Şekil 69 da yazarın eserin çözüm bölümünün kurgusunu üzerine kurduğu, çocuğun heyecanla okuduğu yazınsal metini tam manasıyla resmeden ve çocuğun merakını, ilgisini kitaba çeken aynı zaman çocuğun kendi kavramlarıyla yeni bir hikaye yazabilmesini destekleyen çocuğu esere ortak eden bir resim olmuştur.

İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Tema

Yazar eserinde kullandığı temaları kitabın başından sonuna kadar açık ve net bir şekilde ortaya koymuştur. Yazarın bu kitaptaki ana temalarını şu şekilde sıralayabiliriz; yazmak, yazarlık, okuma vd. Yazar bu eserinde çocuk edebiyatı kitaplarında sık rastlanılmayan izleklere yer vermiştir. Yazar eserinde özgün temalara yer vererek çocuk okurun insana özgü farklı durumları da tanımasına fırsat tanımıştır. Yazarın bu tutumu çocuk okurun okumaya – yazmaya ve yazarlığa olan ilgisinin artması açısından takdir

edilesidir. Eserin diğer izlekleri olarak yazarın neredeyse bütün kitaplarında rastlanılan birey toplum ilişkisi, hayvan sevgisi ve doğa sayılabilir.

Konu

Eser temanın üzerine kurulduğu olayla yani yazar Seyfettin Sarıgöl'ün Boğaziçi'ndeki köşkü satın alması ile başlıyor. Köşkü satın alan yazarın kişiliği, yaşantısı ve kim olduğu bütün mahalle halkı tarafından merak konusu olduğu gibi mahalle yaşantısını etkiliyor. Okulda yazarla tanışma ödüllü kompozisyon yarışması düzenleyen Dilek Öğretmen'in seçtiği kompozisyon konusu sonucunda herhangi bir şey yazamayan ve üzülen Doğaç ve yarışmanın kazananı Sultan arkadaş oluyorlar. Bu arkadaşlığın ardından yazarla tanışan Sultan'a imrenen ve yazarla tanışma fırsatı elinden alındığını düşünen Doğaç yazarla tanışmak için bir yol olarak yazara masal yazmayı ve göndermeyi deniyor. Birinci denemesinde başarısız olan Doğaç ardından denizden köşke tırmanan merdiven yoluyla yazara ulaşmaya çalışsa da bundan vazgeçip ikinci ve son kez bir hikaye yazarak yazarla tanışmayı deniyor ve başarıyor. Yazarla dost ve arkadaş olan Doğaç yıllar sonra çok ünlü bir yazar olurken Sultan ise bir fizik öğretmeni oluyor. Ancak yıllarca merak etmesine rağmen Doğaç'ın ikinci yazdığı hikayeyi bir türlü öğrenemeyen Sultan, Doğaç'ın son çıkan kitabında yer verdiği "Geçmişe Tırmanan Merdiven" isimli öykü ile gerçekleri tüm mahalle halkı ile beraber öğreniyor. Yazar eserinde güçlü bir tema-kurgu bağlantısı oluşturmayı başarmış ve çatışmaları eserin geneline yayarak merak ögesini daima canlı tutmuştur.

Kahramanlar

Eserin başkahramanları Doğaç ve Sultan bir mahallede yaşayan çocuklardır. Bu yönleriyle okuyucunun eserle bağ kurmasını kolaylaştırıyorlar. Eserin diğer kahramanlarından yazar Seyfettin Sarıgöl ise tema-kurgu-ileti arasındaki bağın kurulması açısından önemlidir. Eserde yer alan diğer insan karakterler ise okurun daima çevresinde görebileceği insan profilleri olmaları yönünden çocuğun gerçeklik ve hikaye arasında bağ kurmasını kolaylaştırıcı etkiye sahipler. Gene yazarın birçok eserinde rastlanıldığı üzere hayvan kahramana da yer verilmiştir. Kedi Pısırik yazarın eserlerinin çoğunda yer alan hayvan sevgisi temasının vücut bulmuş halidir diyebiliriz.

İleti

Eserde ileti ve izlekler birbirine çok yakın olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazar eserinde genel olarak okumayı, yazmayı ve yazarlığı hem doğrudan vurgularken hem de eserin kurgusu içerisine de yerleştirmiştir. Ancak yazarın eserin içerisine yerleştirdiği diğer iletiler verdikleri mesaj açısından en az ana iletiler kadar önemlidir. Örneğin :

“ Biz sadece futbolcular zengin olur sanırdık. Demek, yazarlar da zengin olabiliyormuş, diye düşündüler” (s.15) şeklinde cümleleriyle popüler kültüre yönelik eleştirisini dile getiren yazar; “Bu benim hiç hoşuma gitmedi. Çünkü ben o notu hak etmedim. Oysa benim de yazabileceğim bir konu verseydi, belki ben de güzel bir hikaye yazabilirdim.” (s.40) şeklinde cümleleriyle de insanın emeği ile kazanması, hak ettiğini istemesi ve hak etmediğini kabul etmemesi gerektiği tarzında iletilere de yer vermiştir.

Yazar, bu çocuğun anlam evrenine olumlu katkı sağlayan iletilerinin yanında “ İnsanlar doğar, büyür, evlenir ve ayrılırlar. Bu doğal bir süreçtir, demişlerdi. “ (s.26) tarzında bir metne de - iyi bir kasıtle, izahını eser içerisine sindirerek kullanmış olsa da - iki kez tekrar ederek eserinde yer vermesi çocuk okurun dimağında olumsuz duygu ve düşüncelere yer açacak iletilere de yer vermiştir.

Üslup ve Dil

Eserde yazarın kendine has bir şekilde geliştirmiş olduğu açık, yalın ve akıcı bir üslup hakimdir. Eserde yer alan yalınlık yazarın Türkçe'nin söz varlığını kullanmasına ve onu çocuğun dil seviyesini geliştirmek için kullanmasına engel olmamıştır. Yazar eserinde deyimlere yer vermiştir. Eserde okurun seviyesine uygun kısa ve duru cümlelerle akıcılık sağlanmıştır.

“ Kısa sürede hummalı bir çalışma başladı. Zararlı otlar temizlendi, ağaçlar budandı. Çimler için yeni bir sulama sistemi kuruldu. Binanın çatısındaki kiremitler değiştirildi. Kapılar, pencereler onarıldı. Duvarlar boyandı. Sarmaşık kökünden kesildi.” (s.11)

Çevre

Eserde olaylar çoğunlukla Boğaziçi'nde bir mahallede ve köşk çevresinde geçmektedir. Yazar birçok eserinde olduğu samimi bir kent mahallesi yaşantısı oluşturmuştur. Ancak bu durum kanaatimizce yazarın zamanla sadece belli bir okur profiline hitap eder gelmesine sebep olmuştur. Çünkü yazarın eserlerinde sunmuş olduğu hep aynı fiziksel ve sosyal-kültürel çevre ülkenin ve toplumun hakikatinden uzaklaşarak sanki bir fildişi kulede kendi için de yaşayan insanların dünyasını yansıtıyormuş veya yazar kendi düşüncesini dayatıyormuş veya yazarın ütopyasıymış imajı vermektedir.

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Eserde çocuğun girişimci ve araştırmacı yönü desteklenirken eserin çözüm bölümünde çocuğun düş gücünü harekete geçirecek açık yapıt özelliğine kayan metinlere yer verilmiştir. Eserde yazar özellikle Sultan ve Doğaç arasında;

“ Sultan onun güzel bir hikaye yazabileceğine inanmayan gözlerle Doğaç’a baktı. Kibirli bir tavırla, Annen bir gün temizliğe gittiğinde, ona takılırsan, Yazar’la tanışabilirsin, dedi.” (s.41) şeklinde yaşanan çatışmaları doğru yöneterek sorunların çözümünde iletişimin önemini ortaya koymuştur.

Güneşi Bile Tamir Eden Adam

Resimleyen: Behiç Ak

Kitap Türü: Öykü

Basım Yeri: İstanbul

Basım Yılı: 2018(50. Baskı)

Yayınevi: Günışığı Kitaplığı

Sayfa:68

Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Büyükük

13x19,5 boyutlarındaki kitap 2.,3.-4. Sınıf düzeylerine hitap etmektedir. Eserin boyutları hitap ettiğı yaş grubuna uygun ve çocuk tarafından kolay taşınabilir düzeydedir.

Kağıt

Eserde beyaz mat kuşe kağıt kullanılmıştır. Eserin hitap ettiğı sınıf düzeyindeki çocuklar için uygun olan kalitededir. Kağıt resimlerin ve yazıların niteliğini uygun bir biçimde yansıtabilmektedir. Kitabın kağıt kalitesi yırtılmaya ve kırışmaya dayanıklı bir durumdadır.

Sayfa Düzeni

Eserde satırların tek sütun halinde dizilmiş olması bir artıdır. Eserin sayfa kenarları düzgün bir şekilde kesilmiş ve sayfalar her iki yana da kolayca açılıp kapanabilecek şekilde düzenlenmiştir. Bu durum çocuğun dikkatinin dağılmasını

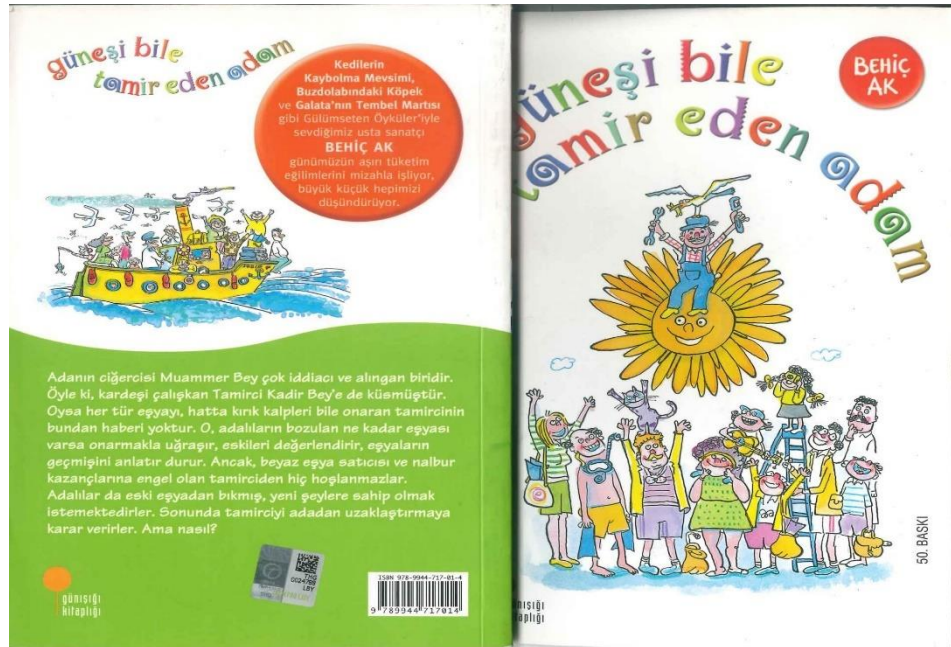
engellediği gibi okuyucunun anlatılmak istenen olayı net anlamasına yardımcı olmaktadır. Eserde resimler ve yazılar belirgin hatlarla ayrılmış olması sayfa düzeni açısından yazı ve resmin karışmasını engelleyerek gereksiz bir yoğunluğa engel olmuş, hitap ettiği yaş grubundaki okuyucunun dikkatini vermesini kolaylaştırıcı bir etki sağlamıştır.

Harfler

Kitabımız 12 punto büyüklüğünde harflerle basılmıştır. Bu punto büyüklüğü eserin hitap ettiği kitle olan 2.- 3. Ve 4. Sınıf öğrencileri için Oğuzkan(2010)' a göre yeterli iken Yardımcı ve Tuncer (2002)'nin tavsiye ettiği punto büyüklüğü için yetersiz kalmaktadır. Eserin belli bölümlerin renkli harflerle ve italik olarak basılması esere farklılık katarak ilgi çekiciliğini artırmıştır.

Kapak (Cilt)

Şekil 70 de Güneşi Bile Tamir Eden Adam isimli eserin kapağı görülmektedir.

Şekil 70 Ak, Güneşi Bile Tamir Eden Adam Kapak

(Ak,2018)

Eserin kapağı ince karton kapak olarak tasarlanmıştır. Eserin cildi dağılma ve kopma olmayacak şekilde hazırlanmıştır.

Eserin ön kapağında eserin içeriği ile uygun çocuğa estetik zevk kazandıracak, çocuğun okuma isteğini artıracak ve çocuğun hayal kurmasını sağlayacak bir resim yer almaktadır. Gene kitabın ön kapağında kitabın adı, yazarın adı, yayınevi adı ve baskı sayısı yer almaktadır. Arka kapakta ise yazarın adı, kitabın adı, yayınevinin adlarının yanı sıra eserin içeriği ile ilgili ilgi çekici bir metin yer almaktadır. Gene arka kapakta eserin barkodu bulunmaktadır. Kitabın sırt kısmında ise yazarın ve eserin adı bulunmaktadır. Eserin kapak tasarımı bir çocuk edebiyatı eserinin taşıması gereken özelliklere sahiptir.

Resimler

Şekil 71 de Tamirci Kadir Bey ve Kedi Mestan görselleştirilmiştir.

Şekil 71 Ak, Güneşi Bile Tamir Eden Adam

(Ak,2018:13)

Şekil 71 Tamirci Kadir Bey'in anlatıldığı bir bölüme konulmuş olan bu resim Kadir Bey'in fiziksel, psikolojik durumunu ve kişiliğini yansıtmaları açısından metne

görsel bir yorum katarak onu tamamlamış ve çocuğun kahramanı hayalinde canlandırmasına önemli derecede katkı sağlamıştır. Şekil 71 de Kadir Bey yazınsal metinde anlatılmaya çalışan kahramanı en güzel şekilde yansıtmıştır.

Şekil 72 Kadir Bey'in maharetlerinin anlatıldığı bir yazınsal metin içerisine yerleştirilmiştir.

Şekil 72 Ak, Güneşi Bile Tamir Eden Adam

(Ak,2018:26)

Şekil 72 de Kadir Bey mahallede ne kadar eski, antika, bozulmuş ve çöpe atılmaya yüz tutmuş eşya varsa onları tamir edip kullanılır hale getirmektedir. Resim metnin iletisini aktarması açısından doğru çizilmişken sarı rengin yoğun bir şekilde ve bütün eşyaları kapsayacak şekilde kullanılması ilkokul seviyesindeki okurun dikkatinin çekilmesi açısından kısır kalmıştır.

Şekil 73 de Kadir Bey'in anlattıklarından ve bakış açısından etkilenen mahalle çocuklarının her evdeki eski eşyalara bir özgeçmiş yazma merakı ile inceledikleri koltuk gösterilmiştir.

Şekil 73 Ak, Güneşi Bile Tamir Eden Adam

(Ak,2018:29)

Şekil 73 yazınsal metinde aktarılmaya çalışılan iletinin ve çocuğa düş kurduracak olayın desteklenmesi ve çocuğun hayal gücünü kullanarak yeni hikayeler oluşturmasını destekleyici özelliktedir.

Şekil 74 de Kadir Bey'in adalılar tarafından tatile gönderilmesi çizilmiştir.

Şekil 74 Ak, Güneşi Bile Tamir Eden Adam

(Ak,2018:42)

Şekil 74 çocukta resim yapma isteği uyandırması ve estetik haz vermesi açısından önemlidir.

İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Tema

Güneşi Bile Tamir Eden Adam'da ana tema toplum, toplum hayatı, toplum birey ilişkisi ve kişilerarası ilişkiler olarak öne çıkmaktadır. Yazar günümüzün tüketim toplumuna bir eleştiri getirirken el emeğine ve geçmişte yapılan ürünlerin ve ilişkilerin sağlamlığına dikkat çekmiştir. Eserde fark edilen diğer temalar ise doğa ve doğal olanın güzelliği, barış ve dostluk olarak gözlemlenmiştir. Yazar eserinde insana ve insan yaşamına ait durumları çocuğa hissettirmekte başarılı olurken ilköğretim çağındaki bir çocuğun seçilen temalar hakkında soyutlama yapması bir derece zor görülmüştür.

Konu

Yazar eserinde kurguyu Tamirci Kadir Bey ve çevresinde gelişen olaylar üzerine kurmuştur. Tamirci Kadir Bey bir adanın en sevilen insanlarından ada halkının eskilerini, çöpe atılmayı bekleyen nesi varsa tamir eden dünya tatlısı bir insandır. Abisi Ciğerci Muammer Bey ise Kadir Bey'in tersi bir kişiliğe sahip inatçı, iddiacı, kırılgan ve huysuz birisidir.

Eserin ilk çatışması olarak Tamirci Kadir Bey ve abisi Ciğerci Muammer Bey arasındaki küslük kullanılmıştır. Yazar burada kişi-kişi çatışması üzerinden olayları kurgulamıştır. Ardından Kadir Bey'in bu aşırı tutumlu, biriktirici ve asla hiçbir şeyi çöpe atmayan tüketime ve yeni eşyaya karşı tutumundan artarak rahatsız olan ada esnafı ve ada halkı üzerinden yazar bir toplum – kişi çatışması oluşturmuş böylece kuşak ve geleneksel – modern çatışmasını göz önüne getirmiştir. Kadir Bey'in bu tutumundan sıkılan ada halkı çözümü onu tatile yollamakta bulmuştur. Kadir Bey'in gidişi ile bütün eşyalarını değiştirip yenisini almaya kalkan ada halkı bu kez modern çağda üretilen ürünlerin kalitesiz, hızlı eskiyen bozulan ve tüketime davetiye çıkaran aynı zamanda pahalı olmaları gibi bir acı gerçeğe karşılaşmışlardır. Bu kararlarından vazgeçen ada halkı biriktirmiş oldukları paralarla Kadir Bey'i tatile gönderdikleri tatil beldesine kendileri de gitmişlerdir. Asıl maksadı ve kıymeti anlaşılan Kadir Bey'i kardeşi Muammer Bey'de anlayarak Kadir Bey'in hiçbir zaman haberi olmadığı küslüğe son vermiştir. Yazar çatışmalarında rastlantısallığın önüne geçerek inandırıcı bir kurgu ile tema ve ileti arasında güçlü bir bağ kurmuştur.

Kahramanlar

Eserin kahramanı Kadir Bey bir yetişkindir ancak yazar onu tanıtırken yapmış olduğu betimlemeleri ve karaktere yerleştirmiş olduğu davranış ve tutumlarıyla onu çocuk okurun seveceği ve merak edeceği bir duruma getirmiştir. Eserin diğer kahramanları da en az Kadir Bey kadar eserin kurgusunda pay sahibi yapılmıştır. Yazar diğer kahramanlar olan Ciğerci Muammer Bey, Çokbilmiş Melisa, Kedi Mestan, Mobilyacı Süha Bey vd. ni eserin tamamında etkin bir şekilde kullanmıştır.

İleti

Eserin iletilerini örnekler üzerinden ve yazarın dilinden iki başlık altında toplayabiliriz;

“ İnsan ilişkileri de öyle değil mi? Öfke, hırs, kıskançlık, çekememezlik, açgözlülük gibi duygular işin içine karışınca insan ilişkileri bozulur ister istemez... Tıpkı çamaşır makineleri gibi, arada insan ilişkilerini de tamir etmek gerekir. ... ” (s.14) yazar bu cümleleri ile insana yönelik duyarlık oluştururken çocuğun insanı tanımmasına yardımcı olmaktadır.

“ Modern hayat budur işte, diye atıldı Mobilyacı Süha Bey, aldığı bir şeyi yıllarca kullanmak yerine, iki üç yılda bir yenilemek. Eşyanızı yenileyin ki, kendinizi de yenilenmiş gibi hissedin.” (s.50)

“ Hikayesi olmayan hiçbir şeyin hafızası da olmaz! diye bağırdı. ... , Adalı çocuklar hep bir ağızdan, Nüfus kağıdı olmayan eşya istemiyoruz! diye bağırdılar.” (s.53) gibi yazınsal metinlerle yazar modern hayatın iç yüzünü gösterirken bir yandan da bu hayata bir eleştiri getirmektedir. Yazar bu iletilerle eserini neden yazdığını okura doğrudan söylemektedir.

Üslup ve Dil

Yazar eserde gayet akıcı, sade ve açık bir dil kullanmıştır. Aynı zamanda eserde daha önce birkaç eserde görülen argoya kaçan ifadeler gözlemlenmemiştir. Yazar üslubuyla çocuğa okuma zevki ve isteği kazandıracak bir dil geliştirmeyi başarmıştır.

Çevre

Eserde olaylar kendi halinde bir tatil beldesi olan bir adada geçmektedir. Belde halkı modern hayatla çok haşır neşir olmayan kendi halinde bir aile sıcaklığına sahiptir. Yazar eserde doğaya ait fiziksel çevrelerin yanında kişilerarası ilişkilerde de samimi, içten ve doğal bir sosyal çevre çizmiştir.

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Yazar eğitsel ilkeler açıdan başarılı bir profil çizdiği yapıtında birkaç kitabında da olduğu gibi sık sık “dedikodu” kelimesine dedikodu yapan insanlara yer vererek sanki dedikodu yapmanın doğal ve etik bir şeymiş imajı oluşturmuştur. Bu durum çocuğun duygusal ve düşünsel gelişimine olumsuz yansıma yapacak bir etkiye sahiptir. Yazınsal ilkeler açısından ise yazar günlük dili gayet başarılı bir şekilde yazı diline yansıtarak çocukta dilsel bir duyarlılık oluşturmaya yardımcı olmuştur.

Behiç Ak’ın Resimli Çocuk Öykülerinin Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi

Rüzgarın Üzerindeki Şehir

Resimleyen: Behiç Ak

Kitap Türü: Resimli Öykü

Basım Yeri: İstanbul

Basım Yılı: 2018(16. Baskı)

Yayınevi: Can Çocuk

Sayfa:32

Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Büyüklik

Ana Sınıfı,1.-2. Sınıf seviyesinde bir resimli öykü olan eser 20x23 boyutlarında olup hacim ve ağırlık yönünden de önerilen yaş seviyesine uygundur. Çocuğun kitabı taşıması, saklaması ve kendisine bir kitaplık oluşturabilmesi açısından uygun boyutlara sahiptir.

Kağıt

Eserin kağıt kalitesi hitap ettiği sınıf düzeyindeki çocuklara uygundur. Eserde beyaz mat kuşe kağıt kullanılmıştır. Kağıt, resimlerin ve yazıların niteliğini uygun bir biçimde yansıtabilmektedir. Kağıdın resimlerin özgünlüğünü yansıtacak kalitede olması çocuğun yazı ve resim arasındaki ilişkiyi daha iyi kurup anlamlandırmasını sağlayacaktır. Kitabın kağıt kalitesi yırtılmaya ve kırılmaya dayanıklı bir durumdadır.

Sayfa Düzeni

Yazarımızın bu çalışmada incelenen eserlerinden diğerlerinden farklı yayınevinden (Can Çocuk) çıkan tek eseri olan bu kitapta diğer eserlerde dikkat edilen görsel metin ve dilsel metnin birbirine karışmaması ve sınırlarının belirgin bir ortaya konması kuralına dikkat edilmemiştir. Bu durum ise çocuğun yazıyı okurken dikkatinin resme kaymasına neden olacaktır. Gene eserin resimli öykü olması sebebiyle eser yazıdan çok görsele yer verilmesi çocuk okuyucu için olumlu bir durum oluşturmuştur. Eserin sayfa numaralarının olmayışı ise olumsuz bir yön olarak karşımıza çıkmaktadır.

Harfler

Kitabımızın harfleri 16 punto olarak tespit edilmiştir. Bu punto büyüklüğü eserin hitap ettiği yaş grubu için gayet uygundur. Eserin harf kalınlığı okuyucuyu yormayacak, sıkılmasının önüne geçecek şekilde tercih edilmiştir.

Kapak (Cilt)

Şekil 75 de Rüzgarın Üzerindeki Şehir adlı kitabın kapağı görülmektedir.

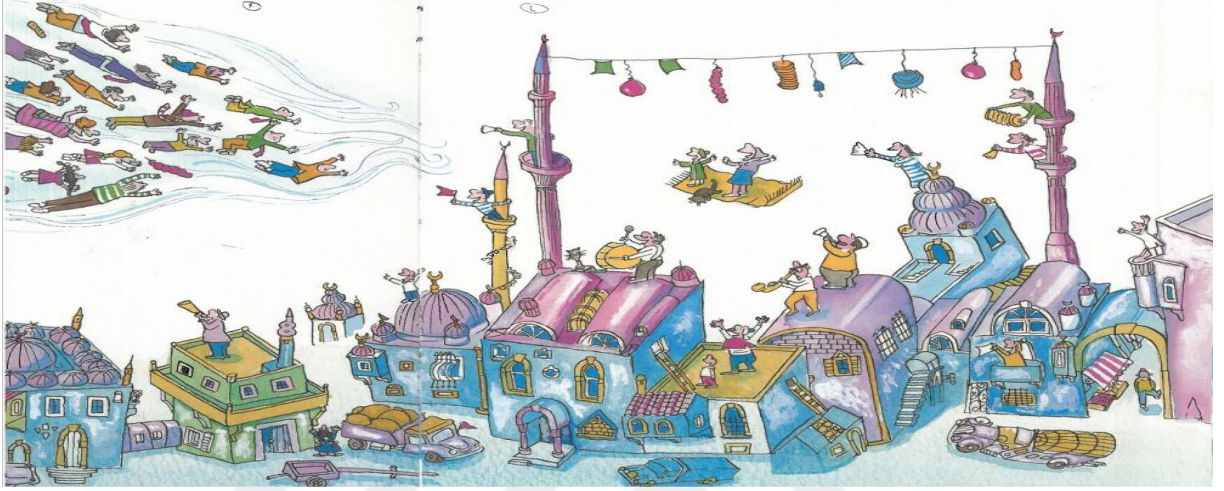
Şekil 75 Ak, Rüzgarın Üzerindeki Şehir Kapak

(Ak,2018)

Kitapta karton kapak ve tel dikişli ciltleme yöntemi kullanılmıştır. Eserin kapağında yazar adı, kitap adı ve yayınevi adına yer verilirken baskı sayısı ve hitap ettiği yaş düzeyi yer almamaktadır. Eserin kapağında kitap içeriği ile ilgili bir resim yer almakta arka kapakta ise barkodla beraber eser adı, yazar adı ve yayınevi adı yer almaktadır. Eserin içeriği ile ilgili bir metne ve resme yer verilmesi kitabın çocuk tarafından ilgi görmesi açısından önemli bir faktör olarak göze batmaktadır. Ancak tercih edilen resmin ebatlarının küçültülmüş olması hitap ettiği okuyucu kitlesinin dikkatini çekmekte azaltıcı bir etki yapabilmektedir.

Resimler

Şekil 76 da Rüzgar'ın Üzerindeki Şehir halkının üzerinden geçtiği yerlerden birisi görülmektedir.

Şekil 76 Ak, Rüzgarın Üzerindeki Şehir

(Ak,2018)

Eserin hitap ettiği kitlenin okul öncesi yaş grubundaki çocuklar ve eserin türünün de resimli çocuk kitabı olduğu dikkate alındığında sayfalarda dilsel metinden çok görsel metnin ağır basması ve daha çok yer kaplaması bir çocuk edebiyatı eseri için doğru bir tercih olmuştur.

Eserde dilsel metine yer verilmese dahi görseller gerek çizimleri gerek renklendirilmeleri gerekse kompozisyonları ile çocuğa iletinin aktarılmasını sağlayacak özelliklere ve çocuğun sadece görsellere bakarak kendi kendine düşünüp, hayal ederek anlatıyı anlamlandırmasına olanak sağlayıcıdır.

Ancak özellikle Şekil 76'nın yazı ile desteklenmesi çocuğun konu ve kurguya daha hakim olmasını, eseri bir çerçeve içinde anlamlandırmasını, yazarın vermek istediği mesajı kolayca almasını ve çocuğun tek yönlü düşünmesinin önüne geçip çocuğa ufuk açıcı bir özellik kazanmasını sağlamıştır. Çünkü yazar dilsel metinde Şekil 76'nın bulunduğu sayfada şu cümleleri kurmuştur;

“ Günler aylar geçmiş. Rüzgarla birlikte bütün dünyayı dolaşır olmuşlar. En uzak ülkelerdeki insanlarla bile tanışıp, sıcak dostluklar kurmuşlar. Öyle ki, rüzgarın ne zaman, nereden geçeceğini bilen bu yeni dostlar, onların yolunu dört gözle beklemeye koyulmuşlar. Geldiklerinde de onları törenle karşılar olmuşlar.”

şekil 76 incelendiğinde bir devingenliğin hakim olduğu görülmektedir. Bu devingenlik çocuğun dikkatinin öyküye toplanmasını ve çocuğun dilsel metinden bağımsız olarak yeni öyküler oluşturmasına olanak sağlayıcıdır.

şekil 76’nın bir diğer özelliği ise farklı ülkelere ve farklı insanlara ait durumları yansıtmış ve çocuğun tanınmasına fırsat vermiş olmasıdır. şekil 76 incelendiğinde binaların birçoğunun minareli, kubbeli, atısız ve birçoğunun üstünde hilal işareti olduğu görülmektedir. izer sanki bir Kuzey Afrika ülkesini veya bir Arap ülkesini tasvir etmiştir. Bu yönüyle resim dilsel metnin anlamını tamamlamasının yanında onu açıklamış ve çocuğun yeni anlamlar kazanmasına olanak sağlamıştır.

Şekil 77 de rüzgara kapılan kasaba halkının artık ondan kurtulamayacaklarını anlayarak onun üstünde yaşamayı öğrendikleri ve yaşamlarını sürdürecektir meyve toplama ekmek yapma gibi faaliyetleri yapmaya başlamaları görselleştirilmiştir.

Şekil 77 Ak, Rüzgarın Üzerindeki Şehir

(Ak,2018)

Şekil 77 de eserin diğer resimlerinde de olduğu gibi devingenlik ve dilsel metinle uyumluluk ve onu destekleyicilik hakimdir. Bu devingenlik okurun veya dinleyicinin dilsel metinden bağımsız bir şekilde yeni öyküler oluşturmaya imkan sağlamaktadır. Aynı zamanda Şekil 77 de yer alan bir senaryo vardır bu senaryo çocuğa verilmek istenen yardımlaşma, işbirliği ve toplumsal yaşam gibi iletileri görsel açıdan desteklemektedir. Şekil 77 de ve dilsel metinde yer alan şimşek ateşinde ekmek yapmaları gibi tablolarla çocuğun sürekli aktif olan hayal dünyası ve onun üretkenliği harekete geçirilmeye çalışılmıştır.

Şekil 77'nin bir diğer özelliği ise renklendirilmesi ve çizimi ile çocukta hoş ve olumlu duygular uyandırıyor olmasıdır. Bu durum çocuğun resim yapma isteğini uyandıracak gibi onun ilerleyen yaşamındaki sanatsal etkileşimleri içinde uyarıcı olacak özelliklere sahiptir.

Şekil 77 de sarı başaklara, bol meyveli gür ağaçlara ve somun ekmeklere yer verilmesi taşıdığı çağrışımsal anlamlar itibariyle olumludur ve çocuğun duygusal gelişimin olumlu etkileyecektir. Eserin genelinde olduğu gibi bu resimde kısa ve yalın bir anlatımı yoğun bir görsellikle desteklemiş ve zenginleştirmiştir ancak bu yoğunluk belli noktalar gereğini aşarak görselin anlaşılmasını ve yorumlanmasını zorlaştırmıştır. Gene resim edebi ve estetik değer taşıması yönünden de sanatçı duyarlılığı ile hazırlanmış bir özelliğe sahiptir.

İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Tema

Eserde yazar evrensel temalara yer vermiştir. Çalışkanlık, yardımseverlik, paylaşma, iletişim gibi izlekler ön plana çıkmaktadır. Yazar temaları konunun önüne geçmeyecek şekilde esere sindirebilmiştir. Öykü okul öncesi yaş grubuna hitap eden bir türde olsa da yazar temasız bir eserin herhangi bir anlam ifade etmeyeceğinin farkında hareket etmiş ve yaş düzeyine uygun temalar seçerek eserinde işlemiştir.

Konu

Yazar eseri doğa-kişi çatışması üzerine kurgulamıştır. Eserin konusu çocuğun ilgisini çekebilecek olağanüstü türden bir olaydır. Eserde bir kasaba halkının rüzgar tarafından gökyüzüne savruluşu ve başlarından geçenler anlatılmıştır. Yazar kitabın kurgusunda çocuğu eğlendirirken öğretmeyi başarmıştır. Daima olumlu davranışlar içerisinde bulunan kasaba halkının bu durumunun eseri bir öğüt kitabına çevirmesinin önüne yazar kısa ve yalın anlatımı ve sürekli değişen çatışmaları sayesinde geçmiştir. Eserin dilsel metninin kısalığına rağmen yazar çocuğa hayal kurduracak kadar yeterli çatışmayı yerleştirmeyi başarmıştır. Ancak eserin sonunda çözümün olmaması çocuğun merak duygusunun yarım kalmasına ve merak ögesinin zayıf kalarak okuma isteğinin azalmasına neden olacaktır.

Kahramanlar

Rüzgarın Üzerindeki Şehir’ de yazar diğer eserlerine oranla daha az kahramana ve karaktere yer vermiştir. Eserin kahramanları diğer eserlerinde olduğu gibi doğrudan kişiler veya canlılar değildir. Yazar eserinde bu kez kahraman olarak bir kasaba halkını tek bir kişi gibi kullanmıştır aynı zamanda rüzgar gibi bir varlığa da eserde karakter olarak yer vermiştir. Bu yönüyle rüzgar gibi sıra dışı bir karaktere durağan bir şekilde de olsa yer verilmiş olması okul öncesi seviyesindeki okurun ilgisini çekecektir. Eserin yaş düzeyi göz önüne alındığında kahraman ve karakter sayısının az olması anlaşılabilir bir durumdur ancak eserde çocuğun net bir şekilde özdeşim kuracağı bir kahramanın olmayışı okurun kitaba bağlanmasının önüne geçecektir. Eserde yer alan kasaba halkı davranışlarıyla insan yaşamını anlamlı kılan değerleri hissettirmesi yönünden önemli bir işleve sahip olmuştur. Çocuğa yeni deneyimler kazandırması yönünden kahraman etkili geliştirilmiştir. Yazar öykü de kahramanları düz anlatım yoluyla geliştirmiştir. Bu durum henüz bilişsel açıdan henüz somut işlemler döneminde olan okurun karakterleri tanıırken zorlanmamasını sağlayacak ve onu kitaptan uzaklaştırmayacaktır.

İleti

Öykü de genel olarak örtük iletilere yer verilmiştir. Yazar iletilerini hem görsel metin aracılığı ile hem de dilsel metin aracılığı ile vermiştir. Aslında yazar birçok öğretici bilgiyi hitap ettiği kitleye bir masal kurgusu içerisinde sunmuştur. Dünyada kutupların, Afrika’nın, çöllerin varlığından çocuk bu kurgu ile haberdar olmuştur. Aynı zamanda yazar iletileri etkili resimlerle de destekleyerek buralarda kimlerin nasıl yaşadığını görsel metinle de bildirmiş ve çocuğun yeni anlamlar oluşturmaya ve yaşama yönelik duyarlılık kazanmasına olanak sağlamıştır. Yazar bu iletilerin eseri bir öğretici metine çevirmesinin önüne geçmeyi sade ve yalın cümleleri ve sıra dışı bir olayı merkeze alan kurgusu ile başarmıştır. Eserin türünün resimli öykü olması sebebiyle görsel metinle verilen mesajlar ayrıca önem arz etmektedir. Görseller incelendiğinde sanatçı duyarlılığı ile hazırlanmış insanda hoş ve güzel duygular uyandıran özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Örneğin eserin ilk sayfalarında yer alan ve kasaba meydanını tasvir eden resim incelendiğinde dilsel metinde aktarılan çalışkan ve mutlu insanlar vurgusunun net bir şekilde görselde görülebilmesinin

yanında resim çocuğa sakinlik veren, onu doğal yaşama ve insanlarla iletişime çeken ve hayal kurmaya iten bir yapıya sahiptir.

Üslup ve Dil

Eserin dilinde her şeyden önce ilk göze çarpan durum cümlelerin hitap ettiği yaş grubunun seviyesinin üzerinde sayıda kelimelerden oluşması ve uzun olmasıdır.

“ Saatler sonra, havada rahatça ellerini kollarını hareket ettirebildiklerini, hatta rüzgarın üzerinde gezinebildiklerini fark edip, çok şaşırmışlar.”

“Birçok ülkeden taşıdıkları balon, bez, tahta parçası, elbise, çivi, teneke ve her çeşit eşyayı kullanarak kendilerine evler yapıp, çok daha rahat yaşamaya başlamışlardır.”

Resimli öyküde hitap ettiği yaş düzeyine uygun olarak daima kurallı cümlelerin kullanılmış olması ise çocuğun okuduğunu anlamakta zorlanmaması açısından önemli olmuştur. Bunun yanında “ Gel zaman git zaman, dört gözle beklemek, kan ter içinde kalmak, susuzluktan kavrulmak” gibi söz kalıpları ve deyimlerle anlatılan olayın dinlenmesi ve okunması isteğinin artırılması ve anlatıma imgesel bir özellik katılması açısından önemli görülmektedir.

Eserde cümle sonlarının ise daima “yaşarmış, başlamış, kalmışlar, bağışmışlar, şaşırmışlar...” gibi üçüncü çoğul şahıs eki ve geçmiş zaman kipleriyle çekimlenmiş fillerle bitmesi aynı eser içerisinde “S “ ve “Ş” harflerinin sık kullanılması ile bir ahenk ve ritim oluşturularak kitabın diline bir şiirsellik katılmış olması ses ve sözcüklerle bir işitsel etki oluşturularak dinleme ve okuma isteğini artırıcı bir özellik katılmasını sağlamıştır.

Çevre

Eser zengin bir fiziksel çevreye sahip olacak bir şekilde oluşturulmuştur. Kutuplardan çöllere, Afrika ormanlarından şehirlere, gökyüzünden ekin tarlalarına kadar birbirinden farklı ve çocuğun hayal dünyasını zenginleştirecek onun düşlemesini

sağlayacak ve eğlenirken de yeni bilgiler edinmesini sağlayacak merakını güdüleyecek aynı zamanda da ilgisinin kitapta kalmasını sağlayacak özelliklere sahip çevreler kitapta bir araya getirilmiştir. Bu yönüyle eserin fiziksel çevresi bir okul öncesi çocuğun bilişsel ve duyuşsal gelişimine katkı sunacak şekilde hem dilsel olarak hem de görsel olarak geliştirilmiştir.

Eserde yer alan toplumsal çevre ise çocuğa olumlu değerler kazandırıcı tavır ve davranışlara sahip bir kasaba halkı ile betimlenmiştir. Kitabın başından sonuna kadar kasaba halkı daima davranışlarında tutarlı olmuş olumlu özelliklerini korumuşlardır kahramanlarda herhangi bir ani davranış değişikliği görülmemiştir bu yönüyle eser inandırıcılığını korumuştur.

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Eser incelendiğinde belli iletiler ve temalar (paylaşma, yardımlaşma, insanlara iyilik yapma) çerçevesinde oluşturulduğu görülmüştür. Ancak yazar kullanmış olduğu dil ve üslup ile bu durumu bir öğüt vericilikten uzaklaştırarak kurgu içerisinde bu iletilerin çocuk tarafından sezinlenmesini sağlamıştır. Yani yazar iletileri duyumsamayı ve düşünmeyi okura bırakmıştır. Aynı zamanda kurgu da rüzgarın bir kasaba halkını uçurması sıra dışı bir olaya yer verilmesi ve kasaba halkının rüzgarın üzerinde yaşamayı öğrenmesi gibi durumlarla yazar çocuğa araştırmacı ve girişimci bir kimlik katarken onu farklı düşlere ve hayallere yönlendirmiştir.

Eserin kurgusunda “ Günler aylar geçmiş. Rüzgarla birlikte bütün dünyayı dolaşır olmuşlar. En uzak ülkelerdeki insanlarla tanışıp, sıcak dostluklar kurmuşlar. Öyle ki, rüzgarın ne zaman, nereden geçeceğini bilen bu yeni dostlar, onların yolunu dört gözle beklemeye koyulmuşlar.” şeklinde cümlelerle dostluğun, arkadaşlığın ve her durumda sorunların çözümü için iletişim kurulması gerektiği çocuğa hissettirilmiştir.

Gökdelen Giren Bulut

Resimleyen: Behiç Ak

Kitap Türü: Resimli Öykü

Basım Yeri: İstanbul

Basım Yılı: 2018(3. Baskı)

Yayınevi: Günışığı Kitaplığı

Sayfa:28

Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Büyükölük

23x20 boyutlarındaki kitap Ana Sınıfı ve 1. Sınıf düzeylerine hitap etmektedir. Eserin boyutları hitap ettiğı yaş grubuna uygun ve çocuk tarafından kolay taşınabilir düzeydedir.

Kağıt

Eserde beyaz mat kuşe kağıt kullanılmıştır. Eserin hitap ettiğı sınıf düzeyindeki çocuklar için uygun olan kalitededir. Kağıt resimlerin ve yazıların niteliğini uygun bir biçimde yansıtabilmektedir. Kitabın kağıt kalitesi yırtılmaya ve kırışmaya dayanıklı bir durumdadır.

Sayfa Düzeni

Eser incelendiğinde sayfaların tek sütun olarak düzenlenmiş olduğu ve satırlar arası boşluğun normalden fazla bırakıldığı görülmektedir. Eserin sayfaları her iki yöne

tam olarak kolayca çevrilebilmektedir. Gene eserde büyük oranda yazı resim arasındaki bölümlerlerin belirgin olmasına dikkat edilmiştir.

Harfler

13 punto büyüklüğünde harflerle basılan eser Ana Sınıfı, 1. Ve 2. Sınıf düzeyindeki çocukların okuma isteğini artıracak onları yormadan kitapla bağlarını koruyacaktır.

Kapak (Cilt)

Şekil 78 de Gökdelene Giren Bulut adlı kitabın kapağı görülmektedir.

Şekil 78 Ak, Gökdelene Giren Bulut Kapak

(Ak,2018)

Kitapta karton kapak tercih edilmiştir. Eserde ciltleme yöntemi olarak ise tel dikiş tekniği kullanılmıştır. Eserin dayanıklılığı açısından bir avantaj olan tel dikiş yöntemi çocuğun sağlığına zarar vermesi açısından bir dezavantaj olarak görülebilir.

Eserin ön kapağını incelediğimizde gayet güzel kompozisyonlu çocuğun ilgisini çekecek ve okuyucu kitleye hitap eden bir resim kullanılmıştır. Aynı zamanda eserin adına, yazarın adına baskı sayısına ve yayınevinin adına yer verilmiştir. Kitabın arka

Şekil 80 de yer alan resimde kasaba halkının da bulutların üstüne gelerek yerleşmesi tasvir edilmiştir.

Şekil 80 Ak, Gökdelene Giren Bulut

(Ak,2018:25)

Şekil 80 de yazar hitap ettiği okuyucu kitlesine uygun olarak vermek istediği iletiyi, dilsel metni destekleyecek hatta onu daha iyi ifade edecek, genişletecek ve yeni anlamlar katacak şekilde görsellerle vermeyi başarmıştır. Şekil 80 çocuğu anlam odağına çeken bir özelliğe sahiptir. Şekil 80 detaylarıyla çocuğu daima kendisinde tutan onu sarıp sarmalayan ve kolay kolay bırakmayan çocuğu her bakışında adeta yeni bir keşfe çıkaran onun kendi kendine yeni öyküler kurgulamasına olanak sağlayan bir özelliğe sahiptir.

İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Tema

Eserde aşırı kentleşme, aşırı şehirleşme içinde yalnızlaşan insan ve insanın doğadan uzaklaşması gibi temalar ön plana çıkmaktadır. Bu ana temalar eserin serim bölümünde etkili bir şekilde geliştirilirken eserin bir anda son bulması eksik çözüm bölümüne gidilmesi sebebi ile konu ve izlek arasında güçlü bir bağ kurulmasının önüne

geçilmiş temaların yazınsal bir kurgu ile çocuk tarafından tam olarak hissetmesi sağlanamamıştır.

Yazarın eserlerinde ön plana çıkan kedi ve hayvan sevgisi kitabın yan temalarıdır denilebilir.

Eserin temaları öz bakımından insana ve yaşama özgü durumları çocuğa hissettirici özelliktedir denilebilir.

Konu

Resimli öykü de bir gökdelende yaşayan Koko ve köpeği Bonbon'un başından geçenler anlatılmıştır. Koko bir gün gökdelende köpeği Bonbon'la camdan dışarıya bakarken bir bulut parçası evin içine girmiştir ve olaylar buluttan her şeyin yapılabildiğinin fark edilmesi ve uçak yaparak evden çıkmaları üzerine gelişmiştir. Yaptıkları uçakla şehrin üzerinde uçan Koko ve Bonbon farklı kişilerle tanışmışlar ve onların bulutlardan başka şeyler yapabileceklerini öğrenmelerini sağlayarak, kendilerinin ilginç ve farklı dünyalarına katmışlardır. Eserin konusu çocuk okurun gelişim düzeyine gayet uygun olarak gizemli ve olağanüstü bir olaydan oluşturulmuştur. Bu yönüyle konu orijinal ve çocuğun aklında kalabilecek bir özelliktedir. Ancak yazar çocuğun düşsel dünyasını zenginleştirecek ve devindirecek bir kurgu ile başladığı eserin özellikle çözüm bölümünde ana kahramanı dahil etmeden ve etkili bir sonuca bağlamadan eseri bitirmiş ve çocuğun merakını tepe noktasında sonuçsuz bırakmıştır. Merak öğesinin uygun bir şekilde kullanılmayışından dolayı bu durumun çocuğun okuma arzunu olumsuz etkileyeceğini söyleyebiliriz.

Kahramanlar

Gökdelene Giren Bulut'ta asıl kahramanlar Koko ve köpeği Bonbon'dur. Eserde okul öncesi yaş düzeyine uygun olarak bir çocuk kahraman ve köpeğinin kullanılması çocuğun kahramanla özdeşim kurmasını, onu örnek almasını kolaylaştırırken okuru da kitaba çekecektir. Kitabın resimli öykü olduğunu ve okul öncesi yaş grubuna hitap ettiğini düşündüğümüzde kahramanlar ve karakterler dilsel metin kadar görsel metinle de sanatçı duyarlığı ile özgün bir şekilde çizilerek geliştirilmişlerdir. Fiziksel yönden

estetik bir şekilde tanıtılan Koko'ya sözleri ve davranışlarıyla da okurun ilgisini çekecek bir kişilik katılmıştır. Koko'nun Bonbon'la kurduğu ilişki okura örnek olacak şekilde görsel metinle aktarılmıştır. Eserde renk ve çizgilerin dilinden hem karakterlerin geliştirilmesi noktasında hem de anlatımın pekiştirilmesi noktasında çocuğun hayal gücünü destekleyici bir biçimde çocuğa duyuşsal ve bilişsel açıdan olumlu katkı verici bir faktör olarak etkili bir şekilde faydalanılmıştır.

İleti

Yazar Koko'nun serim bölümündeki sözleri üzerinden belli iletileri verirken onu kendisinin dili haline getirmiştir. Yazarın diğer kitaplarda da öne çıkan belli konulardaki fikir ve düşünceleri bu kitapta da örtülü iletiler olarak kendisine yer bulmuştur. Bunlardan bazıları şu şekildedir;

“ Minik Koko ve köpeği Bonbon, bulutlara tepeden bakan bu gökdelenlerden birinde yaşarmış. Bulutlara tepeden bakmak çok zevkliymiş ama, Aşağısı kadar eğlenceli değil burası, diye düşünürmüş Koko. Yağmur yağdığı zaman bile, insanın haberi olmuyor burada. “ (s.5)

“ Kadın, Aşağısı binlerce arabanın dönen tekerlekleriyle dolu. Zavallı kedilere yaşayacak yer kalmadı. Ne yapayım, ben de onları buraya çıkardım demiş.” (s.14)

Yazar iletilerini kesin bir yargıya dönüştürmeden metnin içerisine yerleştirerek aynı zamanda edebi bir dille aktarmayı başarmıştır. Bunun yanında yazar bazı iletilerini ise eğer doğru yorumlanıp aktarılmazsa yanlış anlamalara yol açabilecek veya çocuğun yazarın kastı dışında farklı mesajlar almasına sebep olabilecek cümlelerle aktarmıştır.

“ Aşağıdaki insanlar, yukarıdaki kenti görünce, çok kıskanmışlar. Yukarıda öyle güzel bir kent varken, biz niye burada yaşayalım? demişler. Onlar da gökdelenlerin tepesine tırmanıp atlayıvermişler bulutların üstüne. Sonra onlar da kendilerine, bulutlardan bir sürü ev yapmışlar.” (s.22-24)

Yazar bu metinle bir kaçış ve yeniden kurma iletisini örtülü bir şekilde çocuğa vermiştir. Ancak insanın her bozduğu, yıktığı ve talan ettiği yerden dokunulmamış

yerlere kaçıp yeniden kurması ve orayı da yaşanmaz hale getirecek bir anlayışa girmesi gibi yanlış bir ileti yerine yeryüzünü bu hale getirenin insan olduğu gibi onu tekrar düzeltebilecek ve hatalarından ders alıp onu tekrar iyileştirebilecek olanında insan olduğu iletilisini vermesi daha yerinde olurdu kanaatindeyiz. Böylece dünyanın bir tek olduğunu bilen çocuğun zihnine yanlış bir algının yerleşmesinin önüne geçilmiş olur.

Üslup ve Dil

Eser masal tekerlemesi şeklinde bir döşeme tümcesi ile başlamaktadır. Böyle bir başlangıç çocuğun ilgisinin kitaba çekilmesi merakının artması açısından önemlidir.

“ Bir varmış bir yokmuş, küçük dünyamızın minik bir ülkesinin, minnacık bir kentinde, kocaman kocaman binalar varmış.” (s.1)

Resimli öyküde öne çıkan bir diğer nokta ise sık sık kullanılmış olan deyimler, söz kalıpları, yansımadan ve ünlemden türetilmiş sözcükler, tezlik, sürerlik, yaklaşma fiileri ve ikilemelerdir. Kitap bu yönüyle çocuğun çocuğun söz varlığına katkı sağladığı gibi gene okurun Türkçe'nin anlatım gücü ve olanaklarının farkına varmasını sağlayıcı bir özelliktedir.

“ delip geçmek, pıt diye, zıp zıp, pırr diye, hoop hoop diye, uçuvermişler, Hoppala Hop Kenti, yaşasak yaşasak, tepeden bakmak, hoplamış zıplamış, içeri girivermiş, hemen yapıvermiş...”

Aynı zamanda bu sözcüklerin cümle içerisinde kullanılmaları çocuğun dilin tadını almasını sağladığı gibi esere akıcılık da kazandırmıştır.

Kitapta çok kelimeli çocuğun düzeyinin üstünde uzunlukta cümlelere yer verilmesi ise çocuğun okuduğunu kavramasını zorlaştıracığı için eserin anlamlandırılmasını zorlaştırmıştır.

Çevre

Eserde olaylar bir gökdelende, gökdelenlerin çatısında, gökyüzünde ve bulutlarda geçmektedir. Eserin fiziksel çevresi çocuğun hayal kurmasını ve düşlemesini destekleyecek bir şekilde seçilmiştir. Çünkü kitabın hitap ettiği çocuğu çevresinde daima görmediği gökdelen gibi binaları ve her gün başını kaldırıp baktığı gökyüzünü ve bulutları daima merak eder. Bu yönüyle eserin fiziksel çevresi ilgi çekicidir. Aynı zamanda bu fiziksel çevre eserde görsel olarak sanatçı duyarlılığı ile oluşturulmuştur.

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Eserin resimli öykü türünde olduğunu düşündüğümüzde öncelikle kitabın çoğunluğunu kaplayan görsel metin üzerinden hareket etmek daha doğru olacaktır. Eserin görsellerini incelediğimizde sayfa 8-9-10-11 de yer alan görsellerde yazar, dilsel metinde de belirttiği Bonbon' un buluttan farklı eşyalar yapması durumunu çocuğa yeni yaşantılar sunacak ve onun sunulan yaşantılardan çıkarsamalar yapmasına imkan tanıyacak şekilde resmetmeyi başarmıştır. Bu görseller çocuğun hayal gücünü destekleyecek ve onu düşünmeye teşvik edecek özelliklere sahiptir denilebilir.

Eserin hem dilsel hem görsel metninde yer verilmiş olan Hoppala Hop Kenti'nin yapımında ise yaşamdaki sorunların çözümünde iletişim kurmanın gerekliliği özendirilmiştir.

Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı

Resimleyen: Behiç Ak

Kitap Türü: Resimli Öykü

Basım Yeri: İstanbul

Basım Yılı: 2017(13. Baskı)

Yayınevi: Günışığı Kitaplığı

Sayfa:32

Dış Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Büyükölük

Eser 20x23 boyutlarında olup Ana Sınıfı.,1.-2. Sınıf düzeyinde çocuklara hitap etmektedir. Hacim ve ağırlık yönünden de önerilen yaş seviyesine uygundur. Çocuğun kitabı taşıması ve saklaması ve kendisine bir kitaplık oluşturabilmesi açısından uygun boyutlara sahiptir

Kağıt

Kitap beyaz mat kuşe kağıda basılmıştır. Kağıt kalitesi göz sağlığı için uygun düzeydedir ve mattır. Bu ise çocuğun gözünü yormayacak çocuğun okuma isteğini artıracak önemli bir faktördür. Yırtılmaya ve yıpranmaya dayanıklı bir kağıdın kullanılmış olması eserin ömrünü uzatacak çocuğun eseri saklamasını ve kendisine ait bir kütüphane oluşturmasına kolaylık sağlayacak diğer önemli bir avantajdır.

Sayfa Düzeni

Eserin sayfa kenarları, düzgün ve pürüzsüz kesilmiştir. Eserin kenar boşlukları yeteri kadar bırakılmış ve okuyucunun not almasına fırsat tanıyıcıdır. Eserde yazı ve resim metinleri arasındaki bölümlerle tamamıyla olmamakla beraber belirgindir. Eserin sayfa düzeni açısından paragrafları kısa tutulmuştur. Bu durum ise çocuk okuyucunun sıkılmasının önüne geçerek okuma süresini uzatacaktır.

Harfler

Eserin içerisinde belli bölümlerin ve cümlelerin renkli olarak basılması okuma isteğini artırıcı bir faktör olmuştur. Eser 13 punto büyüklüğünde harflerle basılarak hitap ettiği Ana Sınıfı, 1. Ve 2. Sınıf düzeyindeki çocuklar için ideal bir okuma sunulmuştur.

Kapak (Cilt)

Şekil 81 Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı isimli eserin kapağı görülmektedir.

Şekil 81 Ak, Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı

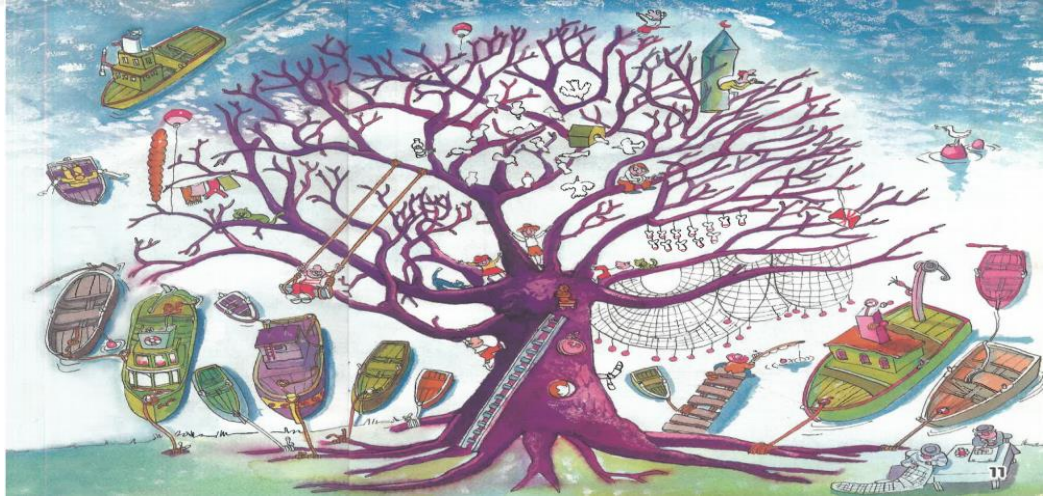
(Ak,2018)

Eserin kapağı ince karton kapak olarak tasarlanmıştır. Eserin cildi dağılma ve kopma olmayacak şekilde telli dikiş yöntemiyle hazırlanmıştır.

Eserin ön kapağında eserin içeriği ile uygun çocuğa estetik zevk kazandıracak, çocuğun okuma isteğini artıracak ve çocuğun hayal kurmasını sağlayacak bir resim yer almaktadır. Gene kitabın ön kapağında kitabın adı, yazarın adı, yayınevi adı ve baskı sayısı yer almaktadır. Arka kapakta ise yazarın adı, kitabın adı, yayınevinin adlarının yanı sıra eserin içeriği ile ilgili ilgi çekici bir metin yer almaktadır. Gene arka kapakta eserin barkodu bulunmaktadır. Kitabın sırt kısmında ise yazarın ve eserin adı bulunmaktadır. Eserin kapak tasarımı bir çocuk edebiyatı eserinin taşıması gereken özelliklere sahiptir.

Resimler

Şekil 82 de yer alan görselde kitaba adını da veren Yüksek Tansiyonlu Çınar ağacı görülmektedir.

Şekil 82 Ak, Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı

(Ak,2018:10)

Şekil 82 incelendiğinde hemen resmin yan tarafından yer alan dilsel metinde anlatılan köy halkının çınar ağacını hangi amaçlarla kullandığını tam olarak ifade edecek şekilde çizildiği görülmektedir. Bu yönüyle Şekil 82 dilsel metin olmasa dahi

tek başına çocuğun yeni kavramlar oluşturabilmesine ve eserde amaçlanan anlam bütünlüğünün sağlanabilmesine imkan tanımaktadır. Şekil 82 aynı gerek yoğun ve anlamlı çizimleriyle gerekse çok çeşitli rengin kullanıldığı renklendirilmesiyle çocuğu ilgisini kendisinde toplayarak çocuğun okuma isteğinin devamını sağlayacak özelliklere sahiptir.

Şekil 83 de Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı' nın gerçekten yüksek tansiyonlu olup olmadığını anlamak için onun her tarafını saran ve kulaklarını dayayıp tıpkı bir insan gibi içinden gelen sesi duymaya çalışan köy çocukları resmedilmiştir.

Şekil 83 Ak, Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacı

(Ak,2018:16)

Şekil 83 kitabı hem süslemek hem de açıklamak amacıyla yapılmıştır diyebiliriz. Bu yönleriyle görsel çocuğun hayal gücünü destekleyici, çekici, imgesel bir anlatımın yanında anlatılan olayı kelimelerle birlikte açıklama görevini de yerine getirmektedir denilebilir. Şekil 83'ün renklendirilmesinde gerçekliğe uyulmamıştır ancak zaten eserin hitap ettiği yaş grubu olan okul öncesi çocukları için bu durum çok da önemli değildir onlar için önemli olan bol ve parlak renklerin kullanılmış olmasıdır görsel de bu açıdan yeterli özelliklere sahiptir.

İç Yapı Özellikleri Bakımından İncelenmesi

Tema

Resimli öykünün en çok öne çıkan teması doğa, doğanın korunması ve hayvan sevgisidir diyebiliriz. Eserde seçilen tema okurun gelişim düzeyine uygun olacak şekilde anlaşılır ve açıktır. İzlek kurgu içerisinde çocuğun sevgi ve özgürlük gereksinmelerine uygun şekilde geliştirilmiştir.

Konu

Eser köyün tek ağacı olan çınar ağacının kuruması ve kesilmesi ile başlamaktadır ancak hemen ardından yazar geriye dönüşlü bir anlatıma geçip çınar ağacının köy için öneminden ve orada yaşanan hatıralardan bahsetmektedir. Böyle bir anlatım tarzı henüz soyut işlemler dönemine erişmemiş olan okurun kafasında karışıklığa neden olup okurun kurgudan sıkılmasına ve kitaptan uzaklaşmasına neden olabilmektedir ancak yazarın bunu eserde bir kez gerçekleştirmiş olması ve öykünün kısa tutulması böyle bir durumun önüne geçmiştir. Çınarın kesilmesine çok üzülen Ayşe ve kardeşi Ahmet çınardan aldıkları bir dal parçası ile yeniden ağaç yetiştirme girişiminde başarısız olurlar. Çocuklarının bu üzülmelerine dayanamayan İbo onlara nasıl ağaç yetiştirebilecekleri hakkında bazı bilgiler vererek tekrar uykuya dalar. Eserin sonu ise çocuğu metnin anlamının tamamlanmasına ortak edecek, çocuğu düşünmeye ve hayal kurmaya itecek şekilde ucu açık bir anlatımla, küçük ağacın büyüye durduğu haberi ve İbo'nun hala uyuduğu iması ile bitirilmiştir.

Kahramanlar

Eserde okurun gelişim düzeyine uygun olarak ağırlıklı çocuk kahramanlar tercih edilmiştir. Resimli öykünün başkahramanı Ayşe, babası İbo ve kardeşi Ahmet ile birlikte bir balıkçı köyünde yaşamaktadır. Aynı zamanda kitapta kedi “Sarman”, kuş “İsmayıl” gibi hayvan karakterlere de yer verilmiştir. Eserin kahramanları çocuğun hayali arkadaşları olacak şekilde kurgulanmıştır. Böylece kahramanların çocuğun okumayı istekle sürdürmesini sağlayacak özellikler göstermesi planlanmıştır.

İleti

Eserde çevrenin korunması, ağaç sevgisi, ağaç dikme gibi iletiler ön plana çıkmaktadır. Bunların yanında sağlıklı yaşam, toplumsal birliğin ve kültürün korunması gibi iletiler ve toplumun bozulan yönlerinin mizahi bir dille eleştirildiği görülmektedir.

“ Gerçi doktorlar ona hareket etmesi gerektiğini söylüyorlardı ama, İbo onlara kulak asmayıp, yumuşak koltuğunda kıpırdamadan horul horul uyumayı tercih ediyordu.” (s.5)

“ Demek ki, dünyadaki bütün her şey –ağaçlar, kuşlar, insanlar, tavuklar, kertenkeleler, masa ve sandalyeler- bir gün herhangi birilerinin aldığı bir kararla, ortadan ikiye kesilebilirdi. “ (s.20)

“ Köyün kültür merkezi yok oldu, diye söylendi kendi kendine.” (s.22)

“ Her gördüğüne, Ağaç yetiştirmenin kolay bir yolu yok mu acaba? diye sormaya başladı. “ (s.28)

Üslup ve Dil

Kitapta günlük dil bir yazınsallıkla beraber sunularak esere samimi ve özgün bir anlatım katmıştır.

“ Çocuklar için İbo’nun hareketsiz dev vücudu nefis bir oyun alanıydı. Babalarının yumuşak, sevgi dolu bedeninin üstünde keyif çatarlar; yemek yiyip, ödevlerini yapar, evcilik oynayıp, uyurlardı.” (s.6)

Aynı zamanda eserin dilinde çokanlamlı bir kullanım da gözlemlenmiştir.

“ O gece de rüyasında, çınar ağacının yok olduğunu, yerine babasının geçtiğini görmüştü. Babası İbo, irileştikçe irileşmiş, suların içinde tıpkı bir ağaç gibi kök salmıştı.” (s.14)

Bunların yanında dil bilinci ve duyarlılığı da çocuğa uygun bir kurguyla uyarılmıştır.

“Sözcükleri ağzında çiğneme, dedi Ayşe. Söylediklerinden hiçbir şey anlaşılmıyor. “ (s.3)

Eser aynı zamanda çocuğun dil gelişimine katkı sağlayacak ve onun söz varlığı bilgisini destekleyecek deyim, atasözü ve kalıp sözleri de bol miktarda barındırmaktadır.

“ Kulak asmamak” (s.5), “ Kuyruklu yalan” (s.16), “Kötü haber çabuk yayılır” (s.18)

Ancak eserde “ Salak, o ağaçkakanın sesi!” (s.16) gibi cümle içlerinde argo ifadeler de rastlanılmıştır.

Çevre

Yüksek Tansiyonlu Çınar Ağacında gerçek bir çevre yoktur masallarda olduğu gibi hayali bir balıkçı köyü yer almaktadır. Zaten olayların çoğu da çınar ağacının etrafında gelişmektedir. Bu durum çocuk okur veya dinleyicinin görsel metinlerinde yardımıyla olayları düş dünyasında canlandırabilmesine yardımcı olmaktadır.

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Eserde Ayşe ve köy çocuklarının çınar ağacı etrafında ki yaşantıları çocuğun araştırmacı ve yaratıcı bir kimlik kazanmasını destekleyici örnekler sunarken, Ayşe ve Ahmet’in gelişen olaylar karşısındaki tutumları sorunların çözümünde iletişimin önemliliğini ve fevri davranışlardan kaçınılması gerektiğini çocuğa hissettirmiştir.

Değerlendirme

Behiç Ak'ın araştırma kapsamında incelenen 18 kitabı hakkında ulaşılan değerlendirmelere aşağıda yer verilmiştir.

Dış Yapı Özellikleri

Yazarın çocuk kitapları genellikle Günışığı Kitaplığı Yayıncılık ve Can Sanat Yayınları tarafından basılmaktadır. İncelenen eserler içinde sadece bir tanesi Can Sanat Yayınları tarafından basılmıştır. Diğer kitaplar Günışığı Kitaplığı Yayıncılık tarafından basılmıştır.

Tablo 3: Ak'ın Yapıtlarındaki Tasarım ve Resim Özelliklerinin Puan Aralıkları

TASARIM VE RESİM	Toplam
1. Boyutlar, yaş düzeyine uygundur.	86,5
2. Kitap, hacim ve ağırlık yönünden çocuk tarafından kolay taşınabilir.	85,5
3. Kağıt; dayanıklı, kolay yırtılmayan, kırışmayan ve yıpranmayan özelliktedir.	79,0
4. Kağıt, göz sağlığı açısından uygundur.	85,5
5. Kâğıt; resimlerin, yazıların niteliğini ve renklerini özgün biçimde yansıtmaktadır.	84,5
6. Cilt, dağılma ve kopma olmayacak biçimde hazırlanmıştır.	77,5
7. Sayfa kenarları, düzgün ve pürüzsüz biçimde kesilmiştir.	89,0
8. Sayfalar her iki yana tam olarak ve kolayca açılıp kapanmaktadır.	82,0
9. Kapak; dayanıklı, kalın ve yıpranmayacak biçimde hazırlanmıştır.	71,0
10. Kapağın görsel etkisi çocuğun izleme ve okuma isteğini artırıcıdır.	74,0
11. Ön ve arka kapak, görsel tasarımıyla izleksel bir uyum içindedir.	77,0
12. Kapağın tasarımı, çocuğun kitabın içeriğine ilişkin düşsel ve düşünsel bir hazırlık yapmasına katkı sağlamaktadır.	77,5
13. Sayfa düzeni (resim, fotoğraf, yazı, rakam vd.) çocukta estetik bir etki uyandırmaktadır.	74,5
14. Harflerin boyutu düzeye uygundur.	83,5
15. Harflerin renk ve kalınlığı izleme ve okuma isteğini artırıcı niteliktedir.	80,5
16. Resimler, çocuğun görsel algısını uyarıcı özellikler taşımaktadır.	76,0
17. Resimler, çocukta kitapla iletişimi isteklendirecek özellikler taşımaktadır.	79,5
18. Resimler, çocukta resim yapma isteği, uyandıracak özelliktedir.	69,5
19. Resimler, metne görsel bir yorum katarak metnin anlamını tamamlamaktadır.	82,0
20. Resimler, dilsel metnin çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlayıcı niteliktedir.	80,5
21. Resimler; çocuğun düşünmesine, düş kurmasına ve eğlenmesine olanak sağlayacak özellikler göstermektedir.	75,0
22. Görsel metinler, çocuğun kavramsal birikimini kullanarak öyküler oluşturabilmesini sağlayacak özelliktedir.	74,0
23. Kitabın adı, içerikle tutarlı ve ilgi çekicidir.	80,5
Genel Ortalama:79,3	

Çizelge incelendiğinde eserlerin fiziksel özelliklerine yönelik maddeler için şunlar söylenebilir. Ağırlık, boyut, hacim gibi ebatlarına yönelik özellikleri, kağıdın göz sağlığına uygunluğu, resimleri ve yazıları niteliğine uygun bir şekilde göstermesi, sayfa kenarlarının pürüzsüzlüğü ve her iki yana rahatça açılıp kapanması gibi özelliklerin çok iyi puan aralığında değer aldıkları görülmektedir. Aynı zamanda kağıdın dayanıklılığı, cildin dağılma olmayacak şekilde hazırlanmış olması gibi maddelerin ise diğer maddelere göre daha düşük puanlarla çok iyi puan aralığında yer alması ve kapağın dayanıklı ve dağılma olmayacak şekilde hazırlanmış olması maddesinin ise yeterli puan aralığında yer alması çocuk romanlarında tercih edilen saman kağıdı ve ince kapak tercihinin, resimli öykü kitaplarında tercih edilen zımbalama yoluyla ciltleme tekniğine bağlanmaktadır.

Eserlerin punto, kapak ve sayfa tasarımı gibi özelliklerine yönelik maddeleri genel olarak yeterli ve çok iyi puan aralığında puanlara sahip olmuşlardır. Bu yönüyle eserlerin okunmasında çocuk için herhangi bir engel teşkil edecek durum görülmemiştir.

Fiziksel özellikler ve iç tasarım açısından yayınevlerinin okura uygun kitap basmaya özen gösterdiği söylenebilir.

Eserlerin resimlerine yönelik maddeler incelendiğinde yeterli ve çok iyi puan aralığında değerler aldıkları görülmektedir. Bu durumun oluşmasında yazarın, çizerlik ve karikatüristlik yönünün varlığı ve eserleri kendisinin resimlemiş olmasının katkısı büyüktür. Görseller genel hatlarıyla incelendiğinde çocuğa görelilik ilkesine uygun bir şekilde eserin hitap ettiği yaş grubunun gelişim dönemi özellikleri göz önünde bulundurularak ve okurun gelişimine olumlu katkı sağlayacak şekilde çizilmişlerdir.

Ancak özellikle çocuk romanlarında tercih edilen kısıtlı renklendirilmiş görseller vardır. Bununla beraber yazarın eserlerinde sık sık başvurduğu bir kalıp halini almış yoğun kedi resimleri, ki yazarın günlük hayatında kedileri çok sevdiği bilinmektedir ve eserlerde çizilmiş olan bazı yetişkin erkek resimlerinde yazarın kendisine karikatürize edilmiş bir şekilde yer vermiş olması da gözlerden kaçmamaktadır. Bu durum yazarın hem dilsel metinlerde hem de görsel metinlerde kendisini ve düşüncelerini eserlere gayet yoğun bir şekilde yansıttığını göstermektedir. Yazarın bu kadar yoğun bir şekilde

kendisini anlatması okur için bazen sıkıcı olabilmekte ve kitapla iletişimini olumsuz etkileyebilmektedir.

Eserler kategorize edilerek kendi türleri içinde tasarım özellikleri açısından değerlendirildiğinde ise resimli çocuk öykülerinin (81,78), çocuk romanları (75,96) ve öykülere (80,73) göre daha yüksek genel ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bu durumun kaynağı resimli çocuk öykülerinde görsellerden daha çok faydalanılması ve bu görsellerin etkili bir şekilde çizimi ve renklendirilmesidir. Çocuk romanları ve öyküler ise birbirlerine daha yakın genel ortalamaya sahiptirler.

Behiç Ak'ın eserlerinin genel olarak çocuk edebiyatının gerektirdiği dış yapısal özelliklere uygun olarak basıldığı görülmüştür. Yüksel(2020) ve Arıkan(2018) de Behiç Ak'ın çocuk kitapları üzerine yapmış oldukları araştırmalarda dış yapı özellikleri açısından araştırmamızla uyuşan sonuçlar elde etmişlerdir.

İç Yapı Özellikleri

Konu ve Kurgu

Behiç Ak hem çocuklar için yazdığı hem de yetişkinler için yazmış olduğu eserlerde daima günümüz insanının yaşadığı problemlere mizahi bir dille parmak basmak gayreti gütmüştür. Bu yönüyle sanki bir toplumcu gerçekçi yazarmış gibi görünse de çocuklar için verdiği eserlerinde daima çocuğa görelilik ilkesini göz önünde bulundurmuş ve olayları kurgularken sorun temelli olmamaya özen göstermiş iletilerini okurun gözüne sokmaktan uzak durmuştur. İncelenen eserlerinde çoğunlukla merkezde çocuğun olduğu ve onun dünyasından örneklerin yer aldığı kurgulara yer verdiği görülmüştür.

Tablo 4: Ak'ın Yapıtlarının Konu ve Kurgu Özellikleri Bakımından Puan Aralıkları

Konu ve Kurgu	Toplam
1. Metinde ele alınan konu, düzeye (çocuğun yaşına, gelişim özelliklerine, gereksinimlerine) uygundur.	81,0
2. Konunun ele alınışı ve yorumlanması özgündür.	84,0
3. Kurgu, anlamsal ve mantıksal bir tutarlık içinde yapılandırılmıştır.	79,0
4. Çatışmalar çocukların anlama ve anlamlandırma düzeyine uygundur.	82,0
5. Çatışmalar çocuğun sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygundur.	83,5
6. Çatışmalar çocukta okuma ilgi ve isteği uyandırabilecek niteliktedir.	79,5
7. Çatışmalarda merak ögesi dengeli/uygun bir şekilde kullanılmıştır.	78,0
8. Çatışmalar kurgulanırken aşırı duygusallığa düşülmemiştir.	76,0
9. Çatışmalarda, rastlantısallık egemen kılınmamıştır.	76,5
10. Çatışmaların iletişim kurularak çözümlenebileceği sezdirilmiştir.	79,0
11. Kitaptaki olaylar dizisi çocuğun düşünmesine, düş kurmasına, heyecanlanmasına ve hoşça vakit geçirmesine olanak sağlamaktadır.	82,5
12. Olay dizisinin yapılandırılmasında inandırıcılık öncelenmiştir.	73,5
13. Olay kurgusunun akışını olumsuz etkileyen ayrıntılara yer verilmemiştir.	79,0
14. Kurgunun yapılandırılmasında çocuk okur metnin anlamının oluşturulmasına ortak edilmiştir.	79,0
Genel Ortalama:79,5	

Çizelge incelendiğinde madde 12 hariç bütün maddelerin çok iyi puan aralığında yer aldığı görülmektedir. Madde 12 nin yeterli puan aralığında yer almasının gerekçesi olarak ise yazarın kitaplarından birçoğunda faydalandığı masal anlatımı özelliği taşıyan üslubu ve eserlerinde kurgu içerisinde yer verdiği hayali öyküler görülmektedir.

Madde 2 de görüleceği üzere yazar eserlerinde kendine özgü bir anlayışla konuları ele almayı başarmış ve bu durum yazarın diğer çocuk edebiyatı yazarlarından en önemli ayırt edici özelliği denilebilir. Yazar eserlerinde okura hayal ve gerçeği birlikte sunmayı başarmıştır.

Aynı zamanda madde 5 de görüleceği üzere yazar çatışmaları oluştururken daima çocuğun sevgi ve özgürlük gereksinimini göz önünde bulundurmuş, olayların merkezine çocuğu koymuştur. Yazar her kitabının içeriğinde mutlaka kitabın başlığına yönelik kurgular oluşturarak okura kitabın olay akışının mantıksal bir tutarlık içinde işlendiğini sezdirmiştir.

Behiç Ak incelenen eserlerinde benzer temaları farklı kurgular içerisinde ve okurun dahil olacağı ve ilgisini çekecek şekilde sunmuştur. Yazar her ne kadar köy yaşamı, şehir yaşamı, okul, arkadaşlık ilişkileri, apartman ilişkileri, sokak, doğa gibi farklı konulara eğilse de olay örgüleri genellikle birbirine benzer karakterler etrafında ve çevrelerde gelişmiştir.

Eserlerin konu ve kurgu açısından genel ortalamaları kendi türleri içerisinde değerlendirildiğinde çocuk romanları (81,42) daha yüksek ortalama sahipken, birbirlerine yakın değerlere sahip olan resimli öykü (77,1) ve öykülerden (78,92) daha yüksek genel ortalama sahip olanı öykülerdir. Bu durumun gerekçesi olarak resimli öykü kitaplarında dilsel metinlerin daha az kullanılmış olması eserin kurgusal yönden zayıf kalmasına sebep olmakla beraber yazarın çözüm bölümlerinde çocuğun kendisini katarak eseri tamamlatma arzusundan kaynaklı açık uçlu sonuçlara yer verme gayretinin eserin kurgusunun anlamsal bir bütünlük oluşturmasını engellemiş olmasıdır.

Tema- İzlek

Ak'ın incelenen eserlerinde birçok tema ön plana çıkmıştır. Bu temaların ortak özelliği günümüz toplum yaşantısına ışık tutmaları ve bu yaşantıdaki problemlere çözüm önerileri sunmalarıdır. Behiç Ak bir toplumcu gerçekçi yazar olmasa da seçtiği temalar yönüyle okurda daima insana, yaşama, topluma, çevreye ve doğaya karşı duyarlık oluşturacak temalara yer vermiştir. Yazarın incelenen bütün eserlerinde en çok öne çıkan temalar şöyle sıralanabilir; Modern kent hayatında yalnızlaşan insan, bireyselleşme, modern toplum yaşantısının mahalle kültürünü yok etmesi ve insanların apartman dairelerine hapsolmesi, gelişen teknolojinin, internetin ve sosyal medyanın insan yaşantısına olumsuz etkileri, sosyal ilişkilerin ve bu ilişkilerde doğru iletişimin önemi, okuma-yazma, çevrenin ve doğanın korunması, hayvan sevgisi vd. Yazar bu

temaları merkeze alarak oluşturduğu eserlerinde daima okurda bir bilinç oluşturma yönünde hareket etmiştir.

Tablo 5: Ak'ın Yapıtlarının İzlek Özelliklerinin Puan Aralıkları

İZLEK (TEMA)	Toplam
1 Çocukta uyandırılmak istenen etki, çocuğun düzeyine (yaşına, gelişim özelliklerine ve gereksinmelerine) uygundur.	79
2 İzlek, yazınsal bir kurguyla geliştirilmiştir.	84,5
3 İzlek, yaşama ve insana özgü durumları/ duyarlıkları çocuğa duyumsatıcı niteliktedir.	83
4 İzlek, çocuğun düş kurarak, düşünerek; duyu algılarını kullanarak yaşantı kazanmasına olanak sağlayıcı özelliktedir.	80
5 İzlek, çocuğun sevgi ve özgürlük gereksinmelerini karşılayacak biçimde geliştirilmiştir.	81,5
6 İzlek(ler), çocuğun soyutlama yapmasına olanak sağlayıcı niteliktedir.	79
7 Konu ve izlek arasında güçlü bir ilişki vardır.	82
Genel Ortalama: 81,3	

Çizelge incelendiğinde bütün maddelerin çok iyi puan aralığında değerlere sahip olduğu görülmektedir. Yazar izlekleri oluştururken çocuğu kabul ederek ona onun dünyasından seslenme gayreti içerisinde olmuştur. Daima günümüz çocuklarının içinde bulunduğu yalnızlık, sosyal medya bağımlılığı, çevreyi tanımama, eve hapsolmuşluk gibi problemlere ve çocuğun ihtiyacı olan insanlarla iletişim kurma, kendini değerli hissetme gibi yaşantılara eserlerinde yer vermiştir. Yazar bu daima insanın, insana ait yaşantıların ve duygu durumlarının içinde yer aldığı bu izlekleri içeren yapıtlarını çocuğun duygularını ağır derecede yıpratmayacak ve onu yoğun bir şekilde hüznlendirmeyecek bir şekilde kurgulamış en çok duygusal bağlamın yer aldığı Bebek Annem adlı eserini dahi çocuğa umut aşılayacak şekilde mutlu sonla bitirmiştir. Kirazlı(2018) de yapmış olduğu çalışmada bu araştırma ile aynı doğrultuda verilere ulaşmış ve yazarın kitaplarını tema yönünden çocuğa göre bulmuştur.

Farklı kitap türlerinin kendi içlerindeki genel ortalamaları incelendiğinde ise çocuk romanlarının(82,26) en yüksek genel ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bu durumun sebebi ise yazarın izlek seçiminde ve izlekleri geliştirmesinde hitap ettiği okur kitlesinin gelişim döneminden kaynaklı olarak daha özgür hareket edebilmesidir. Çünkü zihinsel olarak soyut işlemler döneminde olan okur yazara daha rahat çalışma imkanı sunmaktadır. Okurun seviyesine inmekte zorlanmayacağı ve okurun seviyesine inme çabasıdan dolayı izleklerden ve izleklerin edebi bir şekilde geliştirilmesinden daha az taviz vermek zorunda kalacağı bir ortamda yazar kendini daha iyi ifade etme imkanı bulmuştur. Diğer türlerin genel ortalamaları ise şu şekildedir; öykü (80,71), resimli öykü(81).

Karakter ve Kahraman

Ak'ın eserlerinde kahraman ve karakter ögesi eserin oluşumunda diğer öğelerle eşit pay sahibi olmuş eserlerin kurgulanmasında ve iletilerin aktarımında kahraman merkezli bir yaklaşım çok fazla tercih edilmemiştir. Yazar insan karakterlerin yanında hayvan karakterlere de yer vermiştir ve bazı eserlerinde ön plana çıkarmıştır. Eserlerin baş kişileri olarak daima çocuklara yer verilmiştir. Aynı zamanda bu çocuk kahramanların cinsiyet dağılımı heterojen bir şekilde gerçekleştirilmiş eserlerin bütün çocuklara hitap etmesi sağlanmıştır.

Tablo 6: Ak'ın Yapıtlarındaki Karakter ve Kahraman Özelliklerinin Puan Aralıkları

KARAKTER VE KAHRAMAN	Toplam
1 Karakter davranışlarıyla geliştirilmiştir.	81
2 Karakter konuşmalarıyla geliştirilmiştir.	80,5
3 Karakter hem davranışlarıyla hem de konuşmalarıyla geliştirilmiştir.	80
4 Karakter fiziksel özellikleriyle geliştirilmiştir.	75
5 Karakter devingen ve tutarlıdır.	83
6 Karakterin yaşadıkları olaylar ve çevrelerindeki etkileşimler sonucu yaşadıkları değişim(ler) inandırıcıdır.	80
7 Karakter/ karakterler çocuğun okumayı istekle sürdürmesini sağlayacak niteliktedir.	77,5
8 Kitaptaki diğer karakterler, çocuğun yaşam ve insan gerçekliğini anlaması için sezinletici dönütler sunmaktadır.	80
9 Kitaptaki kahraman sayısı çocuğun özdeşim kurmasına elverişlidir.	78,5
10 Kahraman, çocuğun özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır.	79,5
11 Kahraman, ulaştığı başarıları gerçekten hak etmiştir.	77,5
12 Kahraman davranışları rastlantıya bırakılmamıştır.	75
13 Kahramanın eylem ve davranışları insan gerçekliğine ilişkin dönütler sunmaktadır.	77,5
14 Kahraman ve karakterler arasındaki çatışma ve çözümlerin kurgulanışı; çocukların yaş ve deneyimlerine koşut olarak yaşam ve insan gerçekliğine yönelik yaşantılar edinebilmelerine olanak sağlamaktadır.	79,5
15 Bir bütün olarak kahramanın eylem ve davranışları yazınsal bir kurgunun yapılandırılmasına olanak sağlamıştır.	82,5
Genel Ortalama: 79,1	

Çizelge incelendiğinde madde 4 ve madde 12 dışındaki bütün maddelerin çok iyi puan aralığında değerlere sahip olduğu görülmektedir. Bu iki madde ise yeterli puan aralığında değerlere sahiptir. Madde 12 ye göre belli oranda kahramanın davranışlarında yer alan rastlantısallığın gerekçesi yazarın okuru doğrudan yaşamın gerçekleri ile yüzleştirmekten kaçınarak ona gerçekleri masal kahramanlarına benzer şekilde geliştirilmiş karakterler ve hayali kurgular içinde sezinletmesi olarak tespit edilmiştir.

Yazar kahramanlarını çocuklardan seçerken çoğu eserinde kahramana eşlik eden yan karakterler olan ailelerini her ne kadar farklı meslek gruplarından seçse de daima

memur ve sanatçı gibi toplumun üst tabakasına ait kişilerden oluşturmıştır. Bu durum yazarın toplumun gerçekliğinden uzaklaşmasına neden olmakla beraber okurun kendini kitaba ait hissetmesinin önünde engel olabilmektedir.

Eserlerin türlerine göre genel ortalamaları incelendiğinde çocuk romanlarının (82,29) diğer türlere göre gayet yüksek olduğu görülmektedir. Çocuk romanlarının daha uzun olması yazarın kahramanları daha etkili geliştirmesine imkan sağlamıştır denilebilir. Öykü(77,80) türünün genel ortalamasının ise resimli öykülerden(76,8) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

İletiler

Behiç Ak'ın eserlerinde doğanın ve çevrenin korunması, hayvan sevgisi, okuma ve yazmanın önemi, iletişim, yardımlaşma, hoşgörü, alçakgönüllülük, saygı, komşuluğun önemi, arkadaşlık ilişkileri ve toplumsal yaşamda sosyal ilişkilerin korunması, sosyal medyanın insanlar üzerindeki etkileri, modern kent yaşamında insan ilişkileri gibi evrensel iletilere yer vermiştir. Yazar eserlerinde yer yer açık iletilere yer verirken çoğu zaman bu iletileri kurgu içine sindirilmiş bir vaziyette örtülü olarak aktarmaktadır.

Tablo 7: Ak'ın Yapıtlarındaki İletiler Özelliklerinin Puan Aralıkları

İLETİ	Toplam
1. İleti(ler); görsel/ dilsel düzenleme içinde, yazınsal anlayışla (ipuçlarıyla) sunulmuştur.	78,0
2. İleti(ler), çocuğun yeni anlamlar oluşturmaya kılavuzluk etmektedir.	79,5
3. İleti(ler), çocuğun düş ve düşünce evreninde güzel duyuşsal etkiler uyandırmaktadır.	80,0
4. İleti(ler), çocuğun anlam evrenine uygun yeni yaşantılar kazandıracak özelliktedir.	78,0
5. İleti(ler); çocukta, yaşama, insana yönelik duyarlık oluşturmaktadır.	86,5
6. İleti(ler) metnin duygu ve düşünce örüntüsü içine sindirilmiştir.	80,5
7. İleti(ler) yoluyla yazar/ şair kendi duygu ve düşüncelerini dayatmamıştır.	72,0
8. İleti(ler); çocuğun anlam evrenini önceleyen biçimde sanatçı duyarlığıyla etkileşime olanak sağlayacak biçimde sunulmuştur.	78,0
9. İleti(ler), evrensel insanlık değerlerini çocuklara duyumsatıcı niteliktedir.	81,5
Genel Ortalama: 79,3	

Çizelge incelendiğinde madde 7 hariç bütün maddelerin çok iyi puan aralığında değerlere sahip olduğu görülmektedir. Yazarın incelenen 18 eserde genel olarak yukarıda bahsettiğimiz iletilere yer vermesi ve hem görsel hem de dilsel metinlerde daima okura sezinletmeye çalışması yazarın okura belli değerleri kabul ettirme isteği içinde olduğu hissiyatı vermektedir bu sebeple madde 7 yeterli düzeyinde kalmıştır.

Eserler incelendiğinde daima evrensel ileti ve değerlere yer verildiği tespit edilmiştir. Ancak Şirin, (2000) ve (Çılgın, 2007) 'nin çocuk edebiyatı eserlerinde yer

alması gereken tema ve değerler arasında yer verdikleri aile değerlerine, inançlarına bağlılık, vatan, millet, cesurluğun, kahramanlığın, özverinin değeri, gelenek göreneklere karşı bağlılık ve duyarlılık, tarihimizin unutulmaz dönem ve şahıslarının tanıtılması, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlılık gibi milli ve manevi değerlerimizi içermesi yönünden de eserlerin aynı düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Araştırmamızda elde edilen bulgular bu yönüyle Abacı (2018) in çalışmasıyla da örtüşmektedir. Abacı (2018) “Behiç Ak’ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi “ adlı çalışması kapsamında incelemiş olduğu yirmi dokuz çocuk kitabında toplam 1799 değer tespit etmiştir. Ancak ağırbaşlılık ve ahlaklı olma değerlerine hiç rastlanmazken, doğru ve yerinde konuşma(2), vatan sevgisi- vatandaşlık bilinci(2), cömertlik(1), görgü kurallarına uyma(1) değerlerine ise en düşük oranda rastlandığı belirtilmiştir.

İncelenen eserlerin türlerine göre genel ortalamalarına bakıldığında öykü kitaplarının (80,22) diğer türlere göre daha yüksek genel ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Resimli öykü kitaplarının(79,32) da genel ortalamalar yönünden çocuk romanlarından(78) yüksek olmasının sebebi olarak çocuk romanlarından bazılarının yoğun bir şekilde iletiye boğulması görülmüştür.

Dil ve Anlatım

Ak’ın yapıtları incelendiğinde genellikle hakim bakış açısına sahip bir anlatım görülmektedir. Bu durum yazara kurgu üzerinde daha esnek bir çalışma imkanı vermiş ve yazarın aynı temalı ve aynı iletilere sahip eserlerini farklı kurgularla okura sunmasını mümkün kılmıştır. Aynı zamanda yazar kahraman bakış açısına sahip bir anlatımın hakim olduğu eserlerde yazmıştır.

Tablo 8: Ak'ın Yapıtlarındaki Dil ve Anlatım Özelliklerinin Puan Aralıkları

DİL VE ANLATIM	Toplam
1. Türkçenin anlatım gücü ve olanakları, dil anlam evrenine uygun olarak çocuğa sezdirilmiştir.	83,0
2. Anlatım; duru, akıcı ve yalındır.	82,0
3. Noktalama ve yazım kuralları, bağlamlar aracılığıyla çocuğa doğru sezdirilmiştir.	76,5
4. Metnin dilsel düzenlenişi çocukların düş ve düşünce gücünü devindirici özelliktedir.	81,5
5. Dil bilinci ve duyarlılığı, çocuğa göre olan bir kurguyla uyarılmıştır.	77,5
6. Yapıtta; eskimiş, yıpranmış ve yabancı sözcüklerden arındırılmış anlatım dilinin kullanılmasına dönük duyarlık egemendir.	72,0
7. Dilsel birimlerin bağlam içinde kullanımı, çocuğun düzeyine uygundur.	78,0
8. Anlatım, çocuğun beş duyusunu devindirici özelliktedir.	80,0
9. Türkçenin söz varlığı, çocuğun dilsel düzeyinin geliştirilmesini destekleyecek biçimde örneklendirilmiştir.	81,0
10. Dil ve anlatım, çocuğun metni alımlamasına olanak sağlayıcı nitelikte düzenlenmiştir.	74,0
11. Metnin dil örüntüsü çocukta okuma ve yazma isteği uyandırıcı özelliktedir.	79,5
12. Anlatım, çokanamlı bir dilsel düzenleme içinde sunulmuştur.	83,0
13. Ses ve sözcüklerin yarattığı (şiir ya da düz yazı) işitsel etki, dinleme ve okuma isteği uyandıracak niteliktedir.	82,0
Genel Ortalama:79,1	

Çizelge incelendiğinde madde 6 ve 10 hariç bütün maddelerin çok iyi puan aralığında değerlere sahip olduğu görülmüştür. Özellikle madde 1 ve 9 un yüksek değerlere sahip olması yazarın Türkçeye olan hakimiyetini ve onu okura etkili bir şekilde sunabildiğini göstermektedir. Bulgular içerisinde de örneklendirildiği üzere yazar bütün eserlerinde Türkçenin söz varlığını çocuğa katkı sağlayacak şekilde azami derecede kullanmıştır. Bu durum yazarın eserlerini kurgularken tercih ettiği hakim bakış açılı anlatım ile uyum içerisinde olmuş ve yazarın iletilerini doğru aktarmasına katkı sağlamıştır. Bu yönüyle araştırmamız Ziya (2019)' un yapmış olduğu çalışma ile aynı

doğrultuda bulgulara ulaşmıştır. Madde 6 ‘nın yeterli düzeyde kalmasının gerekçeleri ise yazarın eserde samimi bir dil oluşturmak amacıyla günlük dili kullanırken birçok kitabında rastlanılan argo ifadeler ve günümüz çocuklarının aşına olduğu internet dilinde kullanılan sonradan türetilmiş yoz kelimelerdir denilebilir.

İncelenen kitaplarda farklı türlerin kendi içlerindeki genel ortalamalarına bakıldığında ise çocuk romanlarının (81) daha yüksek genel ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Çocuk romanlarının diğer türlerden daha yüksek ortalamaya sahip olmasının nedeni eserlerin hitap ettiği yaş grubunun daha büyük çocuklardan oluşmasının yazara verdiği kendini daha kolay ifade edebilme imkanı ve yazarın dili kullanırken daha az kısıtlanmasıdır denilebilir. Diğer türler olan öykülerin(78,23) ve resimli öykülerin (78) ise genel ortalamaları eşittir.

Çevre

İncelenen 18 eserin 14’ünde seçilen çevre yazarın birçok iletisine uygun olarak şehirdir, 4 eserde ise köy çevresine yer verilmiştir. Kitaplar da hem gerçek hem de hayali çevrelere yer verilmiştir. Gerçek çevreler olarak Toros Dağları, Antalya, Boğaziçi, Galata, Adana karşımıza çıkmaktadır. Yazar tema ve kurgu seçiminde de olduğu gibi çevre seçiminde de bir kısıtlılığa gitmiş, İstanbul ve Akdeniz kıyıları ön plana çıkan çevreler olmuştur.

Tablo 9: Ak’ın Yapıtlarındaki Çevre Özelliklerinin Puan Aralıkları

ÇEVRE	Toplam
1. Olayın geçtiği çevre, çocuk okurun düş ve düşünce dünyasında canlandırabileceği özellikte kurgulanmıştır.	79,0
2. Olay kurgusu ile çevre arasında güçlü bir ilişki kurulmuştur.	85,0
3. Toplumsal çevre ile kahramanın yaşadığı iletişim ya da varsa çatışmalar inandırıcı biçimde kurgulanmıştır.	79,5
Genel Ortalama:81,2	

Çizelge incelendiğinde bütün maddelerin çok iyi puan aralığında yer aldığı görülmektedir. Bu durum yazarın her ne kadar kısıtlı bir çevreye yer verse de konuya uygun bir çevre tercihini daima doğru yaptığını göstermektedir.

Araştırma kapsamında incelenen kitaplar kendi türleri içerisinde değerlendirildiğinde genel ortalama olarak çocuk romanları(82,5) en yüksek puana sahip olurken, öykü kitaplarının(80,6) ise resimli öykü kitaplarından(79,98) daha yüksek genel ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler

Tablo 10: Ak'ın Yapıtlarındaki Yazınsal ve Eğitsel İlkelerin Puan Aralıkları

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler	Toplam
1. Kitapta öğretici, öğüt veren bir yaklaşımdan uzak durulmuştur.	75,0
2. Çocuğun yaratıcı, girişimci ve araştırmacı bir kimlik oluşturmaya desteklenmiştir.	83,5
3. Cinsel roller; çağdaş yaşamın gereklerine uygun olarak kurgulanmış, kadına ve erkeğe yüklenen anlam arasında ayrım yapılmamıştır.	80,5
4. Çocuğun kendi cinsel kimliği içinde kişiliğini geliştirmesine olanak sağlanmıştır.	81,5
5. Yaşamda sorunların çözümü için iletişim kurulması gerektiği özendirilmiş şiddet ve kaba gücün bir sorun çözme yöntemi olmadığı sezdirilmiştir.	82,0
6. Siyasal ve dinsel telkinden uzak durulmuştur.	83,0
7. Yazgıcı ve boş inançların telkininden uzak durulmuştur.	81,5
8. Çocuğa belli değerler, düşünceler benimsetilmeye çalışılmamıştır.	79,0
9. Denetimci ve baskıcı anlayışları onaylayan yaklaşımdan uzak durulmuştur.	84,5
Genel Ortalama:81,2	

Çizelge incelendiğinde yazar genel olarak yazınsal ve eğitsel ilkelere uygun eserler ortaya koymuştur. Madde 1 hariç bütün maddelerin çok iyi puan aralığında değer aldığı görülmektedir. Postayla Gelen Deniz Kabuğu gibi bazı eserlerde yer alan yoğun açık iletiler, kitaba öğüt verici bir hava katmıştır.

Yazar eserlerinde genel olarak cinsel rolleri çağdaş yaşamın gereklerine uygun olarak kurgulanmış ve okura gayet doğru bir şekilde sezinletmiştir. Çatıdaki Gezegen'de Serdar'ın anne babasının beraber yaptığı pazar temizliği, Buzdolabındaki Köpek'te

Cem'in annesinin balık tutup evin geçimini sağlaması, Havva ile Kaplumbağa'da Elif'in anne babasının her işi beraber yapmaları olumlu örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Akvaryumdaki Tiyatro'da Zühtü'nün hayali ile köye kurulan akvaryum şeklindeki tiyatro, Pat Karikatür Okulu'nda Patates'in çizimleriyle ortaya koyduğu hayaller ve açtığı karikatür okulu, Bulutlara Şiir Yazan Çocuk'ta Sevgican'ın yazmış olduğu şiirler hepsi çocuğun girişimci, hayal kuran ve araştırmacı bir kimlik geliştirmesine yardımcı olan kurgulardır.

Güneşi Bile Tamir Eden Adam'da Kadir Bey'in davranışları Yaşasın Ç Harfi Kardeşliğinde ise Ali Hoşgörüş'ün tutumları okurun yaşamda problemlerin çözümünde iletişimin önemini okura sezdirirken denetimci ve baskıcı anlayışları reddeden örnekleri çocuğa sunmaktadır.

Eserler yazınsal ilkeler açısından irdelendiğinde yazar çoğu kitapta çocuğa edebi bir haz verecek ve onun estetik beğenisini desteleyecek bir dil kullanmaya özen göstermiştir.

Kitaplar kendi türleri içinde irdelendiğinde çocuk romanlarının(81,81) ve öykülerin(81,33) neredeyse eşit genel ortalamalara sahip olduğu resimli öykülerin(79,32) ise daha düşük genel ortalamaya sahip olduğu belirlenmiştir.

Çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenen Behiç Ak'ın eserleri hakkında şu değerlendirmeler yapılabilir;

Behiç Ak günümüz çocuk edebiyatı yazınında önemli bir yere sahip ve yazdığı eserlerinde daima çocuğu merkeze alan bir yazardır. Yazar çocuğa görelilik ilkesi ile hareket ederken her yazar gibi belli mesajları okura verme amacına da sahiptir ancak bu durumu çocuk edebiyatının temel öğelerine uygun olarak gerçekleştirmekte ve yapıtlarını bir öğüt kitabına çevirmekten uzak durmaya çalışmaktadır. Aynı zamanda yazar eserlerinde daima evrensel iletilere yer vermiştir. Yazar bu iletilerini günümüz insanının yaşadığı problemleri kurgularının merkezine koyarak bu kurgu içerisinde okura sunmaktadır.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Behiç Ak'ın çocuk edebiyatının temel öğeleri kapsamında incelenen yapıtları ile ilgili olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırma kapsamında incelenen kitaplara tasarım ve resim özellikleri açısından baktığımızda Güneşli Kitaplığı ve Can Sanat Yayınları tarafından basılan eserlerin tamamının çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından yeterli özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında eserlerin resimlemelerinin aynı zamanda bir karikatürist ve çizer olan yazar tarafından yapılmış olmasının önemi büyüktür. Yazarın ve yayınevlerinin çocuğa yönelik hassasiyete sahip oldukları gözlemlenmiştir. Ancak Güneşli Kitaplığı tarafından basılan çocuk romanlarının renklendirilmesi ve baskı kalitesinin artırılması noktasında geliştirilmeye ihtiyaçları olduğu görülmüştür.

Ak, eserlerinde günümüz dünyasının ve toplumlarının yaşadığı problemleri gösteren evrensel temalara yer vermiştir. Genel olarak eserlerinde benzer temalara yer verse de her kitaba özgü öne çıkan temalar olmuştur. Yazar temalarını işlerken çocuğa öğüt vermekten kaçınmış ve aktarmak istediklerini çocuğa sezinletmiştir.

Ak'ın incelenen yapıtları konu ve kurgu yönünden çocuk duyarlığına sahip bir yazar tarafından yazıldığını göstermektedir. Kurgular benzer temalar etrafında daima değişen, çocuğun anlam evrenine uygun ve mutlu sonla biten okura hayata karşı umutla bakma mesajı veren özelliklere sahiptir. Çocuğun duygusal gelişimini olumsuz etkileyecek ve duygularını yıpratmak şekilde olay anlatımından çoğu eserde uzak durulmuş, çocuğun metnin anlamını kendisinin oluşturarak iletiyi hissetmesi sağlanmıştır.

İncelenen yapıtlarda karakterler daima devingendir. Kitapların çoğunda tercih edilen çocuk kahramanlar sadece isimde çocuk olarak kalmamış duygu, düşünüş ve davranışlarıyla da çocuk olarak geliştirilmişlerdir. Yazar kahramanları geliştirirken uç

örneklerden uzak durmuş kahramanın iyi yönlerinin yanında zayıf yönlerini de hissettirerek çocuğa insan gerçekliğine yönelik bildirimlerde vermesini sağlamıştır. Eserlerde yer alan kahramanların çoğu olayları başlatan oldukları gibi olaylardan etkilenenler olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle kahramanlar kurgunun yapılandırılmasında rol oynadıkları gibi kurgudan etkilenerek gelişmişlerdir de.

Behiç Ak'ın incelenen yapıtlarında iletiler çoğunlukla örtülü bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Yazar iletilerinde öğreticilikten uzak durmaya çalışmakta çocuğun mesajı sezinlemesini istemektedir. İrdelenen öykülerde ve resimli öykülerde açık iletilerden uzak durmaya çalışılırken çocuk romanlarının bazılarında ise okur açık iletilere ve ileti yoğunluğuna maruz kalmaktadır. Yazar iletilerinde belli bir çerçeveye sahip bir görünümde yapıtlarda benzer iletiler karşımıza çıkmaktadır.

Yazar eserlerinde genel olarak masal dilinin özelliklerinden, ses ve sözcüklerin oluşturduğu şiirsellikten faydalanarak kendine özgü bir dil geliştirmiş. Türkçenin sözvarlığının sık sık örneklandığı çocuğun edebi zevk alacağı ve yeni kelimeler öğrenirken ilgiyle okuyacağı bir anlatım oluşturmuştur.

Ak'ın yapıtlarında yer verdiği iki ana çevre vardır bunlar; şehir ve köydür. Şehir çevresi yazarın temaları ile uyumlu olarak daha çok ön plana çıkarken köy teması bir toplumcu gerçekçi katılığında değil daha çok doğayı ve doğallığı simgelemesi ve şehir çevresinin bünyesinde barındırdığı olumsuz durumların sezinlenmesinde bir turnusol görevi yapması amacıyla kullanılmıştır. Yapıtlarda ülkenin belli bölgelerine odaklı kısıtlı bir uzamsal çevreye yer verilmiştir.

Yazarın çocuğa değer veren bir anlayışla, çocuğun sevgi ve özgürlük gereksinimlerini daima göz önünde bulundurarak oluşturduğu eserleri yazınsal ve eğitsel ilkeler yönünden başarılıdır.

Öneriler

Elde edilen veriler ışığında şu öneriler verilebilir.

Yayınevlerine yönelik olarak;

Çocuk kitabı basmadaki yakalanmış olan bu başarılı çizginin devam ettirilirken, özellikle çocuk romanlarında karşılaşılan tasarım özelliklerindeki zayıflıklar giderilerek daha sağlam eserler basılabilir.

Çocuk kitabı basmalarındaki tecrübelerini diğer yayınevleri ile paylaşırken bu alanda eser veren başka yazarlarla da işbirliğinin artırılarak onların eserlerinin de basılması sağlanabilir.

Yazarımızın fikirlerine müdahale etmeden, seçimlerindeki özgürlüğünü etkilemeden şu öneriler verilebilir;

İzleklerinde ve iletilerinde yer vermiş olduğu yoğun evrensel değerlerin yanında milletimize ait ulusal ve manevi değerlerimize de yer vermesi yazarımızın okurlarına daha zengin bir fikir dünyası sunmasına katkı sağlayacaktır.

Aynı şekilde seçilen uzamsal ve toplumsal çevrelerin çeşitlendirilmesi kitapların okur tarafından daha çok benimsenmesini sağlayacaktır.

Araştırmacılara yönelik öneriler ise;

Yazarın çocuk edebiyatı alanındaki diğer eserleri de farklı araştırma konuları çerçevesinde değerlendirilerek Türkçe eğitimi konusunda kullanılabilmesine yönelik incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Ak, B. (2018), *Akvaryumdaki tiyatro*, İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018), *Alaaddin'in geveze su boruları*, İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018), *Bebek annem*, İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018), *Bulutlara şiir yazan çocuk*, İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018), *Buzdolabındaki köpek*, İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018), *Eve giden küçük tren*, İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018), *Galata'nın tembel martısı*, İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018), *Geçmişe tırmanan merdiven*, İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018), *Güneşi bile tamir eden adam*, İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018), *Havva ile kaplumbağa*, İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018), *Kedilerin kaybolma mevsimi*, İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018), *Pat karikatür okulu*, İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018), *Postayla gelen deniz kabuğu*, İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018), *Rüzgarın üzerindeki şehir*, Can Sanat Yayınları.
- Ak, B. (2018), *Yaşasın ç harfi kardeşliği*, İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Ak, B. (2018), *Yüksek tansiyonlu çınar ağacı*, İstanbul: Günışığı Kitaplığı.
- Abacı,(2018). *Behiç ak'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*.
Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi T.C. Zonguldak Bülent Ecevit
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

- Akbayır, S. ve Şahin, Ş. (2005). Yaş gruplarına göre çocuklar için edebiyat. *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*. 9(104-105), 190-204.
- Akyüz, M. (2014) *Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Anderson, N. A. (2013). *Elementary Children's Literature, Infancy Through Age 13*. New York: Pearson Education
- Asutay, H. (2012). *Gençlik edebiyatı ve ilk gençlik romanı*, İstanbul: Kriter Yayınları.
- Aydın, E. (2019) *Türk edebiyatındaki ödüllü çocuk romanlarında temalar (1948-2016)*. Yayınlanmamış doktora tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya
- Başığmez Tıgılı, H.(2014). *Miyase Sertbarut'un çocuk kitaplarının çocuk edebiyatı öğelerine göre incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir
- Behiç Ak. [01.11.2018]. <http://v3.arkitera.com/s58-behic-ak.html>.
- Berger, J. (2013). *Görme biçimleri*. (Çev. Yurdanur Salman). İstanbul: Metis Yayınları.
- Bolat, S. (2003). *Öykü yazma teknikleri*. İstanbul: Papirüs.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz,Ş.,&Demirel,F.(2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları
- Canbay, H.(2011).*Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının doğacı zekâ alanı açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Ciravoğlu, Öner (1999), *Çocuk edebiyatı*, İstanbul: Esin Yayınları.
- Çapan, C. (2000). *Değişen tiyatro*. İstanbul: Metis Yayınları.

- Meral, A.(2016). *Ömer Seyfettin öykülerinin çocuk edebiyatı ölçütleri açısından değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Dayıoğlu, G. (1997). Çocuk Kitaplarının Ana Dili Öğretimine Etkisi. Ana Dili Eğitimi ve Çocuk Kitapları Sempozyumu'nda sunuldu. Ankara: Ankara Üniversitesi Tömer Dil Eğitim Merkezi.
- Demircan, C. (2006). Tübitak çocuk kitaplığı dizisindeki kitapların dış yapısal ve iç yapısal olarak incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2(1), 12-27.
- Demirel, Ş. (2010). *Edebi metinlerle çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem A.
- Demiryürek, G.(2012). Trt Çocuk Dergisi'nin yapısal özellikler bakımından değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 20 (3), 1017-1034.
- Doğan, M. H. (1993). *Yazıdan bakmak*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Dwyer, J., Neuman, S. B. (2008). Selecting books for children birth through four: a development approach. *Early Childhood Journal*, 35, 489-494.
- Erdoğan Horasan, A. (2015). *Zeynep Cemali'nin çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Erkmen, N. (2017). *Çocuk kütüphanelerinde en çok okunan çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri bağlamında incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Gönen, M. Uludağ, G. Fındık Tanrıbuyurdu, E.& Tüfekçi, E.(2014). 0-3 Yaş çocuklarına yönelik resimli çocuk kitaplarının özelliklerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 29(1), 126-139.

Gönen, M. Katrancı, M. Uygun, M. & Uçuş, Ş.(2011). İlköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının, içerik, resimleme ve fiziksel özellikleri açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*,36(160)

gunisigikitapligi.com/kisiler/behic-ak/ (25.09.2018) adresinden alınmıştır.

Güleryüz, H. (2006). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara : Pegem A.

Kaminski, W. (2009). *Çocuk ve gençlik edebiyatına giriş*, (çev.Y.Baş), Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

Kaptan, D.(2006). *Mekânın tiyatrallığı ve bir örnek olarak Behiç Ak oyunları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi

Karagöz, B. (2018). Resimli çocuk kitaplarında gözden kaçan bir alan: ileti problemi (anne tavuk anlatıyor serisi örneği). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 17(68), 1765-1787.

Karagöz, B.(2018) Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin resimli çocuk kitaplarına ilişkin tepkileri üzerine bir inceleme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 1198- 1218

Karakurt İpek, G. (2019). *Nur İçözü'nün romanlarının çocuk edebiyatının temel öğeleri bağlamında incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Karatay, H. (2011). *Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler, kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı*, (1. Baskı) Ankara: Grafiker Yayınları

Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Engin Yayınevi.

Kaya, İ. (2014). Çocuk kitabında görsel katmanlar ve çizerlerimiz. *Türk Dili Dergisi, Çocuk Ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*. Cvu (756),186-192.

Kıbrıs, İ. (2006). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Tek Ağaç Eylül.

- Kimmel, M. ve Segel, E. (1983). *For reading out loud: a guide to sharing books with children*. Dela Corte Press
- Kirazlı, N.(2018) *Behiç Ak'ın çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuca görelik açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Koyuncu, S., Kaptan, A.Y. (2014). Çocuk kitaplarında görsel anlatım ve tasarım sorunları. *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*
- krakergazete.wordpress.com (18.01.2017) adresinden alınmıştır.
- Lukens, R. J. 2007. *A critical handbook of children's literature*. 8. bs. ABD: Pearson
- Meral, A.(2016). *Ömer Seyfettin öykülerinin çocuk edebiyatı ölçütleri açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Nas, R. (2004). *Örneklerle çocuk edebiyatı*. Bursa: Ezgi.
- Oğuzkan, F. (2001). *Çocuk edebiyatı*. (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oğuzkan, A. F. (2006). *Yerli ve yabancı yazarlardan örneklerle çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı.
- Oğuzkan, F. (2010). *Çocuk edebiyatı*. (9. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık
- Onur, B. (1993). *"Sunuş", toplumsal tarihte çocuk sempozyum bildirileri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Özer, A. (2006). *Çocuk kitaplarındaki resimlerin çocuca göreliği*, II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu'nda sunuldu, Ankara.
- Özertem, T. (1979) *Türkiye'de çocuk tiyatrosu*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları. 42.
- Sakoğlu, S. (1973). *Gümüşhane masalları*. Ankara: Sevinç.

- Sakoğlu, S. (1980). *Anadolu Türk efsanelerinde taş kesilme motifi ve bu efsanelerin tip kataloğu*. Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara.
- Sever, S.(1995). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Yapısal ve Eğitsel Özellikler. *Abece*. 107, 14-15
- Sever, S., Dilidüzgün, S., N. Neydim, C. Aslan (2007). *İlköğretimde çocuk edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem.
- Sever, S. (2010) *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Tudem Yayıncılık.
- Sever, S. (2012). *Çocuk ve edebiyat*. (6. Baskı). İzmir: Tudem
- Sever, S. (2013). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. İzmir: Tudem Yayıncılık
- Şimşek, T. (2005). *Çocuk edebiyatı*, Konya: Suna Yayınları.
- Şimşek, T. (2012). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı* (2. Baskı) Ankara, Grafiker Yayınları
- Şimşek, T. (2014) *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı* (1. Baskı) Ankara: Grafiker Yayınları
- Şimşek, T. (2018) *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı* (1. Baskı) Ankara: Grafiker Yayınları
- Şirin, M. R. (1998) *99 soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları
- Şirin, M.R. (2000), *99 soruda çocuk edebiyatı*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M. R. (2012). *Çocuk ve ilk gençlik edebiyatı ders notları*, Marmara Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü (2008-2012).

- Şirin, M.R. (2019), *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış-çocuk edebiyatı nedir ne değildir?*, İstanbul: Uçan At Yayınları
- Ural, Y. (1987). *Yalvaç Ural'la çocuk edebiyatı üzerine*, 1987 Çocuk Edebiyatı Yıllığı. İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Uslu, Mustafa (2007). *Ansiklopedik türk dili ve edebiyatı terimleri sözlüğü*. İstanbul: Yağmur Yayınları.
- Taşçı, F. (2007). *Reşat Nuri Güntekin'in romanlarındaki çocuk karakterlerin çocuğa görelilikler açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Tekin, E.(2017). *Süleyman Bulut'un çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Tosun, N. (2005). Çocuk hikayeleri. *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*. 9, 213-218
- Turla, A., Tür, G. (2005) *Okul öncesi çocuk, edebiyat ve kitap*. İstanbul. Ya-Pa Yayıncılık
- Türk Dil Kurumu. (1974). *Türkçe sözlük* (6. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Yalçın, A., Aytaş, G. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ.
- Yalçın, A., Aytaş G. (2011). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ.
- Yardımcı, M. Tuncer H. (2002). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Yurttaş, H. (1997). *Çocuk ve kitap*. Ana Dili Eğitimi ve Çocuk Kitapları Sempozyumu'nda sunuldu. Ankara

- Yüksel, B. (2020). *Çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından Behiç Ak'ın kitaplarında görsel tasarım, değerler ve metin ilişkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Ziya, S. (2019). *Behiç Ak'ın çocuk romanlarının söz varlığı ve okunabilirlik yönünden değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

EKLER

EK-1. Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yapıtlarını Değerlendirme Ölçeği

Tasarım ve Resim		Çok iyi(5)	Yeterli(4)	Kısmen yeterli(3)	Yetersiz(2)	Çok yetersiz(1)
1.	Boyutlar, yaş düzeyine uygundur.					
2.	Kitap, hacim ve ağırlık yönünden çocuk tarafından kolay taşınabilir.					
3.	Kağıt; dayanıklı, kolay yırtılmayan, kırışmayan ve yıpranmayan özelliktedir.					
4.	Kağıt, göz sağlığı açısından uygundur.					
5.	Kâğıt; resimlerin, yazıların niteliğini ve renklerini özgün biçimde yansıtmaktadır.					
6.	Cilt, dağılma ve kopma olmayacak biçimde hazırlanmıştır.					
7.	Sayfa kenarları, düzgün ve pürüzsüz biçimde kesilmiştir.					
8.	Sayfalar her iki yana tam olarak ve kolayca açılıp kapanmaktadır.					
9.	Kapak; dayanıklı, kalın ve yıpranmayacak biçimde hazırlanmıştır.					
10.	Kapağın görsel etkisi çocuğun izleme ve okuma isteğini artırıcıdır.					
11.	Ön ve arka kapak, görsel tasarımıyla izleksel bir uyum içindedir.					
12.	Kapağın tasarımı, çocuğun kitabın içeriğine ilişkin düşsel ve düşünsel bir hazırlık yapmasına katkı sağlamaktadır.					
13.	Sayfa düzeni (resim, fotoğraf, yazı, rakam vd.) çocukta estetik bir etki uyandırmaktadır.					
14.	Harflerin boyutu düzeye uygundur.					
15.	Harflerin renk ve kalınlığı izleme ve okuma isteğini artırıcı niteliktedir.					
16.	Resimler, çocuğun görsel algısını uyarıcı özellikler taşımaktadır.					
17.	Resimler, çocukta kitapla iletişimi isteklendirecek özellikler taşımaktadır.					
18.	Resimler, çocukta resim yapma isteği, uyandıracak özelliktedir.					
19.	Resimler, metne görsel bir yorum katarak metnin anlamını tamamlamaktadır.					
20.	Resimler, dilsel metnin çocuğun belleğinde canlandırılmasına katkı sağlayıcı niteliktedir.					
21.	Resimler; çocuğun düşünmesine, düş kurmasına ve eğlenmesine olanak sağlayacak özellikler göstermektedir.					
22.	Görsel metinler, çocuğun kavramsal birikimini kullanarak öyküler oluşturabilmesini sağlayacak özelliktedir.					
23.	Kitabın adı, içerikle tutarlı ve ilgi çekicidir.					

Konu ve Kurgu		Çok İyi(5)	yeterli(4)	kısmen yeterli(3)	yetersiz(2)	çok yetersiz(1)
1.	Metinde ele alınan konu, düzeye (çocuğun yaşına, gelişim özelliklerine, gereksinmelerine) uygundur.					
2.	Konunun ele alınışı ve yorumlanması özgündür.					
3.	Kurgu, anlamsal ve mantıksal bir tutarlık içinde yapılandırılmıştır.					
4.	Çatışmalar çocukların anlama ve anlamlandırma düzeyine uygundur.					
5.	Çatışmalar çocuğun sevgi ve özgürlük gereksinimlerine uygundur.					
6.	Çatışmalar çocukta okuma ilgi ve isteği uyandırabilecek niteliktedir.					
7.	Çatışmalarda merak ögesi dengeli/uygun bir şekilde kullanılmıştır.					
8.	Çatışmalar kurgulanırken aşırı duygusallığa düşülmemiştir.					
9.	Çatışmalarda, rastlantısallık egemen kılınmamıştır.					
10.	Çatışmaların iletişim kurularak çözümlenebileceği sezdirilmiştir.					
11.	Kitaptaki olaylar dizisi çocuğun düşünmesine, düş kurmasına, heyecanlanmasına ve hoşça vakit geçirmesine olanak sağlamaktadır.					
12.	Olay dizisinin yapılandırılmasında inandırıcılık öncelenmiştir.					
13.	Olay kurgusunun akışını olumsuz etkileyen ayrıntılara yer verilmemiştir.					
14.	Kurgunun yapılandırılmasında çocuk okur metnin anlamının oluşturulmasına ortak edilmiştir.					

İzlek(Tema)		Çok İyi(5)	yeterli(4)	kısmen yeterli(3)	yetersiz(2)	çok yetersiz(1)
1.	Çocukta uyandırılmak istenen etki, çocuğun düzeyine (yaşına, gelişim özelliklerine ve gereksinmelerine) uygundur.					
2.	İzlek, yazınsal bir kurguyla geliştirilmiştir.					
3.	İzlek, yaşama ve insana özgü durumları/ duyarlıkları çocuğa duyumsatıcı niteliktedir.					
4.	İzlek, çocuğun düş kurarak, düşünerek; duyu algılarını kullanarak yaşantı kazanmasına olanak sağlayıcı özelliktedir.					
5.	İzlek, çocuğun sevgi ve özgürlük gereksinmelerini karşılayacak biçimde geliştirilmiştir.					
6.	İzlek(ler), çocuğun soyutlama yapmasına olanak sağlayıcı niteliktedir.					
7.	Konu ve izlek arasında güçlü bir ilişki vardır.					

Karakter ve Kahraman		Çok İyi(5)	yeterli(4)	kısmen yeterli(3)	yetersiz(2)	çok yetersiz(1)
1.	Karakter davranışlarıyla geliştirilmiştir.					
2.	Karakter konuşmalarıyla geliştirilmiştir.					
3.	Karakter hem davranışlarıyla hem de konuşmalarıyla geliştirilmiştir.					
4.	Karakter fiziksel özellikleriyle geliştirilmiştir.					
5.	Karakter devingen ve tutarlıdır.					
6.	Karakterin yaşadıkları olaylar ve çevrelerindeki etkileşimler sonucu yaşadıkları değişim(ler) inandırıcıdır.					
7.	Karakter/ karakterler çocuğun okumayı istekle sürdürmesini sağlayacak niteliktedir.					
8.	Kitaptaki diğer karakterler, çocuğun yaşam ve insan gerçekliğini anlaması için sezinletici dönütler sunmaktadır.					
9.	Kitaptaki kahraman sayısı çocuğun özdeşim kurmasına elverişlidir.					
10.	Kahraman, çocuğun özdeşim kurabileceği özellikler taşımaktadır.					
11.	Kahraman, ulaştığı başarıları gerçekten hak etmiştir.					
12.	Kahraman davranışları rastlantıya bırakılmamıştır.					
13.	Kahramanın eylem ve davranışları insan gerçekliğine ilişkin dönütler sunmaktadır.					
14.	Kahraman ve karakterler arasındaki çatışma ve çözümlerin kurgulanışı; çocukların yaş ve deneyimlerine koşut olarak yaşam ve insan gerçekliğine yönelik yaşantılar edinebilmelerine olanak sağlamaktadır.					
15.	Bir bütün olarak kahramanın eylem ve davranışları yazınsal bir kurgunun yapılandırılmasına olanak sağlamıştır.					

Dil ve Anlatım		Çok İyi(5)	yeterli(4)	kısmen yeterli(3)	yetersiz(2)	çok yetersiz(1)
1.	Türkçenin anlatım gücü ve olanakları, dil anlam evrenine uygun olarak çocuğa sezdirilmiştir.					
2.	Anlatım; duru, akıcı ve yalındır.					
3.	Noktalama ve yazım kuralları, bağlamlar aracılığıyla çocuğa doğru sezdirilmiştir.					
4.	Metnin dilsel düzenlenişi çocukların düş ve düşünce gücünü devindirici özelliktedir.					
5.	Dil bilinci ve duyarlılığı, çocuğa göre olan bir kurguyla uyarılmıştır.					
6.	Yapıtta; eskimiş, yıpranmış ve yabancı sözcüklerden arındırılmış anlatım dilinin kullanılmasına dönük duyarlık egemendir.					
7.	Dilsel birimlerin bağlam içinde kullanımı, çocuğun düzeyine uygundur.					
8.	Anlatım, çocuğun beş duyusunu devindirici özelliktedir.					
9.	Türkçenin söz varlığı, çocuğun dilsel düzeyinin geliştirilmesini destekleyecek biçimde örneklendirilmiştir.					
10.	Dil ve anlatım, çocuğun metni alımlamasına olanak sağlayıcı nitelikte düzenlenmiştir.					
11.	Metnin dil örüntüsü çocukta okuma ve yazma isteği uyandırıcı özelliktedir.					
12.	Anlatım, çokanlamlı bir dilsel düzenleme içinde sunulmuştur.					
13.	Ses ve sözcüklerin yarattığı (şiir ya da düz yazı) işitsel etki, dinleme ve okuma isteği uyandıracak niteliktedir.					

İleti		Çok İyi(5)	yeterli(4)	kısmen yeterli(3)	yetersiz(2)	çok yetersiz(1)
1.	İleti(ler); görsel/ dilsel düzenleme içinde , yazınsal anlayışla (ipuçlarıyla) sunulmuştur.					
2.	İleti(ler), çocuğun yeni anlamlar oluşturmaya kılavuzluk etmektedir.					
3.	İleti(ler), çocuğun düş ve düşünce evreninde güzel duyuşsal etkiler uyandırmaktadır.					
4.	İleti(ler), çocuğun anlam evrenine uygun yeni yaşantılar kazandıracak özelliktedir.					
5.	İleti(ler); çocukta, yaşama, insana yönelik duyarlık oluşturmaktadır.					
6.	İleti(ler) metnin duygu ve düşünce örüntüsü içine sindirilmiştir.					
7.	İleti(ler) yoluyla yazar/ şair kendi duygu ve düşüncelerini dayatmamıştır.					
8.	İleti(ler); çocuğun anlam evrenini önceleyen biçimde sanatçı duyarlılığıyla etkileşime olanak sağlayacak biçimde sunulmuştur.					
9.	İleti(ler), evrensel insanlık değerlerini çocuklara duyumsatıcı niteliktedir.					

Çevre		Çok İyi(5)	yeterli(4)	kısmen yeterli(3)	yetersiz(2)	çok yetersiz(1)
1.	Olayın geçtiği çevre, çocuk okurun düş ve düşünce dünyasında canlandırabileceği özellikte kurgulanmıştır.					
2.	Olay kurgusu ile çevre arasında güçlü bir ilişki kurulmuştur.					
3.	Toplumsal çevre ile kahramanın yaşadığı iletişim ya da varsa çatışmalar inandırıcı biçimde kurgulanmıştır.					

Yazınsal ve Eğitsel İlkeler		Çok İyi(5)	yeterli(4)	kısmen yeterli(3)	yetersiz(2)	çok yetersiz(1)
1.	Kitapta öğretici, öğüt veren bir yaklaşımdan uzak durulmuştur.					
2.	Çocuğun yaratıcı, girişimci ve araştırmacı bir kimlik oluşturması desteklenmiştir.					
3.	Cinsel roller; çağdaş yaşamın gereklerine uygun olarak kurgulanmış, kadına ve erkeğe yüklenen anlam arasında ayrım yapılmamıştır.					
4.	Çocuğun kendi cinsel kimliği içinde kişiliğini geliştirmesine olanak sağlanmıştır.					
5.	Yaşamda sorunların çözümü için iletişim kurulması gerektiği özendirilmiş şiddet ve kaba gücün bir sorun çözme yöntemi olmadığı sezdirilmiştir.					
6.	Siyasal ve dinsel telkinden uzak durulmuştur.					
7.	Yazgıcı ve boş inançların telkininden uzak durulmuştur.					
8.	Çocuğa belli değerler, düşünceler benimsetilmeye çalışılmamıştır.					
9.	Denetimci ve baskıcı anlayışları onaylayan yaklaşımdan uzak durulmuştur.					

